

Aposer+hiyaami Kiyoh+waiwaap+haare Kimandi Aposer+hiyaapi Utip+mandapi Nesip+hande

Utaaho Rukiho dok+taahoematati isihiya timbipaisahiyai usonati tit+hemwas+ho kimo utip+mo jipati+piyahore. Jisaasihomi piw+ha p+waatat+ kom+ otip+pati kiyati kaiwaiwaap+ha piw+ha Rukiho j+hi namasati jipati+pais+ha Rukihoaapi+hi sa ahotise. Ahi ami kimandi utip+mandi k+mandaat+hi Rukiho jipati+pais+ma Jisaasiho napotati aimi nepasi nai+hura kom+ isihiya kiyoh+waiwaapuni ami kop+ g+wunyaahohiy+hiya taah+ti+handi noaipahot+handapuni jipati+piyataise. Kimandi utip+mandaat+hi piw+ha ahotis+ma Autaahaat+homi Itip+ho Gaaho nasati Jisaasihomi isihiyaam+het+ nandaasi+hi ami kiya otip+pati awaiwaiwa kaiw+ ami watip+haiwa wiwa kiyoh+waiwaap+ha kimandi utip+mandaat+hi katati ahondaise. Rukiho katati jipati+paiw+maiwa isihiya g+wunyaahohiy+hiya aunah+pati kat+kata nuw+ piw+ha ausaapi kaundawaatopo. Kaundauhi isihiya kahatamat+petahiyaun+ am+ isihiya Judaahiyaami dawaap+p+hap+hiyaun+ nepe-mait+w+ nap+w+ isihiya aimi Autaahaat+homi g+wunyaahohiy+hiyaisawi t+maamaitawaapo. Kiya otip+pati j+hi Judiyaahanda namasawesi

Samariyaahanda nowaayopo. Aihĩ sapĩhapaahi ipoti aunahĩpĩhaiwa wiwa wiwaara nuwĩ ausaapi pĩwĩha kaundawaayopo. Aihĩ saiwaapi Rukĩho pĩwĩha katati jĩpatĩpiyati ahiyataise.

Kĩmandĩ utĩpĩmandĩ aposerĩhiyaamĩmandĩ pĩwaahaiwa awaiwaiwa maurĩmandetĩ tipĩtapaatatĩ ahotahande. Jĩhĩ wuwanĩnĩhĩ Jerusaremĩhanda isihiya namasawi Jisaasihopi gĩwunyaawaapo. Aihĩ kiya gĩwunyaahohiyĩhiya itĩpĩho Gaaho nepĩ otĩpĩpati kiyawaayopo. Aihĩ kiya pĩwĩha ausaahauhĩ Jisaasihopi gĩwunyaahohiyĩhiya taahiyĩhiya Judiyaahandaahunĩ amĩ Samariyaahandaahunĩ noaipawaayopo. Aihĩ Jisaasiho katati kaiwaiwaapiha pĩwĩha yapi nahanda notĩ gaamasĩhĩ isihiya nahatiya atisawaayopo.

Kĩmandĩ utĩpĩmandamĩ ambĩpati siyate, 'Autaahaatĩhomĩ isihiya sapĩhapĩ namasawi gĩwunyaahohiyĩhiya taahiyĩhiya noaipawaayopo'. Isihiya Autaahaatĩhopĩ gĩwunyaapi saiwa siyauhĩ nyahĩ saiwa mmonaatĩ newa gwĩnyaahaayo. Isi amĩ nyahĩ sataatĩ kĩmandĩ utĩpĩmandĩ Itĩpĩho Gaahomĩ kaindĩhandaahi noaipasĩwaiwaapi katati ahotihĩ nanyisataise taatĩ gwĩnyaahaawaahi sandĩhĩ tĩtĩhe. Sandĩ apaapĩmaahe. Itĩpĩho Gaaho Jisaasihomĩ isihiyai netĩ taahiyĩhiyemasĩhe. Taahiyĩhiyematĩ watĩpĩhandĩ numwihĩ amĩ kiya Komĩ pĩwĩha Gaaha awusaapi komĩ otĩpĩpati kawisauhe.

*Aposerĩhiyaamĩ Pĩwĩha Napĩmasatĩ
Ahondaise*

Komi isihiya piwaha awusaitaatiwi Jisaasiho
 watipihandi numwindihandapiha (1:1-26)
 Jisaasihomi isihiya kapih Jerusaremihanda
 piwaha awusaahohitihandapiha (2:1-8:3)
 Jisaasihomi isihiya Judiyaahandaahuni
 Samariyaahandaahuni komi piwaha
 awusaahohitihandapiha (8:4-12:25)
 Porihho Jisaasihomi piwaha kaundati
 numwisaha nesi nutandihomatati noaipati
 yapipati aunahipati katikataahimati piwaha
 awusaasitihandapiha (13:1-21:16)
 Porihhoai Jerusaremihanda isipi
 napwitohipipih napuwawaayopo. Aih ami
 ipotihura numwaasi nuwi Sisariyaahanda
 napuwawaayopo. Kapih napwindingati
 ami japihi numwaasi nuwi Romihanda
 napuhotihandapiha (21:17-28:31)

*Piwha Kima Jisaasiho Itipihoi
 Natausaasitandi Katindihandapihaare*

¹ Tiyopiraasihonye nin Rukihonini jihura
 nisi utipihandi jipatihiyohitihandaatih
 Jisaasiho maapi yapipataapihi bindataati
 otipipati namasati kaimi noti yamihapataatih
 naisuraapi jipatihiyayaayo. ² Iyataati Jisaasiho
 yamihapataatih sangi niyati bindataati
 Itipihomi watipihandaahi komi otipipatihiya
 ahawisawihiya aposerihiyai piwaha otipipati
 kaitaatiwihaiwaapi kaundataase. ³ Jisaasiho
 napwih Autaahaatho japihi ahowimati
 namwaasih yamihapataatihapi sangi niyati
 waatho wo napoti wo nusoaipati siyati

sanawihî bindataatî komî otîpîpatîhiya aposerihiyai saundataase. “Nîni japhî nepatî asohonînimandî bindataayo,” undatî komî aposerihiyaapîhî pîhîtîhaiwaara noaipatî nunjoanataise. Nunjoanatî Autaahaatîho iwinjaatî bimindîhandapî pîwîha kaundataase. ⁴ Aihî asisîha wehî Jisaasiho komî aposerihiyaisatî maasî bindataatî pîwîha wa sata kaundataase. “Sahî Jerusaremîhandaahî namasi ketî namuwîse. Bindawaawî Itîpîho Apîho nasamîtandî akîtînîhî katihî kasatohîhopî jaawî bimaawîse. ⁵ Iyataatî Jonîho nehî waapohoraahî isîhiyai baawusataise. Aisî asisîha wîndî taahîha sanamotî otîhîmetanîhî nînîhî sangî Itîpîhora baasusisanîhî amî sahî ko naitaapo,” undataase.

⁶ Aihî japhî asisîha wehî aposerihiya Jisaasihoaisawî maasî ahoyanîwî bindawaawî Jisaasihoai satîwî nunjenawaayopo. “Awaisîhonye, wanî kimura kînyî katisamîhî nyahî Isîraherîhiyaanîni jîhuraamatiyaatî noaipawaatî otîpîpatî nahatewa yawanaanîni newaatî isîhiyai iwinjaawa bimîtîhaawo?” undîwî nunjenawaayopo.

⁷ Saundîwî nunjenîhauhî Jisaasiho kiyai wihoanîha sata kaundataise. “Kîhaiwa kîhaiwa noaipaitandî Apîho asisîhaiwa ahaiwaiwaapî sahî mmonîwî gwînyaitaatîwî sandî samîhandîmaahe. Owetise. Sawaho gwînyaatî kaitaise. ⁸ Aisî ipotîhura Itîpîho nasatî samîhatîhîtanîhî sahî watîpîhandî naitaapo. Saiwî newaawî nisî pîwîha Jerusaremîhandaahunî yapîpatî Judiyaa-

handaahuní yapípatí Samariyaahandaahuní
amí yapípatí nahatewaraahuní ausaapí
kaundi+taatiwe,” undataase.

*Autaahaatiho Jisaasihoai Numwaasi
Yamíhapataatapi Niyataise*

(Maakiho 16:19-20; Rukiho 24:50-53)

⁹ Saundati píwíha kaundati owetihihura
aposerihiya jasauhi Autaahaatiho Jisaasihoai
nunwaasi yamíhapataatihi naihihura
tiwipati Jisaasiho naimbipihi nimbipushi
kiya koai wíndi japihi mausonawaayopo.

¹⁰ Yamíhapataatihi Jisaasiho naimbipihi baiwi
jasauhi keti kuraanihi utaahuri yahuri apotihi
kihoepihapa niyopi nipaatihihurí kiyaami
otihapihi bitotamaise.

¹¹ Bitotamaami kuri
kiyai saundamaase, “Garirihandaahapihiyaate,
sahi napaapi yamíhapimataatihi jasopo?
Jisaasimoaisaahi waní Autaahaatiho autaahi
nunwaasi niyataise. Niyataisi ipoti hura nasonihi
sahi waní iwinjahohipamatamataiwi iwinjasaihi
noaatipaitaise,” undamaase.

*Judaasihomi Aunahipati Neti Otikipati Kai-
tandihoai Namíhanawaayopo*

¹² Saundi+mapi japihi yamíhapataatihapi niya-
maise. Aihí aposerihiya Sisího Oripíhoasini
namasi japihi Jerusaremihandaahapi
nowaayopo. Iyataati so siso deti
Jerusaremihanda ahendaise.

¹³ Aihí nuwi
noaipapi Judaahiyaami anaañi bipinjawí
utaarihaiwa amatíwíhaiwaasi mbwítíhíretí
nasaamaníwí kiyaami bimohipihihi nandaapi
bindawaayopo. Iyataati kiyaami ambipati

siyaare: Pitaahotihî Jonîhotihî Jemîsihotihî Endîruhohotihî Piripîhotihî Tomaasihotihî Batoromiyuhotihî Matiyuhotihî Arîpiyaasihomî mwaaho Jemîsihotihî Saimonî Serotîhotihî Jemîsiho womî mwaaho Judaasihotihî siyaare. ¹⁴ Siya nahatiya maarîho naasohîtihî asisîha nahatewetî ahoyanîwî gaapundîwî bimauhî amî Jisaasihomî sanaatîtihî asîhiya usaatihî Jisaasihomî saingoyai maawî gaapundîwî bindawaayopo. ¹⁵⁻¹⁶ Aihî asisîha wehî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya taahiyîhiya 120 kaiwîhiya ahoyanîwî bimauhî Pitaaho kiyaamî ndîhetî dotî bitonda sata kaundataase. “Nisî naisîhiyaatî nisataiwî Kiraisihopî gîwunyaahohiyîhiyaate, pîwîha wa nyamî asîho Daawitîho Itîpîhoraahî komî maahomwaanqapî jîhura katisîha Judaasihopî kandaase. So Judaasisorî tiworisa Jisaasihoai isîwîtaatîwîhiyai numwaasi notî, ‘Jisaasiho kîmore,’ undatî nunjisîhore. Sandapî akîtihandî noaipaitaise tauhîhandîsî wanî aimî akîtihandî noaipataise. ¹⁷ Jisaasiho Judaasihoai nyangisatî otîpîpatî maasî kaitandî jîhura ahîwihîhosi nyamîhoematatî otîpîpatî kiyataise,” undataase. ¹⁸ Judaasiho maipîhandî kiyatî Jisaasihoai isîhiya isîwîtaatîwîhiyaamî ikwîraatîhîmatî nawîho nesîhora yapîpatî nunya netaise. Iyatî yapîpa nawîho nunya nesîpata notî nepatîhopî nepandataise. Nepandamatî nawîhaara komî gwîsîha kipwîramataise. Kipwîramasîhî Judaasihomî wita apohîpa nehîhaatî nehaarîwataise. ¹⁹ Aihî isîhiya Jerusaremîhanda bimohiyîhiya nahatiya kandapî atisawaayopo.

Aihi atisawaawi kiyaami piwahaaraahi sati yapitapi satiwu, “Akeritamaahande,” tiwi ambihitawaatopo. Iyataati Akeritamaahande tiwi ambihitotimandami tanyaaha siyate, “yapipati jitipatisihate,” tiwi nusoaasawaayopo.

²⁰ Aih Pitaaho piwaha wa sata kaundataase: “Daawitho Aunihihirami utipihooatihijipatipaisiha sata ahiyataise:

‘Komi aunahipati nehhati aupwipih kiyati ahotane.

Ahotanhi utaaho wo kati windi namene,’
Aunihihiri 69:25

tati katise. Iyataati ami piwaha wa sata ahiyataise:

‘Utaaho wo komi aunahipati nanipimati nene,’
Aunihihiri 109:8

tise.

²¹⁻²² “Aisi wani nyahi Judaasihomi aunahipati naitandi utaaho woaisi ahwisaihihura ko Jisaasiho napotati japihi nepasihisonihohitihandapi nyangisati maasi piwaha ausaati isihiyai kaunditando. Jihura Joniho isihiyai baawusataise. Baawusih Jisaasiho otipipati kura namasati kaihi maasi kaimi nowaati Autaahaatho numwaasihiyamihapataatih niyataise. Isi suraapi nyangisati maasi otipipati kiyaati daayohiyhiyaami woaisi namihanaati ahwitihawo,” undataase.

²³ Saundati Pitaaho kaundih kiya utaahuri yahuri jih namihanwi ahwisawaayopo. Kurami womi ambipati mauri matisahore. Josepihota Basapaasihota ami witi Jasitaasihoe. Aih womi ambipati Matiyaasihoe. ²⁴ Suri

ahiwisawosawi Autaahaatihopi satiwi gaapundawaayopo, “Awaisihone, kinyi ishiya nahatiyaami maarihoaatihii mmonipihone. Isi kinyi kimo ahiwisataayo tii nepi nanyise.

²⁵ Nanyisisamihii ko Judaasihomi aunahipati neti aposerihomatitandihaiso. Iyataati Judaasiho aimi aposerihomatati otipipati kaipati namasi komi anjipipihii maipihapihapinaise,” tiwi Autaahaatihopi gaapundawaayopo.

²⁶ Gaapundiwosawi utasuri surami maahiwoaisi Autaahaatihoo ahiiwise tiwi nawiheti kurami ambipati yiyandihii jipatipaiwi onihopi wiwawaayopo. Wiposawi kisihiisauhi nawiha Matiyaasihomi ambipati ahotisaha jihii noandiwataise. Noandiwihii mandihii Matiyaasihoai Autaahaatihoo ahiwisataiso tiwi kiya koai numwaahauhi ko aposerihomatati ikwimaindimwitihi naasohitahiyai numwihainji 12 kaiwihiyaisati maasi otipipati kiyawaayopo.

2

Autaahaatihomi Itipihoo Yamihapataatihapi Nasataise

¹ Aihii Judaahiyaami asisaha wa awaisiha kimbapiihoo Pendikosihande* tiwi ambihitohitihandii noaipasihii Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya maasi ahoyaniwi asisaha sa awaisiha

* **2:1:** Pendikosihandami tanyaaha siyate nandapa biretihandii nipitandihandii owehandii Judaahiya naniiwosawi bimauhi asisihaiwa 50 kiyati sanausotaise. Sanawihii kiyaami asisaha wa awaisiha nandapa kipohitihandapi Autaahaatihooi, “Kinyi gaahone gaare,” undiwiha mmonawaayopo

mmoniwî bindawaayopo. ² Bimauhi wîndî yamîhapataatîhapî itînambîtîhîramatîyahandî gaata utîmî nasataise. Nasatî anîhandî kiya bimohîtîhandaatîhî nandaatî kiyai namaasataise. ³ Namaasamasîhî jasauhî sisîha wa tîhwîtîhîrî naitîpwîrisîhaamatiya noaipatî kîhonjî kîhonjî nasîhaatesi notî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaamîhetî gaamatî ahondaise. ⁴ Ahotîhîhura kiyaamî omanîtîtîhî Autaahaatîhomî Itîpîho tîwîsaitaise. Tîwîsaitîhîhura kiya pîwîha wanîha kiya atiwi wîndî pîwaamaatîwîha kîha kîha kiyai Itîpîho watîpîhandî numwihî namasawî pîwaataawaatopo. Sandî Itîpîho kiyaamî omanîtîtîhî netî nusepemaisîhî pîwîha kîha kîha pîwaataawaatopo.

⁵ Aihî suraanîhî isîhiya Judaahiya usa Autaahaatîhopî aunîhîhîrî katîwî gaapundîwîhiya napîwî Jerusaremîhanda bindawaayopo. Iyataatî isîhiya siya yapîhî nahatewaaraahapî napîwî ahoyanîwîhiyaare. ⁶ Aihî isîhiya kiya pîwîha kîha kîha atisawaawî napîwî detî ahoyanawaayopo. Ahoyanîwî bimauhî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya kiyaamî maahomwaanapî pîwîha pîwaatauhî kiya nehî nînaasiyaahîhî sawanaamî pîwîha yiyandîhî atisawaawî apîpaahî aungwohandî yayawaayopo. ⁷⁻⁸ Kiya apîpaahî awaindîhandî yayawaawî satawaatopo, “Isîhiya kîmiya nahatiya Garirihandaahapîhiyaahîhîsî napitaiwî nyamî pîwîha yiyandîhî pîwaataawaayondîho? ⁹ Nyahî Patiyaahandaahapîhiyaanînîtîhî Mitiyaahandaahapîhiyaanînîtîhî

Iram+handaaahap+hiyaan+n+tihi+
 Mesopotemiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Judiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+ Ka-
 patosiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Pondaasihandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Esiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi,
 10-11 P+risiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Pambiriyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Isip+handaaahap+hiyaan+n+tihi+ aunah+pat+
 Sairinihand+ Ripiyaahanda ahetipatam+
 det+ bimohiy+hiyaan+n+tihi+ aunah+pat+
 Rom+handaaahap+hiyaan+n+tihi+ am+
 nyah+ Rom+handaaahap+hiyaan+n+ us-
 aan+ni+ Judaahiyaan+ne. Usaan+ni+
 Judaahiyaam+ aun+h+h+r+ katawa gaa-
 pundot+hand+ nehohiy+hiyaan+n+tihi+
 K+rit+handaaahap+hiyaan+n+tihi+ Arepiyaahand+
 yap+pat+ saiwaaraahap+ nasaahiyaan+ne.
 Nasaahiyaan+n+tihi+hand+ kand+ kiya
 Autaahaat+ho ot+ip+pat+ wat+p+haiwa
 kaiwaiwaap+ nyam+ p+w+haara y+yand+h+ p+w+ha
 kat+w+ ausaahauh+ atis+haayo,” tawaatopo.
 12 Aih+ kiya saiw+ awaind+hand+ yaiw+
 naharimainj+h+ p+h+t+w+ gw+nyapenawaayopo.
 Gw+nyapenawaaw+ kiya satawaatopo, “Sand+
 noaipas+t+mand+ nap+tiyate?” tawaatopo.
 13 Satauh+ am+ usa Jisaasihop+
 g+wunyaahohiy+hiyaap+ sis+p+h+t+w+
 satawaatopo. “Is+hiya k+miya waapoho
 wain+hand+ as+t+hand+ nan+w+map+
 naharisawaayopo,” t+w+ katawaatopo.

Pitaaho P+w+ha Ausaat+ Kiyai Kaundataase

14 Satiwi kiya katauhi Pitaaho Aposerihiya usa ikwimaindimwitihi auhirami naa-sohitahiyaisati maasi bitondaati piwaha waapihita ahoyanihohiyihiyai sata kaundataase. “Sahi nisi naisihiyaati Judaahiyaatuni usaati napiwu Jerusaremihanda kimbihimohiyumiyaati atininjatiwise. Sandapi siyati noaipataise ndi ausaati kasaitaano.

15 Sahi nyapi satiwi, ‘Wainihandi naniwu naharisawaayopo,’ tiwi katawaatopo. Iyataati wani asisihaatihinaini okirokihuraasi waapoho wainihandi nanaati naharitihaawihuraamaahe. Owetise. 16 Iyataati kimandi noaipasitimandi Autaahaatihomi piwaha atisati neti ausaasiho piropeti Joerho jihura satati jipatihiyati ahaisihaare:

17 ‘Autaahaatiho sandaase: “Sih ipotihura asisiha ipotihaiwa noaipahonihininisi Itipho ishiya nahatiyai waapohomataindi kiyaami maarihoatihinuhaati wuwiti tisaiti numwito. Numwisanihi nisi Itipho ko sami simwaaya simaashihiyai giwunyaati neti anditiwihonihini keti kuraanini nisi piwaha kiya atiwi nepi ishiyai iwitatamaniwu anditiwiwitandaha piropetiha anusaitaapo. Anusaasahihi sami waimwaaya ami apwanyhiya Autaahaatihomihaiwaapi piwaha ausaitatiwi swipati yapepatamataiwimmondaapo. Mmosahihi sami aunihiya gwunyaahiya ushiyai Ninisi Autaahaatihonini nisi piwaha akitihaapi niwahoninihi kiyai neti nunjisanihini yapepa

yapeniwi mmondaapo.

18 Aindi ami sura nini nisi Itipihon
waapohomataindi nuhaati tisaiti nisi
nehi otipipatihaimai maawi ushiyaisuni
ashiyaaisuni numwito. Numwisanihi
nisi Itipihon ko kiyai giwunyaahonihi
keti kuraanihi nisi piwaha ishiyai
iwitatamanati anditiwiwandaha
anusaitaapo.

19 Aindi ami nini autaahi yamihapataatihi
watipihaiwa kahatamati petahaiwa
kainduni ami yapipataapihi nisi
watipihandaahi kihaiwa kihaiwa
kaisanihi jtipatuni sisihauhi sitipati
aungwohanduni noaipaitaise.

20 Aindi nini ipihopi kisananihi noipati
asihatitaise. Asihatonihini ami
waatihopisangi kisananihi noipati
jtipatimatitaise. Saiwa Awaisihoni
asisiha awaisiha detitanini siyati
jihini noaipaitaise. Iyonihi ipoti
Awaisihoni Asisiha noaipaitaise.
Sa keti sikura Awaisihoni komi
watipihandi awaindihandi ishiyaisi neti
nunjitandiharo.

21 Noaipahonihi ishiya usa Awaisihoai
nyami maipihaiwa nepinyamapi
nanyamaapi nyatatamani me tiwi gaa-
pundohiyihiyaisaahini Autaahaatihonini
numwaito,”’ *Joerihon 2:28-32*

tati Autaahaatihon katihini Joerihon jipati piyati
ahaisihare.

22 “Isi sahi Isiraherihiyaate, nini piwaha

kima sangi kasatitandiyoni atinjatiwise. Jisaasiho Nasaretihandaahap'ho neh' koai wo apipaah' gaahoe. Sah' sawanaat' aimi mmoniw' gwinyaap'hiyaate. Jisaasihom'hetap' Autaahaat'ho sami nd'het' otip'ipati ami s'wipati wat'p'haiwa kahatamat'petahaiwa kiyati sangi net' Jisaasihop' nasisataise. Iyati siyati Jisaasihoai Autaahaat'ho natausaasih' nasahoe tati sah' gwinyaap' mmondaat'w' Autaahaat'ho net' nasisataise. Saiwa Autaahaat'ho sah' sawanaatam' ot'hat'h' kaihi noaipas'hi' sah' mmoniw'hiyaate. ²³ J'hura Autaahaat'ho kom' maar'ho gwinyaas'ihoraahi Jisaasihoai net' sami ikw'iraat'h'mas'hi' sah' Jisaasihop' ipi t'it'hi ataw'hateti tip' tip'mandaapise t'w' sah' katauhi is'hiya maip'hiya Jisaasihoai tip' tip'mandaahauhi napotaise. ²⁴ Napwih' Autaahaat'ho jap'hi' ahowimat' numwaataise. Numwaataat' ap'ipaah' napw'itaat'w'handam' wat'p'hand' Autaahaat'ho ip'hatisamataise. Sand' Autaahaat'ho ip'hatisamas'it'ndi apaap'maah'e. Ami Jisaasihom' amb'ipati w'ndi an'mwaah'ipati jomaah'pataat'h' kiyati ah'mot'tand' kiyataise. ²⁵ Ami j'hura Daawit'ho Jisaasihop' satati j'ipati'piyati ahiyataise:

“Awais'hoai nisi mandosoh'ip'p'hi' nahatewet' bimih' usonataayo. Iyati ko n'ngi n'itatamanati and'it'niw'itand' n'ngisati maasi det' bindataise. Bindataisi n'ngis' wapa net' nanop'isatati yaas'hand' w'ndi naninyati namaanoaipaitaise.

²⁶ Aih' nisi maar'ho gaatih' n'ni sandap'

gwinyaahaayo. ³⁰ Iyataati Daawitihō so Autaahaatihōmī piwīha atisati neti ausaasihō piropeti hore. Ausaasihōsi Autaahaatihō piwīha akitinīhi sata katisiha gwinyaataise. “Nini sihihura gaasihoi nini ahīwisanihi ko kinyatiyati awaisihoematati noaipati isihiyai iwinjaati bimitaise,” tati Autaahaatihō katisiha gwinyaataise. ³¹ Iyataati Kiraisihō Isihiyai Japihi Numwaitandi Autaahaatihō Ahīwisihō napotati nepaitandihandapi gwinyaataati kandi sangi noaipasihī jīhi kopī sata kandaase: “Koi Autaahaatihō isihiya napohiyīhiya nuwī bimohīpihi windi kiyati namaamasihī ko kapihi ahīmondaise. Iyati komi ambipati anīmwaahīpatopi windi namaamasaatise,” tati Daawitihō kandaase. ³² Aisi so Jisaasisoai Autaahaatihō aimi ahowimati numwaataise. Numwaasihī nyahi Jisaasihopi gwunyaahohiyīhiyaanini sandapi mmonīhaawi kasatahaato. ³³ Aihī Autaahaatihō Sapiho numwaasihī yamīhapataatīhi niyati watīpīhandi numwihī neti bindataise. Bimihī Itīpīho isihiyai numwītandi Sapiho akitinīhi katisihō Jisaasihoi numwihī netaise. Netaati ko Jisaasihō Itīpīhoai neti natausaasihī nyangisaapihi napihi sahi kandi mmonīwi atisawaayopo. ³⁴ Daawitihō napoti yamīhapataatīhi naihi Daawitīhōpi noaipati awaisihoematane tati Autaahaatihō kandaamaase. Owetise. Daawitihō sangi napoti maapi yapīpataapihi bindataati sa piwīha kandaase:

‘Autaahaatihō Awaisihō nisi Awaisīhoai sata

kaundataase, “Nini gi nisi watipihaiwa nahatewa nahimisanhi kinyi ningisapi ishiya kahapaamapipa nahataapai iwinjatitaapi nisi gaatihiraihoanji nambi bime. ³⁵ Bimisamhi kinyi tiworisai neti nini kinyi auhiraapihisi asimwaatitihemasanhura kinyihematipi kiyai tipigwaumbwi ipihatimbi iwinjatitaapo,” undati Autaahaatihoi Awaisihoai kaundise,’ *Aunihihiri 110:1* tati Daawitihoi katisihaare. ³⁶ Isisahi nahatiyaati Isiraherhiyaate, kimandi akitinhi baiwi mmoniwigwinyaapise. Jisaasiho so sahi Katauhi ishiya usa tipitipimandaahohihoi Autaahaatihoi aimi neti koai Awaisihoemasihisi ami ko noaipati komi Isihiyai Japihisi Numwait-andihoematataise.

Isihiya Taahitihandi Nepemaitiw Waapoho Newaayopo

³⁷ Pitaaho kiyai sata kaundihisi atisawaawikiyaami maariho owesoendaise. Owesoetihikiya Pitaahoaisuni aposerihiya usaisuni saundawaatopo. “Naisihiyaate, nyahiwani napitaitihaawe?” undawaatopo.

³⁸ Saundauhi Pitaaho kiyai sata kaundataase, “Sahi ninaasonihisi ninaasaamaanhi baiwi nepemaitiwise. Iyawaawisihiyaisi aimi nepemaitihaayo undiwi nunjitaatiwi Jisasi Kiraisihomisi ambipataahi waapoho nepise. Nepemaitiw waapoho nesahisi Autaahaatihoi sami maipihaiwa nesamaitaise. Nesamatosati Autaahaatihoi Itipihoi nehi nasamitaise.

³⁹ Iyataati jihura Autaahaatihoi nyami

Awaisiho sandaase, ‘Gandi numwaahohiyihiyai Itipihohi akitihihi numwito,’ ndaase. Iyataati siyai gandi numwaito tisawihiya sapuni sami simwaayaapuni isihiya usa kaanihi bimohiyihiyaapise,” undataase. ⁴⁰ Saundatosa Pitaaho piwaha wiwa pihitihaiwa waapihunda kiyai sata kaundataase. “Sahi jaawo, isihiya maipihandi kiyohiyihiyaisawi wiwa ahoyawi naapihandi naitaawo,” undataase. ⁴¹ Undati kaundihhi komi piwaha atiwiwi baiwi nehohiyihiya waapoho newaayopo. Newaawi suraanihi isihiya pihitiwi ambipa owehandi 3,000 kaiwihiya nepemaitiwi Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyaamihathihi niyawaayopo.

Jisaasihopi Giwunyaahohiyihiya Gaahaiwa Kiyawaayopo

⁴² Aihhi isihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya aposerihiyaami piwaha waati atisawaawi kiyaami maariho naasohitihhi ahoyaniwi naasikiyaimatiwi bindawaayopo. Bindawaawi nahateweti nandapa naminiwi maasi nanawaayopo. Aihhi ami Awaisihomi nandapa biretihandi maasi nanawaayopo. Aihhi ami pihitiwi gaapundawaayopo. ⁴³ Aposerihiya Autaahaatihomi watipihandaahi watipihaiwa kahatamatipetahaiwa kaitaatiwi Autaahaathi watipihandi nunyataise. Numwihhi kiya Autaahaatihomi watipihandaahi watipihaiwa kiyauhi isihiya nahatiya saiwa mmonawaawi kiyaami maariho noamapi mangiri ikwiniwi yayawaayopo. ⁴⁴ Aihhi isihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya maariho

naasohitihī kiyaamihapa kahapaamapipaapī nyahī Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiyaanī nahatiyaanamihape tīwī namīnīwī nanīwī naasīkiyaimatīwī bindawaayopo. ⁴⁵ Saiwī bindawaawī kahapaamapīpa kiya isīwasohīpīpa nunyawī nawīho nehohīho ko nesisī isīhiya Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya nawīhopī nenoaahītisawīhiyai nunyawī gaamawaayopo. ⁴⁶ Aiwī asisī nahatewetī Autaahaatīhomī anī awaindīhandaatīhī maasī ahoyanīwī Autaahaatīhopī gaapundawaayopo. Aiwī kiya Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya sawanaamī anāanī kandi kandaapīhī maasī ahoyanīwī sisīwī pīwanīwī nahoaiwī nandapa nanawaayopo. Aiwī amī kiya maaritīwī bīpī napaisaati nga nanawaayopo. ⁴⁷ Aiwī kiya nahatewetī Autaahaatīhomī ambīpati nīwimaawaayopo. Nīwimaahauhī kiyaisī isīhiya usa maarīho wīwiwawaayopo. Aihī Autaahaatīho isīhiya usaisī numwaataise. Numwaatī Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiyaamīhatīhīmatī netī awaindemasīhī taahiyīhiya noaipawaayopo.

3

Pitaayī Joniya Utaaho Wo Auhīrī Maipītahoai Autaahaatīhomī Watīpīhanda Nepī Tītīhepumamaise

¹ Aihī asisīha wehī Pitaayī Joniya asīhataahura ipīho mīhepemasīhī Autaahaatīhopī gaapundītaatīwīhuraatīhī Autaahaatīhomī anī awaindīhandaatīhapī niyamaise. ² Naimī anī awaindīhandamī

maasomwaanji noaipamaise. Maasomwaanji
 samwaanami ambipati ambihitawaawi
 maasomwaanji Sanahiwetihamwaane tiwi
 ambihitiwihamwaane. Isi kamwaanji
 utaaho wo auhiri maipitaho bimih
 kuri usonamaise. Sori auhiri maipitiso
 sanaati sikiyati auhiri maipitahoai
 namotaihhore. Namotaihhosi asisi
 nahateweti isihya numwaasi nuwi samwaanji
 maasomwaanji ahewisawaayopo. Sandi kapihi
 ahisohitimandi apaapimahe, ami isihya
 Autaahaathomi anji awaindihandaathapi
 pinaisaihiyai nawho naninyawise undati
 ko itundito tiwi ahewisawaayopo. ³ Aih
 Pitaayi Joniya naimi noaipasihhi ko auhiri
 maipitisiho kurisi iwinjatosati saundataase.
 “Sahuraahi nawho naninyamise,” undati
 itundataase. ⁴ Itundih
 kuri koai baimi iwinjatamaami
 Pitaaho sata koai kaundataase. “Kinyi
 yihoaanyangi nyainjasapeme,” undataase.
⁵ Undih
 ko kurapi nawho nanimitaatimiso tati
 naingati kuri winjataise. ⁶ Iwinjasihura
 Pitaaho koai sata kaundataase, “Nini
 apipaahi nawho owehonine. Owehonini
 nini isiwasihitihandigi nahimitaano.
 Isi Nasaretihandaahapi Jisasi Kiraishomi
 watipihandaahi kinyi dosi nutaapi
 kahitataaton
 kinyi dosi numwe,” undataase. ⁷ Undatosa
 Pitaaho komi ikwiri gaatihiraahi koai
 iwiwati titihisihhi ko dotaise. Dosi
 hetiket
 kuraanhi komi auhiri maipitirihiri
 noipati gaatati watipindaise. ⁸ Watipitati
 gaatih
 ko komi auhiri maipitiwaiwa mmonata
 gaatih ko napwaatati doti biyati
 titihhi itipati daayataise.

Itipiwati daayati kuramihini notaise. Kiyamapi kurisati maasi anji awaindihandaatihapi niyataise. Niyataati ko asakiya maaritati naupwananati Autaahaatihomi ambipati niwimaataise. ⁹ Niwimaasihisi isihiya nahatiya anji awaindihandaatihisi bimohiyihiya usonawaayopo. ¹⁰ Usonawaawisi isihiya nahatiya satiwiki kopiki gwinyapenawaayopo, so utaaso jinjapihisi anji awaindihandamisi maasomwaanji Sanahawetimumwaanjami deti bindataati nawihopisi naninyawise tati itindoaaatishoe tiwisi usonawaawisi komisi auhisi noaipati titihitindihandapisi kiya yaiwisi kiyaamisi maarihoo owesoendaise.

Pitaaho Anji Awaindihandaatihisi Piwaha Ausaati Kaundataase

¹¹ Aihisi ko Pitaayisi Joniyai isiwatihisi isihiya mmonawaawisi maarihoo owesoetihisi naupwasi kingwaasamisi bitohohipipihisi nowaayopo. Kingwaasisi bitohohipipihisi Soromonihomisi Usaanaipati Parandaahande tiwihapihisiki kapihisi nowaayopo. ¹² Niyauhisi Pitaaho sandisi mmonataati kiya isihiyai satati kaundataase. “Sahisi Isiraherihiyaate, sahisiki mandapisi napaapisi samisi maarihoo owesendaise? Kimoaisisi yahuraanji titihemwahonihisi ko daindimandisi yihooanyamisi gaahandisi watipihanda koai titihemwahaamaayo. Owetise. Isisi sahisiki yahuraanyangisiki baiwisi maanyinjasawise. ¹³ Iyataati nyamisi asoya Abiraahamihomisi Isaakihomisi Jekopihomisi Autaahaatihoo komisi Mwaaho otipipatihoo biyati atiwisahoai noaipati

sahi Jisaasihoai kawisohiwaiwaapi moniw
 nanihaiwi kiyawaayopo. ¹⁸ Iyataati jihura
 Autaahaatihokom Ahiwisihopi yaawindihandi
 neti napwitaise tati komi piwaha atiwi nepi
 awusaahohiyihiya nahatiya piropetihiyaami
 maahomwaanapi katisihaare. Katisihaasi
 sahi kiyohiwimaiwa saiwa Autaahaatihokom
 katimumwaanpi kiyawaayopo. ¹⁹ Isi sahi sami
 maipaiwi kiyohiwaiwa namapi nepemaitiwise.
 Aiw sahi Autaahaatihokom napiwise. Saiwi
 sahi nepemaitisaihi ami Autaahaatihokom sami
 maipihaiwa nesamaitaise. ²⁰ Nesamatoso
 Awaisihokom wanihandi maarihokom napaisaita
 watipititandihandi nasamitaise. Iyati
 Autaahaatihokom Isihiyai Japihi Numwaitandi
 Namihanati Ahiwisihokom Mesaiyaahoi sapi
 natausaasonihi sangisenda napitaise. So
 Jisaasihopito. ²¹ Isi Jisaasiho wanih
 yamihapataatihini nyati jaati bindataise.
 Jih aimehura Autaahaatihom piwaha
 atiwi nepi ausaahohiyihiya piropetihiya
 katohipatamatiyati kiya katohirihireti
 Autaahaatihokom kahapaamapi nahataapai
 neti titihemati sawanyinjapwimanati
 wanihaiwemaitandihura noaipahonihapo.
²² Iyataati Mosesihokom satati jipatipiyati
 ahaisihaare:

“Sami Awaisihokom Autaahaatihokom nngisi
 nanimihainjipatamatiyati sahi
 sawanaatami otihatihapi sawanaatamihokom
 utaahokom woi Autaahaatihom piwaha
 atisati neti ausaitandihokom piropetihokom
 namihandaise. Isi namihanihonihini

noaipati ko nahataapa kasatonihapa
 atiwi nepi japepihiriwi kaiwise. ²³ O
 so Autaahaatihomi piwaha atisati neti
 ausaasiho piropetihomi piwaha ishiya
 usa atihomaawiw nepumahohiyihiya
 siya komi ishiyaisaw maasi windi
 mbimimitaatiwi Autaahaatihoho tipitapaati
 nemaitaise,” *Winihapipa 18:15, 18-19*

tati Mosesiho kata ahaisihaare. ²⁴ Iyataati
 Autaahaatihomi piwaha atisati neti ausaasiho
 Piropeti Samwerihoaapihap ipoti noaipapi
 piropetihiya Autaahaatihomi piwaha atiwi
 nepi ausaahohiyihiyaisangi nahatiya wani taati
 noaipasiwimaiwaapi siyati noaipaitaise tiwi
 naasika katiwi timaniwi jih ahiyohihaare.
²⁵ Iyataati Autaahaatihoho jihura komi piwaha
 atiwi nepi awusaahohiyihiyai akitinhi
 kaundisiha wani noaipasihi sahi aimi mmoniwi
 Autaahaatihomi gaahaiwa nasamiwaiwa
 newaayopo. Sandi jihura sami jasoyai gaahaiwa
 akitinhi nasamito undati kaundiwaiwa
 aimi sahi newaayopo. Iyati Autaahaatihoho
 Abiraahamihoi satati kaundisihaare:

‘Kinyi kimwaaya kimaasihiyaamihetapi gaa-
 handi ishiya yapih nahatewaaraahiyai
 nini kawindi numwito,’ *Wuwanihapih
 22:18, 26:4*

undati kaundisihaare. ²⁶ Aih Autaahaatihoho
 gwinyaataati komi otipipatiho gaaho mwaaho
 biyati atiwisahoai sapi jih natausaasih sangi
 gaahandi kasisati nasamitandi nasataise.
 Nasamitandi napindihandi siyate, sami
 maarho omanjitihi gwinyaahohitihandi neti

nasepemaiahonihī nepemaitiwī samī maipihandī namaitaatiwī nasataise,” undatī Pitaaho kiyai kaundataase.

4

Pitaayī Joniyai Napuwawaayopo

¹ Aihī Pitaayī Joniya taamī pīwīha isīhiyai ausaapī kaundihī pīrisihiya usa isīhiyaapī nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai nunyohiyīhiyaunī amī anī awaindīhandī jatohiyīhiya tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī awaisīhounī isīhiya usa Satiyusihiyaunī napīwī kuraapīhī noaipawaayopo. ² Aihī aposerīhurī jīhī pīwīha satīmī ausaamaise, “Jisaasiho napotatī japīhī nepataise. Isī isīhiya napohiyīhiyaisangi japīhī nepaitaapo,” tīmī ausaamaise. Aihī Satiyusihiya napohiyīhiyaapī wīndī japīhī namepaitaapo tīwī gwīnyaapīhiyaasi kuramī pīwīhaapī itīhītawaatopo. ³ Itīhītīwī kuri isīpī numwaasi niyauhī aimī ipīho naihiyawaawī namapī ipotī pīwīha tītīhemaitaatīwī nehī numwaasisuwī napuwawaayopo. ⁴ Aihī amī sura isīhiya taahiyīhiya kuramī pīwīha baiwī atīwisawaayopo. Atīwiwī baiwī kurī kiyai kaundiwaiwaapī gwīnyaawaayopo. Aihī isīhiya jīhī pīwīha atīwī Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiyaunī wanī pīwīha atīwī gīwunyaahohiyīhiyaunī pīhītīwī ambīpatī owehandī 5,000 kaiwīhiya noaipawaayopo.

Anī Awaindīhandamī Awaisawīhiya Pitaayī Joniyai Pīwīha Nunjenīwī Kaundawaatopo

5 Aihī bowihī Judaahiyaamī awaisawīhiya jīhiyaunī amī gwīnyaahiya mītīhiyaunī amī winīhapīpa katīwunjohiyīhiya Jerusaremīhanda maasī ahoyanawaayopo.

6 Ahoyanīhauhī amī utaaho wo pīrisihiya isīhiyaapī nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai nunyohiyīhiyaamī mītīhiyaamī pīrisiho awaisīho Anaasihotihī Kaiyapaasihotihī Jonīhotihī Arekīsandaahotihī amī isīhiya usa Anaasihomīhiyaatihī maasī ahoyanawaayopo.

7 Ahoyanīwī bindawaawī aposerīhuri nepī kiyaamī ndīhetī ahīwisawosawī satīwī nunjenawaayopo. “Sahuraahī diyaamī watīpīhandī nesi sandī kiyamaise?” undīwī nunjenawaayopo.

8 Saundauhī Itīpīho Pitaahomī omanītītīhī nga tisainjīhī ko kiyai wihoanjīha sata kaundataase.

9 “Sahī pīrisihiyaatī isīhiyaapī nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai nunyohiyīhiyaamī mītīhiyaatunī gwīnyaahiyaate, kīmo utaamoai iwītataamana andītīwīwīha tītīhīwīhotīhandapī yahuraanyangi napitaimī tītīhīwise tīwī sahī nanyisendaatīwītowo?

10 Nasaretīhandaahapī Jisasī Kīraisihomī watīpīhandaahī kīmoai yahuraanjī tītīhīwīhonīhī nga tītīhī bitondaise. Bitondaisī sahunī Isīraherīhiya usai maawī baiwī kīmandapī gwīnyaapīse. Jisaasiso soai sahī tipī tipīmandaahauhī napwīhī

Autahaatīho japīhī jomaahīpataatīhapī ahowimatī aimī numwaase. 11 Iyataatī Jisaasiso sopī pīwīha satīwī jīpatīpaiwī ahiyohīhaare:

‘Sahi aṅaṅi aṅimatohiyihiyaati yasiha*
 kiimaapi ponyase tiwi mmopi nemapi
 namahotiha wani noipati mihotirisati
 isihiya usa nyami yasiha anaahiha
 nawihaamatiyati ahominati watipiha
 aundetihopi yanatihatane,’ *Aunihiri*
 118:22

tawaatopo tiwi ahiyohaare. ¹² Wo nyangi
 japihi nanyamaitandihoo owetise. Jisaasiho naa-
 sohii nanyamaitandi sawahoai gaapiataahi
 nunjendihaawe. Yapiataapihi nahataapihi
 ambipati witi kataahi Autaahaatiho isihiyai
 japihi numwaitandihati apiataahi owetise. Nehi
 Jisaasiho naasomihatihe,” undati Pitaaho
 kaundataase.

¹³ Saundihii aṅi awaindahandami
 awaisawahiya Pitaayi Joniya piwaatindihandi
 usoniwi atisawaawi kiya yayawaayopo.
 Sandi yayohitmandi apaapiamahe. Ami
 kuri sikuri kamaimi nehihuritamaahandi
 kandi nyapi yamaimi andititimi bitotama
 piwiha ausaamaiso tiwi sandapi Yayawaayopo.
 Yayawaawi kurapi Jisaasihoaisami maasi
 otipipati kaimbimihuritamaame tiwi kiya
 gwinyaawaayopo. ¹⁴ Aihii kiya utaaho auhiri
 maipitisho kurisa maasi kiyaami ndiheti

* **4:11:** Titihi piwiha akaaha jipati pindisiha “kiima nawiha sahi
 aṅaṅi aṅimatohiyihiyaati ponyase tiwi mmopi nemahotiha
 noipati aṅaṅi anditiwitiandii anaahiha watipiha
 yasihandaise,” tati katindimandi ami Judaahiya aṅaṅi
 nawihara yasiha mihotiwi aṅimatiwihiyaasi kandapiise.
 Iyataati Jisaasihopi siwipati namihanati kandaase ami ko
 komi isihiyai iwitatamanati anditiwitiandii aṅaṅami
 yasihaamatiyahoso.

bitosihi piwaha wihoanaha kaunditotiwaha kamundiwahi bipi namahaawaayopo.

15 Namahaaposawahi bipi bindawa kingwaasahi sandi anindi bindawa piwaatohitindi namasi noaipapahi bitoaitaatiwahi kaundawaatopo. Kaundauhi kingwaasahi noaipasi niyauhuhura kiya sawanaahihahi bindawaawahi satiwahi kanawaatopo.

16 “Nyahahi surahi utaamurisi napitiwitihawe? Isihiya nahatiya Jerusaremihandahi bimohiyihiya watipihandahi awaindahandahi kurahi kaihahi aimi mmonihauhi ami nyangisangi mmonihayoni kandapahi wihidhi namoaaaitiwaato,” nnawaatopo.

17 Aiwahi kiya awaisawahiya kurapahi satimihure tiwahi katawaatopo, “Yahuraanahi Jisaasiho napotati nepasi niyati yamihapataatihahi bindataati komi aposerihuraanyami ikwiraatihahi watipihandahi nanyamihahi auhuhahi maipitahoaititihhiwihahaayo timihure. Isi kuramahi katimahi kaindahandahi isihiya mmonawaawahi kanihinjamahi nowaawahi gwinyaitaawahi namawaatohi kuri apipaahahi Jisaasihopahi isihiya usahi kamundimise unditihawa,” tiwahi piwaha katiwahi ahiyawaayopo.

18 Aiwosawahi kiya kuri japihahi gaatiwahi numwaapahi kiya kuri saundawaatopo. “Sahuraahahi isihiyahi Jisaasihopahi katimunjamahi wihidhi ausaapahi kamundimise,” undiwahi kuri waapihundiwahi itihundawaatopo.

19 Itihundauhihandahi kandahi Pitaayahi Joniyahi wihoanaha satimahi kaundamaase, “Sahahi satisaihi yahuraanahi samihahi atisisaha Autaahaatihomahi piwaha amusaasahi sandapahi Autaahaatihomahi maaritahi mmonataati gaare titaindihohi? E samahi piwaha atisihahi minjapepihiraha Autaahaatihohi

kawisoh+iwaiwaapi ausaapi kaundamaase.
 24 Kaundih+ atisawaawi nahatiya maariho
 naasoh+tihi Autaahaat+hop+ sat+wi gaapundawaatopo. “Awais+hone, kinyi
 yam+hapatuni yap+patuni dur+h+runi nahatewa
 gi+munyainji+waiwauni Ahaingi+hone. 25 Iyataati
 nyami as+ho Daawit+ho kinyi ot+ip+pat+ho
 kinyi pi+w+ha biyat+ at+ingisahoai katitandi
 kinyi It+ip+hora kinyi kaundin+h+ komi
 maahomwaan+api ji+hura satati katis+haare:
 ‘Is+hiya Judaahiyaamat+pi+metamiya Awais+hop+
 napaapi apousataise?’

Napaapi apowih+ kiya neh+handi tiw+taati+w+
 pi+w+ha kan+w+ t+iman+nawaayopo?

26 Aiwi yap+hi nahatewaara jaawi bimohiy+hiya
 nahatiya maasi ahoyanawaayopo?

Kimiya awaisaw+hiya ahoyan+w+ Awais+ho Au-
 taahaat+hoaisuni komi Mwaaho Is+hiyai
 Jap+hi Numwaitandi Ah+wis+hoaisuni
 ip+hatiw+maitaati+w+ sit+watawaayopo,’

Aun+hi+hi+ 2:1-2

tati Daawit+ho katati ahais+haare. 27 Iyataati
 Awais+hone, sa pi+w+ha ji+hura katis+ha
 ak+te. Erot+hotih+ Pondiyaasi Pairoth+hotih+
 is+hiya usa Judaahiyaamat+pi+metahiyaatih+
 Judaahiyaatih+ maasi k+mat+ aunah+pi+mat+
 Jerusarem+handi ahoyanawaayopo. Ahoyan+w+
 kinyi kimwaaho kinyi pi+w+ha biyat+ at+ingisaho
 kinyi ot+ip+pat+ho gaaho Is+hiyai Jap+hi
 Numwaitandi Ah+wing+ho Mesaiyaahoai
 tiw+taati+w+ pi+w+ha kan+w+ t+iman+nawaayopo.

28 Saiwi kiya kiyoh+ti+mandi sandi kinyi kinyi
 wat+pi+handaauni ami am+ti+ha gaahaaraahi

jihī nepī tīmanīpī sapa noaipaitandī gwīnyaahingīmumwaanī kamwaanī kaiwī ahoyanīwī Jisaasihoai kawīwī tiwawaayopo. ²⁹ Aisi Awaisihone, isīhiya anī awaindīhandamī awaisawīhiya kanyatohīwaiwaapī gwīnyaapī nyahī kinyī otīpīpatīhiyaanangi kinyī wanī nyatatamanīpī andītīnyaipe. Andītīnyaisamīhī andītitaatī isīhiyaapī yamaayaatī kinyī pīwīha angusaitaano. ³⁰ Angusaasahi kinyī nyangi kinyī watīpīhandī awaindīhanda andītīnyaipe. Andītīnyaisamīhī nyahī Jisaasiho kinyī otīpīpatīho gaaho kinyī pīwīha biyatī atīngisahomī ambīpataahī isīhiya timbīpaisahiyai tītīhīwiwaatī watīpīhaiwa isīhiyaamī ndīhetī kaitaano,” tīwī Autaahaatīhopī gaapundawaayopo.

³¹ Gaapundīwī owetihī kiyaamī anīhandī bi-motīhandī ahoainataise. Ahoainjīhura Autaahaatīhomī Itīpīho kiyaamī omanītītīhī tisaitataise. Tisainjīhura Autaahaatīhomī pīwīha wīndī yamaiwī andītītīwī ausaawaayopo.

Jisaasihopī Isīhiya Gīwunyaahohiyīhiya Maarīho Naasohītīhī Bindawaayopo

³² Aihī nahatiya Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya kiyaamī maarīhounī kiyaamī gīwunyaahohītīhandunī naasī kandīndaise. Aihī isīhiya usa kiyaamī otīhatīhapī kahapaamapīpaapī nyamīhape tīwī wīndī kamaatopo. Owetise. Kahapaamapīpa kiya isīwasohīpīpaapī nahatiyaanamīhape tīwī namanīnīwī bindawaayopo. ³³ Aihī aposerihiya Awaisīho Jisaasiho napotatī nepasītīhandapī

Autaahaatihomi watipihandaahi piwaha ausaawaayopo. Ausaapi satiwi, “Wani Jisaasiho asohoematati bindataise,” tiwi piwaha ishiyai kaundawaatopo. Saiwi ausaahauhi Autaahaatihohi kiyai gaahandi waati asakiyati nunyati kawisataise. ³⁴ Iyataati ishiya Jisaasihopi gwunyaahohiyhiyaami otihatihapi usa kahapaamapi paapi windi nenoaahimetopo. Kiyaami otihatihapihiya usa yapipati ananji osaataatisawhiya kapa ishiya usai nunyawu nawihohi newaayopo. Nawihohi so nehohihohi nesi nowaayopo. ³⁵ Nesi nuwi aposerihiyai nunyawaayopo. Nunyauhi aposerihya so nawohi nesi ishiya kahapaamapi paapi nenoaahitawhiyai nunyawu gaamawaayopo. ³⁶ Aihhi suraanihi utaahohi kahapaamapi paapi nunyohiyhiyaami wo bindataise. Komhi ambipati Josephiho. Aihhi koaisi aposerihya ambipati witi Banapaasihone unduwu nusoasawaayopo. Sandi Banapaasihone unduwu kiyaami haara ambihundohitmandami tanyaaha siyate, “Ishiyai piwaha kaundati kiyaami maariho omanititihhi neti anditiwihahore,” tiwi katawaawu Banapaasihone tawaatopo. Iyataati Josephiho so ishiya Ripaihiyaami hore. Iyataati koaisi sanaati yapipati Saipiraasihanda namohore. ³⁷ Namohosi niyati Jerusaremihanda bindataati komhi yapipati ishiyai nunyati nawihohi netaise. Neti isisisi niyati aposerihiyai nunyataise.

5

Ananaiyaasiy+ Sapairaayaap+haare

¹ Aih+ suraan+hi+ ami+ utaaho wo bindataise, kom+ amb+pati+ Ananaiyaasiho. Iyataati kom+ apwaataatami+ amb+pati+ Sapairaahaate. Aih+ kasanyuri+ kasanyurami+ yap+pati+ wihoaan+hati+ isi+hiyai nunyami+ naw+ho nemaase. ² Nep+ ahiyamosami+ pi+w+ha kan+mi+ naw+ho wihoaan+ho sawasanyurapi+ ahiyamaami+ wihoaan+ho Ananaiyaasiho nesi niyati+ aposer+hiyai saundataase. “Naw+ho ki+mo yainjanyuraanyami+ yap+patapi+ nehoh+ho ki+mo kon+hi+ isisi nasataayo,” undati+ kiyai jaiwundati+ kaundataase. ³ Undati+ numwih+ Pitaaho Ananaiyaasihoai satati+ kaundataase. “Kiny+ napaapi+ Bwaas+r+hi+ri neh+ iwinjahin+hi+ ki+ri neti+ kiny+ maar+ho gw+nyaahing+ti+handi+ nangop+sasataise? Siyati+ nangop+sasihi+ naw+ho wihoaan+ho ahiyapaapi+ ki+mo kon+he ti+pi+ Autaahaat+hom+ Iti+pi+hoai napaapi+ jaiwundi+pi+ kaundapaase? ⁴ Ji+hura yap+pati+ isi+hiya usais+ sangi+ nunyapi+ naw+ho nep+hura yap+pati+ ti+hi+ kiny+hat+ndaise. Aimb+ naw+ho nehing+hoaisangi+ kiny+hondaise. Kiny+hondais+ gi+ ahiyapi+ mb+mimaapi+ napaapi+ nyangi+ jaiw+nyat+taapi+ sandi+ gw+nyapenapaise? Sandi+ jaiw+nyating+ti+mandi+ nyangi+ jaiw+nyatapaamaase. Owetise. Autaahaat+hoai+ jaiwundapaase,” undati+ Pitaaho kaundataase. ⁵⁻⁶ Undati+ Pitaaho kaundi+ Ananaiyaasiho pi+w+ha sa atisamapi+ ti+mahiyati+ kon+hi+ napomataise. Napomas+hi+

waimwaaya usa nandaapi apotihiri nepi kiraapihi napapotimanwi nesi noaipapi nuwi jomaahipataatih ahiyawaayopo. Aih sandapi isihiya atisawaawi apipaahi awaindahandi yayawaayopo. ⁷ Aih warihoi aimi ahaitaatwi nesi nuwi otihitih Ananaiyaasihomi apwaataati warihopi napwih nesi namaayopo tati nasati anjhandi sandaatih nandaataise. ⁸ Nandaasihura Pitaaho kaatisi sata kaundataase. “Sainjaahi yapipatapi nawho titih nga kamwaanji nemaiso?” undati nunjenataise. Nunjesih kaati saundataase, “Ye, nawho titih nga kamwaanji nehaayo,” undataase. ⁹ Undih Pitaaho kaati sata kaundataase, “Awaisihomi Itipihoi napitaise timi nunjendaatimi saimburaahi saitahaawo nnimi sandi napaapi kiyamaise? Saimi kaindahandaahi kiwihoi aimi napwih nesuw yamwaamapihiya aimi napwi maasomwaanji kimiya bitotawaayopo. Isi kinyi keti kinyi kiwihomataimbi wani napwisamih nangesi yangimwaitaatwi nutaatwihiya deti maasomwaanji kimiyaare,” undataase. ¹⁰ Undih kaati atisamapi keti kuraanhi Pitaahomi auhiraapihi timahiya napomataise. Napwih waimwaaya nandaapi mmonawa aimi kaati napomasihiyawa namapi kaati nesi nuwi warihomi apeti ahiyawaayopo. ¹¹ Ahiyauhi sandapi Jisaasihopi giwunyaahohiyhiyauni ami isihiya usai maawi atisawaawi apipaahi awaindahandi yayawaayopo.

Autaahaatihomi Watipihanduni Ami Siwipati Kahatamatipetihaiwaun Noaipataise

12 Aihî aposerihiya Autaahaatîhomî watîpîhandî amî sîwîpatî kahatamatîpetîhaiwa isîhiyaamîhatîhî kiyaaamî ndîhetî Autaahaatîho kiyai andîtîwiwatî watîpîhandî numwihî kandaahî kiyawaayopo. Kiyauhî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya nahatiya maarîho naasohîtihî nahatewetî anî awaindîhandaatîhî naiwî Soromonîhomî Usaanjaipatî Parandaahandainî ahoyanawaayopo. 13 Ahoyanîhauhî isîhiya usa apetihiya Jisaasihopî gîmunyaapîhiya kiyaisawî maasî ahoyandaatîwî yayawaayopo. Yayawaahandî kandî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaapî isîhiya gaahiye tîwî maaritawaayopo. 14 Aihî isîhiya usîhiya asîhiya asakaiwî taahiyîhiya Awaisîhopî gîwunyaawaayopo. Aiwî napîwî komîhiyaamîhatîhî nandaahauhî kiya nepî awaindematawaayopo. 15 Aihî aposerihiya Autaahaatîhomî watîpîhandaaahî watîpîhaiwa kiyohîwaiwaapî isîhiya atisawaawî isîhiya timbîpaisahiyai gwîtîhotî ahiyawî isîsi nuwî daihîraamîhinî ahiyawaayopo. Saiwî kiyohîtîmandî sandî Pitaaho daihîra sanota ikwîrî ahîwîto tîwî gwînyaawaahandî kandî nehî komî sîwîpata sîwîpumwahonîhî kiyaaamî timbîpa owesoetîto tîwî ahîwisawaayopo. 16 Aihî isîhiya taahiyîhiya detî Jerusaremîhandâ bimohiyîhiyaisangi isîhiya timbîpaisahiyaisunî amî itîpîho maipîhapaisawîhiyaisunî isîsi naiwî Jerusaremîhandâ daihîraamîhinî ahîwisawaayopo. Ahîwisauhî Pitaaho kiya nahatiyai tîtîhîwisîhî kiya noaipapî gaahiyaimatawaayopo.

*Aposer^hhiyai Nep^h Napuhauh^h Autaahaat^hhom^h
Enjer^hho Ot^hp^hpat^hho It^hp^hho Nasat^h Jap^hh^h Kiyai
Nuwausoasataise*

¹⁷ Aih^h aposer^hhiya is^hhiyai t^ht^hh^hwihauh^h noaipap^h gaahiyaimatauh^h kandap^h p^hrisihiya is^hhiyaap^h nandapa t^hh^hw^h Autaahaat^hhoai nunyohiy^hhiyaam^h p^hrisiho m^ht^hho awais^hhotih^h kom^h nais^hhiya Satiyusihyaam^h usaatih^h aposer^hhiya kiyoh^hwaiwa mmonawaaw^h nyah^h metato t^hw^h m^hmaipaiw^h gw^hnyaap^h kiyai apousataise. Apowih^h aposer^hhiyai naan^hhand^h numw^htaat^hw^h gw^hnyaawaayopo. ¹⁸ Saiw^h gw^hnyaawaaw^h nap^hw^h aposer^hhiyai numwaasi nuw^h is^hhiya maip^hhaiwa kiyohiy^hhiyaisaw^h napuhauh^h bindawaayopo. ¹⁹ Napuhauh^h m^hhat^hh^h bimauh^h suraan^hh^h Autaahaat^hhom^h enjer^hho ot^hp^hpat^hho it^hp^hho apatind^ht^hh^h nasat^h napw^htohit^hhandam^h maasomwaan^h nuwatosat^h nandaat^h aposer^hhiyai numwaasi noaipatosat^h an^haan^ham^h maasomwaan^h jap^hh^h net^h napuwatosat^h kiyai satat^h kaundataase. ²⁰ “Sah^h nuw^h Autaahaat^hhom^h an^h awaind^hhandaat^hh^h nandaap^h bitotawaaw^h wan^hmand^h k^hmand^h Jisaasihoai n^hwipinjaw^h daiw^h bitoaitaat^hw^hh^hretap^hmandap^h nahatewa ausaap^h is^hhiyai kaund^htaat^hw^h nuw^hise,” undataase. ²¹ Undih^h aposer^hhiya kom^h p^hw^hha at^hwiw^hmap^h nowaayopo. Nuw^h bowih^h asis^hhaat^hh^h kohokoaisaw^h an^h awaind^hhandaat^hh^h nandaap^h is^hhiyai Autaahaat^hhom^h p^hw^hha kat^hwunjaw^h ausaap^h kaundawaatopo.

Kiya taaw^h saiw^h kat^hwunjaw^h kaundauh^h

p̄risihiya is̄hiyaap̄i nandapa t̄h̄iw̄i
 Autaahaat̄hoai d̄ipuman̄iw̄i nunyohiȳhiyaam̄i
 awais̄ho mit̄hotih̄i kom̄i nais̄hiya
 Satiyusihiyaam̄i usaatih̄i noaipap̄i bindawaaw̄i
 Judaahiyaam̄i is̄hiya usa gw̄inyaahiya Kaun-
 jer̄hiya San̄ihet̄iren̄hiyaap̄i p̄iw̄iha nusoasaw̄i
 gaatauh̄i nap̄iw̄i nahatiya ahoyanawaayopo.
 Ahoyan̄iw̄i bindawaaw̄i saundawaatopo, “Nyah̄i
 awaisaw̄hiyaan̄in̄h̄h̄i aposerihiyaap̄i p̄iw̄iha
 p̄iwaat̄it̄haawo,” t̄iw̄i kan̄iw̄i nimb̄imaat̄in̄iw̄i
 bindawaayopo. Bindawaaw̄i an̄i awaind̄hand̄i
 jatohiȳhiya tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiyai
 aposerihiyaap̄i noaipasi w̄nd̄i namaayopo
 t̄iw̄i aposerihiyai numwaasi nap̄itaat̄iw̄i
 nat̄iwusaasauh̄i kiya tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiya
 nowaayopo. ²² Nuw̄i noaipap̄i an̄ihand̄i
 napw̄itoh̄it̄handaat̄ih̄i mmonawa aposerihiya
 usaametih̄i namap̄i jap̄ih̄i naiw̄i awaisaw̄hiya
 nat̄iwusaasohiȳhiyai sat̄iw̄i kaundawaatopo.
²³ “Nyah̄i napw̄itot̄ihandam̄i maasomwaan̄i
 noaipawaat̄i mmonahaaw̄i an̄itiw̄i mbaahap̄i
 napuposaw̄i is̄hiya napw̄itoh̄it̄handam̄i
 maasomwaan̄i nahatewa an̄itiw̄i napuposaw̄i
 tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiya jaaw̄i bitohauh̄i nyah̄i
 winj̄ihaayo. Iyaat̄i niyaat̄i maasomwaan̄i kiya
 nanyuposauh̄i nandaahaayo. Nandaawaat̄i
 mmon̄iha am̄i aposerihiya usaametih̄i am̄i nyah̄i
 kiyai w̄nd̄i mauson̄ihaaw̄i jah̄ira nas̄ihaayo,”
 und̄iw̄i tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiya awaisaw̄hiyai
 kaundawaatopo.

²⁴ Undauh̄i an̄i awaind̄ihandam̄i tunn̄iw̄i
 yahw̄inohiȳhiyaam̄i awais̄houn̄i p̄risihiya
 is̄hiyaap̄i nandapa t̄h̄iw̄i Autaahaat̄hoai nun-

yohiy#hiyaami j#hiya awaisaw#hiya sa p#wa ati-sawaawi aposer#hiya nap#taiwi usaametih#topo tiwi p#h#tiwi gw#nyapenawaayopo. ²⁵ Aih# taaw# gw#nyapen#hauh# utaaho wo nasati nandaati awaisaw#hiyai satati kaundataase. “Atiwise, siya isiya sah# napuhohiy#hiya an# awaind#handat#h# metaamiya bitotawa is#hiyai taaw# p#w#ha ausaap# kaundawaayopo,” undataase. ²⁶ Undih# an# awaind#handam# tunniwi yahw#nohiy#hiyaami awais#hoaisaw# tunniwi yahw#nohiy#hiya nowaayopo. Nuw# is#hiyaap# naw#haara nyaw#taawo tiwi yayawaawi namap# b#pi aposer#hiyai napaisaati numwaasi awaisaw#hiyaap#h# niyawaayopo.

Aposer#hiya An# Awaind#handam# Awaisaw#hiyaap# Yamaiw# P#w#ha Ausaawaayopo

²⁷ Aih# kiya aposer#hiyai numwaasi naiw# an#an# nandaap# awaisaw#hiya kaunjer#hiya San#het#ren#hiyaami nd#het# ah#wisawaayopo. Ah#wisauh#hura p#risihiya is#hiyaap# Autaahaat#hoai nandapa t#h#w# d#puman#w# nunyohiy#hiyaami p#risiho m#t#ho aposer#hiyai satati kaundataase. ²⁸ “Nyah# sangis# aim# newaati nasisapuwaati it#h#sataati Jisaasiho sop# sah# p#w#ha ausaap# is#hiyai w#nd# kamund#w#ise sataat# waat# wap#hisataat# kasato. Siyaat# kasaton#hand# kand# sah# at#homiw# daah# mw#tet#w# sah# utaaso sop# p#w#ha is#hiyai kat#wunjaw# ausaahot#ha is#hiya nesi kap#h# Jerusarem#handa kan#w# gaamatawaayopo. Aiw# sah# nyap# Jisaasihoai tiwauh# napotaise tiwi p#w#ha neh#hiyaanap# nyam#hetemap#

kanyatiitaatiwi sahi sandi kiyawaayopo,” undataase.

²⁹ Undihi Pitaaho aposerihiya nahatiyaapi ahoyati satati kaundataase. “Nyahi Autaahaatihomi piwaha biyaati japepihirito. O piwaha nehisihiyaamihawindi minjapepihirito.

³⁰ Aihisahi aimi Jisaasihoai tipipi titihi atawihateti tipimandaahauhi napwihinyami asoyaami Autaahaatihokiya kopigaapundiwi ambipati niwimaahohoho Jisaasihoai japihi jomaahipataatihapi ahowimati numwaataise.

³¹ Iyati Autaahaatihokiyaasi numwaasi mihaati autaahi yamihapataatihiniyataise. Numwaasi niyati Autaahaatihokoaisineti nyangisi japihi nanyamaati ami jihimatati nyangi daihira nanyisitandihomatataise. Iyati Autaahaatihokoaisineti autaahiwiwati awaisihomatitandiwatipihandi nunyati komi ikwiri gaatihiraihoanji ahiwihibindataise. Iyatinyahisiraherihiyaanamimaipihaiwanamawaati nepemaititihawiko nyatatamanati anditinyaiwitandihore. Iyati Autaahaatihokiyaasihomihetapi nyami maipihaiwanenyamaitandi koainamihanati ahiwihibindataise.

³² Aihisaiwa Autaahaatihokiyaasihopi kawiwaiwaapi akite taati nyahipiwaha ausaahaayo. Iyonihi ami Autaahaatihomi Itipihoisangisi sikaiwaapi akite tati piwaha naasika ausaataise. So Itipo Kiraasihopi giwunyaapi komipiwaha iwinjapepihirohiyihiyai Autaahaatihonehi numwisihore,” undati Pitaaho awaisawihiyai kaundataase.

Gamariyeriho Sasaahoyai Aposerihiyaapi Nyahí Yáawatí Naanhandí Namunyaatí Namihaitihaawo Undataase

³³ Undatí Pitaaho kaundihí Judaahiyaamí awaisawíhiya kaunjeríhiya Saníhetíreníhiya atisawaawí kiyaamí maarího wíndotí amí kiyaamí mandíha sisíha tundatí apípaahí apowihí kiya aposerihiya siyíhiyai tiwítaatíwí gwínyaawaayopo. ³⁴ Saiwí siyíhiyai timaitotíwí gwínyaahauhí awaisawíhiya kaunjeríhiya Saníhetíreníhiyaamí wo komí ambípatí Gamariyeriho bindataise. Iyatí ko Parisiho wíníhapípa kataunjisíhore. Aihí isíhiya kopí gaahoe tíwí komí ambípatí níwimaapíhosí ko dotatí kaunjeríhiyai amí aposerihiyai ipaahaapí gohí natíwusaasítaatíwí kaundataase.

³⁵ Kaundihí aimí tunníwí yahwínohiyíhiya numwaasi ipaahaapí noaipahauhíhura ko awaisawíhiya kaunjeríhiya sasaahoyai satatí kaundataase. “Sahí Isíraheríhiyaate, sahí kímiyai wapa wipíwitaatíwaahí sahí baiwí jíhí gwínyaaposawe. ³⁶ Iyataatí sahí aimí Tiyutaasihopí mmoníwí gwínyaapíhiyaate. Jíhura Tiyutaasiho dotatí sata kandaase. “Níní apípaahí watípíhandisahoníne tíhí isíhiya ambípatí owehandí 400 kaiwíhiya koai níwipinjauhí amí isíhiya usa koai tiwauhí napotaise. Napwihí koai níwipinjohiyíhiya kíhíra nandíwirawaayopo. Aihí Tiyutaasihoai tiwauhí nehíhandí kaiwinjawí namawaayopo.

³⁷ Aihí amí ipotíníhí gamaníhiya taawí isíhiyaamí ambípatí nepí utípíhoaatíhí jípatípiyohura utaaho wo Garirihandaahapí

Judaasiho dotati isi+hiyaami gw+inyaahoh+iwaiwa neti nusop+sasati numwaataise. Numwaasihi kiya komi piw+ha atiwiwi koaisi iwin-japepih+i+wi Rom+hiyaami gaman+hiyai tip+ nemaitot+i+yauhi koaisangi gaman+hiya tiwauhi kom+hiya nahatiya kihira yan+i+map+ owetindi+hande. ³⁸ Siyati owetindi+hand+ihi nini kasatataato. Isi kiya aposer+hiyai naan+haiwa namunyaw+ kiyai kaiw+ binyaihi neh+ iwinjaaw+ bimaaw+se. Iyataati kimati ot+i+pi+mbatapi gw+nyaahoh+i+handuni ot+i+pati aposer+hiya neh+ sawanaam+i+hat+i+ndaataahi keti kuraan+i+hi+i+mahaitaise. ³⁹ Autaahaat+i+hom+i+hat+i+ndaataahi sahi aposer+hiyai w+ndi ip+i+hatiw+i+maamaitaapo. Iyawaaw+ sahi sandaahi Autaahaat+i+hom+i ot+i+pati nas+i+pamaitaat+i+wi+haiwa kaitaapo,” undati Gamariyer+ho kiyai kaundataase.

Aposer+hiya Jisaasihopi Piw+ha Ausaahauhi Mawindi+handap+ Maaritawaayopo

⁴⁰ Undati kaundihi awaisaw+hiya ati+wisawaayopo. Atiwiwi tunni+w+ yahw+i+nohiy+hiyai nat+i+wusaasauhi ipaahaapi noaipap+ aposer+hiyai numwaasi an+an+ japi+hi nandaawaayopo. Nandaahauhi awaisaw+hiya tunni+w+ yahw+i+nohiy+hiyai saundawaatopo, “Aposer+hiyai w+i+hi+ra dipap+se,” undauhi kiya atiwi+kiyawaayopo. Aih+ awaisaw+hiya aposer+hiyai saundawaatopo. “Sahi Jisaasihopi ausaap+ j+haati w+ndi kamundi+w+se,” und+i+wi+i+hi+hund+i+w+ nat+i+wusaasauhi nowaayopo. ⁴¹ Nowaawi Autaahaat+i+hopi sati+w+ gw+nyaawaayopo, “Autaahaat+i+ho nyapi kiya

naanjind#handi naitaatiwi gaahiyaasi nini kaundisan#hi Jisaasihopi piw#ha ausaitaapo. Ausaawaawi Jisaasihomi amb#patapi kiya naanjind#handi naitaapo tati katimumwaan# kamwaan# wan# naanjind#handi nehaayo,” tiwi gw#nyaawaawi maaritawaayopo. ⁴² Aih# asis#ha nahateweti an# awaind#handaat#huni is#hiya Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyaami an#p#p#h# w#ndi namaam#haapi is#hiyai Jisaasihopi Autaahaat#ho is#hiyai japi#h# Numwaitandi Ah#wis#hore tiwi piw#ha ausaapi kat#wunjawaayopo.

6

*Aposer#hiyai And#t#wip# Otip#pat# Maasi
Kaitaat#w#hiya 7 Kaiw#hiyai Nam#han#w#
Ah#wisawaayopo*

¹ Aih# suraan#h# is#hiya Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiya noaipapi taahiy#hiyaaimatawaayopo. Taahiy#hiyaataawaawi piw#ha Judaahiyaam#ha piwaatohiy#hiyaisawi Judaahiyaam#ha piwaamaatohiy#hiyaisawi it#h#nnawaatopo. It#h#nn#hot#mandi Judaahiyaami piw#ha piwaamaatohiy#hiya Judaahiyaisawi sanawaatopo, “Sah# asis#ha nahateweti is#hiyai nandapa nunyawaawi nyami osin#hiyai nandapa w#ndi baiwi mmon#w# namunyopo,” nn#w# it#h#nnawaatopo. ² It#h#nn#hauh# aposer#hiya namapi is#hiya g#wunyaahohiy#hiya nahatiyai gaat#w# numwaapi kiyais# aposer#hiya piw#ha sat#w# kaundawaatopo. “Nyah# aposer#hiyaan#ni

Autaahaat+hom+ p+wi+ha isi+hiyai ausaawa
 kaund+ti+haahand+ nam+haawaat+ neh+
 nandapaah+h+ isi+hiyai numw+ti+haawi sand+
 ti+ti+h+maah+e. ³ Isi nais+hiyaat+ nyamataiw+
 K+raisihop+ gi+wunyaahohiy+hiyaate, sah+ sam+
 ot+hat+h+ap+ usa ikw+r+ naasairam+ yahur+tahiya
 7 kaiwi am+ti+ha gaaha mmon+w+ nep+ gw+nyaap+
 isi+hiyaam+ nd+het+ gaahiya noaipap+ bitop+ am+
 Autaahaat+hom+ It+p+ho kiyaam+ oman+ti+ti+h+
 tisaitahiyaap+ mmon+w+ sah+ daap+ kat+taati+we.
 Katisaih+ nyah+ kiya os+n+hiyai iwinjaaw+
 bim+taati+w+ ah+witaano. ⁴ Ah+wisaatos+ nyah+
 yawanaan+n+ Autaahaat+h+hop+ gaapundaatun+
 Autaahaat+hom+ p+wi+ha isi+hiyai ausaawaat+
 kaundaat+ katawaunj+taano,” und+w+
 aposer+hiya kiyai kaundawaatopo. ⁵ Kaundauh+
 isi+hiya nahatiya p+wi+ha sa atisawaaw+ gaare
 ti+w+ maaritawaayopo. Maaritawaaw+ utaaho wo
 S+tipen+ho kom+ K+raisihop+ gi+wunyaas+ti+hand+
 ap+paah+ wat+p+hand+ awaind+handisaho
 am+ It+p+ho kom+ oman+ti+ti+h+ tisaitahos+
 kop+ katawaatopo. Aiw+ Pirip+hoaisun+
 P+rokoraasihoaisun+ Naikenaahoaisun+
 Timon+hoaisun+ Pamenaasihoaisun+
 Nikoraasihoaisun+ siyaap+ amb+h+ti+w+
 katawaatopo. Iyataat+ Nikoraasiho so aunah+pat+
 Andiyok+handahap+hore. Ko Judaahomen-
 daahand+ kand+ jihura ko Judaahiyaam+h+ret+
 kiyati aun+h+h+r+ kat+wi gaapundoh+r+h+ret+
 net+ kiyati bimainjati Jerusarem+hand+
 niat+ Jisaasihom+ p+wi+ha biyat+ atisat+
 bimainjahore. ⁶ Aih+ siya amb+h+tohiy+hiyai
 numwaasi naiw+ aposer+hiyaam+ nd+het+

ah+wisawaayopo. Ah+wisauhi aposer+hiya
 kiyai Autaahaat+hom+ wat+p+hand+
 numw+taat+w+ ikw+r+ mit+hoaat+h+ ah+wisaw+
 gaapundawaayopo. ⁷ Aih+ Autaahaat+hom+
 p+w+ha is+hiya nesi kan+winjawaaw+ is+hiya
 taahiy+hiya Jisaasihop+ g+wunyaawaayopo.
 Aih+ is+hiya Jerusarem+handaa+hiyaisangi
 Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya p+h+t+w+
 taahiy+hiya noaipawaayopo. Noaipap+
 Jisaasihop+ g+wunyaahauh+ am+ p+risihiya
 usa is+hiyaap+ nandapa t+h+w+ Autaahaat+hoai
 nunyohiy+hiyaam+ usa taahiy+hiya Jisaasihop+
 g+wunyaawaayopo.

S+tipen+hoai Napuw+taat+w+ Kaundawaatopo

⁸ Aih+ S+tipen+hoai Autaahaat+ho gaahandun+
 wat+p+handun+ numwih+ ko noaipat+
 wat+p+hondaise. Wat+p+hondaat+ is+hiyaam+
 nd+het+ Autaahaat+hom+ wat+p+hand+
 kahatamat+pet+hand+ awaiwaiwa kiyataise.
⁹ Saiwa siyat+ S+tipen+ho kai+ apowih+
 is+hiya usa dopaw+ p+w+ha wat+p+ha koai
 kaundawatopo. Aih+ S+tipen+hom+ha b+pi
 napaisaat+ kaundataase. Iyataat+ isiya siya
 j+hura is+hiya iwinjaaw+ bimauh+ kiyaam+
 ot+p+pat+ kawiw+ bimamb+w+hiyaasi wan+
 namap+ neh+ kiyaam+hat+ ot+p+pat+ kaiw+
 bimamb+w+hiyaatih+ kandap+ is+hiya kiyaap+
 neh+hiye tawaatopo. Aih+ kiyaam+ an+
 awaind+hand+ sat+w+ amb+h+tawaatopo, “Is+hiya
 neh+hiyaam+ anaan+ gw+haraahaane,” t+w+
 amb+h+tawaatopo. Aih+ is+hiya neh+hiyaam+
 usa Judaahiya aunah+pat+ Sairinihandaa+hapun+

Areki sandiriyaahandaahapuni napiwihyaare. Aih kiyaisawuni ishiya usa Judaahiya yapipati Sirisiyaahandaahapuni Esiyaahandaahapihyauni maasi ahoyainji Sitipenhoaisawitihinnawaatopo. ¹⁰ Aih Autaahaatihomi Itipihom amitiha gaaha gwinyaitandhandi gaahandi Sitipenhoai numwih kiyar koaisi windi ipihatiwimaamahopo. ¹¹ Aih koaisi ipihatitaatwihandi owetih namap piwha noasawi ishiya usaisi saundawaatopo. "Sah piwha jaiwitwih kop katwise undwi kaundauhi kiya dopawi piwha wa kop jaiwitwih satawaatopo. 'Nyahi atisonih so utaaso Mosesihopuni Autaahaatihopuni sisipihitahore," tawaatopo. ¹² Satiwi jaiwitwi katauhi ishiya gwinyaahiyauni winihapipa katwunjohiyhiyauni ishiya nahatiyauni sa piwha jaiwitwih atisawaawi kiyaami maariho windentaise. Windosih namap kiya nuwi Sitipenhoai isipi numwaasi ishiya anj awaindahandami awaisawihyaapih noaipawaayopo. ¹³ Numwaasisuw ahisawosawi piwha kop jaipunditaatwihiyai kaundauhi kiya dopawi jaipitwi Sitipenhopi satiwi katawaatopo. "Kimo utaamo jinjapih nahateweti anj awaindahandapuni winihapipa Autaahaatih Judaahiyaapi Mosesihoai numwimbipaapuni sisipihitat katahore. ¹⁴ Iyataati nyahi atisonih ami wa sata katahore, "Nasaretihandahapi Jisaasihopi anj awaindahanduni Mosesiho asoyaisi nyapi winihapipa numwimbipauni neti nopisaitaise," tati katahore tawaatopo. ¹⁵ Satiwi

katauhi isihiya nahatiya anjhandi kaunjerihiya (Sanihetirenhiya) piwaatohitihandaatihimohiyihiya Sitipenihoi baiwi usonawaayopo. Usonawaawi Sitipenihomi ndimaahomwaanj noaipati nausaatataati Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoyamihapataatihimimisihomatetihisonawaayopo.

7

Sitipenihoi Anj Awaindihandami Awaisawihiyai Komihawihooanaha Kaundataase

¹ Aih utaa ho wopirisihiya isihyaapi nandapa tihwi Autaahaatihoi nunyohiyihiyaami mitihiyaami awaisiho jho pirisiho Sitipenihoi sata nunjenataise. “Sa piwima kinyapi katohima akitatitowo?” undati nunjenataise. ² Saundati nunjesihi Sitipenihomihawisa kaundataase, “Naisihyaati Judaahiyaate, nisi piwihawitiniwise. Jihura nyami asihw Abiraahamihw aunahipati Eranihandaahapi sangi niyati yapipati Mesopotemiyaahanda bindataise. Bimihihura yamihapataatihapi Autaahaatihw apipaahiwatipihw nausainjitihandisaw koaapihi noaipataise. ³ Noaipati Abiraahamihw sata kaundataase:

‘Kinyi dosisi kinyi yapipatuni kinyihiyaisuni namasisi yapipati wanihatih witi nangisitandiyohipataahapi nutaape,’
Wuwanihapih 12:1

undati kaundataase. ⁴ Undihw Abiraahamihw atisati sapihwaisati yapipati Mesopotemiyaahandami Karitiyaahanda namasi niyati aunahipa Eranihanda noaipati bindataise. Abiraahamihw

p̄iw̄iha katati ahaihihaare t̄itotati amb̄ipati namandipaitaatiw̄ihandapi kaundati p̄iw̄iha nunyataise. Aih̄i ipot̄ihura Abiraaham̄ihom̄i apwaataati Isaakihoai namwih̄i asisiha ikw̄iwih̄itir̄itih̄i wih̄in̄ih̄iram̄i mair̄ima 7 kiyati sanaih̄ihura asisiha nambaahandi 8 het̄i Abiraaham̄iho mwaahom̄i amb̄ipati nur̄imandipataise. Aih̄i Isaakiho kom̄i mwaaho Jekopiho sanḡihonj̄itih̄ihura amb̄ipati nur̄imandipataise. Aih̄i Jekopihoaisangi kom̄i mwaaya nyam̄i asoyai ikw̄i maind̄mw̄itih̄i auh̄iram̄i yahur̄itahiya 12 kaiw̄ihiya sanḡihiyatih̄ihura kiyaam̄i amb̄ipati nur̄imandipataise.

9 “Aih̄i ipot̄ihura nyam̄i asoyaam̄i sainḡiho Josephihoai maipaiw̄i usonawaaw̄i namapi is̄ihiya usai nunyaw̄i naw̄iho newaayopo. Nehauh̄i kiya Josephihoai numwaasi nuw̄i Isip̄ihanda utaaho wom̄i ot̄ip̄ipati kawitandi j̄ihara koai nunyaw̄i naw̄iho newaayopo. Aih̄i Josephiho ot̄ip̄ipati kiya bimih̄i naan̄ihaiwa nusoaipas̄ih̄i Autaahaat̄iho koaisat̄indaise.

10 Koaisat̄indaati biyati iw̄itatamanati iwinjaati bindataise. Winjaati bimih̄i asisiha waara Peroho Isip̄ihiyaam̄i awais̄ihom̄i nd̄iheti noaipataise. Noaipas̄ih̄i Peroho usonataati Josephihoai Autaahaat̄iho gw̄inyaitandihandi gaahandi numwih̄i gw̄inyaahotihiyataati namati Josephihoai Peroho ah̄iwih̄i noipati ko Isip̄ihandaahiyaisun̄i Perohom̄ihapaun̄i awais̄ihoematati iwinjaati bindataise.

11 “Bimih̄i ipot̄ihura jar̄iho aungwohandi yap̄ipati Isip̄ihandaahun̄i Kanaan̄ihandaahun̄i

noaipataise. Noaipasihi nyami asoya nandapa nandaatiwihapa owetih naanhandi nepi bindawaayopo. ¹² Owetih bindawaawi nandapa Isipihanda jihura ahiyohipi paapi pihita ahotise tauhi Jekopihho atisataise. Atisataati komi mwaaya nyami asoyai natausaasih Isipihandaahapi nowaayopo. ¹³ Nuwawi nasawaayopo. Ami jhaati niyauhi Josephiho kiyai saundataase. 'Nini sami sunyihihonini Josephihone,' undataase. Undih Peroho Josephihomihyaapi gwinyaati atisataise. ¹⁴ Aih Josephiho sapihho Jekopihopi ningisenda maasi kimwaayaisapi namme tati piwaha nusoaasataise. ¹⁵ Nusoaasih Jekopihho komihya taahiyihya 75 kaiwihiyaisawi maasi Isipihandaahapi nowaayopo. Nuwi bimambiwi Jekopihouni komi mwaaya asoyauni kapih napowaayopo. ¹⁶ Napwauhi kiyaami ambipati isisi nuwi Sekemihanda jihura Abiraahamihho isihya usa Amorihomihyaami jomaahipati nawihho nunya nesipata ahiyawaayopo.

¹⁷ "Iyataati Autaahaatihho piwaha jihura Abiraahamihhoai sata kaundati ahaisihaare, 'Kinyi gaasoyai yapipati Kanaanhandi numwito,' tati katisiha akaaha noaipaitandi detih nyami asoya taahitihandi namoyaatiwi yapipati Isipihanda noaipawaayopo. ¹⁸ Aiwi bimauhi ipotihura awaisihho wo Josephiho jihura aimi napwisihopi windi atihomisa gimunyaaho isihyai iwinja bimihandihho noaipataise. ¹⁹ Noipati bindataati nyami asoya asisai jaipundati maipihandi kawisataise. Kawisati kiyaami maaha sangihyaapi

nehahaatimasaihi napwito tati waapihunda kaundataase. ²⁰ Kaundihī suraanihī apopa waatī metihonjī wonjī apipaahī gaahonjī Autaahaatīho gaahandī nunyahonjī namotaise. Iyataatī konjamī ambīpatī Mosesihore. Namotī maasi saniyī sapiya itatamanīmī ahiyamī anjīpīpīhī bimihī waatīho murīmo sanausotaise. ²¹ Sanawihī saniyī sapiya metihonjī konjī numwaasi numwī nehahaatī ahiyamaise. Ahaihihura Perohomī maataatī konjī numwaatī kaatamī mwaahonjamatiyatī itatamanatī ahiya bindataise. ²² Aihī Mosesiho sangihotihī isīhiya Isipīhiyaamī nahatewa gwīnyaahohīwaiwaapī katīwunjawaayopo. Katīwunjauhī Mosesiho pīhītatī gwīnyaataatī pīwaatītandīhandapunī komī otīpīpatī kaitandīhandapunī noaipatī watīpīhondaise.

²³ “Aihī Mosesihomī kīnaungwīha ikwauhwīmaindīmwtihī jīhaatī ikwauhwīmaindīmwtihī siyatī 40 kiyatī sanawihīhura komīhiya Isīraherīhiya nga bimowo tati usondandī nutandī gwīnyaataise.

²⁴ Siyatī gwīnyaataatī dosisī notaise. Notaatī daihīra mmonataatī utaaho wo Isipīhandaahapīho taatī Isīraherīhiyaamīhoai tiwihī Mosesiho Isīraherīhiyaamīhopī maarīho asīpiyataatī namatī Isipīhiyaamīho sohoai tiwamataise.

²⁵ Sandī Mosesiho nisīhiya Isīraherīhiya Isipīhandaahiya nyangi yaasatī naanjīhandī nanyinyohītīhandaatīhapī japīhī Mosesihomī ikwīraahī Autaahaatīho nanyamaitaiso tīwī nisapī gwīnyaito tati kaihīhandī kandī kiya wīndī saiwī

gimunyapenihopo. ²⁶ Aihī Mosesiho bowihī nepasi daayataati utaahuri wurī Isiraherihiyaamihuri taamī tunjihī notī kuri tīmunīmī namīhaitotati tīwipīndataati Mosesiho kuri sata kaundataase. ‘Sahuraahe, sahuraahī Isiraherihiyaamihuraahe. Sahuraahī Isiraherihiyaamihuraahīsī napaapī ambīpa yaasīhandī namīnīmī taamī tunnamaise?’ undataase. ²⁷ Undihī sasaahoai tiwisīho Mosesihoai netī nipinjatī nematosati satati kaundataase.

‘Gisī ndī ahīngisati kahītihī kīnyī noaipapī nyamī awaisīhonjimatītaape? ²⁸ Kīnyī nīngi wanī batī Isipīhiyaamīho sohoai tiwingītīhandamataimbī tipīnīmaitaapo?’

Japīhī Numwaasīho 2:14

undataase. ²⁹ Undihī Mosesiho atisataati nīnī utaahoai tiwonīhunī amī kiya nyangi kīnyī awaisīhonjimatīpī nyainjaapī bimītaapo dowo tati gwīnyaataati namati yanīhīma Isipīhanda namasi notī yapīpati usaamīhati Midiyaanīhiyaamīhata bindataise. Bindataati apopaati netī wīrati mwaahuri yahuri namoyataise.

³⁰ “Iyati kapīhī bimihī kīnaungwīha ikwauhwīmaindīmwtihī jīhaati ikwauhwīmaindīmwtihī 40 kiyati sanawihīhura Autaahaatīhomī otīpīpatīho yamīhapataatīhī bimisīho yapīpati isīhiya owehata Sisīho Sainaihomīhinī nasati noaipataise. Aihī Autaahaatīhomī enjerīho otīpīpatīho ipati maipīhonjī mbwīnatī ahētihīhonjaatīhapī sisīha tīhwītīhīrisīha taati noaipasīhaatīhī bitondaise.

³¹ Bitosihi Mosesiho sisihaami tihwitihi mmonataati sandapi pihitai gwinyapenataise. Siyati gwinyapenataati deti bapiyati mmondo tati naihi Awaisiho piwaha saundati kaundihati atisataise.

³² 'Nini kinyi gaasoya Abiraahamihoh Isaakihoh Jekopihoh siyaami Autaahaatihonine,'
Japithi Numwaasihoh 3:6

undataase. Undih Mosesiho namasati awaindahandi yayati itiwataati wandi sa sisihaapithi minjase. ³³ Aih Awaisiho jhaati sata kaundataase,

'Yapipati kimata nini bitohonih noaipati nehiti titihiti nisihatindaisi kinyi nepi nopisaitaini kinyi asuipati nipaatingimati nausohaamape. ³⁴ Iyataati nisihiya isihiyai Isipihanda ambipati yaawihaiwa nunyawiti mimaipiwisauhi nini aini mmonataayo. Aih nini kiyaami gopa atiwisataayo. Atisataati nini kiyai numwaati yandihemaitandi napitihonine. Napitihoninisi wani gisi Isipihandaahapi nandihisoasitandiyoni japithi nutaape,' *Japithi Numwaasihoh 3:5-10*

undati Awaisiho Mosesihoai kaundataase.

³⁵ Aih jihuraari Mosesihoai tipindiwimawosawiti Isiraherihiya satiwiti kaundawaatopo, 'Kinyi gisi ndi ahingisati kahitihiti nyami awaisihonimatipi bimitaape?' undohihoai Autaahaatihoh natausaasihiti awaisihoematati kiyai japithi numwaitandi Isipihandaahapi notaise. Naihi Autaahaatihoh komi enjerihoh otipipatihoh yamihapataatihiti bimisiho jihura sisiha ipihonjaatihapi tihihiti

bitosihoraahi anditiwiwataise. ³⁶ Anditiwisihī Mosesiho so Autaahaatihomī watipihandaahi watipihaiwa kaiwa kaiwa kaihi Isipihandaahiya mmonawaayopo. Kiyati bmainja isihiya Judaahiyai numwaasi Isipihanda namasi niyataise. Numwaasi niyati Durihiri Amatenihiraatihī ami watipihandi wīndi kaihi mmonawaayopo. Siyati kaihi durihiri nasipainjihī isihiya Judaahiyai numwaasi niyati iwīwiriho waapoho owehapihi noaipataise. Noaipati bindata kinaungwīha ikwauhwīmaindīmwītihī jihāatī ikwauhwīmaindīmwītihī siyihaiwetī Autaahaatihomī watipihandaahi watipihaiwa kiyati bimihī sanausotaise. ³⁷ Iyataati Mosesiho so Judaahiyai jihura sata piwīha kaundisihaare,

‘Autaahaatīho nīngi natanoasihī nasotihandamatiyati utaaho woi Autaahaatihomī piwīha ausaitandīho piropetihoai sapi natausaasonihī sihi napitaise. Iyati ko sami jītipati nohatami noaipaitaise,’

Winihapiha 18:15

tati Mosesiho kaundisihaare. ³⁸ Aihī isihiya Judaahiya yapipati irīwiriho waapoho owehata ahoyanīwī bimauhi Mosesiho sawaho Autaahaatihomī piwīha atisataise. Iyataati Mosesiho maasi Autaahaatihomī enjeriho otipipatiho yamīhapataatihī bimisīhoaisamī sisīho Sainaihoasini bindamaami Autaahaatihomī enjeriho otipipatiho Mosesihoai piwīha nunyataise. Numwihī Mosesiho notī piwīha sa Isiraherihiyai ausaati kaundataase. Iyataati piwīha sa jinjapihī bimītaatīwīhaasi Mosesiho jihī nesīha wanī nyangisangi

newaati atisahaayo,” undati Sitipenihō awaisawihiyai kaundataase. ³⁹ Kaundatosati ami piwaha wa sata kaundataase: “Nyami asoya asisa wīndi Mosesiho somi piwaha baiwi atihomisopo. Koaisi tipindiwimapi kiyaari Isipihandaahapi japihi nutaatwi pihitiwi gwinyapenawaayopo. ⁴⁰ Aiwī Mosesihomi saaho Aronihoi saundawaatopo,

‘Nyapi autaahaatihō wo jaiwitahō kaime. Kaisamihī ko awaisihoematati nanyamaasi japihi Isipihandaahapi nutando. Mosesiho Isipihandaahapi nanyamaasi napisihō wihoanji naiheti wometihī nyahi woi mausohono,’ *Japihi Numwaasihō 32:1*

undawaatopo. ⁴¹ Undauhī suraanihī ko maasapihō wo kaihi kiyawaayopo. Kaiwi ahiyawosawi nyami autaahaatihōe tiwi jaiwitiwi sawanaami kaiwi ahiyohitihandi nandapa tihīwi nunyawī maaritawaayopo. ⁴² Iyauhī Autaahaatihō kiyaisī ahosumwati iwinjatihī kiya waatihō ipihō kaumbwaati saiwa nahatewa autaahi ahotiwaiwaapi gaapundawaayopo. Aiwī jihī saiwi kiyauhī ipoti Autaahaatihomi piwaha ausaahohiyihīya pīropetihīya noaipihauhi kiyaami maahomwaanapi Autaahaatihō Isiraherihīyaapi sata kandaase

‘Sahi Isiraherihīyaate, jihura sami jasoya jasisa yapipati iriwirihō waapoho owehata kinaungwaha pihitati sanawihī bindawaayopo. Aiwī bindawaawi maasapihō kapa tipī

tih+iwi gaapundiwi kiyoh+iwaiwa nisapi
 kiyawaamaayopo. Owetise. ⁴³ Kiya
 autaahaat+ho jaiwi+iwiho kom+ amb+pati
 Morek+hom+ an+an+ ser+hand+ tipwinji
 daayawaayopo. Iyawaawi an+hon+
 maip+hon+ ser+hand+ kaiwi+ sam+
 autaahaat+ho jaiwi+iwiho kaumbwaat+
 Repan+hom+ s+wi+pati ot+hat+hi ahiyaw+
 tipwinji daayawaayopo. Saiwa
 kiyoh+iwaiwa gaapundi+taat+iwi+haiwe. Aiw+
 wan+sangi sahi kiyawaayow+ Nin+ sangi
 Bapiron+handami dawaap+pihi kaan+hi
 nandisoaas+to,' *Amos+ho 5:25-27*

tati Autaahaat+hom+ piwi+ha ausaahohiy+hiya
 piropet+hiyaami maahomwaan+api Autaahaat+ho
 kandaase. ⁴⁴ Aih+ nyam+ asoya asisa jihura
 yap+pati iw+iw+r+ho waapoho owehata
 bindawaayopo. Bindawaawi suraan+hi
 an+an+ ser+handisaw+hiye. Sand+ an+ ser+nd+
 isi+hiya Autaahaat+hop+ nyangisate tiwi
 gw+nyapendaat+iwi+hande. Iyataati Autaahaat+ho
 an+an+ si+y+haan+ an+mat+iw+se undat+ Mosesihoai
 nunjimumwaan+ kamwaan+ maasap+hom+
 at+ataahun+ at+haaraahun+ an+an+ goh+haan+
 an+matawaayopo. ⁴⁵ Aih+ nyam+ asoya asisa ipot+
 namwiyaatohiy+hiya ipot+hura Josuwaahoaisaw+
 yap+pati usaam+hat+ naitaat+iwi nasawaayopo.
 Aih+ isi+hiya kap+hap+hiyais+ Autaahaat+ho
 nyam+ asoya asisaam+ nd+het+ nemataise. Aih+
 suraan+hi nasawaawi nyam+ asoya asisaam+
 saisatoya kiyoh+it+hand+ an+ ser+handimaawi isi+si
 nasawaayopo. Is+si nap+iwi ahiyauhi kand+n+hi
 ahot+m+ not+ Daawit+ho noaipasurandaise.

46 Aihî Autaahaatîho Daawitîhoai gaahandî numwihî Daawitîho Autaahaatîhopî sata gaapundataase, ‘Ninî kinyapî Isiraherîhiya gaapundotîhonyapî anʻaanjî anîmatîtaanî gaaro?’ undatî gaapundataase. 47 Aihî Soromonîho Autaahaatîhopî anî awaindîhandî sandî anîmatataise. 48 Iyataatî Autaahaatîho awaisîho watîpîhosi anʻaanjî isîhiya anîmatauhîhaiwaapîhî wîndî mbîmimohoe. Iyataatî Autaahaatîhomî pîwîha ausaasîho sata katisîhe. 49 Awaisîho sata kandaase:

‘Yamîhapataatîhî ninî Isîhiyai iwinjaatî bimohîpîpîhe. Yamîhapataatîhî bindataatî yapîpataapîhî auhîrî itîpîwondaayo. Aisî sahî anʻaanjî ninî bimîtandîhaanjî wîndî anîmaamatîtaapo. Iyataatî anʻaanjî ninî ikîndandîhaanjî sahî wîndî anîmaamatîtaapo. 50 Iyataatî nîwahonisî ikwîra saiwa ahîmaayonîhitowo?’

Aisaiyaaho 60:1-2

tatî Autaahaatîho kandaase tatî Autaahaatîhomî pîwîha atisatî netî ausaasîho satatî jîpatîpiyatî ahaisîhaare,” undatî Sitipenîho awaisawîhiyai kaundataase. 51 Kaundatosa kiyai amî wa saundataase, “Sahî baiwî atîhomiwî apîpaahî atîhomaahîpîhiyaate. Iyataatî samî atîhomwaanjî baiwî Autaahaatîhomî pîwîha atîhomiwîhiyaate. Atîhomiwî Autaahaatîhopî baiwî gîmunyaahohiyîhiyaamataiwî gwînyaapîhiyaate. Iyawaawî samî jaasoyaamataiwî Autaahaatîhomî Itîpîho gaahandî gisunyaasîhî ponyase tîwî nahatewetî sahî nemapîhiyaate. 52 Aihî

jihura Autaahaatihomi piwaha atiwi nepi ausaahohiyihya bimauhi sami jasoya maipihaiwa nahatiyai kawisawaayopo. Aiwi sami jasoya jihura Utaaho Wo Gaahopi napitaise tiwi piwaha ausaahohiyihyai tiwawaayopo. Aih kiya jihura napitaise tiwi katohihoai sahi wani isihyaami ikwiraatihimahuhi kiya aimi tiwauhi napotaise. ⁵³ Aih sami jasoya Autaahaatihomi winihapi pa Autaahaatihomi enjerihya otipipatihya yamihapataatih bimohiyihyaami ikwiraatihapi aimi newaahandi kandi winihapi pa kapa sahi windi baiwi atiwi minjapepihropo,” undati Sitipenihohi awaisawihiyai kaundataase.

Sitipenihohi Nawihara Yotiwih Yahwih Tiwauhi Napotaise

⁵⁴ Unda Sitipenihohi isihya anj awaindihandami awaisawihiyai kaundih kiya atisawaawi kiyaami maarihooatih yaipatamatiya yahwih kiyai kop aungwohandi apowih mangiri ikwinawaayopo. ⁵⁵ Aih Autaahaatihomi Itipihohi Sitipenihohi omanjitihi tiwisaitahosi yamihapataatih naingaati jataise. Jataati Autaahaatihohi nausainjitihandi jataise. Iyati Jisaasiho Autaahaatihohi ikwiri gaatihiraihoanji bitosih iwinjataise. ⁵⁶ Iwinjatosati Sitipenihohi kiyai satati kaundataase, “Atiwise! Yamihapati tiwatasih nini wani kimura jataati Nyami Taasihohi Awasihohi Autaahaatihohi ikwiri gaatihiraihoanji bitosih iwinjataayo,” undataase. ⁵⁷ Undati Sitipenihohi kiyai kaundih

g+wunyaahohiy+hiyai naan+handi awaindi+handi nunyawaayopo. Siya naan+handi nehohiy+hiya Jerusarem+handi bindawaayopo. Naan+handi newaawi yan+h+map+ yap+pat+ Judiyaahandami wihooan+un+ Samariyaahandaahap+un+ nowaayopo. Niyauhi neh+ sawana aposer+hiyaah+hi wap+h+ap+ yamaan+h+map+ Jerusarem+handi bindawaayopo. ³ Aih+ is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya owet+to tati Sor+ho komi ot+p+pat+hiyai natausaasih+ kiya an+ nahatewaap+h+ nandaap+ us+hiya as+hiyaimaaw+ numwaap+ aisi nuw+ napuwawaayopo.

Autaahaat+hom+ P+w+ha Samariyaahanda AUSAAWAAYOPO

⁴ Saiwi+ kiyauhi+ is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya yan+h+map+ aunah+pat+ kahati+ kahata nuw+ Autaahaat+hom+ p+w+ha Jisaasiho kaiwaiwaap+ha ausaap+ kaundawaatopo. ⁵ Ausaap+ kaundauh+ Pirip+ho aunah+pat+ Samariyaahandaahap+ notaise. Not+ is+hiyai Jap+h+ Numwaitandi+ Autaahaat+ho Ah+wis+h+hop+ ausaati+ kiyai kaundataase. ⁶ Kaundih+ us+hiya as+hiya taah+ti+handi komi p+w+haap+ baiwi+ atih+r+ ahiyaw+ at+wisawaayopo. Iyati+ Pirip+ho Autaahaat+hom+ wat+p+h+andaah+ wat+p+h+aiwa kaiwa kaiwa kaihi+ mmonawaayopo. ⁷ Iyataati+ it+p+ho maip+h+apa is+hiyaam+ oman+ti+ti+ bimimb+paisangi nemwas+h+ noaipasi kaahaat+m+ nowaayopo. Iyataati+ is+hiya usa auh+r+ maip+tahiyaisun+ is+hiya usa ikwauh+r+ namatahiyaisun+ Pirip+ho Jisaasihom+ wat+p+h+andaah+ ti+ti+hemwataise.

⁸ Aihî Samariyaahandaahapîhiya mmonawaawî aungwohandî maaritawaayopo.

⁹ Aihî suraanîhî utaaho wo komî ambîpatî Saimonîho samariyaahanda bindataise. Iyataatî utaaso so onaapîpa kahapaamapîpa kiyahore. Saiwa siya kaihî isîhiya usîhiya asîhiya komî kaiwaiwaapî pîhîtiwî gwînyapenawaatawaayopo. Iyataatî ko satatî katahore, “Nîniî apîpaahî awaisîhonîne,” tahore. ¹⁰ Tatî kaundihî isîhiya usîhiya asîhiya awaisawîhiyaunî nehîhiyaunî Saimonîhomî pîwîha baiwî atîwisawaawî kiya satîwî katawaatopo, “Autaahaatîho komî ambîpatî Watîpîhotohîho noaipatî Saimonîhomîhatîhî nandaatî Saimonîhoematataise,” tawaatopo.

¹¹ Tawaawî komî pîwîha atitaatîwî andîtitawaayopo. Sandî apaapîmaahê.

Amî Nahatewetî ko kahatamatîpetîhaiwa gonipatamatîyahaiwa kaihî mmonawaawe. Mmonawaawî pîhîtiwî gwînyapenawaayopo.

¹² Aihî ipotîhura Piripîho Autaahaatîho isîhiyai iwinjaatî bimindîhandapunî Jisaasiho Isîhiyai Japîhî Numwaitandî Autaahaatîho Ahîwisîhopî ausaatî pîwîha kaundataase. Kaundihî suraanîhî baiwî gwînyaapî isîhiya usîhiya asîhiya nahatiya maasî nepemaitîwî waapoho newaayopo.

¹³ Nehauhî Saimonîhoaisangi biyatî gwînyaatî waapoho netaise. Iyatî Saimonîho Piripîhopî komî kaiwaiwa kiyonîhî mmondando tatî nuwipinjataise. Nuwipinjataatî Autaahaatîhomî watîpîhanda Piripîho kaiwa kaiwa kaihî noaipasîhî mmonataise. Mmonataatî ko pîhîtatî waatî gwînyapenataise.

¹⁴ Aihî aposerihiya Jerusaremîhanda

bindawaawi isihiya Samariyaahandaahapihiya
 Autaahaatihomi piwaha aimi nepi gwinyaahopo
 tauhi atisawaayopo. Atisawaawi Pitaayi
 Joniyai kiyaapihini natiwusaasauhi nomaise.
¹⁵⁻¹⁶ Aihini Autaahaatihomi Itipihoni isihiya
 Samariyaahandaahiyaapihini sangi napihi
 waapohoaisangi nehini Jisaasihomi ambipataahi
 nehauhi Pitaayi Joniya numwi noaipapi
 Autaahaatihomi Itipihoni kiya naitaatiwi
 kiyaapi gaapundamaase. ¹⁷ Aimi kuri
 kiyaisi ikwiri ahiwimi uripihatihini kiya
 Autaahaatihomi Itipihoni newaayopo. ¹⁸ Aihini
 Saimonihoni kuri usonata kuri ikwiri ahiwihini
 kiya Autaahaatihomi Itipihoni nehauhiyata
 namatini Saimonihoni watipihandini naitandini
 komini nawihoni nesi notini aposerihuri sata
 kaundataase: ¹⁹ “Sahuraahi sandini watipindini
 ningini naninyamise. Nanimisaihihura ningisangi
 usai ikwiri ahiwini uripihatisanini kiyaari
 Autaahaatihomi Itipihoni naitaatiwo,” undataase.
²⁰ Aihini Pitaahomihoni sata kaundataase,
 “Autaahaatihoni isihiyai nehini numwimbipapi
 nawihoni nunyatinini naitaano tapanini kinyunini kinyi
 nawihounini owetitaise. ²¹ Iyataatini kinyi saimbi
 gwinyaahingitihandini Autaahaatihomi ndihetini
 titihimetise. Isini Itipihounini komini watipihandunini
 saiwa kinyihaiwaamaahe. Owetise. ²² Awaisihoni
 Autaahaatihoni kinyi kinyi maarihooatihapini
 mimaipaimbini gwinyaahingiwaiwa nehimaso
 tipini kinyi saiwa kaitapaingiwaiwa ahosumwapini
 baimbini nepemaitipini Awaisihopini gaapunde.
²³ Iyataatini kinyi kinyi omanititihini apipaahini
 maipihaiwaisahonitihini mmonataayo. Aimbini

kinyi maipihaiwaatihhi napwitiipi bindapaise,” undati Pitaaho koai kaundataase. ²⁴ Undihhi Saimonihho wihooanjiha Pitaayi Joniyai satati kaundataase. “Sihooahhi saiwa katiwaiwa windi nisiheti namoaipaita Autaahaatihopi nisapi gaapundimise,” undati Saimonihho kurisi kaundataase. ²⁵ Iyataati Pitaayi Joniyaisuni ishiya usaisuni Jisaasiho kawindihandapi ausaapi kaundamaase. Aimi ami Autaahaatihomi piwihaisangi ausaapi kaundamaase. Kaundimapiti Jerusaremihandahapi niyamaise. Niyamaami yapipati Samariyaahandami aunahipi haiwaara ishiyai Autaahaatihomi piwaha ausaapi kaundimi niyamaise.

Piripihho Utaaho Wo Yapipati Itiyopiyaahandaahapihoai Autaahaatihomi Piwaha Ausaati Kaundaase

²⁶ Suraanhi Autaahaatihomi enjerihho otipipatiho Yamihapataatihhi bimishho nasati Piripihhoai satati kaundataase. “Kinyi dosis daihira Jerusaremihanda namasi aunahipati Gesaahandaahapi niyohirihira numwe,” undataase. Iyataati sira daihira ishiya owehihoanji ahendaise. ²⁷⁻²⁸ Aihhi Piripihho atisamapi dosi notaise. Aihhi sira daahira notaati utaaho wo yapipati Itiyopiyaahandaahapiho taati naihi Piripihho usonataise. Iyataati so utaaso awaisihore. Iyat ko Itiyopiyaahandaahapi apopaati awaisaamaati ishiyai iwinjaati bimisaamaatami otipipati awaipati kiyati nawihho kahapaamapija jaati bindataahoe. Bindataahosi ko Jerusaremihanda aimi niyati

Autaahaatihopi aunihihiri katati gaapundamapi taati komi anjipipihapi naihi Piripihho usonataise. Iyati ko Itiyopiyaahandaahapiho komi karisihandi wekenihandaasini bimih maasapiho osiho awaisiho ishiyai awitimaitandihho wekenihandi aisi notaise. Aih ko Autaahaatihomi piwaha atisati neti ausaasiho piropeti Aisaiyaahomi piwaha jipatipaisiha taati awitimi notaise. ²⁹ Aih Autaahaatihomi Itipihho Piripihhoai satati kaundataase, “Kinyi komihini deti numwe,” undataase. ³⁰ Undih Piripihho atisamapi deti komihini naupwasi notaise. Noti Piripihho atisata ko taati Autaahaatihomi piwaha atisati neti ausaasiho Aisaiyaahomi piwaha jipatipaisiha awitih atisataise. Atisataati Piripihho koai satati nunjenataise, “Kinyi sa piwima awitingimaami tanyaaha mmoni pi gwinyaapihono?” undataase. ³¹ Undih komiha sata kaundataase, “Utaaho wo piwaha kimaami tanyaahaapi biyati ausaati nanesipa katonaahi piwaha saapi baindi nini gwinyaito,” undataase. Undatosati wa Piripihhoai saundataase, “Kinyi ningisapi maasi wekenihandaasini bimitaapi nasaamani me,” undataase. ³² Ko taati Autaahaatihomi piwaha awitisiha siyaha ahotih awindaase, “Ishihiya maasapiho sipisipihandi tiwitaatiwi numwaasi nasauhi windi nehosisati gamaatahanda. Isi ko siya sipisipihandamatiyati gamandaase. Aih ishihiya sipisipihandami mwaahoai atih tisatauh windi nehosisati gamaatahanda. Ko siyati sipisipihandamatiyati gamandaase. ³³ Aiw koaisi sisipundiwi mawitandihandi kawisawaayopo. Kawisauhi

utaaho wo komihihooanap̄i p̄w̄iha owehosi namihaaip̄ise unditand̄iho owetise. Aih̄i is̄ihiya koai tiwawaayopo. Tiwauh̄i napwis̄i is̄ihiya kom̄i saisatoyaap̄i usa namoaipahopo,” t̄iw̄i gw̄inyaitaapo tat̄i Aisaiyaaho j̄ip̄at̄ip̄ais̄iha awais̄iho Itiyopiyaahandaahap̄iho taat̄i aw̄it̄is̄ihaare. ³⁴ Aih̄i siya ahotih̄i ko aw̄it̄atosat̄i Pirip̄ihoai satat̄i nunjenataise. “Autaahaat̄ihom̄i p̄w̄iha atisat̄i net̄i ausaas̄iho p̄w̄iha k̄ima katat̄i ahais̄ima sawahop̄i katat̄i ahaih̄ihaaro e diyaap̄i kata ahaih̄ihaare?” unda nunjenataise. ³⁵ Nunjes̄ih̄i Pirip̄ihom̄iha koai satat̄i kaundataase, “P̄w̄iha sa Jisaasihop̄i katat̄i ahiyataise,” undataase. Iyat̄i Autaahaat̄ihom̄i p̄w̄iha sa ahotis̄ihaap̄ihap̄i namasat̄i kaund̄im̄i not̄i Jisaasiho kaiwaiwaap̄i ausaat̄i kaundataase. ³⁶ Aih̄i kur̄i taam̄i daih̄ira nomaam̄i waap̄ih̄i waap̄ih̄iwaataap̄ih̄i noaipamaise. Noaipamaam̄i ko Pirip̄ihoai sata kaundataase, “Jasapeme! K̄imaat̄i waap̄ihaat̄i ahendais̄i n̄in̄i waapoho naitando e namaitando?” unda nunjenataise. ³⁷ Undih̄i Pirip̄ihom̄iha sata kaundataase, “K̄inȳi kinȳi maar̄ihoaat̄ihap̄i baimb̄i Jisaasihop̄i ḡiwunyaapaapaah̄i kinȳihande,” undataase. Undih̄i kom̄iha saundataase, “N̄in̄i Jisas̄i K̄iraisihop̄i Autaahaat̄ihom̄i Mwaahoe nd̄i kop̄i ḡiwunyaataayo,” undataase. ³⁸ Undatosat̄i weken̄ihand̄i is̄iwis̄ihoai saundataase, “K̄inȳi weken̄ihand̄i is̄isi namumbw̄i namihaape,” undataase. Undih̄i ko atisat̄i namihaaish̄i awais̄ihoaisam̄i Pirip̄ihoaisam̄i noaat̄ipasi numw̄i waap̄ihaateti bitotamaise. Bitotamaam̄i Pirip̄iho awais̄ihoai baawusataise.

39 Aihî kuri kaimîmapî waapihaati namasi ikatîhaati nasaamanîmi ketî kuraanîhî Awaisîho Autaahaatîhomî Itîpîho Piripîhoai numwaasi naihi kapîhi ketî womendaise. Wometihî awaisîho Itiyopiyaahandaahapîho Piripîhoai jîhaati wîndî mausose. Aihî ko Jisaasihopî gîwunyaataati aundîhîra notaahetî awaîndîhandî maaritataise. ⁴⁰ Aihî Piripîhohî Awaisîhomî Itîpîho koai numwaasi notî aunahîpati Asîtotîhandaaahîmataise. Aihî Piripîho aunahîpa nahatewaara daayati Autaahaatîhomî pîwîha Jisaasiho kaiwaiwaapîha ausaataise. Ausaatî kaunda kaimî nunjatî aunahîpa Sisariyaahanda noaipataise.

9

Sorîho Nepemaitî Jisaasihopî Gîwunyaataise

¹ Aihî suraanîhî Sorîho isîhiya Awaisîhopî gîwunyaahohiyîhiyai tiwîtandî andîtitataise. Iyatî ko Sorîho tiwîtandî pîrisihiya isîhiyaapî nandapa tîhîwî Autaahaatîhoai nunyohiyîhiyaamî mitîhoapîhî jîhî notaise.

² Notî koai kaundihîhura ko awaisîho utîpîhandî wîndî jîpatîpiyatî Judaahiya aunahîpati Damasîkaasihanda bimohiyîhiya anî awaîndîhandamî awaisawîhiyaapî Sorîhoai nunyataise. Sandî utîpîndî ko sata jîpatîpiyataise, “Isîhiya usîhiya asîhiya Jisaasihomîhîretî japepîhîrohiyîhiyai Sorîho saundîtande, ‘Sahî napwîtîtaatiwo,’ undatî numwaasi Jerusaremîhanda nasatî napuwîtande,” tatî ko jîpatîpiyataise.

3 Jipatihiya Sorihoi numwih ko isisi not deti Damasikaasihanda noaipaitaahetih keti kuraanhi yamihapataatihapi nausainjitihandi aungwohandi nasati niwusaatataise.

4 Niwusainjiti Sorihosi osihandaasini bimainjahosi yapipateti mihaapi nepandataise. Nepandati ahonda piwaha wa sataha atisataise, “Sorihone, Sorihone, kinyi ningsi napaapi taapepi yaasihandi naninyapi nipi nanopisapaise?” undataise. ⁵ Undihi

Sorihosi atisatai sandaase, “Awaisihone, kinyi diyaamahonise?” undataise. Undihi komiha saundataise, “Nini Jisaasihonini kinyi taapepi nipi nanopisasingihoninito. ⁶ Isi kinyi dosisi aunahipataahapi numwe. Numbwi noaipasamih utahoko ipotihura kinyi wapa kaitaapihandapi kahititaise,” undataise.

7 Saundati kaundih isihiya Sorihoisawi maasi niyohiyihiya bipi piwaha piwaamaatiwi bitotawaayopo. Bitotawaawi piwaha satati kaundih atiwisawaahandi kandi utahoko piwaatisihoi windi mausonihopo. ⁸ Aih Sorihosi nepati komi ndiha norihaatih jataahandi kandi komi ndiha apipaahi asihatamataise. Komi ndiha siyati asihatamasihi namapi isihiya koaisawi maasi niyohiyihiya komi ikwiri iwisi nuwi Damasikaasihanda noaipawaayopo. ⁹ Nuwi noaipapi

Damasikaasihanda bindawaayopo. Aih kapihi Sorihosi Autaahaatihopi gwinyapenati gaapunditandi nandapa waapoho onaayati bindataise. Iyataati komi ndihaahi asisaha mairi ma aimi sanawihihandi kandi asihatati

kaanihindaise. ¹⁰ Aih+ suraanih+ utaaho wo komi ambipati Ananaiyaasiho, Jisaasihopi g>wunyaaho aunahipa Damasikaasihanda bindataise. Aih+ Ananaiyaasiho siwipati witi noaipasih+ mmosih+ Awaisiho sandaase, “Ananaiyaasihone,” tati gaatih+ Ananaiyaasiho komiha wihoanji saundataase. “Awaisihone kimonine,” undati woundataase. ¹¹ Woundih+ Awaisiho satati Ananaiyaasihoai kaundataase, “Kinyi+ dosi daihira ambih+tawaawi Titi+hiraare tiwi ambih+tohirihira numwe. Numbwi+ utaaho wo Judaasihomi+ anjipipih+ noaipape. Noaipapi+ utaaho wo aunahipa taunhandi Taasaasihandaahap+ho komi ambipati Sorihosi+ ko taati gaapundataisi+ koaisi iwinjase. ¹² Iyataati+ nini+ koai siwipati nunjonih+ siyahati+ aimi mmonataise, “Utaaho wo komi ambipati Ananaiyaasiho nasati nandaati komi ndiha asihatisiha japih+ nga jaitandi+ koai ikwiri+ ah+wisataise. Ah+wihi+ siwipati siyahati+ aimi mmose,” undati Awaisiho Ananaiyaasihoai kaundataase. ¹³ Aih+ Ananaiyaasihom+ha wihoan+ha sata kaundataase, “Awaisihon+ Jisaasihone, nini+ somi kaiwaiwaapi+ ishiya ushiya ashiya nahatiya katauhi+ atindihore. Iyati+ ko kinyapi+ ishiya g+hunyaahohiy+hiya Jerusarem+handi bimohiy+hiyai maip+haiwa kawisataise tauhi+ atindihore. ¹⁴ Iyati+ ko ishiya nandapa tih+w+ Autaahaat+hoai nunyohiy+hiyaami+ mit+hiyaami+ piw+ha nesi kimat+ aunah+p+mata kinyapi+ g>wunyaahohiy+hiyai napuw+tanda+ kiyahotih+to,” undataase. ¹⁵ Undih+ Awaisiho Jisaasiho saundataase. “So utaaso

nisi otipipati niwati bindataati isihiya
 Judaahiyaamatipimetahiyaisuni kiyaami
 awaisawihiyaisuni Judaahiyaisuni piwaha
 anusaati kanunditandi nini aimi ah+wisataayoni
 gaasi yamaimbi koenda numwe. ¹⁶ Iyataati
 nisi otipipati kiyataati yaawitandihanduni
 naanjhaiwauni ko naitandihandapi nini
 niwahonini neti nunjito,” undataase.
¹⁷ Undihi Ananaiyaasiho atisamapi noti anaanj
 nandaati Sorihoi ikwiri ah+wisataati satati
 kaundataase, “Sorihone, nisataimbi Jisaasihopi
 giwunyaahingihone, kinyi kimbihapo tpi taapi
 napinihi daihira gi ginjasiho Awaisiho Jisaasiho
 ningi natanoaasihi nasataayo. Natanoaasihi
 nasotimandi kinyi kinyi ndiha asihatisiha
 japihi nga jaitaape. Iyati ami Autaahaatihomi
 Itipihoni kinyi omanjitihi tingisaititande,”
 undataase. ¹⁸ Saundati Ananaiyaasiho
 kaundih komi ndihoni atititamatetahaiwa
 keti kuraanihi owetih Sorihomi ndiha japihi
 biya nausaatataise. Siyati Sorihomi ndiha
 gandaise. Aih keti kuraanihi waapoho netaise.
¹⁹ Aih Sorihoni nandapa waapoho onaayati
 ketinjahosi ipotihura nandapa waapoho
 nanataati andititataise.

*Sorihoni Damasikaasihanda Autaahaatihomi
 Pihaha Ausaataise*

Aih suraanihi Sorihoni Damasikaasihanda
 Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyaisa asisaha
 naasanyaahi bindataise. ²⁰ Bindataati
 keti kih+kihoanji Judaahiyaami anaanj
 gwiharaahaiwa Autaahaatihopi gaapundiwi ami
 isihiya wapa usipipaapi ahoyanohiwaiwaapihi

notaise. Noti Autaahaatihomi piwaha ausaati sata kiyai kaundataase, “Jisaasiho so Autaahaatihomi mwaahore,” undati kaundataase. ²¹ Undih+ isihya kom+ piwaha at+wisohiy+hiya aungwohand+ yayapwitawaayopo. Aiw+ kiya sat+w+ katawaatopo, “Kimo utaamo Jerusaremihanda sati amb+hitap+ gaapundohiy+hiyai saiwa kamaiwise undati isihya usihya asihyai numwaati napuwatuni neti nop+sasis+hotind+ho? Iyati ko isihyai napuwitand+ prisihiya nandapa t+h+w+ Autaahaat+hoai nunyohiy+hiyaami prisihiya awaisaw+hiya mit+hiyaap+hi+ numwaasi naitand+ kim+ra napis+ho kimo kotind+ho?” tawaatopo. ²² Aih+ suraan+hi+ Sor+ho Autaahaatihomi piwaha ausaitand+hand+ noaipat+ wat+p+ndaise. Wat+p+tih+ isihya Judaahiya Damasikaasihanda bimohiy+hiya kom+ piwaha atisawaawi ap+paahi awaindahand+ yayawaayopo. Aih+ Sor+ho Jisaasihop+ satati, “Isihyai Numwaitand+ Autaahaatihom+ Ah+wis+hore,” undati biya nunjati kaundih+ isihya piwaha wihoan+ha w+nd+ kamundopo. Owetise.

Sor+hoai Judaahiya Tiw+tot+wi+yauh+ Yan+h+mataise

²³ Aih+ Sor+ho Damasikaasihanda piwaha ausaati bimih+ asis+ha p+h+t+haiwa sanausotaise. Sanawih+ Judaahiya Sor+hoai tiw+taat+w+ nahatiya ahoyan+w+ bindawa piwaha kan+w+ w+sasawaayopo. ²⁴ Aih+ Sor+ho kiya koai tiw+taat+w+ kan+hoh+waiwa keti atisataise. Atisataati wap+hapi yan+h+mat+ nuto tati gw+nyaataahand+ kand+ Judaahiya

otap+haatuni apat+huni aunah+patami
 onepati nahatewaap+hi Sor+hoai tiw+tot+w+
 jaaw+ tindawaayopo. ²⁵ Timauhi is+hiya
 usa Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya
 Sor+hoaisaiw+ Damas+kaasihanda ot+p+pat+
 maasi kiyohiy+hiya apat+hi Sor+hoai numwaasi
 naiw+ matamb+paami mihas+nap+ kiya
 Sor+hoai ikihataiw+ numwaipap+hiha
 kip+w+ w+r+hi+r+ w+ramap+ k+ret+ m+hapaa+hi
 neh+haat+mawaayopo.

*Sor+ho Jap+hi Niyat+ Jerusarem+handanda
 Bindataise*

²⁶ Neh+haat+mahauhi Sor+ho ikih+ numwaipan-
 dahihaat+hapi niyainji Jerusarem+handaa+hap+
 niyataise. Niyat+ noaipa Jisaasihom+
 ot+p+pat+hiyaisa maasi kaito tataih+ kiya
 Sor+hop+ satawaatopo, “K+mo utaamo
 Jisaasihom+ ot+p+pat+homa+he,” t+w+
 gw+nyapenawaaw+ kop+ yayawaayopo.

²⁷ Aih+ Banapaasiho Sor+hoai and+it+wiwat+
 numwaasi aposer+hiyaap+hi notaise.
 Numwaasi not+ Awais+ho Jisaasihoai Sor+ho
 daih+ra usos+it+handapun+ Awais+ho p+w+ha
 kaundind+handapun+ ausaat+ kaundataase.
 Iyat+ ami Damas+kaasihanda Sor+ho Jisaasihom+
 wat+p+handaa+hi yamaayat+ Autaahaat+hom+
 p+w+ha ausaat+ kaundind+handapimaaw+
 Banapaasiho aposer+hiyai kaundataase. ²⁸ Aih+
 kiya aposer+hiya Sor+hoai numwaahauhi
 maasi ot+p+pat+hiyaisat+ bindataat+ aunah+pat+
 Jerusarem+handam+ ot+hat+hi yamaayat+
 Awais+hom+ wat+p+handaa+hi Autaahaat+hom+

p̄w̄iha ausaati kaunda daayataise. ²⁹ Iyati Judaahiya usa Judaahiyaami p̄w̄iha w̄indi baiwi p̄waamaatiw̄ihiyaisatisangi p̄wanataase. Iyati kiyaisi Soriho p̄wisipataahamatiyati p̄w̄ihaara tiwataise. Siyati kaundihikiya Sorihoai tiwitaatiw̄ihira daihiraapi mmonawaayopo. ³⁰ Aihisi sandapisihiya Jisaasihopi ḡiwunyaahohiyihiya atisawaawi namapi usa Sorihoai numwaasi Sisariyaahandaahapi nowaayopo. Nuwinoaipapi kapihapi Sorihoai komi aunahipati Taasaasihandaahapi natiwusaasauhi notaise. ³¹ Aihiyapihapi nahatewa Judiyaahandi Garirihandi Samariyaahandi saiwa nahatewaaraahiya ishiya Jisaasihopi ḡiwunyaahohiyihiya w̄indi namopisasinwi napaisaati bindawaayopo. Aiw Awaisihomi p̄w̄iha atiwiiwi komi otitihiniyauhi Itipihokiyai iwitatamanati anditiwiwataise. Anditiwisihisihiya taahitihandi Jisaasihopi aimi ḡiwunyaahohiyihiyaamihatihini napiw̄i nandaawaayopo.

Pitaaho Iniyaasihoi Titihiwiwataise

³² Aihisi Pitaaho aunahipa nahatewaara Jisaasihopi ḡiwunyaahohiyihiyai usonati dainjati waara noti aunahipati Ritaahanda noaipati ishiya Jisaasihopi ḡiwunyaahohiyihiyai usonati kiyaisati maasi bindataise. ³³ Iyati sati aunahipita Pitaaho bindata kapihisi utaa ho komi ambipati Iniyaasihoi usonataise. Iyataati Iniyaasiho so komi auhatimurimaindimwi namihatati nawatohore. Aihisi

ko wĩndĩ dahomaayati konĩhi bisondaise. Siyati bisotihĩ komĩ kĩnaungwĩha ikwĩrĩ naasairĩtĩhĩ wihĩnĩhĩramĩ mairĩ ma 8 kiyahaiwa sanausohore. ³⁴ Aihĩ Pitaaho Iniyaasihoai satati kaundataase, “Iniyaasihone, wanĩ Jisasi Kĩraisihone kinyĩ auhatĩmurĩ biwateti namĩhatindĩhandĩ aimĩ titĩhehĩmataisi wanĩ kinyĩ nepapĩ kinyĩhapa gwaasĩha nepĩ titĩhemape,” undataase. Undihĩ komĩ kaiwaiwa ketĩ kuraanĩhĩ owetihĩ nepataise. ³⁵ Aihĩ isĩhiya Ritaahandaahiyaunĩ yapĩpatĩ Seronĩhandaahiyaunĩ nahatiya sandĩ mmonawaawĩ kiya nepemaitĩwĩ Awaisĩhopĩ gĩwunyaawaayopo.

Tapitaahaati Aimĩ Napomasĩhaati Pitaaho Ahowimasĩhĩ Japĩhĩ Nepataise

³⁶ Aihĩ aunahĩpa Jopaahanda apopaati waati Tapitaahaati Jisaasihopĩ gĩwunyaahaati bindataise. Iyataati kaatami ambĩpatĩ wĩti Dokaasahaate tiwĩ piwĩha Gĩrikĩhaara ambĩhitawaatopo. Iyataati kaati Tapitaaha nahateweti isĩhiya usĩhiya asĩhiyai gaahaiwa kawĩsati kahapaamapĩpa nenoaahĩtisawĩhiyai iwĩtatamanati andĩtiwĩwati nunyahaate. ³⁷ Aihĩ Pitaaho aunahĩpa Ritaahanda bimihĩ suraanĩhĩ kaati timbĩpa timbiyati napomataise. Napomasĩhĩ isĩhiya nepĩ kaatami ambĩpatĩ bausawĩ ganĩho kaiwĩ koaasĩnĩ anĩhandami yandĩhĩrotĩ ahiyawaayopo. ³⁸ Iyataati aunahĩpatĩ Ritaahandĩ sandĩ detĩ Jopaahanda ahendaise. Aihĩ Jisaasihopĩ gĩwunyaahohiyĩhiya atisawaawĩ Pitaaho Ritaahanda binye tauhĩ

namapî utaahuri yahuri piwîha nunyawî Pitaahopî natîwusaasawaayopo. Aihî kuri numwî saundîmî Pitaahoai kaundamaase, “Kînyî nyangisenda otîhî mbîmimaapî ketî namme,” undamaase. ³⁹ Undihî Pitaaho dosi kurisa maasî notaise. Notî Pitaaho noaipasîhura Pitaahoai kiya numwaasi Tapitaaha ahotirîhîrotî nandaawaayopo. Nandaahauhî asîhiya osînhîhiya Pitaahomîhinî detî bindawa Tapitaahaatamî apotîhîrî jîhura asaamaatî bindataahura ngwînatî numwiwaiwa kaiwa Pitaahoai nunjawî gowaayopo. ⁴⁰ Ngwauhî Pitaaho isîhiya usîhiya asîhiya nahatîyai ipaahaapî natausaasataise. Natausaasatosa Pitaaho atotîpwesa bindata Autaahaatîhopî gaapundataise. Gaapundatosa nepemaitatî apopaatamî ambîpati iwinjatata saundataase, “Tapitaahaane kînyî nepape,” undihî kaatî kaatamî ndîha norîhaatî Pitaahoai usonataise. Usonamapî nepatî tîtîhî bindataise. ⁴¹ Bimihî Pitaaho kaatamî ikwîrî wiwatî tîtîhîwisîhî kaatî dotaise. Iyatî tîtîhî nanîhiyatî bindataise. Bimihîhura isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya osînhîhiyaisunî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya usaisunî Pitaaho gaata numwaatî kiyai saundataase “Tapitaahaatî kîmaatî japîhî nepatî asaamaatimatataise,” undati kiyai nunjataise. ⁴² Aihî Tapitaahaatî japîhî nepasîtîhandapî isîhiya usîhiya asîhiya aunahîpa Jopaahanda bimohiyîhiya taahiyîhiya atisawaayopo. Atisawaawî namapî kiya Awaisîhopî nepemaitîwî gîwunyaawaayopo.

43 Aih+ Pitaaho Jopaahanda utaaho wo kom+ amb+pati+ Saimon+hoaisat+ asis+ha taah+waiwet+ bindataise. Iyataat+ Saimon+ho so maasap+hom+ at+tat+ kata is+hiya usa kihaiwa kihaiwa kaitaat+w+hat+ t+tihemat+ bindataahore.

10

*Autaahaat+hom+ Enjer+ho Ot+ip+pat+ho
Yam+hapataat+hap+ho Nasat+ Koniriyaasihoai
Piw+ha Kaundataase*

¹ Aih+ suraan+hi+ utaaho wo kom+ amb+pati+ Koniriyaasiho aunah+pati+ Sisariyaahanda bindataise. Iyataat+ so Koniriyaasiso is+hiya Rom+handaaahiyaam+ tunn+w+ yahw+nohiy+hiya taahiy+hiya 600 kaiw+hiyaasi tip+tapaat+ 100 kaiw+hiyai ko iwinja bindataahore. Iyataat+ tunn+w+ yahw+nohiy+hiya siya 600 kaiw+hiyaam+ amb+pati+ sat+w+ amb+h+itawaatopo, “Itaarihan-daahap+hiya tunn+w+ yahw+nohiy+hiye,” t+w+ amb+h+itawaatopo. ² Iyat+ so Koniriyaasiso Judaahiyaamat+ip+metahosi Judaahiyaam+h+ret+ japepih+ra Autaahaat+h+op+ aun+h+h+ir+ katat+ gaapundahore. Iyataat+ koun+ kom+hiyaun+ Autaahaat+h+op+ yaiw+ Autaahaat+hom+ piw+ha at+wiw+hiyaare. Iyat+ Koniriyaasiho ko naw+ho Pi+h+ti+haiwa Judaahiyaam+ usa kahapaamap+paap+ nenoaah+tisaw+hiyai nunyahore. Siyat+ nunyat+ Autaahaat+h+op+ asis+ nahatewet+ gaapundahore. ³ Aih+ asis+ha waaraah+ ip+ho aim+ m+h+ep+ti+h+hura Koniriyaasiho s+w+ipati+ wit+ auta noaipas+hi+ siyahat+ mmonataise. Autaahaat+hom+ enjer+ho ot+ip+pat+ho Yam+hapataat+hi+ bimis+ho nasat+

an̄itihi nandaasihi usonataise. Aih̄i ko Autaahaatihomi enjeriho otipipatihō yamihapataatih̄i bimisiho nasati, “Koniriyaasihone,” undataase. ⁴ Undih̄i Koniriyaasiho Autaahaatihomi enjeriho otipipatihōai usonataati ko apipaahi awaindihandi yayataise. Yayataati Koniriyaasiho Autaahaatihomi enjeriho otipipatihōai saundataase, “Awaisihone napaape?” undataase. Undih̄i Autaahaatihomi Enjeriho sata kaundataase, “Kinyi gaapundingitihanduni kinyi nawihō taahipipa ishiya kahapaamapipaapi nenoahitauhi iwitatamanipi anditiwipi numwingitihanduni Autaahaatihomi ndiheti aimi noaipase. Noaipasih̄i kandapi Autaahaatihō gaare tati gwinyaati bindataise. ⁵ Aisi kinyi wani ishiya usaisi aunahipati Jopaahandaahapi natipusoaasisamih̄i nutaatiwe. Nuwi kiya utaaho wo komi ambipati Saimonihōai numwaasi japihi napitaatiwe. Iyataati komi ambipati witi Pitaahore. ⁶ Iyati Saimonihō wo maasapihomi atitata ishiya usa wapa kahaiwa kahaiwa kaitaatiwihati titihemasihomi an̄an̄ deti durihiraini ahetihi kapih̄i Pitaaho binye,” undataase. ⁷ Undati Autaahaatihomi enjeriho otipipatihō Koniriyaasihoai sata piwaha kaundamapi naih̄ihura Koniriyaasiho komi otipipatihyaami yahurisaahih̄i gaata numwaataise. Iyati tunnati yahwinjihō wo komi otipipatihōematati bimohosi koaisi ahoya gaata numwaataise. Aih̄i so tunnati yahwinjihō Judaahiyaamatipimetahosi Judaahiyaamih̄ireti japepilirati Autaahaatihopi aunih̄ih̄iri katati

gaapundahore. ⁸ Aih+ Koniriyaa siho kingwaasi piw+ha Autaahaat+hom+ enjer+ho kaundisi+ha ka biyat+ kaundat+ kingwaasi Jopaahandaahap+ natausaasih+ nowaayopo.

Pitaaho Siwipati Wit+ Mmonataise

⁹ Aih+ kingwaasi Koniriyaa siho natausaasih+ nuw+ ot+hap+h+ nanopaw+ bowih+ p+h+i+wi+ numb+wi+ aunah+pa Jopaahandam+ det+ noaipawaayopo. Det+ noaipap+ kingwaasi taaw+ niyauh+ Pitaaho ip+ho ot+has+n+ti+h+ an+handam+ autaah+ an+taupwataasin+ yamwaataise. Iyataati an+an+ nimaayandahaan+ an+mat+wi+haan+isi+ Pitaaho Autaahaat+h+op+ gaapunditand+ kas+n+ an+taupwataat+h+ yamwaataise.

¹⁰ Yamwaat+ Autaahaat+h+op+ gaapundih+ Pitaahoai nandapaap+ jaumanataise. Iyataat+ is+hiya yat+h+ m+haap+ bimohiy+hiya nandapa taaw+ timan+hauh+ Autaahaat+ho Pitaahoai siwipati wit+ siyahati nunjataise.

¹¹ Yam+hapati tiwatawamas+hi+ Pitaaho jataise. Jas+hi+ wind+ apot+h+i+r+ taapw+n+h+ramatiyahand+ yam+hapataat+h+iraap+ nasataise. Iyataat+ apot+h+i+r+ sir+ otasaahaasin+ wih+wi+hoan+ is+hiya is+watawa kihura kihura b+pi ip+haahoh+patamatiyati nasati yap+pateti timaamahiyati nasati neh+ ot+hamwaan+ ahondaise.

¹² Aih+ sand+ yam+hapataat+h+ap+ napind+ndaat+h+ kohas+p+ho kahatamat+petahoaisa akw+ran+ho Judaahiya namaan+hoh+p+pa ahondaise.

¹³ Ahotih+ piw+ha wa Pitaahoai sataha kaundataase, "Pitaahone, kiny+ dop+ kimba nandimba

tipi nanime,” undataase. ¹⁴ Undihi Pitaaho, “Awaisihone, nini windi akitinhi saiwa titi namando. Nini jihura windi Judaahiyaanami winihapipeti titihimetihapa namandihone,” undataise. ¹⁵ Undihihura maahomwaanji jhaati wamwaanji satati Pitaahoai kaundataase, “Autaahaatho nandapaapi titihi gaahape tati katimba sapaapi kinyi titihimetati maiphape maatime,” undataase. ¹⁶ Ahi sandi mairi maara noaipatati keti kuraanhi yamihapataatihapi japhi niyataise. ¹⁷ Ahi Pitaaho sati siwipiti mmosipitapi pihitati gwinyapenataati satati kandaase, “Nini sati siwipiti mmonihohimatami tanyaaha napitiyate,” tati gwinyaataise. Siyati taati gwinyaati bimih Koniriyaasiho ishiyai natausaasih niyohiyhiyai Saimonihomi anpipihi kimbhe undiwi ishiya kaundauhi kiya kimbhiso tiwi nuwi noaipapi Saimonihomi anaanami maasomwaanji bitotawaayopo. ¹⁸ Noaipapi kiya bitotawa satiwi gaatawaatopo, “Utaaho wo Saimonho komi ambipati witi Pitaaho Saimonho kimbhapihoisati maasi bindataiso, e owetiso?” tiwi gaatawaatopo. ¹⁹ Ahi Pitaaho komi siwipati mmosipatapi taati gwinyaasih kingwaasi Pitaahopi gaatawaatopo. Gaatauhi Autaahaathomi Itipih satati Pitaahoai kaundataase. “Atime, itingingwaase kimingwaasi napwi kinyapi taawi daawaayopo. ²⁰ Isi kinyi dosis noaatipapi numbwi kingwaasi usonime. Iyataati isiya siya nini niwahonini nandusaasonhi kiya kinyapi nasawaayowi kinyi kiyaisapi maasi nutaape. Iyapaapi kinyi ishiya siyaapi Judaahiyaamatipmetahiyaasi

kiyaisa maasi nutando e namutando tipi kinyi maarihoaatihapi pihitipi gimunyapenime,” undati Autaahaatihomi Itipihho kaundataase. ²¹ Aih Pitaaho dosi noatipati noti kiyai iwinjataise. Iwinjatosati kiyai satati kaundataase, “Sahi nisapi daahohihonini kimonine. Kimoninisi sahi napaapi napiwihyaate?” undataase. ²² Undih kingwaasi Pitaahoi satiw kaundawaatopo, “Koniriyasiiho tunniwi yahwinohiyihya pihitwihyaami awaisiho natanyoasiihi nasahaayo. Iyataati so utaaso gaaho ainahihho Autaahaatihopi gaapundahore. Aih isihya Judaahiya kopu utaaho gaahore tiwihore. Aih Autaahaatihomi enjerihho otipipatihho kinyapi kaundihisi kinyi komi anjipipih numbwi noaipasamihura ko kinyi piwaha wa atitande. Atitandi kinyapi natanyoasiihi daapi nasahaayo,” undawaatopo. ²³ Undauhi Pitaaho kingwaasi kaundih nandaawaayopo. Aih Pitaaho kingwaasi apatih biyati iwinjaati bindataise. Aiw nanopawi bowih Pitaaho kingwaasisa maasi notaise. Naihi isihya usa Jopaahandaahapihiya Jisaasihopi giwunyaapihiya maasi nowaayopo.

Pitaaho Noti Koniriyasiihomi Anjipipih Noaipataise

²⁴ Nuwi asisaha naasaahi otihapihi nanopawi nuwi aunahipa Sisariyaahanda noaipawaayopo. Aih Koniriyasiiho titih komihiyaisuni usa komi naisihiyaisuni numwaati napitaawo tiwi jaawi ahoyanwi bindawaayopo. ²⁵ Bimauhi Pitaaho maasomwaanami deti naihi Koniriyasiiho

Pitaahopi awaisihoso tati gwinyaataati Pitaahomi utatototi nasati atotipiwesati ikwiri mitiho yapipatetimatihondaise. ²⁶ Aih Pitaaho Koniriyaasihoai sata kaundataase, “Nini nehi utaahoninis dope,” undati titihiwidataise. ²⁷ Kaundimihetapi Pitaaho anan nandaati mmonata ishiya taahiyhiya ahoyanwi bimauhi usonataise. ²⁸ Usonataati kiyai Pitaaho satati kaundataase, “Sahi aimi mmowhiyaate, nyahi Judaahiyaanam winihapipeti ishiya Judaahiyaamatipimetahiyaisaati bimitihaawi apipaahi itihitaahiyaanene. Iyahaawi ami Judaahiyaamatipimetahiyaamihini deti nutihaawihandapi apipaahi itihitaahiyaanene. Aihihandi kandi nini ishiya Judaahiyaamatipimetahiyaapi titihimetahiye maatitandi Autaahaatihonanisataise. ²⁹ Iyataati sahi nisapi gaatauhi sami piwaha windi namematitindi bipi nasataayo. Aisi sahi ningi napaapi gaatiwi nanimahopo? Satiti nasisenataayo,” undataase. ³⁰ Undihi Koniriyaasihomaha sata kaundataase, “Windi nisaapihi noaipataise. Iyati asisaha mairi ma aimi sanaise. Iyataati kandi siyati noaipataise. Nini nisi anipipih bindataati taati Autaahaatihopi gaapundonih wani ipimo mihepitisurimuraamatiyahura utaaho wo nisi ndiheti nasati bitondaise. Iyataati komi apotihiri niyosipipa apipaahi nusaatahoe. ³¹ Aih ko nasati bitonda ningi sandataase, “Koniriyaasihone, Autaahaatihoninyi gaapundingitihandi atingisatuninyi nawihonahataapa ishiya kahapaamapiapai nenoahitauhihiyai iwitatamanipi anditiwipi

numwingitihandapuni gwinyaati bindataise. ³² Aisi kinyi wani isihya usai Jopaahandaahapi natipusoasisamihhi kiya nuwi Saimonihoi numwaitaatiwe. Iyataati komi ambipati witi Pitaahoe. Pitaaho so utaaho wo Saimonihomi anjipipihhi binye. Iyataati Saimonihomi anjan deti durihiraini ahethi kapihhi binye. Iyataati Saimonihoi so maasapihomi atitata yamepati kaiwa kaiwa isihya usa kaitaatiwihati tithemasihore,' ndataase. ³³ Aihhi nini keti isihya kinyap nandusoasataayo. Nandusaasonihhi kinyi gaahati kaimbi keti nasapaise. Aihhi nyahi nahatiyaanini Autaahaatihomi ndiheti nasawaati bindahaayo Awaisihomi piwaha kinyi nyangi kanyatisamihhi atithaawo," undati Koniriyaasiho Pitaahoai kaundataase

*Koniriyaasihomi Anjipipihhi Pitaaho
Autaahaatihomi Piwaha Ausaataise*

³⁴ Sata Koniriyaasiho kaundihihura Pitaaho komiha namasati satati kaundataase. "Akithinihi wani nini gwinyaataayo. Autaahaathoi windi isihya usaaso tati waati gumunyapenahoe. Owetise. ³⁵ Iyataati isihya kahatamatipetahiya komi piwaha atiwihhi gaahandi kiyohiyihhiyaapi maaritahore. ³⁶ Aihhi sahi aimi mmonawaayopo, Autaahaathoi komi piwaha Judaahandaahiyaanangi nanyinyataise. Piwaha saami tanyaaha siyate. Jisasi Kiraishiho nahatiyaanam Awaisihosi nanyamaati Autaahaathoisaati maarihoi naasohitihhi neti napaindihandaatihhi ahinyisataise. ³⁷⁻³⁸ Aihhi sahi aimi atiwihhiyaate, jihura

Jonihō waapoho naitaatwihandapī pīwīha
 ausaataise. Iyatī Jonihō Jisaasihoai baawusihī
 suraanīhī Nasaretihandaahapī Jisaasihoai
 Autaahaatīho Itipīhoaisa watipīhandisa ahoyatī
 nunyatī ahīwisataise. Iyatī Autaahaatīho
 Jisaasihoaisatīhī ko yapīpatī Garirihandaahapī
 namasatesi yapīpatī Judiyaahandamī aunahīpī
 nahatewaara kapīhī kapīhī daayatī isīhiya
 usīhiya asīhiyai iwītatanamātī andītīwiwataise.
 Iyatī Bwaasīrīhīramī watipīhandaatīhī
 bimauihiyai tītīhīwiwatī nemwataise. ³⁹ Aihī
 nyahī aposerīhiyaanīnī Jisaasiho nyamī
 yapīpatī Judiyaahandaahunī aunahīpatī
 Jerusaremīhandī Judiyaahanda ahetipata
 kaiwaiwa mmonahaawī ausaahohiyīhiyaanīne.
 Aihī so utaasoai ipī tītīhī atawīhatetī
 tipīmandawaayopo. Tipīmandaaahuhī ko
 napotaise. ⁴⁰ Napwihī Autaahaatīho asisīha
 mairī ma sanaihīhura ahowimasīhī japīhī
 jomaahīpataatīhapī ausaimanātī noatīhī
 usonawaayopo. ⁴¹ Sandī Jisaasiho ausaimanīnatī
 noaatīndīndī isīhiya nahatiyaamī ndīhetī
 noaipataamaise. Owetise. Jīhura Autaahaatīho
 komī pīwīha ausaitīhaawī ahinyisawīhiyaanamī
 ndīhetī siyatī noaipataise. Aihī Jisaasiho
 jomaahīpataatīhapī japīhī nepatī maasī bindīha
 nandapa waapoho maasī nanahaayo. Maasī
 nanīhaawī mandīhī akītīnīhī Jisaasiho japīhī
 nepataise taatī gwīnyaawaatī usonahaayo.
⁴² Aihī ko Jisaasiho aposerīhiyaanangi
 pīwīha satatī kanyatataase. “Sahī nīnī
 kiyohīwaiwaapī Pīwīha Gaaha Wanīha
 ausaapī isīhiyai kanundīwise. Kanundawaawī

baasusataayo,” tati baawusataise. Aih
 Koniriyaasihoaisaw+hiya Pitaahoai saun-
 dawaatopo, “Kinyi nyangisapi maasi asisiha
 wanyaara bimitihaawo,” undauhi ko kiyaisati
 wonji bindataise.

11

Pitaaho Jerusarem+handaaheyai Piw+ha Ausaati Kaundataase

¹ Aih suraanihi aposerihiyauni ishiya usa
 Jisaasihopi gwunyaahohiy+hiya Judiyaahanda
 kapihi kapihi bimohiy+hiya ushiya
 ashiya Judaahiyaamat+pi+metahiyaaisangi
 aimi Autaahaat+hom+ piw+ha atiw+ nepi
 Jisaasihopi gwunyaahopo tauhi atisawaayopo.

² Atisauh+hura Pitaaho Jerusarem+handaahepi
 niyataise. Naihi+hura Judaahiya Jisaasihopi
 gwunyaahohiy+hiyaam+ usa ishiya Judaahiya-
 amat+pi+metahiyaapi saiwi gw+nyaawaayopo.
 Judaahiyaamat+metahiya Jisaasihopi baiwi
 gwunyaawaawaahi kiya nyamataiwi amb+pati
 namandipati+w+ise tiwi gw+nyaapihiya
 Pitaahoai sat+wi itihundawaatopo. ³ “Kinyi
 ishiya Judaahiyaamat+metahiya amb+pati
 nahomaamandipati+w+hiyaam+ anj+pi+pihi
 napaapi numbwi kiyaisapi bindapaapi
 nandapa maasi nanapaise?” und+wi Pitaahoai
 itihundawaatopo. ⁴ Aih Pitaaho sawaho

mmosihi noaipasiwaiwa nahatewaapi
 namasati ausaati sata kaundataase. ⁵ “Nini
 aunah+pa Jopaahanda bindataati taati
 gaapundonihi Autaahaat+ho siwipati witi
 nanisataise. Nanisih+ mmonataati windi

yamihapataatihapi apotihiri taapwinihiri
 awairihiramatiyahandi noatipataise.
 Noatipasihura mmonataati otasaahaasini
 wihiwihooanji isihiya isiwatawaaw+ bipi
 kihura kihura ipihaahohipatamatiyati
 nishaasini napih+ mmonataayo. ⁶ Napih+
 nini sandapi napinde ndi mmondo ndi bairidi
 apotihiraatih+ jata kimaapi yapipatambi
 kohasipho akwiran+ho bimiwaiwaami s+r+
 apotihiraatih+ bimih+ usonataayo. ⁷ Aih+ nini
 taati mmonihonih+ maahomwaanji wamwaanji
 sandih+ atisataayo. ‘Pitaahone, kinyi nepapi
 saiwa nandi+maiwa tipi nanime,’” ndataase.
⁸ Ndihi+ nini saundataato, “Awaisihone, nini
 akiti+nihi+ saiwa titi namando. Nini+ jihura
 Judaahiyaanami winihapi+peti+ titihimetihapa
 windi namandihon+ne,” undataato. ⁹ Undonih+
 piwaha wa yamihapataatihapi+ jhaati
 sata kandataase, “Autaahaatiho nandapa
 wapaapi+ titihiti+hape tonaaraahi+ sapaapi+
 kinyi+ titihimetihape maatime,” ndataase.
¹⁰ Aih+ saiwa mairi+maara noaipatati+ japihi+
 yamihapataatih+ nahatewa niyataise. ¹¹ Aih+
 suraanih+ keti isihiya muri mingwaasi+
 nini bimohipi+pihi+ noaipawaayopo. Siya
 isiya utaaho wo aunahipa Sisariyaahanda
 bindataaho nisapi+ natausaasihi+ daapi+
 napiwihyaare. ¹² Nasauh+hura Autaahaatihomi+
 Itipho sata kandataase. “Kinyi sandapi+
 maarho+ yiyahwi+ gimunyaapi+ singwaasi+
 nasohingingwaasisapi+ maasi+ numwe,” ndataase.
 Ndihi+ kimiya Jisaasihopi+ giwunyaahohiy+miya
 ikwiwihitir+tihi+ wihinihirami+ 6 kaiwi+

naasohitisawimiya wani maasi bitohohiyimiya maasi ningisawi nowaayopo. Aihini nowaati Sisariyaahanda Koniriyaasihomi anjipipihini noaipawaati komi anjanjini nandaahaayo. ¹³ Noaipawaati komi anjanjini nandaahonihura Koniriyaasiho Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoho yamihapataatihini bimisihoai komi anjitihihi usositihandapi kanyatataase. Iyataati Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoho koai sata kaundataase. “Kinyi isihiya usai Jopaahandaahapi natipusoaasisamihini kiya nuwi Saimonihoi numwaapise. Iyataati komi ambipati witi Pitaahore. ¹⁴ Isi koai nuwi numwaasaihi ko nasati piwaha wa kasatito. Kasatonihini piwaha kaaraahi Autaahaatihoho kinyi anjanjini maasi biminginhiyaisa ahoyati japhini nangimaitaise,” undati so Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoho kaundataase. ¹⁵ Aihini ninini piwaha taati namasati kaundonihini Autaahaatihomi Itipihoho nyapi jihini napindihandamatiyati noaatipati kiyaamihetindaaise. ¹⁶ Aihini Awaisihomi piwaha jihini katisihaapi ninini gwinyapenataayo. Iyataati Awaisihoho sata kandaase, ‘Jonihoho nehini waapohora isihiyai baawusataisi ipotihura ninini Itipihoho Gaahora baasusisanihini sahi ko Itipihoho Gaahoho naitaapo,’ tindihandapi gwinyapenataayo. ¹⁷ Iyataati jihura Awaisihoho Jisasi Kiraasihopi gwunyaaahohiyihiyaanangi nehinihandi nanyami-patamatiya isihiya Judaahiyaamatimetahiyai nunyataise. Iyataati Autaahaatihoho isihiya Judaahiyaamatipimetahiyai numwaitandihira daihira ninini napitetahoninindaati neti

nopisāsītande,” unda Pitaaho kaundataase.
¹⁸ Undati Pitaaho kaundihihura kiyaamihā
 itihitohihā namihāaposawī Autaahaatihomī
 ambīpati nīwimaapī kiya satawaatopo, “E
 akītīsī Autaahaatihō katihī isīhiya Judaahiya
 amatimetahiya asīyīhiyaimatītaatīwīhandī
 naitaatīwī nepemaitawaayopo,” tawaatopo.

*Isīhiya Jisaasihopī Gīwunyaahohiyīhiya Au-
 nahīpa Andiyokīhandaahapīhiya Dopī Otīpīpatī
 Kiyawaayopo*

¹⁹ Jihura Sītipenīhoai nawīhaara tiwauhī
 napwihihura naanīhandī awaindīhandī
 noaipataise. Noaipasīhī isīhiya Judaahiya
 Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya kihīkihoaanī
 nandīwirawaayopo. Aiwī kiya nuwī yapīhaurī
 Pinisiyaahandaahunī Saipīraasihandaahunī
 aunahīpatī Andiyokīhandaahunī saiwaara
 bindawaayopo. Bindawaawī kiya nehī
 Judaahiya kapīhī bimohiyīhiyaisaahīhī Auta-
 haatihomī pīwīha Jisaasiho kaiwaiwaapīha
 ausaapī kaundawaatopo. ²⁰ Aihī Judaahiya
 usa Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya yapīpatī
 Saipīraasihandaahunī aunahīpatī Sairinihan-
 daahunī bimambīwīhiya Andiyokīhanda naiwī
 bindawaawī isīhiya Judaahiyaamatīmetahiya
 Autaahaatihomī pīwīha nunyawī Awaisīho
 Jisaasiho kaiwaiwaapī ausaapī kaundawaatopo.
²¹ Ausaahauhī Awaisīhomī watīpīhandī pīwīha
 ausaahowīhiyaisatītihī isīhiya tītāhiyīhiya
 kopī gīwunyaapī Awaisīhoenda nepemaitīwī
 nasawaayopo. ²² Aihī isīhiya Jisaasihopī

g>wunyaap+hiya Jerusarem+handanda bimo-
 hiy+hiya sandap+ atisawaaw+ Banapaasihoai
 Andiyok+handaaahap+ natiwusaasawaayopo.
²³ Natiwusaasauhi ko not+ noaipati mmonata
 isihiya titaahiy+hiya Jisaasihop+ g>wunyaahauhi
 Autaahaat+ho gaahandi kawisataiso tati
 maaritataise. Maaritataati isihiyai saundataase,
 “Sahi sami maar+ho and+tit+w+ Awais+hom+
 utatototi kiyaat+n+hi bimaawise,” undati
 and+tiw+ataise. ²⁴ Iyataati so Banapaasiso
 utaaho gaahore. Gaahotih+ Autaahaat+hom+
 Itip+ho kom+het+ tisaitataise. Tisaitataati
 Jisaasihop+ kom+ g>wunyaasit+hand+
 wat+p+handisahore. Aih+ isihiya titaahit+hand+
 nepemaitati Awais+hop+ g>wunyaawaayopo.
²⁵ Aih+ Banapaasiho p+w+ha kaunda kiyamap+
 Sor+hop+ daitandi aunah+pa Taasaasihandaahap+
 notaise. ²⁶ Aih+ Taasaasihanda noaipati daati
 Sor+hoai numwaasi Andiyok+handaaahap+ jap+hi
 notaise. Aih+ maisahwi kap+hi isihiya Jisaasihop+
 g>wunyaahohiy+hiyaisami maasi k+naungw+ha
 naasaahi bindamaise. Bindamaami
 isihiya taahiy+hiyai Autaahaat+hom+ p+w+ha
 kat+munjamaise. Aih+ Andiyok+handanda isihiya
 Jisaasihop+ baiwi g>wunyaahohiy+hiyaap+
 amb+pati Kiraisihom+hiye tauhi kati amb+pati
 jih+ wuwan+n+hi newaayopo. ²⁷ Aih+
 suraan+hi isihiya usa Autaahaat+hom+ p+w+ha
 ausaahohiy+hiya Jerusarem+handanda namasi
 daah+ Andiyok+handaaahap+ nowaayopo. ²⁸ Aih+
 kiyaami wo kom+ amb+pati Akapaasiho
 Autaahaat+hom+ Itip+ho g>wunyaas+hi ko p+w+ha
 wa sata kandaase, “Jar+ho yap+hi nahatewaaara

aungwohandi noaipaitaise,” tati ausaati kandaase. Iyataati ipoti#hura awaisi#ho Kirotiyaasiho isi#hiyai iwinjaati bimih#hura jar#ho siyati awaisi#ho noaipataise. ²⁹ Aih# ko sata katih#hura isi#hiya Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiya isi#hiya Judiyaahandaahiyai jar#ho noaipahon#hura naw#ho anditi#wipi numwitaati#wihopi bindawa piw#ha piwaataawaatopo. Piwaataawaawi satawaatopo, “Nyahi ninaasiyaanam# andititaati gw#nyaahoti#handaahi naw#ho numwiti#haawo,” tiwi piwaataawaayopo. ³⁰ Kanihohipati kati kaiwi Banapaasiyi Soriyai naw#ho nunyaw# nusoasauhi kuri naw#ho nesi naim# Jerusarem#handa noaipamaise. Noaipapi Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyai iwinjaawi bimohiy#hiyai naw#ho nunyamaise.

12

Erot#ho Jem#sihoai Tiwih# Napwih# Am# Pitaahoi Net# Napuwataise

¹ Aih# awaisi#ho Erot#ho isi#hiya Judiyaahandaahap#hiyai iwinja bimisi#ho suraan#h# isi#hiya usa Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyai yaawati naan#handi nunyataise. ² Yaawati naan#handi nunyataati komi tunn#wi yahw#nohiy#hiyai kaundih# kiya nuw# Jem#siho Jon#hom# saahoai naih#ra nahutar#h#ri namandip#hauhi napotaise. ³ Napwih# Erot#ho Judaahiyaam# awaisaw#hiyai usonataati Jem#sihoai tiwih# napwind#handapi kiya gaare tiwi maaritauhi namati ko komi tunn#wi yahw#nohiy#hiyai natausaasih# kiya nuw# Pitaahoi saundawaatopo, “Erot#ho

nangi+puw+andise,” undi+w+ numwaawaayopo. Aih+ Eroti+ho sandi+ kaisura Judaahiyaami asisi+ha awaisi+ha nandapa b+ret+i+handi+ nipi-tandi+handi+ oweha nandaati+w+i+hura kiyataise. ⁴ Aih+ Eroti+ho tunni+w+ yahw+i+nohiy+i+hiyai kaundi+hi+ kiya ati+w+ Pitaahoai numwaa-sisuw+ napw+i+tohi+i+handaat+i+h+mawaayopo. Aih+ Eroti+ho tunni+w+ yahw+i+nohiy+i+hiya ikw+i+maindi+m+w+i+ti+hi+ auh+i+r+ wih+i+n+i+h+r+i+ ki+r+i+n+i+h+i+ti+hi+ auh+i+r+ wih+i+n+i+h+i+rami+ naasoh+i+ta 16 kai+w+i+hiyai ah+i+wih+ kiya tusatipati+w+ Pitaahoai iwinjaaw+ bitotawaayopo. Aih+ sura Judaahiyaami nandapa b+ret+i+handi+ nipi-tandi+handi+ owehandi+ taaw+ nanawaahuraati+hi+ Eroti+ho gw+i+nyapenataati+ namati+ asisi+haiwa b+ret+i+handi+ nipitandi+handi+ owehandi+ nan+i+hoh+i+waiwa owetan+i+hura ipoti+ Pitaahoai numwaasi noti+ isi+hiyaami nd+i+heti+ ah+i+wisatoso, “utaamo ki+moai nyahi+ nap+i+ti+w+i+ti+haawe?” unda nunjendo tati+ neh+ napuwataise. ⁵ Aih+ Pitaaho napw+i+ta+i+ bimih+ tunni+w+ yahw+i+nohiy+i+hiya iwinjaaw+ bitotawaayopo. Aih+ isi+hiya Jisaasihopi+ gi+wunyaahohiy+i+hiya Autaahaati+ho Pitaahoai iw+i+tatamanati+ and+i+ti+w+i+w+i+tandi+ gaapundawaatopo.

Autaahaati+homi Enjeri+ho Otip+ipati+ho Yam+i+hapataati+hi Bimis+ho Pitaaho Napw+i+ta+i+ Bimih+ Noti+ Numwaataise

⁶ Eroti+ho Pitaahoai bouson+i+hi+ pi+w+i+ha pi+waa+i+taati+w+i+hap+i+hap+i+ numwaasi nutotati+ gw+i+nyaa+i+ bindataise. Aih+ Pitaahoai sen+i+handi+ wat+i+pi+handi+ komi+ ikw+i+hat+i+mureti+ w+i+rapesi+ tingaat+i+haisahurami+ ikw+i+reti+ w+i+rawaayopo.

Saiwî kiyauhi tingaatihaisahurami otihapîhi nanoti bimainjahore. Aihî ami tunniwî yahwînohiyîhiya usa napwîtotîhandami maasomwaanî jaawî bitotawaayopo. ⁷ Aihî suraanîhi apatihi Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho yamîhapataatihi bimisîho napihî komî nausainjîtihandî Pitaaho bimirîhirotî mîhatîhi nausaatataise. Nausaatîhihura Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho Pitaahomî bopitataini tiwati ahowimataise. Ahowimati sata kaundataase, “Kinyî ketî nepape,” undataase. Undihîhura Pitaahomî ikwîhatîmuretî senîhaurî watîpîhaurî wisasohîwaurî sawî nesîpandîwa yapîpataapîhi timahiyataise. ⁸ Aihî Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho Pitaahoai saundataase, “Kinyî yamepatuni asuipatuni nepî wisasanîpî nipaate,” undataase. Undihî Pitaaho atisa tîtihi kaundimumwaanî kamwaanî kiyataise. Aihî Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho sata kaundataase, “Kinyî apotîhihi mbîpaapîhihi nepî nipaatihi nîngi nanipinjai namme,” undataase. ⁹ Undihî kati kiyati komî nanototirîhirotî namasi Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatihoai niwipinjai notaise. Notaati Pitaaho sandî Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho akîtinîhi auta kaihihandî kandî kohî siwipati mmonataayo tati gwînyaataise. ¹⁰ Aihî Pitaahotîhi Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatihotîhi kurî nomaise. Numwî jaawî bitohohîpîpîhi jîhapîhi nusatipapî numwî otîhapîhi jaawî bitohohîpîpîhi nusatipapî numwî matambîpaami onepati awaipataapîhi noaipamaise. Noaipasîhi

onepati awaindihandisi sawi nundiwih
 kuri noaipamaise. Noaipasi aunahipatami
 Otihatih daihaiwa daundiwaiwaami daihira
 wira kuri nomaise. Aimi kuri maasi
 nomaaheti Autaahaatihomi enjeriho otipipatih
 Pitaahoai namasi naihi keti womendaise.
¹¹ Wometihi Pitaaho gwinyapenataati sata
 kandaase, “Nini wani gwinyaataayo, Awaisiho
 komi enjeriho otipipatihoi natausaasihi
 nasati Erotihomi ikwiraatihapuni isihiya
 Judaahiya naanjhaiwa wiwa nanimitotiwiyauhi
 nanimaataise,” tati kandaase. ¹² Siyati
 Pitaaho gwinyapenamapi apopati waati
 Mariyaahaatis kaatami anjipipihapi notaise.
 Iyataati Mariyaahaatami mwaaho Jonihoe.
 Iyataati komi ambipati witi Maakihoe.
 Aih sandi Mariyaahaatami anjindaatih
 isihiya titaahiyihiya ahoyaniwi bindawa
 taawi Autaahaatihopi gaapundawaayopo.
¹³ Taawi gaapundauhi Pitaaho not ipaahaapi
 bitonda maasomwaanji totota tiwataise.
 Tiwih waati apopa otipipatihati kaatami
 ambipati Rotaahaati maasomwaanji nuwitota
 nohaati, “Daje?” undataase. ¹⁴ Undih
 Pitaaho, “Nine,” undataase. Aih kaati
 Pitaahomi maahomwaanji atisataati Pitaahoso
 tati gwinyapenataise. Aih kaati atisataati
 Pitaahotih maaritataise. Maaritataati kaati
 windi keti maasomwaanji namuwati jahira
 mihatih niyati kiyai sata kaundataase. “Pitaaho
 yamo maasomwaanji bitondaise,” undataase.
¹⁵ Undih kiya kaati, “Kinyi naharitapaase,”
 undawaatopo. Aih kaati waati andititati

sata kaundataase. “Nini naharindaamaato. Owetise. Akitinhi Pitaaho yamo maasomwaan bitosihopito,” undataase. Undihi kiya satawaatopo, “Wiwa Autaahaathomi enjeriho otipipatho yamihapataathi bimisihopitaahoaisatitishotitaise,” tawaatopo. ¹⁶ Kiya taawi sanihauhi Pitaaho konihi bitonda maasomwaan tiwataise. Tiwih kiya maasomwaan nuposawi Pitaahoi usonawaawi kiya waati yaiwimawaayopo. ¹⁷ Aih kiya piwaatitotiwihiyai, “piwaha namihaapise,” undati Pitaaho mitiho tunisaunjataise. Aih Pitaahoi Awaisiho napwitotihandaathapi numwaasi naindihandapi kaundataase. Iyatosati wa satati kaundataase, “Sahi baiwi Jemisihoisuni ishiya usa Jisaasihopi giwuyaahohiyhiyaisuni kmandapi ausapi kaundiwise,” undamapi Pitaaho noaipasi wihooanapi notaise. ¹⁸ Siyati Pitaaho noti nanipimainjhi asisihathi ipiho sangi noipasahi tunniwi yahwinohiyhiya mmonawa Pitaaho wometih yaiwimawosawi Pitaaho maahira naise tiwi nunaatiwi sawana kanawaatopo. ¹⁹ Aih Erotiho tunniwi yahwinohiyhiyai natausaasih kiya pihitiwi Pitaahopi daawaahandi kandi ko wometih windi namumwaahopo. Aih saiwi dambwi wometih Erotiho namati tunniwi yahwinohiyhiya muritih muritih Pitaahoi iwinjaawi bitohowhiyai, “Sahi napitiyauhi Pitaaho womendaise?” undati Erotiho nunjenati itihundataase. Iyatosati tunniwi yahwinohiyhiya usai saundataase, “Tunniwi

yahwinohiyhiya kmiyai numwaasi nuwi tipise,” undihi kiya numwaasi nuwi tiwauhi napowaayopo. Aih Erotiho sura Judiyaahanda namasi noti aunahipa Sisariyaahanda gohi bindataise.

Erotiho Napotaise

²⁰ Erotiho jihura ishiya aunahipa Tayaa-handaahiyaapuni Saitonihandaahiyaapuni ahoyati aungwohandi itihitahore. Itihitahotih Erotihoenda nutotiwihya namapi Birasitaasiho Erotihomi ajaarji ja bimishoapithi ko Erotihoai piwaha napaisiha kaunditotwi nowaayopo. Aih Birasitaasiho Erotihoapithi noti komi maariho napaisaatumwatih piwaha kaundataise. Sandi kiya Erotiho itihitindihandi owetitotwi kaundohitindi apaapimahe, ishiya sati yapitaahapihya nandapa Erotiho yapipati ja bimipataahapi nawho nunyaw nepi naniwihyaasi kandapi kaundawaatopo.

²¹ Aih Birasitaasiho Erotihoai kaundih Erotiho namati ishiyai jihura itihundisawihyai piwaha kaunditandi asisih ahiyataise. Aih asisih ahaisihetih ko apotihri awaisawihyaami nipaatiwi niyohohipi pa neti niyoti nipaataise. Iyatosati awaisawihyaami bimohipataasini autaahi bindataise. Bindataati kiyai piwaha awaisih utaariha kaundimi notaise. ²² Aih ishiya Erotihomi maahomwaanji atisawaawi satiw katawaatopo, “Maahomwaanji samwaanji utaaho womhamwaanjimahe. Owetise autaahaathi womhamwaanje,” tawaatopo.

²³ Tiwi katauhi Erotiho windi Autaahaathihomi ambipati namaawimaati ishiyai nini neh

utaahon+nisi nisi ambipati namaanimaapise maundih keti kuraan+h Awaisihom enjeriho otipipatiho timbipa numwih timbiyati pindipihomaan+ititih neti nusop+sasih napotaise. ²⁴ Napwih+hura Autaahaat+homi piwaha waati noaipati aunahipa nahatewaara naihi ishiya baiwi atiwi Jisaasihopi giwunyaawaayopo. ²⁵ Aih Banapaasiyi Soriya ishiya Andiyokihandaahapihiya kaundoh+r+r+kireti kaimi nawho nandapaapiho ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya Jerusaremihandaahiyai nunyami owemamapi japihi Andiyokihandaahapi nomaise. Nomaami kuri Jonho komi ambipati witi Maakihosi koai numwaasi maasi nomaise.

13

Banapaasiyi Soriya Otipipati Kaitaati mi Autaahaatihohi Ahiwih Isihiya Natiwusaasauhi Daayamaise. Daimi Porihohi Namasati Autaahaatihohi Piwaha Ausaati Daayataise

¹ Aih aunahipati Andiyokihanda ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyaami otihatitih usa Autaahaatihohi piwaha ausaahohiyihiyauni katiwunjohiyihiyauni bindawaayopo. Iyataati kiyaami ambipati siyate: Banapaasihotih Simiyonihotih komi ambipati witi Asihisihosi kotih Rusiyaasiho aunahipati Sairinihandaahapihotih Maneyenho Erotihomi naisohosi kotih Sorihohi siya Andiyokihanda bindawaayopo. ² Aih kiya Autaahaatihohi maaritimumwaan giwinyaapi mmondaatiwi nandapa onaiwi bindawaawi Awaisihopi

neti ausaataayo,” tati jaiwitaahiwa katahore. Iyataati komi ambipati Ba Jisaasihoe. ⁷ Iyataati utaaho wo yapipati Saipiraasihanda ja bimisiho komi ambipati Sesiya Poraasihosi koaisa Ba Jisaasiho maasi bindataahore. Iyataati Sesiya Poraasiho komi gwinyaasitihandi awaindihandi gaahandisahore. Aih ko Banapaasiyi Soriyai Autaahaatihomi piwaha atitandi gaata numwaataise. ⁸ Aih Ba Jisaasiho onaapi kawai kawai kaisihomi ambipati piwaha Grikhaara nepemaipi Erimasihone, undiwi nusoaasawihosi ko siya gwinyaataise, awaisiho yapipati ja bimisiho kurami piwaha atisataati nepemaitati Jisaasihopi gwunyaitaiso tati gwinyapenataati namati Banapaasiyi Soriyai iphatisamataise. ⁹ Aih Sorihohi komi ambipati witi Porihohi tiwihosi komi omanjitihi Autaahaatihomi Itipihohi waati tisaitahore. Tisaitahosi waati biyati Erimaasihoai iwinjatataati saundataase. ¹⁰ “Kinyi Bwaasirihirami mwaahone. Iyapaapi Autaahaatihohi gaahaiwa nanyamihihaiwa nepi nopisapaise. Iyapaapi kinyi nahatewa jaiwitiitaitiwiwaiwauni nahatewa maipihaiwauni kinyaapihi tisaitamataise. Aih jinjahira kinyi Awaisihohi piwaha akitihaapi nepemaipi jaiwitahe tapaase. ¹¹ Aisi atime. Wani kimura kuraanhi Awaisihohi naanhandi gi nahinyonhi kinyi ndiha niyotitaise. Niyotonhi kinyi ipihohi windi maawinjapi otih wonji bimitaise,” undati Porihohi koai kaundataase. Kaundih keti kuraanhi windi tiwipati asihatahatamatiyahandi nasati komi ndihai

namaasamataise. Namaasamasihhi ko naharisati asasihoaanji notaise. Iyataati koai isihiya ikwira iwipi daihira nepi nunjitaatiwihyaapi daataise. ¹² Aihhi yapipati Saipiraasihandi ja bimisihho sandi mmonataati Awaisihomi piwihha atisihhaapi akithaare tati komi maarihho windotaise. Aihhi ko Jisaasihopi giwunyaataise.

*Poriyi Banapaasiya Aunahipa Andiyokihandi
Windi Yapipati Pisitiyaahanda Ahetipata
Otipipati Kiyamaise*

¹³ Porihotihhi koaisami maasi naisururutihhi aunahipati Peposihanda namasi sipihandi nesi yapipati Pambiriyaahandami aunahipati Pegaahandaahapi nowaayopo. Nuwi noaipapi Jonihho Maakihho kuri kapihhi namasi japihhi Jerusaremihandaaahapi niyataise. ¹⁴ Aihhi kuri Pegaahanda namasi numwi yapipati Pisitiyaahandami aunahipati Andiyokihanda noaipamaise. Noaipapi Judaahiyaami Sapaatihandeti Judaahiyaami anji gwiharaahandaatihhi isihiya ahoyanwi Autaahaatihopi gwinyaapi gaapundohipihhi nandaapi bindamaise. ¹⁵ Bimihihura Autaahaatihomi piwihha Mosesihoai numwihhi ahaisihaamuni Autaahaatihomi piwihha atiwi nepi ausaahohiyhiya piropetihyaamihauuni wihoanjiha ahoyawi awitawaayopo. Awitiwi owetihihura ipoti anjindami mitihhiya piwihha satiwii Poriyi Banapaasiyaapi nusoasawaayopo. "Naisohuraahe, shoaahi piwihha wa isihiya Jisaasihopi giwunyaahohitihandi anditiwipi katitaatimaahi gaasi shoaahi

ausaapi kanyatitaatime,” undiwi piwaha nusoasawaayopo. ¹⁶ Aih Porho doti isihya piwaha namhaapi komi piwaha atiwitaatiwi ikwiri autaahi ahiyatosi sata kaundataase, “Sahi Isiraherihyaatuni ami Isiraherihyaamatimetahyaati Autaahaatihopi aunihihiri katiwi gaapundohiyihyaatuni sahi nahatiyaati wani nisi piwaha atinjatiwise,” undataase. Undih kiya atinjatauhi Porho saundataase. ¹⁷ “Isiraherihyaanini kimiyaanami Autaahaaticho nyami asoyaapi nisihiyaimatitotati kiyai ahewisataise. Aih kiya yapipati usaamihat Isipihanda bimauhi Autaahaaticho kiyaisatitih kiya noaipapitahiyihiyaimatawaayopo. Aih ipotihura komi watipihanda sati yapita namhaati numwaasi niyataise. ¹⁸ Aih sati yapipati isihya owehataatih numwaasi naihi kiya maipihaiwa kiyauhi Autaahaatichoai poundataise. Aih Autaahaatichomi poundindihandi ahotim naihi kinaungwuhaiwa ikwauhwi maindimwutih jihat ikwauhwi maindimwutih siyahaiwa 40 kiyati sanausotaise. ¹⁹ Aih Kanaanihanda isihya piwaha ikwiri naasairitih wirami yahuritahaiwa 7 kiyahaiwa piwaha yiyandih piwaatiwhiya taahiyihiya bindawaayopo. Bimauhi Autaahaaticho komi isihya Isiraherihiyai watipihandi numwih kiya nuwi kiyai niyapi tip owemapi gaamawaayopo. Aih Autaahaaticho Isiraherihiyai yapipati sati noaipati titih kiyaamihatimatitand nunyataise. Aih kiya Isiraherihya Isipihanda bimambwi ami kapihi namasi yapipati isihya owehata

naiwi bimambiwi ami kapih namasi naiwi Kanaanihanda noaipapi kapih bindawaawi isihya Kanaanihandaahiyai tipi yapipati nepi bindawaayopo. Saiwi kapih kapih bimaami nasauhi kinaungwiha pihitai 450 kiyati sanausotaise. ²⁰ Sanawih bimauhi ipotihura Isiraherihiyai anditiwiwitaatiwihiyai khaara khaara koai koai Autaahaatihoho ahwisataise. Ahwih kiya Isiraherihiyai iwitatamanwi anditiwipi bimaami nuwi Autaahaatihomi piwha atisati neti ausaasihoho piropetihoho Samwerihoho noaipasihura namhaawaayopo. ²¹ Aih suraanihi Samwerihoho bimih Isiraherihya nuwi kiyai winjaati bimibandihopi woai ahwise undiwi Samwerihohoi kaundawaayopo. Kaundauhi Samwerihoho Autaahaatihopi gaapundih namati Autaahaatihoho Isiraherihiyai iwinjaati bimibandihoho awaishoho Kishohomi mwaaho Sorihohoi ahwisataise. Iyataati Sorihoho so isihya Benjaminihomihyaami namwiyaatiwihyaamihore. Aih Sorihoho Isiraherihiyai iwinjaati bimih kinaungwihaiwa pihitai ikwauhw maindimwitihi jhaati ikwauhw maindimwitihi 40 kiyati siyahaiwa sanausotaise. ²² Aih ipotihura Autaahaatihoho Sorihohoi nemataise. Nematosi Daawitihohoi ahwih ko noaipati awaishohomatati kiyai iwinjaati bindataise. Aih Autaahaatihoho Daawitihopi sata kandaase, 'Daawitihoho Jesihohomi mwaaho nisi maaritohirihireti ninjapepihirati kaitaihi nini usonataati kopi maaritataayo,' ndaase. ²³ Iyataati jihura nyami asoyaisi Autaahaatihoho kaitandi kaundindihandi kandi

kiyati Daawitihomi jitiipati napipatetapi Isiraherihyaanangi japihi nanyamaitandihon Jisaasihoai Autaahaatihon ahiiwisataise. ²⁴ Jihura Jisaasiho otipipati sangi namasati kaihihura Jonihon piwaha ausaati Isiraherihya taahiyhiyai kaundataase. Kaundataati sata kaundataase, 'Sahi sami maipihaiwa kiyohiwaiwa namapi nepemaitiwi waapoho nepise,' undataase. ²⁵ Jonihon komi otipipati kiyati owemaitandi detitihon sata kaundataase, "Sahi nisapi diyaamahoe tiwi gwinyawaayopo? Iyataati utaaho wopi napitaiso tiwi jaawi bimohihoninimaahewe. Aisi sahi atiwise. Wo utaaho nisi ipot napitaise. Iyataati komi otipipatihoninimatiti otipipatihya kiyohiwaiwa windi kaindi nambititi asuipati nausohaamaamaito.

²⁶ "Isi naisihyaate, sahi Abiraahamihonihyaatitihon ami Isiraherihyaamatipimetahyaati Autaahaatihonon aunihihiri katiwi gaapundohiyhiyaate, piwaha nyangi japihi nanyamaitandihandapiha aimi Autaahaatihonon nusoasihon Isiraherihyaanapi napise. ²⁷ Napihihandihon kandihon isihya Jerusaremhandaahyaunihon Autaahaatihonon anihon awaindihandamihon mihonihyaunihon windi baiwi Jisaasihonon nyangi japihi nanyamaitandihonhoe tiwi gimunyaahopo. Aiwihon kiya Autaahaatihonon piwaha jihura ausaahohiyhiyaamihon piwaha jipatihononiyohihonon kiyaamihon Sapaatihonon nahateweti awitohihononon windi baiwi gimunyaahopo, owetise. Aiwihon kiya Jisaasihononon napone tiwi katauhihonon Jisaasihoai tiwauhi napotaise. Aiwihon kiya

sandi kiyawaawi Autaahaatihomi piwiha
 atiwi nepi ausaahohiyihiyaami piwiha
 Jisaasihopi yaawati naanhandi naitaise
 tiwi katohimumwaanji kamwaanji titihi
 kiyahaayo tiwi windi baiwi gimunyaahopo,
 owetise. ²⁸ Aih Jerusaremhandahiyauni
 anji awaindihandami mitihiyauni Jisaasihoai
 tiwitaatiwi komi maipihandji kaindihandji
 windi monihopo. Windi monawaahandji
 kandji Pairotiho Jisaasihoai nehhandji kiyati
 tiwitetiwi kaundawaatopo. ²⁹ Iyataati jihura
 Autaahaatihomi piwiha atiwi nepi ausaaho-
 hiyihiya piwiha katiji jipatihiyohimumwaanji
 kamwaanji kaiwi aimi owetihji Jisaasihoai
 ipi titihi atawihatetapi nepi jomaahipati
 witi ishiya kaiwhataatiji ahiyawaayopo.
³⁰ Ahiyauhhandji kandji Autaahaatihohi
 imasihji Jisaasiho japihi nepataise. ³¹ Nepasi
 yamihapataatihapji windi titihi keti namaise.
 Namaayati bimihji ishiya Garirihanda namasi
 Jerusaremhandaji jihura daayawaasohiyihiya
 komi otipipatihya Jisaasihoai asisaha
 pihitiwihaiwetiji usonawaayopo. Aih ishiya siya
 Jisaasihoai usonihohiyihiya komi kaiwaiwaapi
 ausaapi Judaahiyai taawi kaundawaatopo.
³²⁻³³ Aih yihooanji Autaahaatihomi piwiha
 ishiya maarititaatiwiha ausaaha kasatahaato.
 Piwiha ishiya maarititaatiwiha siyahaare,
 Autaahaatihohi Jisaasihoai japihi ahowimati
 numwaataise. Iyataati sandi jihura nyami
 asoyai akitinihji kaitandji piwiha kaundisaha
 wani nyangisaapihi akitihandji kiyataise.
 Iyataati Daawitihomi piwiha Aunihihirami

utipihandi kasinihandaatih Jisaasiho japihi nepaitandihandapi katati ahaisiha satahaare:

“Nini gi ahohimati japihi nangimaahonhi kinyi noaipapi nisi maasihonji akohonjitihi nini noipati gapihoninimatataayo,”

Aunihihiri 2:7

tati Autaahaatih katih Daawitih jipatihiyati ahaisihaare. ³⁴ Jisaasiho windi namaapwitandi Autaahaatih japihi koai ahowimati numwaataise. Aih sandapi Autaahaatih Jisaasihoai kaunditandihandapi Aisaiyaahoai Autaahaatih neti gwunyaasih Aisaiyaaho sata ahaisihaare:

“Nini gaahaiwa niwahonisihaiwa jinjapihi ahotitandihaiwapi Daawitihoi kaundohiwaiwa gisuni isihya kinyapi ghunyaasaihhiyaisuni nasamito,”

Aisaiyaaho 55:3

tati Autaahaatih Aisaiyaahoai neti gwunyaasih ahaisihaare. ³⁵ Iyataati Aunihihiri Samihandi windaatih Daawitih Autaahaatihoi sata kaundati ahaisihaare:

“Kinyi kinyi otipipatih piwaha atingisati kaisihom ambipati kiyati namasaatitandi windi namaamaitaise,” *Aunihihiri 16:10*

undati ahaisihaare. ³⁶ Sa piwima sata ahaisima Daawitihopihamaahe. Daawitih Autaahaatihom maaritirihiri kireti japepihira isihiyai anditiwuwati kiyataise. Kiyati bimainjati ipotihura napwih satoyai ahiyohipih ahiyauh namasaatataise. ³⁷ Iyataati wani Autaahaatih jomaahipataatihapi ahowimati japihi numwaasih so windi komi ambipati

namaamasaatise. ³⁸ Aisi naisihiyaate, Jisaasiho so napotati japihī nepasitindaahi Autaahaatīho samī maipihaiwa nesamaitandihandapīha pīwīha yīhoanī ausaaha kasatahaato. Aisi sahi sandapī baiwī gwīnyaapise. ³⁹ Iyataati isīhiya Mosesihomī winihapīpa japepīhīrohiyīhiyaamī maipihaiwa Autaahaatīho wīndī nemwaa-maitaise. Iyataati amī Autaahaatīhoaisangi kiyai wīndī isīhiyaatī tītīhī ainahiyīhiyaate mundītaise. Iyataati Jisaasiso sopī isīhiya nahatiya gīwunyaahohiyīhiyaamī maipihaiwa Autaahaatīho nemwaitaise. Nemwatosatī Autaahaatīho kiyaisī, “Sahī tītīhī ainahiyīhiyaate,” undītaise. ⁴⁰⁻⁴¹ Iyataati Autaahaatīhomī pīwīha atiwi nepī ausaahohiyīhiyai Autaahaatīho netī gīwunyaasīhī kiya pīwīha wa satīwī jīpatīpiyohīhaare,

“Nisapī sisīpītohiyīhiyaate, sahi atiwiise, sahi bimisaihi nīnī kaitandiyohītīhandī kaito. Kaisanīhī isīhiya usa sandapī ausapī baiwī kasatisaihaahī sahi wīndī gīmunyāitaapo. Aiwī sahi sandapī napinde tīwī baiwī gīmunyaawaawī napwītaapo,” *Ibīruhiya 1:5*

tatī Autaahaatīho kiyai netī gīwunyaasīhī kiya ahiyohīhaare. Ahiyohīhaasī sahi jaawo. Wiwa Jisaasiho kaiwaiwaapī wīndī baiwī gīmunyaapīpano. Jīhura Autaahaatīhomī pīwīha atiwi nepī ausaahohiyīhiya katohīwīmaiwa wiwa sangisaapīhī napītaiso,” undatī Porīho kaundataase. ⁴² Aihī Porīho sata kiyai kaundamapī Banapaasihoaisamī aimī noaipasi naihī isīhiya kuri satīwī

kaundawaatopo, “Judaahiyaanamī Sapaatihandī ipotihandeti japihi sihoaaahi namī sa piwīha kanyatisihaami waati jahira ausaapi kanyatitaatime,” undawaatopo. ⁴³ Aihī isīhiya usa anī awaindahandī namasi anīpīpīhapī niyauhi usa taahiyīhiya Judaahiyaunī amī isīhiya usa Judaahiyaamatimetahiya Autaahaatihopī aunīhīhīrī katiwi gaapundohiyīhiyaunī Poriyī Banapaasiyai nuwipinjai nowaayopo. Nuwipinjai niyauhi kiyai Porīho piwīha andītiwiwīha saundataase, “Autaahaatīho aimī gaahandī nasamihī newaayowī kimandī gaamandī nehotimandeti andītitīwī bimaawise,” undataase. ⁴⁴ Aihī judaahiyaamī Sapaatihandī ipotihandetapi kuri kaundohītihandī aimī noaipasīhī kandeti isīhiya nahatiya satī aunahīpitahapīhiya Awaisīhomī Piwīha atitaatīwī napīwī ahoyanawaayopo. ⁴⁵ Ahoyanīhauhi Judaahiyaamī awaisawīhiya mītihiya mmonawaawī isīhiya nahatiya Poriyī Banapaasiya kaundirīhīretī japepihīrauhi sandapi kiya mīmaipaiwī kuri usonawaayopo. Aiwī kiya Porīhomī piwīha kaundisīhaapi jaiwītahe tiwī sisīpitawaatopo. ⁴⁶ Aihī Poriyī Banapaasiya yamaimī piwīha ausaapi satīmī kaundamaase. “Jīhura aposerihiyaanangi Autaahaatīho sanyatataase, ‘Judaahiyaī nisi piwīha jīhī ausaapi kaundīwise,’ nyatihī atisahaawī amī yīhoaanī tītīhī kīretī kiyaha sangi ausaaha piwīha kasatahaato. Ausaaha kasatonihandī kandī sahī piwīha kaisī ahosumwawaayopo. Ahosumwawaawī sahī asiyīhiyaatimatīwī kiyaatīnīhī bimītaatīwīhandī wīndī namaito

tīwī nanyisawaayopo. Aisi sahi atiwise, wani yihooanji sangi Autaahaatihomi piwaha ausaaha kamaasatito. Iyahaawi ishiya Judaahiyaamatimetahiya aunahipati kimata bimohiyihiyai ausaaha kaunditihawe. ⁴⁷ Iyataati Awaisiho komi piwaha atiwi ausaahohiyihiya piropetihiyaami maahomwaanqapi katisiha aposerihiyaanangi sanyatataase:

‘Nini ishiya Judaahiyaamatimetahiyaapihisihiha nausaatahaamatiyahongi ahingisataayo. Isi kinyi ishiya yapihihahatewaraahiyai nausainjithandi nunje. NunjisamihihAutahaatihohokiyai japihi numwaitaise,’ tati Awaisiho piwaha atiwi nepi ausaahohiyihiyapiropetihiyaami maahomwaanqapi katisihakanyatataase,” undimi kaundamaase. ⁴⁸ Ishiya Judaahiyaamatimetahiya sa piwaha atisawaawikiya asakaiwi maaritawaayopo. Iyawaawikiya Awaisihomipiwahaapi gaahaare tawaatopo. AihihAutahaatihohoshiya jinjapihimimitaatiwi ahewisawihiyakiya baiwi atiwi Jisaasihopi giwunyaawaayopo. ⁴⁹ Iyataati Awaisihomipiwaha sati yapitaahi gaamati notinoaipasihishiyatiwi Jisaasihopigiwunyaawaayopo. ⁵⁰ Aihiasihiyai usa Judaahiyaamatimetahiya ikipipa pihitahusotahiya Autahaatihopihunihihiri katihigaapundawaayopo. AihihJudaahiyaami anjigwiharaahaiwaami mitihiyadopawi asihiyasiyaisuni aunahipati Andiyokihandaahapi awaisawihiyaisuni Poriyi Banapaasiyaapi apousihaiwakiyai kaundawaatopo. Kaundauhi kiya Poriyi Banapaasiyaapi apowihikuri kiya

maipihaiwa kawiwī kiyaami aunahipatahapī
 itihitiwi natiwusaasauhi kurī kapīhi namasi
 nomaise. ⁵¹ Aihī kurī nomaami kurami
 auhirepī yapipati ikwaatipīho ahusotimbīpa
 tiwīhaapī nemamaise. Sandī kurī kaimindī
 kiya Autaahaatīhopī windī gīmunyaapī
 ahosumwahauhi namīhanīmī kiyamaise.
 Kaimīmapī aunahipati Aikoniyamīhandaaahapī
 nomaise. ⁵² Aihī Andiyokīhandaaahapīhiya
 Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya asakaiwi
 maaritauhi Autaahaatīhomī Itīpīho kiyaapīhi
 tisaitataise.

14

*Poriyī Banapaasiya Aunahipati
 Aikoniyamīhandaa Otīpīpati Kiyamaise*

¹ Aihī aunahipati Aikoniyamīhandaaahisangi
 kurī naasi kati kaimī Judaahiyaami aṅaṅī
 gwīharaahandaatīhi kapīhi ahoyanīwi Autaa-
 haatīhopī gwīnyaapī gaapundīwi amī wapa
 wapa kiyohīpīpīhi Poriyī Banapaasiya nandaapī
 Autaahaatīhomī piwīha ausaamaise. Saimī
 baimī piwīha ausaasihi isīhiya Judaahiyaunī
 Judaahiyaamatīpīmetahiyaunī Jisaasihopī
 gīwunyaawaayopo. ² Gīwunyaahauhi Judaahiya
 usa Jisaasihopī windī gīmaawunyaapīhiya
 isīhiya Judaahiyaamatīpīmetahiyai kiya
 Poriyī Banapaasiyaapī apousīhaiwa
 kaundawaatopo. ³ Aihī kurī asisīha
 utaarīhandetī Aikoniyamīhandaa bindamaami
 windī yamaimī andītītīmī Awaisīho Jisaasiho
 kaiwaiwaapī ausaapī kiyai kaundamaase.
 Kaundihīhura Awaisīho kuri andītīwisīhi

kuri watipihaiwa kahatamatipetahaiwa kiyamaise. Iyataati sandaahi kurami piwaha Awaisiho gaahandi nanyinyataise tohitihandi akitihande tito tati isihiyai nunjataise. ⁴ Aihĩ aunahipa sati Aikoniyamihandaahapi isihiya wihiwihooanji natapaatawaayopo. Natapaatiwi usa Judaahiya Poriyi Banapaasiyaapi apowisawihiyaamihibooanji niyauhi usa aposerihuramihihooanji niyawaayopo. ⁵ Aihĩ saiwi bimauhi ipotihura isihiya Judaahiyaatihĩ usa Judaahiyamatipimetahiyaatihĩ kiyaami mitihiyaisawĩ nutasi Poriyi Banapaasiyai maipihandi kawiwĩ nawihara sururi yahwito tiwi katawaatopo. ⁶ Saiwi katauhi kuri atimimapi yapipati Rikoniyaaahandaahapi yanihimapi nomase. Iyataati yapipati Rikoniyaaahanda aunahipahauri Risitiraahanduni Deribihanduni ahendaise. ⁷ Aihĩ Poriyi Banapaasiya sauri aunahipahauraahuni kaurami detuni Autaahaathomi piwaha Jisaasiho kaiwaiwaapiha daimi ausaamaise.

Poriyi Banapaasiya Risitiraahanda Otipipati Kiyamaise

⁸ Aihĩ aunahipati Risitiraahanda utaaho wo komi auhatimuri maindimwi maipitaho bindataise. Iyataati so auhiri maipitiso sanaati sikiyati auhiri maipitahoai namotaihohore. Sikiyatihoi namotaihohosi windi biyati dahomaayahore. ⁹ Aihĩ waara auhiri maipitishoi numwaasi Porihoo piwaha piwaatimbipihĩ nowaayopo. Numwaasi

nuwi ah>wisauhi bindata Porihomi piwaha at>wisataise. At>wihhi Porihoko koai biyati waati iwinjataise. Iwinjataati ko noaipati gaahoematitandihandapi gwinyaataho bimihhi iwinjataati Porihoko gwinyaataise.

¹⁰ Aihhi Porihoko gwinyaataati waati sata koai kaundataase, “Kinyhi dopi titihi bitose,” undataase. Undihhi ko auhhi maipitisiho atisati keti kuraanhihi doti nga itipati daayataise.

¹¹ Iyataati Rikoniyaahiya autahaathiho jaiwitiwihoko taahihopi gwinyaapihiyaasi sandi Porihoko kaimandapi ishiya mmonawaawi Rikoniyaahiya sawanaamha piwahaara Poriyhi Banapaasiyaapi satiwi katawaatopo, “Nyamhi autahaathiho nehhi ishiyaamatiyati nyamihapihi noatipataise,” tiwi katawaatopo.

¹² Aihhi Banapaasihoai ambipati Jeyusiho undiwi nusoasawi Porihoko piwaha ausaati kaundahotihhi koai Erimisihone undiwi nusoasawaayopo.

¹³ Iyataati autahaathiho jaiwitiwihoko Jeyusiho tohihomi anhandi kopihhi gaapundohitihandhi aunahipati Risiiraahandamhi mangiraini ahendaise. Aihhi prisiho wo ishiyaapi nandapa tihati autahaathiho Jeyusihoai numwisihotihhi ishiyaisawi aposerihuri nandapa autahaathiho jaiwitiwihohoi tihhiwihhi nunyohipatamataito tiwi maasapiho kauho sapiho boaindhi anatiwi isisi aunahipati satamhi matambipaamhi onepataapihi niyawaayopo.

¹⁴ Isisi niyauhhi Poriyhi Banapaasiya sandi kuri kawitaatiwiyohitihandapi ishiya keti usoniwosawi nuwi kuri ausaapi kaundawaatopo. Kaundauhi kuri atisamaamhi kiya

Autaahaatihopi sisipihitiwi katohitihandapi yayamaami kurami apotihiri niyosipipaami masihonji napwiramaise. Napwirimi isihiyaamihatih niyamaami kiyai satimi waati kaundamaase: ¹⁵ “Sahi isimiyaate, yahuraanji nehi utaahuraanji samatiahuraanji sahi saiwa yahuraanyangi napitinyitaatiwiyopo? Yahuraanji sangi Autaahaatihomi piwaha Jisaasiho kaiwaiwaapaha ausaaha kasatitahaahuraane. Kasatisaihi sahi sami autaahaatihoi jaiwitiwihoi nehiho namapi Autaahaatihoi akitihoi jinjapihi bimisihopi nepemaitiwi giwunyaitaatiwe. Iyataati Autaahaatihoi akitihoi so yamihapati yapipati durihiri nahatewa gimunyainjipipa ahaisihore. ¹⁶ Iyataati akite jihura Autaahaatihoi kiyaamihandisi kiyai kaito tati namihaasihoi kiyaisunyaapihaiwa kiyawaayopo. ¹⁷ Iyataahandi kandi Autaahaatihoi sawahopi isihiya bindataise tiwi giwinyaito tati nyangi gaahandi kanyisataise. Kanyisati wipati nandapa noaipaitandi nanyinyataise. Nanyinyati ami nandapa nga biyati nanyamihoi maaritahaayo,” undamaase. ¹⁸ Undihihandi kandi kiya aimi autaahaatihoi jaiwitiwihoi nandapa isihiyaapi tihitiwini nunyohipatamataito tiwiyauhi kuri kamaiwise undimi ipihatisamaise.

Porihoi Nawihara Yahowaayopo

¹⁹ Aihoi aunahipahauri Andiyokihanduni Aikoniyamihandaahapuni Judaahiya usa napiwini isihiyai Poriyi Banapaasiyaapi apowitandaha piwaha kaundawaatopo. Kaundauhi kiya apowihoi Porihoi nawihara yahowaayopo.

Yahauhi Porihohi timahiyati kwaapani maasahi
 aimi napomataise tiwiyawa nepi aimi
 aunahipatami nehahapaahimawaayopo. ²⁰ Aih
 Jisaasihopi ishiya giwunyaahohiyihiya napiw
 Porihohi otaatemapi bitohauhi Porihohi japihi
 nepasi aunahipata niyataise. Aih niyati
 nanotati bowihi nepasi Banapaasihoisami
 aunahipa Deribihandaahapi nomaise.
²¹ Numwi sati aunahipita Autaahaatihomi
 piwaha Jisaasiho kaiwaiwaapiha ausaamaise.
 Ausaasahi ishiya taahiyihiya kurami piwaha
 baiwi atiwiji nepemaitiw Jisaasihopi
 giwunyaawaayopo. Aih kuri ipotihura japihi
 Risitiraahanda numwi noaipamaise. Aimi
 Risitiraahanda bimambi mi kapihi namasi
 numwi Aikoniyamihanda noaipamaise. Aimi
 ami Aikoniyamihanda bimambi mi kapihi
 namasi numwi Pisitiyaahandami aunahipati
 Andiyokihanda noaipamaise. ²² Saimi saiwa
 aunahipihaiwaara otipipati kaimi daayamaami
 ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai
 anditiwipiha satimi kaundamaase: “Usa
 sangi yaasati naanhaiwa nasamisaihi gaasi
 andititiwi Jisaasihopi giwunyaapi se. Ami nyahi
 Autaahaatihohi nyainja bimitandihandaatih
 nandaitihaawi jhi yaasati naanhaiwa pihataati
 naitihaawe,” undamaase. ²³ Aih aunahipa
 nahatewaara kuri otipipati kaimi daayamaami
 ishiya baiwi Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai
 iwinjaawi bimitaatiwihiyai ahwisamaise.
 Ahwisamosami kurami ahwisawihiyai
 Autaahaatihohi watipihandi numwitandi
 nandapa namaami bindamaami gaapundami

Awaisiho kiya giwunyaahohihomi ikwiraatihih
ahiwisamaise.

*Poriyi Banapaasiya Yapipati Siriyaahandami
Aunahipati Andiyokihandaahapi Japih
Niyamaise*

²⁴ Poriyi Banapaasiya yapipati Pisitiyaa-
handa kaimi daimbimi numwi yapipati
Pambiriyaahanda noaipamaise. ²⁵ Noaipapi
sat yapitami aunahipati Pegaahanda
noaipapi isihiyai Jisaasihomi pwiha ausaapi
kaundamaase. Ausaapi kaundimapai aunahipa
witi Atariyaahandaahapi nomaise. ²⁶ Numwi
Atariyaahandaahapi sipihandoti yamwaasihih
sipihandi kuri numwaasi yapipati Siriyaahan-
dami aunahipati Andiyokihandaahapi notaise.
Sati aunahipita jihura ishiya Jisaasihopi
giwunyaahohiyihiya Autaahaatihohi biyati
kuri iwinjaati bimonihih kuri otipipati nga
kaito tiwi kuri Autaahaatihohi ikwiraatihih
ahiwisohipipihhe. Ahiwisohipipihisi otipipati
kati kaimi owemamapi japih nasamaise.
²⁷ Nammih Andiyokihanda noaipapi ishiya
Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai numwaapi
ahoyami Autaahaatihohi kurisati maasi bindata
otipipati kaihndihandapi ausaapi kaundamaase.
Aimih kuri kiyai satimi kaundamaase, “Autaa-
haatihohi ishiya Judaahiyaamatipimetahiya
iwinja bimihandihandami daihira iwinjap-
waasihih kiya nepemaitiwi Autaahaatihohi
giwunyaawaayopo,” undamaase. ²⁸ Aimih kuri
kiyaisami waatihohi taahiwaiwa nepih bindamaise.

15

Jerusaremihanda Isihya Jisaasihop+
Giwunyaahohiyihiya Ahoyan+iw+ P+iw+ha
Titihemap+ P+iwaatawaayopo

¹ Aih+ isihya usa Judiyaahandaahap+hiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya aunah+pati Andiyokihanda nap+w+ Judaahiyaamat+p+metahiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiyai p+iw+ha nunyawaawi sat+w+ kaundawaatopo. “Sah+ w+n+hap+pa Autaahaat+ho Mosesihoai numwimb+pa minjapepih+r+w+ amb+pati nahomaamandipawaawaahi Autaahaat+ho sangi w+nd+ jap+hi namaasamaitaise,” und+w+ kaundawaatopo.

² Aih+ kiy+ sat+w+ kaundauhi+ Poriy+ Banapaasiya atisamaami+ kuri+ ap+paahi+ awaind+hand+ it+h+itamaase. It+h+it+m+ kiyaisami+ p+iw+haara pw+is+patahamataiwi+ tunnawaayopo. Aih+ sandap+ namap+ Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya Poriy+ Banapaasiyaisuni+ isihya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya usaisuni+ naiw+ Jerusaremihanda aposer+hiyaisawuni+ Jisaasihop+ gw+nyaahohiyihiyai iwinjaawi+ bimohiy+hiyaisawi+ p+iw+ha sa titihemaitaat+w+ kaundawaatopo. ³ Kaund+w+ natiwusaasauhi+ yap+pati+ Pinisiyaahandaahun+ samariyaahanda nowaawi+ Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya sap+hap+hiyai sat+w+ kaundawaatopo. “Isihya Judaahiyaamat+metahiya kiy+ami+ maip+haiwa kiyoh+waiwa namap+ nepemait+w+ Autaahaat+hoap+hi+ nuw+ Jisaasihop+ giwunyaawaayopo,” und+w+ kaundawaatopo.

Kaundauhi sandapi is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya awaind+handi maar-itawaayopo. ⁴ Aih+ kiya Andiyok+handaa hap+ niyohiy+hiya aim+ nuw+ Jerusarem+handa noaip+hauh+ Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyaun+ aposer+hiyaun+ am+ g+wunyaahohiy+hiyai iwinjaaw+ bimohiy+hiya kiyai gaan+h+ nasawaayopo,” undawaatopo. Aih+ Poriy+ Banapaasiya Autaahaat+ho kurisat+ maas+ nahatewa kaiwaiwaap+ kiyai kaundamaase. ⁵ Kaundih+ is+hiya usa Parisihiyaam+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya dopaw+ satawaatopo, “Judaahiyaamat+metahiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyaam+ amb+pat+ namandipat+taat+we. Aiw+ kiya p+w+ha Autaahaat+ho Mosesihoai numwis+ha japep+h+taat+we t+w+ katawaatopo. ⁶ Aih+ asis+ha wet+ sandapi aposer+hiyaun+ Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyai winjaaw+ bimohiy+hiyaun+ sa p+w+ha tit+hemaitaat+w+ ahoyanawaayopo. ⁷ Aih+ kiya p+h+ti+w+ p+waat+mb+w+ Pitaaho dotat+ kiyai sata kaundataase. “Nais+hiyaate, sah+ aim+ gw+nyaap+hiyaate. J+hura Autaahaat+ho ot+p+pat+ naninyataise. Naninyati ningi Autaahaat+homi p+w+ha Jisaasiho kaiwai-waap+ha is+hiya Judaahiyaamat+p+metahiyai ausaat+ kaundisan+h+ kiya atiw+ Jisaasihop+ g+wunyaitaat+w+ ah+nih+hon+ne. ⁸ Iyat+ Autaahaat+ho is+hiyaam+ oman+tit+ti+ usonahore. Usonahosi kom+ It+p+ho nanyamind+handamatiyat+ kiyai nunyataise. Sandaah+ is+hiya Judaahiyaamat+metahiyaisangi Jisaasihop+ g+wunyaito tat+ nanyisataise.

9 Iyataati Autaahaatihō kiyaisi wipiyahandi nunjataati nyangi wipiyahandi nanyisataamaise. Owetise. Judaahiyaamatimetahiya Jisaasihopi gwunyaahauhi Autaahaatihō nyami maipihaiwa nyemasitihandamatiya ami kiyaamihaiwa nemwataise. ¹⁰ Isihiya Judaahiyaamatipimetahiya Jisaasihopi gwunyaahohiyihiyaapi ambipati namandipatitaatiwihandapuni Mosesihomi piwihajapepihiritaatihandapuni winihapipa kimauri baiwi japepihirwise unditihawo tiwi sahi napaapi satiw katopo? O satiw katawawaahi sandih Jisaasiho isihiyai japihi numwaasitihandapi sandi nehihandi neh kiyataise tiwi sisipitohipatamataiwi kaitaapo. Saiwi kaisaihi Autaahaatihōai apowitaise. Iyataati Mosesihomi winihapipahatewa nyami asoyauni nyahuni andititaati windi minjapepihiraahiyaane. Isi kiya napitaiwi andititiw japepihiritauhito? ¹¹ Aih nyahi siyaati gwinyaahaayo, nyami Awaisihō Jisaasiho gaahandi nehihandi nyahi gaahandi windi kamaayaahandi kaindihandi ko nyapi napotaise. Ko nyapi napwindihandaahi Autaahaatihō Judaahiyaanangi japihi nanyamaitaise. Nanyamaataisi sikiyati Judaahiyaamatimetahiyai japihi numwaitaise,” undati Pitaaho kaundataase. ¹² Pitaaho kiyai sata kaundih kiya piwihawihōanaha kamundopo. Kamundiw neh Banapaasiyi Poriyaamihapi atihiri ahiyaw atinjatawaayopo. Atinjatauhi Autaahaatihō kurami ikwiraatihapi gonipati ami otipipati watipihaiwa kahatamatipetihaiwa

isihiya Judaahiyaamatimetahiyaami otihapihiki
kaiwaiwaapi ausaapi kuri kiyai kaundamaase.

¹³ Aihiki kuramihai aimiki katimiki owetihiki
Jemisihomihai satatiki kaundataase. “Sahiki

Jisaasihopiki ningisawiki giwunyaahohiyihiyaate,
nisiki piwihama kihama atininjatihawise. ¹⁴ Saimonihohi

aimiki Autaahaatihohi isihiya Judaahiyaama-
matimetahiyai iwitatamanataatiki kiyaaami

otihatihapiki komihiyaimatitaatihawiki japihiki
numwaasitihandapiki ausaatiki kanyatataase.

¹⁵ Iyataatiki Autaahaatihohi kaindahandapiki
Saimonihohi kanyatisihai Autaahaatihohimiki

piwihai ausaahohiyihiyaamihai katohihaisangi
kihamaamatiya naasiki ka ahondaise. Iyawaawiki kiya

satihawiki katihawiki jipatihipiwayaayopo:

¹⁶ ‘Niniki Awaisihoniniki ipotihura japihiki napitohi.

Napitihiki Daawitihohimiki anjaaniki aimiki
niyasaanjaaniki niniki netihiki japihiki animatitohi.

Aindahiki sandihiki anjindamiki kahapaamapipa
nopisasinjipipahiki netihiki wanihapematihiki

kaitohi. Kaindahiki titihiwitohi. ¹⁷ Saisanihiki
isihiya Judaahiyaamatimetahiya

nisihiyaimatitaatihawiki aimiki katonihiyaasiki
ningiki nisondaatihawiki daitaapo. ¹⁸ Awaisihohi

saiwajihura isihiyai nunjishohi wani sata
kandaase,’ *Amosihohi 9:11, 12*

tihawiki jipatihipiwayaayopo. ¹⁹ Aihiki nisiki

giwunyaahohitihandiki siyate. Isihiya Judaahiyaama-
matimetahiya nepemaitihawiki Autaahaatihohipiki

giwunyaawaawiki nyahiki kiyaisiki naanjihandiki
namumwitihawo? Owetise. ²⁰ Naanjihandiki

namunyaatiki namawa nyahiki biyaatiki kiyaapi
utihohi jipatihipiwaya nusoasahaawiki sataatiki

kaundit#haawo, ‘Sah# nandapa autahaat#ho jaiwit#w#hoai is#hiya nunyoh#p#paami naw#p#pa nep# w#nd# namaan#w#ise. Aiwun# sah# us#hiya as#hiya kihiyaisaw# w#nd# kamaiw#ise. Iyawaaw# kohas#p#ho j#t#pat# noaat# asaket#hapa w#nd# namaan#w#ise. Aiw# kohas#p#hom# j#t#pat# w#nd# namaan#w#ise,’ undaat# kaundit#haawo. ²¹ Iyataat# k#naungw#ha taah#waiwet# is#hiya Mosesihom# w#n#hap#pa aunah#p# awaiwaiwa nahatewaraahun# am# an#haiwa nyah# Judaahiyaan#n# ahoyanoh#waiwaat#h# Sapaat#haiwa nahatewet# ausaap# aw#tawaa#yopo. Is# nyah# p#w#ha wa j#haat# ausaawaat# kamundit#haawo,” tati# kiyai Jem#siho kaundataase.

Is#hiya *Judaahiyaamat#p#metahiya*
Jisaasihop# G#wunyaahohiy#hiyaap# Ut#p#hand#
Nusoasawaayopo

²² Aih# aposer#hiyaun# is#hiya usa Jisaasihop# g#wunyaahohiy#hiyai winjaaw# bimohiy#hiyaun# am# is#hiya usa Jisaasihop# g#wunyaahohiy#hiyaun# maas# ahoyan#w# p#w#ha katiw# kiyaam# utaahur# yahuri nam#han#w# ah#wisawaayopo. Aih# kuram# wom# amb#pati yat#mw#sahore. Wit# Judaasihotati# witi# Basapaasihotate. Aih# am# wom# amb#pati Sairaasihore. Iyataat# sur# Jisaasihop# g#wunyaahohiy#hiyaam# j#hure. Is# kur# Poriy# Banapaasiyaisam# maas# aunah#pati Andiyok#handaahap# nutaat#m# ah#wisawaayopo. ²³ Aih# kur# Poriy# Banapaasiyaisam# aim# maas# naihi

utip#handi w#ndi jipati#paiw#handi kuri
 nunywaayopo. Iyataati uti#indi sandi
 satahande. “Nyahi samatiyaati Jisaasihopi
 g#wunyaahohiy#hiyaan#ni aposer#hiyaan#nuni
 Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyai iwinjaawi
 bimohiy#hiyaan#nuni utip#handi kimandi
 sapi jipati#piyaati nusoasahaayo. Sahi
 Judaahiyaamatip#metahiyaati Jisaasihopi
 g#wunyaapi aunah#pati Andiyok#handaahun
 yap#hauri Siriyaahandaahun Sirisiyaa-
 handaahun bimohiy#hiyaatangi ip#h#rete
 satahaato. ²⁴ Nyahi Judaahiyaanam# isi#hiya
 usa nawi# ambipati namandipati#wise
 sat#wi kasatoh#ti#handapi sahi mimaipaiwi
 gw#nyapenawaayopo. Awi# kiyaami p#w#ha
 kasatoh#haapi p#h#i#wi waati gw#nyapen#hauhi
 sandapi nyahi aima# atisahaayo. Iyataati
 saiwa kiya kasatoh#wiwa nyahi kaundon#hi
 kasatawamaatopo. Owetise. Kiyaisi
 gw#nyaahoh#ti#handa kasatawaaatopo. ²⁵ Ahi
 nyahi sandapi p#w#ha atisahaawi bipi napaisaati
 p#w#ha p#waataati utaahuri yahuri Poriyi
 Banapaasiyaisaati maasi natawausoas#haayo.
 Iyataati Poriyi Banapaasiyai nyahi nyami
 maari#ho biyaati nunyaahure. ²⁶ Iyataati
 suri Poriyi Banapaasiya nyami Awais#ho
 Jisasi K#raisihomi otip#ipati kiyamaami
 naan#handi nepi napw#itaati#m#handapi
 w#ndi yamaim#hure. ²⁷ Ahi# nyahi Judaasiyi
 Sairaasiyai sapi natawausoas#haayo. Aisi
 kuri p#w#ha kima jipati#piyoh#ma kurami
 maahomwaan#api ausaapi kasati#aise. ²⁸ Iyataati
 Autaahaati#homi Itip#houni nyahun# aima# p#w#ha

sa kasatihaatoni windi jhaati kamaasatito. Isi piwaha kima sataati kasatitahaawiyoy: ²⁹ Sahi autaahaatoho jaiwitwihoai nandapa ishiya nunyohipi paami nawipipa nepi windi namaanwise. Aiw kohasipihomi jtipatihhi nepi windi namaanwise. Aiw kohasipihoho jtipati asaketati jtipati noati asaketi hapa windi namaanwise. Aiw sahi ishiya ushiya ami ashiya kihiyaisawi windi irimuniwise. Isi sahi saiwa baiwi atiwi nepi japepihirawaawaahi nga itatamaniniwi bimitaapo. Sa kaanhi si ipihirete,” tiwi jipati paiwi Judaasiyi Sairaasiyai nunyawaayopo. ³⁰ Aih Judaasiho Sairaasiho Porho Banapaasiho siyaisi utipihandi nunyawati natiwusaasauhi Andiyokihandaahapi nowaayopo. Nuwi noaipapi ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai gaatiwi namwaahauhi kiya ahoyanihauhi utipihandi sandi niyaapi nunyawaayopo. ³¹ Nunyauhi kiya nepi awitiwi mmonawaawi piwaha gaaha anditiwiwitandihatihisi asakaiwi maaritawaayopo. ³² Judaasiyi Sairaasiya piwaha ausaapihuri ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai baimi ausaapi anditiwipi pihitimi kaundamaase. ³³ Aimi kuri Andiyokihanda bimihisi asisiha taahiwaiwa sanausotaise. Sanawihihura ishiya Andiyokihandaahapihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai kuri saundawaatopo: “Autahaatihomisi gaahandi shoaasangi nasanyane,” undiwi kuri iwinjapusoasauhi ami kuri kuri natiwusaasohiyihiyenda napimbipihapi japihi natiwusaasawaayopo.

34 (Aihî Sairaasiho komî maarîho gwînyaasîhora Andiyokîhanda bindataise.)* 35 Aihî Poriyî Banapaasiya Andiyokîhanda bindamaamî isîhiya kapîhapîhiyaisamî Awaisîhomî pîwîha ausaapî isîhiyai katîmunjamaise.

Poriyî Banapaasiya Yiyandîhî Natapaatamaise

36 Saimî kurî pîwîha ausaapî bimihî asisîha waiwa sanausotaise. Sanawihî Porîho Banapaasihoai saundataase, “Jîhura yahuraanî daayaha Awaisîhomî pîwîha ausaaha kaundohîtîhandapî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya nga baiwî bindawaayowo taha aunahîpî nahatewaara daayîha babiyîha usondîhaawo,” undataase. 37 Undatî kaundihî Banapaasiho Jonîhoaisawî maasî nutandaatîwî gwînyapenataise. Iyataatî Jonîhomî ambîpatî witî Maakîhore. 38 Aihî Porîho Banapaasihoai saundataase, “Kîmo Jonîmo jîhura yahuraanyangisatî otîpîpatî kamaayatî yahuraanyangi aunahîpatî Pam-biriyaahandaahînyamapî naisîhosi yahuraanî wîndî koaisî numwaasi maasî namuto,” undataase. 39 Undihî kandapî itîhînnamaase. Itîhînnîmapî yiyandîhî natapaatamaise. Natapaatîmî Banapaasiho Maakîhoai numwaasi yapîpatî Saipîraasihandaahapî notaise. 40 Aihî Porîho amî Sairaasihoai numwaasi naihî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya satîwî kaundawaatopo, “Awaisîhomî napaindîhandî sahuraasangisatîtane,” undawaatopo.

* 15:34: Gîrikîhaamî utîpîhaiwa jîhaiwaatîhî kîma pîwîma wîndî ahîmotise.

41 Undauhi Porihō Sairaasihoaisati yapihauri Siriyaahandamuni Sirisiyaahandamuni otihapihi notaatī isihiyai anditwīwatī piwīha ausaati kaundiimi notaise.

16

Porihō Otipipati Kasinihati Kiyati Daitandi Timotehoai Numwaataise

¹ Aihī Porihō notī aunahipihauri Deribihandaahunī Risitiraahandaahunī noaipataise. Iyataati satī aunahipati Risitiraahanda Utaaho wo Jisaasihopi biyati giwunyaaho bindataise. So utaasomī ambipati Timotehore. Iyataati Timotehomī sanaati isihīya Judaahiyaamī namoyaatahaate. Iyati kaati amī Jisaasihopi giwunyaahaate. Aihī komī sapihō isihīya Girikihīyaamī namoyaatahore.

² Aihī Timotehopi isihīya Jisaasihopi giwunyaahohiyihīya Risitiraahandaahunī Aikoniyamihandaahunī bimohiyihīya ko kaiwaiwaapi gaatihī mmonawaawi satiwī katawaatopo, “Timoteho utaaho gaahore,” tawaatopo.

³ Katauhī Porihō atisataati Timotehoai numwaasi nutandi gwinyapenataise. Gwinyapenataati namati Timotehoai numwaati komī ambipati nurimandipataise. Iyataati sandī kaimandi Timotehomī sapihō Girikihondaati mwaahomī ambipati nahomaamandipandahosi Autaahaatihomī piwīha ausaahonihī Judaahiya komī piwīha atihomaawitauhī sandapi komī ambipati nurimandipataise. Iyataati Judaahiya sapihī bimohiyihīya Timotehomī sapihopi Girikihoe tiwī aimī gwinyaapihiyaare. ⁴ Aihī

kingwaasi aunahipihaiwaara nowaawi piwaha Jerusaremihanda aposerihiyauni isihiya usa Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai iwinjaawi bimohiyihiyauni sataati kaunditihawo tiwi wisasawi isisi niyotaha ka isihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai kaundawaatopo. Aiwikiyai saundawaatopo, "Piwaha kima kasatohima baiwi atiwi japepikiririwi bimaawise," undawi Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai kaundawaatopo. ⁵ Aih Jisaasihomi isihiya kop giwunyaahohitihandi noaipati watipindaise. Aih isihiya titaahiyihiya isihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyaamhatihisi asisi nahateweti nasawaayopo.

Porho Utaaho Wo Yapipati Masetoniyaahandaahapihomi Siwipati Mmonataise

⁶ Aih kingwaasi yapipati Esiyaahanda Autaahaatihomi piwaha ausaito tiwi nuto tiwiyauhi Autaahaatihomi Itipho namuwise undati niwisapuwataise. Niwisapusih namapi yapihauri Pirisiyaahandaahun Garesiyaahandaahun daiwi piwaha ausaawaayopo. ⁷ Aih kingwaasi nuwi deti yapipati Misiyaahanda noaipawaayopo. Noaipapi yapipati Bitiniyaahandaahapi nuto tiwiyauhi Jisaasihomi Itipho owe namuwise undati niwisapuwataise. ⁸ Aih kingwaasi namapi yapipati Misiyaahandaahira nuwi aunahipati Tiroaasihanda noaipawaayopo. ⁹ Noaipapi Tiroaasihanda nanopotawaawi apatih Porho siwipati witi siyahati mmonataise. Utaaho wo Masetoniyaahandaahapipho bitondaati

ahoyan+iw+i bimaui+i namawaati+i kiyaisaati+i maasi+i bindahaaw+i pi+waati+haayo. ¹⁴ Iyataati+i asihiya sapi+h+i bimohiy+ihiyaami+i waati+i kaatami+i ambi+pati+i Ritiyaahaate. Iyataati+i saati+i Autaahaati+h+i hop+i gi+wunyaati+i aun+i+h+i h+i r+i katati+i gaapundahaate. Aih+i Por+i hom+i pi+w+i ha katis+i haapi+i biyati+i atinjatataise. Sand+i biyati+i Por+i hom+i pi+w+i haapi+i atinjatindi+mandi+i Awais+i ho kaatami+i maar+i ho net+i nusepemaahaasi+h+i biyati+i atinjatataise. Iyataati+i saati+i apopaati+i aunah+i pati+i Taiyatairaahandaahapi+haatis+i apoti+h+i r+i amaten+i h+i r+i isihiyai nunyi+i ki+rap+i naw+i ho aungwohand+i net+i bindataahaate. ¹⁵ Isi kaati+i kaatami+hiyaisati+i waapoho maasi+i netaise. Iyatosa kaati+i Ritiyaahaati+i sata kanyatataase. “Ni+ni+i aki+ti+ni+h+i Awais+i hop+i gi+wunyaataayoni+i, sahi+nisapi+i kaati+i Awais+i hop+i gi+wunyaataise, ti+w+i gw+i nyaawaawaahi+i nis+i an+i pi+pi+h+i nap+i wi+se,” nyatati+i and+i ti+titataise. And+i ti+timas+i hiy+i haaw+i namawaati+i kaatami+i pi+w+i ha at+i wisaati+i nohaayo.

Poriy+i Sairaasiya Aunah+i pa Piripaihanda Napwi+tamaise

¹⁶ Aih+i asisi+ha waara nyahi+i Autaahaati+h+i hop+i gaapundi+ti+haaw+i hap+i hap+i nohaaw+i apopaati+i waati+i usonahaayo. Saati+i apopaati+i kaatami+i oman+i ti+ti+h+i it+i pi+ho wo bimohaate. Isi it+i pi+ho ko kaati+i wi+wa ipoti+i noaipaitandai+h+i hai+waapi+i kaundauh+i kaati+i netati+i ausaati+i katahaate. Aih+i kandapi+i naw+i ho aungwohai+wa kaati+i iwinjaaw+i bimohiy+i hiyai nunyi+awaayopo. Iyataati+i saati+i apopaati+i kaati+i ausaati+i katahaati+maahe, isi+hiya nuw+i nunjen+i hauhi+i

ausaati kaundahaate. ¹⁷ Isi kaati Porihoisuni
 nyangisuni nanyipinjai notaati waati kaahaata
 sandaase, “Kimiya isimiya Autaahaatiho
 Akitiho nahatewaami Awaisiho Tanyaahomi
 Otipipatihiyaare. Iyawaawi kiya Autaahaatiho
 nyangi japihi nanyamaitandihandapi ausaapi
 kanyatiwahiyaare,” tati kaahaatati kandaase.
¹⁸ Iyati asisi nahatewet kaatinihi satati
 kaahandoaatihi Porihommonataati apipaahi
 poundih nepemaitatosati itapaati saateti
 itipihom bimisihoi saundataase. “Nini
 Jisasi Kiraisihom ambipataahi itipihoni
 itapimaati namasi numwe hitataatoni numwe,”
 undataase. Undih keti kuraanihi itipihom kaati
 namasi notaise. ¹⁹ Aih itipihom namasi naihi
 sandapi isihya kaati iwinjaawi bimohiyihya
 mmonawa kiyaami nawihom nehohitihandami
 tanyaahandi aih omwetihiyawaawi namapi
 Poriyi Sairaasiyai nepi isipi aisi nuwi isihya
 ahoyaniwi piwaatohipihom awaisawihyai
 nunyawaayopo. ²⁰ Nunyawaawi piwaha
 mmoniwi tipitapaahohiyihyai saundawaatopo,
 “Kimuri utaamuri Judaahure. Judaahurisi
 nyami aunahipati maati maatihi nepi
 nanyopisasihe. ²¹ Aih kuri nyahi
 Romihyaanam winihapipa ahotihandi
 kandi winihapipa kuramihapa nyamihapai
 ipihatimimapi ausaapi kanyatamaase,”
 undiwi kaundawaatopo. ²² Saundiwi
 kaundauhi isihya nahatiya ahoyainji
 piwaha wiwa jaiwitiwihaisawi ahoyawi
 kurapi kaundawaatopo. Kaundauhi isihya
 piwaha mmoniwi tipitapaahohiyihyai

kurami apotihiri niyopi nipaatimba
 nausohaamapi gupwata tiwitaatiwi
 tunniwi yahwinohiyihiyai kaundawaatopo.
²³ Kaundauhi Poriyi Sairaasiyai gupwata
 tunniwi yahwinohiyihiya pihitiwi tiwawaay-
 opo. Tipi napwitohitihandaatihii numwaasisuwii
 kuri napuwawaayopo. Napuhauhi isihiya
 piwaha mmoniwi tipitapaahohiyihiya utaaho
 wo napwitohitihandi jaati bimisihoi
 saundawaatopo, “Kinyi kiihuri mihaanemapi
 kiiambaahapi anitimbii napupwi itatamanipi
 jaapi bime,” undawaatopo. ²⁴ Aihii ko
 napwitohiyihiyai iwinjaati bimisihoi sa
 piwaha watipaha kaundauhi atisataati
 namati kuri numwaasi maasomwaanji
 taahiwaiwa nusatipa nainja otasaahaapihiiroti
 ahiiwisataise. Ahiiwisatosati ipati neti witi
 nyepipi witi tiwathiati ahiiyatosati kurami
 auhiiisati namahiwati anitisiati wisasati
 ahiiwisataise. ²⁵ Ahiiwihii bindamaami Poriyi
 Sairaasiya apatihii apwiteteti Autaahaatihopi
 gaapundimii aunihihii aunihitimii Autaa-
 haatihomii ambipati niwimaamaise. Aihii
 sasaahoya kapihi napwitiwi bimohiyihiya
 atiiwisawaayopo. ²⁶ Aihii keti kuraanihii
 ipipatiipati aungwohandii ipipatiipinataise.
 Iyataati anaanji napwitiitaatiwihaanji nawiihaara
 animatiiwihaanji ipipatiipinata nawiiha mihaapi
 yapipateti mwitipisohiiha naumbwiiindiiwataise.
 Naumbwiiindiiwihii amii maasomiihaiwaisangii
 nundiiwataise. Iyataati amii naasikura
 napwitohiyihiyaamii wiiiriihii watipihiihii
 seniihandii nahatewa nesiiipandiiwataise.

27 Aih+hura napw+tohiy+hiyai iwinjaat+ bimisiho nepataise. Nepat+ mmonata maasom+haiwa nahatewa nundih+ mmonataise. Mmonataat+ miyat+ gw+nyapenataise, mandih+ is+hiya napw+tohiy+hiya aim+ noaipasi yan+himap+ niyauhetiso tat+ gw+nyapenataise. Gw+nyapenataat+ sawaho namatanaata tizat+ndo tat+ namatanaat+ niyaataise. 28 Niyaas+h+ Por+ho koai waat+ kaahaata saundataase, “Nahatiyaan+n+ k+miyaan+n+ bimoni k+wahon+ kiny+ amb+pat+ nop+isas+n+p+ t+mun+me,” tat+ Por+ho kaahaatat+ kaundataase. 29 Saundat+ kaundih+ napw+tohiy+hiyai iwinjaat+ bimisiho sis+ha nesi nap+taat+w+ is+hiyaap+ kaahaatamap+ naupwasi niyat+ it+h+raap+h+ nandaataise. Nandaat+ awaind+hand+ yayat+ itiwat+ Poriy+ Sairaasiyaam+ utatotot+ t+mahiyataise. 30 Iyat+ ko Poriy+ Sairaasiyai numwaasi noaipataise. Noapat+ kuri saundataase, “Awaisururaah+e, n+n+ napitaisan+h+ Autaahaat+ho n+ngi jap+h+ nan+maitaise?” undat+ kuri nunjenataise. 31 Nunjes+h+ kuram+ha saundamaase, “K+nyun+ k+waamaatun+ kimwaaya kimaas+hiyaun+ nepemait+w+ Awais+ho Jisaasihop+ g+wunyaasaih+ Autaahaat+ho jap+h+ nasamaitaise. Nasamaahon+h+ noaipap+ Autaahaat+h+om+h+hiyaatimat+taapo,” undamaase. 32 Und+m+ Awais+ho ot+p+pat+ awaipat+ kiyat+ naan+h+hand+ net+ napotat+ jap+h+ nepas+t+handap+ kusasisun+ kap+h+ maas+ bimohiy+hiyaisun+ kaundamaase. 33 Aih+ sura apat+h+ napw+tohit+h+hand+ jaat+ bimisiho kuri numwaat+ kuram+ asaaha baawusamataise.

Iyati napw+tohit+handi jaati bimis+houni mausasi sura apatihi waapoho newaayopo. ³⁴ Aih+ napw+tohit+handi jaat+ bimis+ho komi an+ip+ih+ Poriy+ Sairaasiyai numwaasi niyataise. Niyati nandapa kuri numwih+ nanamaise. Aih+ napw+tohit+handi jaati bimis+houni mwaaya maatiyauni apwaataatun+ Autaahaat+hopi aim+ nepemait+w+ g+wunyaawaaw+ awaind+handi maaritawaayopo. ³⁵ Aih+ aim+ bowih+hura awaisaw+hiya tunn+w+ yahw+nohiy+hiyai satiwi nati+wusaasawaayopo, “Utaahuri suri napw+tohit+handi jaati bimis+ho nuwausoasita kaundi nuw+ise,” und+w+ nati+wusaasawaayopo. Aih+ nuw+ napw+tohit+handi jaat+ bimis+hoai piw+ha ka tit+hi kaundawaatopo. ³⁶ Kaundauhi ko atisamap+ niyati Poriy+ Sairaasiyai saundataase, “Sahuraasangi aim+ nut+s+soasitand+ piw+ha aim+ awaisaw+hiya nusoaasauhi nasataise. Isi sahuraah+ napw+tohit+handi namasis+ maar+ho napaisaat+itan+hi numw+ise,” undataase. ³⁷ Undih+ Por+ho kiya tunn+w+ yahw+nohiy+hiyai saundataase, “Yahuraan+ is+hiya Rom+hiyaam+huraane. Aih+ yahuraan+ maip+handi wind+ kaisaihaah+ baiwi awaisaw+hiya piw+ha tip+tapap+ mohopo. Aiw+ kiya wind+ Rom+hiyaam+hure maat+w+ neh+handi is+hiyaam+ nd+heti nyawawaayopo. Nyap+ nanyamaasi nap+w+ nanyapuwawaayopo. Ais+ wan+ yahuraanyangi noasaw+ b+pi nati+winyoasit+itaat+w+itowo? Owetise. Sawana nap+w+ nati+winyoasito,” undataase Por+ho. ³⁸ Aih+ tunn+w+ yahw+nohiy+hiya piw+ha sa nesi nuw+ awaisaw+hiyai kaundawaatopo. Aih+ kiya

atisawaawi kurapi Romihiyaamihure undauhi atisawaawi kiya yayawaayopo. ³⁹ Yayawaawi kiya bipi napiw+ Poriy+ Sairaasiyai satiw+ kaundawaatopo. “Nyahi maip+handi kasisaati nasapuw+haayono,” undiw+ napaisaati bipi nupusoasawaayopo. Aiw+ aunahipa kuri napwinj+pati namasi nutaat+m+ kaundawaatopo. ⁴⁰ Kaundauhi kuri napw+toh+p+p+h+ namasi tit+h+ apopaati Ritiyaahaatam+ anj+p+p+hapi nomaise. Numwi noaipap+ is+hiya Jisaasihopi g+wunyaahohiy+hiyai uson+m+ kiyai p+w+ha kiyaam+ g+wunyaahoh+tihandi am+ omanj+tit+h+ and+tiwip+ha kaundamaase. Kaund+m+ kaim+map+ kiyai Piripaihanda namasi nomaise.

17

Poriy+ Sairaasiyai Is+hiya Tesaronaikaahandaahap+hiya Tiw+taat+wiyawayaayopo

¹ Aimi Poriy+ Sairaasiya numwi aunah+pati Ambiporisihanda noaipamaise. Aimi kati aunah+piti namasi numwi aunahipa witi Aporoniyaahanda noaipamaise. Noaipap+ kap+h+ namasi numwi aunah+pati Tesaronaikaahanda noaipamaise. Iyataati sati aunah+pita Judaahiyaam+ anaanj+ kiya ahoyanohaanjanj+ waanj+ ahendaise. ² Por+ho wap+wapi+h+ daayataahura tit+h+ Judaahiyaam+ anaanj+ p+w+ha wapaapuni Autaahaat+h+ gw+nyaap+ gaapund+taat+w+ ahoyanoh+waiwaap+h+ nohos+ kati kiyati Judaahiyaam+ anaanj+ ahoyanoh+tihandaat+h+ maasi kiyaisati nandaataise. Iyati Por+ho Judaahiyaam+

asisiha Sapaatihandi mairi manyeti kiyai
Autaahaatihomi piwahaapi kaundataase.

³ Kaundataati Autaahaatihomi piwaha
ahotisihaapi ausaati nesipa sata kaundataase.
“Nyangi Japihi Nanyamaitandi Autaahaatihom
Ah+wisihopi naanhandi neti napotati japihi
nepaitaise tati piwaha aimi ahotisihore,”
undataase. Undatosati wa piwaha saundataase,
“So Jisaasimopi kasatoh+mo Nyangi Japihi
Nanyamaitandi Ah+wisihore,” undataase.

⁴ Undihi kurami piwaha atiwisohiy+hiyaami
Judaahiya usa Poriyi Sairaasiyaami piwahaapi
satawaatopo, “Poriyi Sairaasiyaami piwaha
akitihihi akaahaaso,” tiwi kurami piwaha
iwinjapepihihiwi giwunyaawaayopo. Aih
usa Judaahiyaamatipimetahiya Autaahaatihopi
aunihihiri katiji gaapundihiya bindawaay-
opo. Aiw kiyami usa taahiyhiya kurami
piwaha atiwiwi iwinjapepihihirawaayopo. Aih
ami ishiya awaisawhiyaami apwaatiyaisangi
naasi kati kiyawaayopo.

⁵ Aih Judaahiya usa sandapi mmon-
awaawi mimaipaiwi gwinyapenawaayopo.
Gwinyapenawaawi ishiya titahiyhiya
ahoyan+hohipipihi nuwi ishiya maati+maatiwi
woretitiwihiyai mmoniwi numwaapi
ahoyawaayopo. Aih maati+maatiwi
woretitohiyhiyaun Judaahiya Jisaasihopi
gimunyaahohiyhiyaun maasi ahoyainji ishiya
kapihi aunah+pitaahapihiya Poriyi Sairaasiyaapi
atisawaawi kurapi apowitandiha nunaatiwi
katawaatopo. Aih sati aunah+pitaahapihiya
nunaatiwi katohiyhiyai niwipinjaw maasi

katawaatopo. Aiw+ kiya nahatiya naiw+ utaaho wo Jeson+homi anj+pi+hi Poriy+ Sairaasiya binye tiw+ anjaan+ nimb+pupw+ maasomwaan+ nawatap+ mmonawaayopo. ⁶ Mmonawaaw+ Poriy+ Sairaasiya owetih+ namap+ Jeson+hoaisun+ is+hiya usa Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyaisun+ nep+ aisi nuw+ is+hiya awaisaw+hiya sat+ aunah+pitaahap+hiyai sat+w+ kaundawaatopo. “Utaahuri wur+ maip+haiwa kaim+ aunah+pa nahatewaara daimb+m+ wan+ nyam+ aunah+pataah+ namm+ noaipamaise. ⁷ Noaipas+hi Jeson+ho kuri numwaati+ maasi+ bindataise. Iyataati+ utaahuri kurun+ is+hiya k+miyaun+ nyam+ awais+ho Sisaahomi+ w+n+hap+pa nemap+ sat+w+hiyaare, ‘Awais+ho wo is+hiyai iwinjaati+ bim+and+hop+ Jisaasihore’ tiw+ katawaatopo, und+w+ awaisaw+hiyai kaundawaatopo.” ⁸ Saund+w+ kaundauh+ is+hiya us+hiya as+hiyaun+ am+ m+ti+hiya awaisaw+hiya aunah+pa sat+ jaaw+ bimohiy+hiyaun+ sa p+w+ha atisawaawi+ kiyaam+ maar+ho w+ndotaise. ⁹ Aih+ Jeson+hoaisun+ is+hiya koaisaw+ maasi+ niyohiy+hiyaisun+ awaisaw+hiyaam+ p+w+ha atiwi+ naw+ho t+maitaat+w+ kaundauh+ kiya Jeson+hoaisaw+hiya atiwi+ naw+ho t+mawaayopo. Aiw+ naw+ho nunyauhiyawaawi+ namap+ kiyai nat+wusaasauh+ nowaayopo.

Poriy+ Sairaasiya Aunah+pa Beriyaahanda Autaahaat+homi P+w+ha Ausaamaise

¹⁰ Aih+ sura apati+hi is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya Poriy+ Sairaasiyai keti nep+ aunah+pati Beriyaahandaahap+

natiwusaasawaayopo. Natiwusaasauhi kuri
 numwi Beriyaahanda noaipamaise. Noaipapi
 Judaahiyaami anaanj ahoyanohitihandaatihapi
 niyamaise. ¹¹ Iyataati Judaahiya Beriyaahanda
 bimohiyihiya Tesaronaikaahandaahiya
 mataiwi Poriyi Sairaasiyaami piwaha atitaatiwi
 poundataamaise. Owetise. Kiyai kuri
 Autaahaatihomi piwaha kaundisaihi atitaatiwi
 maaritawaayopo. Iyawaawi Porihomi piwaha
 kaundisahaapi akitihaaro e jaiwitaha kanyatiso
 tiwi gwinyaapi mmondaatiwi asisi nahateweti
 Autaahaatihomi piwaha utipihandaatih
 ahotisaha awitawaayopo. ¹² Aihiji Judaahiya
 taahiyihiya Jisaasihopi giwunyaawaayopo. Aihiji
 amiji isihiya Judaahiyaamatipimetahiya usihiya
 amiji asihiya nehiji isihiyauniji amiji ambipati
 awaipati nepiji awaisawihiyaimatiwihiyaisangi
 Jisaasihopi giwunyaawaayopo. ¹³ Aihiji
 ipotihura Judaahiya Tesaronaikaahanda
 bimohiyihiya atisawaawi Porihoi Beriyaahanda
 Autaahaatihomi piwaha ausaase tauhi namapi
 Judaahiya Beriyaahanda mmondaatiwi
 nowaayopo. Nuwi noaipapi Poriyi Sairaasiyaapi
 apowitandihaha piwaha kaundiwi isihiya
 usihiya asihiyaami gwinyaahohitihandi nepiji
 nusopisasaawaayopo. Aihiji nahatiya ahoyaniji
 njanataawaatopo. ¹⁴ Saiwi njanatiwi isihiya
 Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya keti kuraaniji
 Porihoi numwaasi nutaatiwihiyai kaundauhi
 kiya yanijihapi Porihoi numwaasi durijiraini
 nowaayopo. Aihiji Sairaasiyi Timoteya
 kapihi aunahipa Beriyaahanda maisahwi
 bindamaise. ¹⁵ Aihiji isihiya Porihoi watijiwi

numwaasi niyohiyihiya Porihoi numwaasisuw
 aunahipa Atenjihandaahimawaayopo.
 Atenjihandaahimapi japih kiya Beriyya-
 handaahap nasawaayopo. Nasauhi Porihoi
 Sairaasiyi Timoteyaapi sata kaundataase.
 “Sairaasiyi Timoteya nngisenda keti napita
 nuwi kaundiwise,” undataase. Undihi kiya
 napiw kuri kaundawaatopo.

*Porihoi Autaahaatihomi Pwihai Aunahipati
 Atenjihanda Ausaataise*

¹⁶ Aih Porihoi Sairaasiyi Timoteyaapi
 Atenjihanda jaati bindataise. Bindataati
 ishiya sati aunahipitaahapihiya autaahaatihoi
 jaiwitiwihoi taahihoi sawanaami ikwiraahi
 kaiwi ahiyawihopi pihitiwi gwinyaapi
 bimauhi usonataise. Usonataati komi
 maariho nusopisataise. ¹⁷ Aih Porihoi
 ananji ahoyanohitihandaatih nandaati
 Judaahiyaisatuni ishiya usa Autaahaatihopi
 aunihihiri katwi gaapundohiyihiyaisatuni
 Jisaasihopi piwaatataise. Iyati asisi
 nahateweti ishiya ahoyanohipipih noti ami
 ishiyaisi Jisaasihopi kaundataase. ¹⁸ Aih
 ishiya usa gwinyaitaatiwihaiwa pihitiwi
 naitaatiwi piwaatohiyihiyai kiyaami ambipati
 Epikuriyanihiyaatih ami usa Sitohikihiyaatih
 Porihoisawi kiya pihitiwi piwaatawaayopo.
 Piwaatawaawi kiya Porihopi satawaatopo,
 “Kimo utaamo pwihai nopisasinha katisi
 napitita katitande?” tawaatopo. Aih ami
 usa satawaatopo, “Kimo utaamo autaahaatihoi
 taahihoi yapipati usaamihataahapihopi

kanyatataatindiho?” tawaatopo. Sandi katohiti mandi Jisaasihopuni isihiya japihi Jisaasihomataiwi nepaitaatiwihandapuni ausaati kaundih katawaatopo. ¹⁹ Aiw isihiya ahoyanwi piwaatohipipihi Ariyopakaasihandaasin Porihoai numwaasi niyawaayopo. Numwaasi naiwi Porihoai saundawaatopo, “Nyahi kinyi piwaha wanaha isihiyai kaundingiha gwinyaitaan jihat kanyatitaape. ²⁰ Iyataati sa piwaha kanyatinhi atishaawi wipiyaha kanyatinhi kaami tanyaahaapi kinyi kanyatisamih nyahi atisaati mmondhaawe,” undawaatopo. ²¹ Aiw isihiya Atenjihandaahapihyauni ami isihiya usa wapihapihya kapihi Atenjihanda bimohiyihyauni nahatiya wapa kamaiwi nehi kiya bindawaawi piwaha wanahaapaahih piwaatiwi mmonwi atisawaayopo. ²² Aih isihiya sisih Ariyopakaasihandaasin ahoyanwi bimohiyihyaami ndiheti Poriho doti bitondaati kiyai saundataase. “Sahi Atenjihandaahapimiyaate, sahi autaahaatihore tiwi wapa taahipipaapi gwinyaapi gaapunditaatiwi pihitiwi gwinyaamihauh nini aimi jasonataayo. ²³ Aindi nini aimi sami aunahipata daindi mmonata sami autaahaatihoh taahihopi gaapundiwi kiyohipipihi mmonataayo. Aindi nini sami autaahaatihopi nandapa tihwi numwitaatiwi nawaha tiwatinyepaiwi nopi notihohitihandeti piwaha satiwaha jipatipiyauhi mmonataayo, ‘kemandi autaahaatihoh wo monaahopihande,’ tiwi kandeti jipatipiyauhi

mmonataayo. Aiwi sahi autahaathiho ko windi moniwihopi nehihandi gaapundawaayopo. Aisi Autahaathiho windi moniwihoho Akitihopi nini wani ausaati kasaitaano.

²⁴ Autahaathiho yapipatuni nahatewa yapipataapihi gimunyainjipipa ahotimbipauni ahiyataise. Iyataati saiwa ahaisiho yamihapatamuni yapipatamuni Awaisihore. Iyataati Autahaathiho Awaisihosi sami autahaathihopi siwipati kihaiwa kaiwi anititihahi ahiyauhi ahotipatamatiyati Autahaathiho windi katihahi siyati bimimitaise. ²⁵ Iyataati

Autahaathiho wapaapi nenoaahimetahore. Isi isihiya Autahaathihoaisi wapa namumwitaapo. Owetise. Autahaathiho sawaho nahatewaami tanyaahosi isihiya nahatiaisihahi asihihiya bimitaatiwihanduni nahatewauni nunyahore.

²⁶ Iyataati asihohi Adaamihohi naasomaahihahi Autahaathiho neti isihiyai awaindemasihahi isihiya kahatamatipetahiya noaipawaayopo. Iyati Autahaathiho neti isihiyai yatipiyati yiyandihahi yapihahi nahatewaara ahawisataise. Iyataati isihiya bimitaatiwihura namihanati ahiyati ami yapipati yatihirihi kiyati kapihahi nehahi kiyaamihapihahi bimitaatiwihi ahawisataise.

²⁷ Autahaathiho isihiyai kiyati ahawindimandhi ami kiya Autahaathihopi daapi koai usondaatiwihahi kiyataise. Iyataati Autahaathiho nyami windi kaanihahi bimimise. Deti bindataise. ²⁸ Aihahi Autahaathiho nyangi watipihandhi nanyamihahi komi watipihandaahi nyahi maarisaati ditihirihi newaati ami daayaati bindahaayo. Iyataati sami usa amitihaisawihahiya piwihahi

jipatihiyohiyahiyaami wo satati jipatihiyohiyahiyaami. 'Nyahi nyangisangi komi manyinyaanine,' tati jipatihiyohiyahiyaami. ²⁹ Isi akite, nyahi Autaahaatihomi mwaayaanini maatiyaanine. Iyataati isihya kiyami gwinyaahohitihandaahi kiyami ikwiraahi ipati nawiha autahaatihore tiwi kiyohiwaiwaapi Autahaatihopi setahore maatihihaawo. ³⁰ Iyataati jihura isihya windi gumunyaapi nanihaiwi bimauhi Autahaatihokura kiyami maipihaiwa kiyohiwaiwaapi saiwa kamaiwise undati naanhandi nunyataamaise. Owetise. Nehi bipi iwinjaati bindataise komi Mwaaho noatipati titihemaitando. O wanihi Autahaatihosahi baiwi nepemaitiwi nisapi gumunyaapiwise undati isihya nahatiyai aunahipa nahatewaara kaundataase. ³¹ Iyataati isihya yapihi nahatewaara bimohiyahiyai Autahaatihonetitihibiyati tipitapaati usondandihahasisiha wa aimi namihanatihaise. Iyati Utaaho Wo isihiyaititihitipitapaati usondandihoi aimi ahewise. Isi Komihetapi Autahaatihosihiyaititihibiyati tipitapaati usondaise. Iyataati Autahaatihosihiyai Utaaho So titihibiyati tipitapaati usondandihoe tati nahatiyai nunjati jomaahipataatihapi Koai ahowimati japihi numwaataise," undati Porihosihya Atenjihandaahapihiyai kaundataase.

³² Kaundihikiyami usa Jisaasiho napotati japihi jomaahipataatihapi nepasitihandapi atisawaawisipihitawaayopo. Aihiamisa Porihoi saundawaatopo. "Sandapi ipotijhaati kanyatisamihijapihi atitaano," undiwi Porihoi kaundawaatopo. ³³ Undauhi Porihoi atisamapi

kiyai namasi notaise. ³⁴ Naihi isihya usa naasiyaahih Porihomi piwaha kaundisihaapi akaahaaso tiwi Porihomihioaanj nuwi Jisaasihop giwunyaawaayopo. Aiwi siyaami wo komi ambipati Daiyonisiyaasihore. Iyataati so utaaso isihya awaisawihya sisih Ariyopakaasihan-daasin ahoyanohiyihyaamihore. Aih ami apopaati waati kaatami ambipati Damarisihaatun ami isihya usaimaawun Jisaasihop giwunyaawaayopo.

18

Porihio Aunahipati Korindihanda Autaahaatihom Piwaha Ausaataise

¹ Aih Porihio ipotihura aunahipa Atenjihanda namasi aunahipa Korindihandaahapi notaise. ² Noti Korindihanda noaipati utaaho wo komi ambipati Akwiraahoi usonataise. Akwiraaho so Judaahiyaamihore. Iyataati so utasomi aunahipati Pondaasihande. Akwiraahouni apwaataati Pirisiraahaatun yapipati Itarihandami aunahipati Romihanda bimambi mihasanyure. Bimambi mihasanyurisi awaisihio Kirotiyaasiho Judaahiya nahatiya Romihandi namasi nutaatwi katih kandapi kasanyuri Korindihandaahapi nammihanyure. Aih kasanyuri Porihio usondandi notaise. ³ Iyataati Akwiraayi Pirisiraaya maasapihomi atitat* anaanj

* **18:3:** Sandi usa maasapihio akoho nyahi Anjaatihyaanam maasapihomi atitapimaatopo. Owe. Kauho ami osiho ami sipisipihandi siyahapaami atitapitopo.

anjimatitaatiwihatĩ gwĩnĩmi isĩhiyai nunyamĩ
 nawĩho nepĩhasanyure. Aihĩ Porĩhoaisangi
 sikiyati maasapĩhomĩ atitati gwĩnahosĩ
 kasanyuri notĩ nĩwipaati maasi bindataise.
 Bindataati kasanyurisati maasi maasapĩhomĩ
 atitati gwĩnataise. ⁴ Aihĩ Porĩho kapĩhi
 kasanyurisati bindataati Judaahiyaami asisĩha
 Sapaatihandĩ nahatewetĩ Judaahiyaami anjani
 ahoyanohĩtĩhandaatĩhi niyataise. Niyati
 Judaahiyaisunĩ Judaahiyaamatĩpĩmetahiyaisunĩ
 Porĩhomĩ pĩwĩha akaahaare tĩwĩ gwĩnyaitaatiwĩ
 biyati andĩtitati waati kaundataase. ⁵ Aihĩ
 Sairaasiyĩ Timoteya yapĩpati Masetoniyaahanda
 namasi aimĩ napihĩ Porĩho namati asisĩ na-
 hatewetĩ pĩwĩha Jisaasiho katati kaiwaiwaapĩha
 ausaataise. Iyati Porĩho pĩwĩha ausaataati
 saundataase. “Nyangi Japĩhi nanyamaitandi
 Autaahaatĩho Ahĩwisĩho Jisaasihore,” undati
 waati andĩtitati kaundataase. ⁶ Saundati
 kaundihĩ kiya Porĩhomĩ pĩwĩha nemapi koai
 sisĩpĩhundawaayopo. Sisĩpĩhundauhi kiya
 kiyohĩtĩhandapĩ Porĩho namĩhanati siyati kiy-
 ataise komĩ apotĩhĩrĩ niyosĩrĩhĩretĩ ikwaatĩpĩho
 ahotimbĩpa tĩwĩhaamatosati saundataase,
 “Sahĩ sisĩha namaayotati kaanĩhi tĩhisĩhaapĩhi
 nuwĩ naanjĩhandĩ newaawaahi sandĩ
 nisĩhandaaahĩmahe. Sawanaatamĩhandaahe.
 Isĩ nĩnĩ pĩwĩha kimbĩhi amusaati namati
 isĩhiya Judaahiyaamatĩpĩmetahiyai pĩwĩha
 ausaati kaundĩtandi nutaano,” undataase.
⁷ Undamapi Porĩho Judaahiyaami anjani
 ahoyanohĩtĩhandi namasi notaise. Noti utaaho
 wo Judaahiyaamatĩpĩmetaho Autaahaatĩhopĩ

aunihihiri katati gaapundahoapiri notaise. Iyataati komi ambipati Titiyaasi Jasitaasihore. Iyati komi anaanji Judaahiyaami anaanji ahoyanohitihandami deti ahendaise. ⁸ Aihij anaanji ahoyanohitihandi sandami mitiho awaisiho Kirisipaasihore. Aihij kusasij Kirisipaasisusasij Porihomi piwaha atiwi Awaisihopi giwunyaawaayopo. Aihij ami isihiya usa titaahiyihiya Korindihandaahapihiyaisangi Porihomi piwaha baiwi atiwiwi Awaisihopi giwunyaapi waapoho newaayopo. ⁹⁻¹⁰ Aihij asisaha waara apatiji Porihosi siwipati witi awaisiho kaundihij siyahati mmonataise. “Nini gi baindi ginjaati bindataayoni kinyij isihyaapi yamaambi andititipi nisi piwaha namaamihapi koninij anusaape. Iyataati isihiya kimati aunahipimataahapihiya nisapi ginunyaapi nisihiyaimatitaatiwihiya titaahiyihiya bindawaayopo. Bindawaayowi ami usa dopi gi windi timaahiwitaapo,” undati Awaisiho Porihosi kaundihij mmonataise. ¹¹ Aihij Porihosi kapihij Korindihanda bimihij kinaungwaha naasaahitihij waatihosi ikwiri naasairitihij wirami naasohij sanausotaise. Sanawihij bindataati Autaahaatihomi piwaha isihiyai kataunjataise. ¹² Aihij ipotihura utaaho komi ambipati Gariyoho noipati yapipati Akaiyaahanda jaati bindataise. Aihij suraanijij Judaahiya nahatiya dosisij naiwi Porihosi isiwawaayopo. Isipij piwaha piwaatiwiti tithemahohipihapi numwaasi niyawaayopo. ¹³ Naiwi awaisiho Gariyohosi saundawaatopo, “Kimo utaamo isihiyai Autaahaatihopi

gaapundiwi yaitaatiwi nyami winihapipeti
windi biyati titihimetihandi kataunjataise,”
undawaatopo. ¹⁴Undiwi kaundauhi Porihomihaha
wihoanaha kaundi totataihi Gariyoho kiya
Judaahiyai saundataase. “Judaahiyaate, kimo
utaamo gamanhiyaanami winihapipa neti
nopisasati ami maipihandi awaindihandi
windi ko kiyonihahi sahi napiwahi katisaihaahi
nini sami piwihaha nga atisito. ¹⁵O sahi napiwahi
piwihapuni ambipati wiwaapuni winihapipa
sawanaatamapauni ningi kandisaihaahi
nini windi atihomaasito. Nehi sawanaati
titihemapise. Nini piwihaha siyahaiwa mmoniti
tipitapaitandi pondise,” undataase. ¹⁶Undatosati
tunniwi yahwinohiyihiyai kaundihahi kiya
nepi isihiya piwihapipi ahoyanohiyihiyai
natiwusaasawaayopo. ¹⁷Aihahi isihiya
piwihapipi ahoyanohiyihiyaha utaaho wo anan
ahoyanohitihandami awaisiho komi ambipati
Sositenesihoai isiwatawaayopo. Isiwatawa
anhandi ahoyaniwi piwaatohitihandami
masapipihahi tiwawaayopo. Tiwauhi kandapi
awaisiho Gariyoho nehi nanhiyati iwinjataise.

*Porihohi Yapipati Siriyaahandami Aunahipati
Andiyokihandaahapi Japihahi Notaise*

¹⁸Aihahi Porihohi Korindhanda asisihaha
taahiwaiwaara ketinjati notaati isihiyaha
Jisaasihopipi giwunyaahohiyihiyai ipihirete
undataase. Undamapi Porihohi aunahipati
Sengiriyahandahi detihahi kataahapi notaise.
Noti Sengiriyahanda bindataati komi misisihaha
tisatinataise. Porihohi misisihaha tisatinjatihandahi

jihura Porihō Autaahaatihomī ndiheti
 piwīha wa katati wisasa ahiyatatihaasi
 kaapi mīsīha tīsatinataise. Tīsatinamapi
 Akwiraayi Pīrisiraayaisati maasi sipihandi
 nesi yapipati Siriyaahandaahapi niyataise.
¹⁹ Aihī kiya naiwi aunahipati Epesaasihanda
 noaipawaayopo. Noaipapi sipihandotapi
 timahiyawi Porihō kapihī kasanyuri
 ahīwisamapi sawahohihī Judaahiyaami
 ananji ahoyanohitihandaatihapi niyataise.
 Niyati Judaahiyai Porihō piwīha kaundihi
 maasi piwaatawaayopo. ²⁰ Aihī Judaahiya
 usa Porihomī piwīha baiwi atisohiyīhiya
 Porihoi saundawaatopo. “Kinyi nyangisapi
 wonji bimambipi naitapo,” undawaatopo.
 Aihī Porihō kiyaamīha wīndi atihomaawise.
²¹ Atihomaawisati kiyai Porihō saundataase,
 “Autaahaatihomīhandisi ko katonaahi japihi
 napiti jainjaito,” undataase. Undatosati
 saundataase, “Ipihirete,” undamapi Porihō
 sawahohihī Epesaasihanda namasi sipihandoti
 yamwaati niyataise. ²² Niyati Sisariyaahanda
 noaipataise. Noipati sipihandotapi timahiyati
 Jerusaremihandaahapi niyataise. Niyati
 isīhiya Jisaasihopi giwunyaahohiyīhiyai
 usonati ipihirete undataase. Undati kapihī
 nanotaise. Nanotati bowihī nepasi daahi
 Andiyokihandaahapi notaise.

*Porihō Mairi Maara Daayatī Autaahaatihomī
 Piwīha Ausaataase*

²³ Noti Andiyokihanda nehi masihonji
 bimainjati japihi Andiyokihanda namasi

noti yapihauri Garesiyaahandamuni
 Piriyaahandamuni aunahipihaiwaara
 daayataise. Daayat isihya Jisaasihopi
 g'wunyaahohiyihyai p'waha kaundati
 anditiwiyati daayataise. ²⁴ Aih suraanhi
 utaaho wo Judaahiyaamho komi ambipati
 Aporosiho nasati Epesaasihanda bindataise.
 Iyataati komi aunahipati Arekisandiriyaahande.
 Iyati Aporosiho so maahomwaan naahomaaniji
 biyati itatamanati p'waatahore. Iyati so
 utaaso Autaahaatihomi p'waha utipihandaatih
 ahotisaha biyati mmonati gwinyaahore.
²⁵ Aih isihya koai jihura Awaisihomihireti
 japepihiriwi kaitaatwihandapi kaundauhi
 aimi gwinyaahore. Iyataati so Aporosiso
 Jisaasiho kaiwaiwaapi maaritati titihi ausaati
 kaundahore. Iyati ko Joniho isihyai nehi
 waapohora baawusindihandapi gwinyaahore.
²⁶ Aih Aporosiho Judaahiyaami ajaanji
 ahoyanohitihandaatih yamaayati bitonda
 p'waha ausaataise. Aih Akwiraayi P'risiraaya
 koaisi atiwimi usonamaise. Usonimi
 kasanyurami anjipipih numwaasi maasi
 nomaise. Aimi kasanyuri ko Aporosihoai
 Autaahaatihomihaiwaapi baimi daihira
 nusesipapi ausaapi kaundamaase. ²⁷ Aih
 Aporosiho aunahipati Epesaasihanda namasi
 yapipati Akaiyaahandaahapi nutandaihi isihya
 Jisaasihopi g'wunyaahohiyihya Epesaasihanda
 bimohiyihya Aporosiho Akaiyaahanda niyonhi
 Jisaasihopi g'wunyaahohiyihya maaritwi
 keti p'waundwi numwaitaatiwi utipihandi
 jipatiwaiwi nusoasawaayopo. Aih Aporosiho

n+napitiyaho newaayopo?” undataase. Undih+kiyaam+ha wihoan+ha saundawaatopo, “Jon+ho is+hiyai baawusis+homatiyaho nehaayo,” undawaatopo. ⁴ Undauh+ Por+ho kiyai saundataase, “J+hura is+hiya maip+haiwa namap+ jap+hi nepemaitawaayopo. Aih+ Jon+ho kiya nepemaitohiy+hiyai saundataase, ‘Nyah+ Autaahaat+hoenda nasaat+ aim+ nepemait+haayo und+w+ is+hiyai nunjitaat+w+ waapoho nep+ise,’ undat+ Jon+ho kiyai waapohora baawusataise. Baawusataat+ kiyai satat+ kaundataase, ‘Utaaho wo nis+ ipot+ nap+taise. Is+ kop+ g+wunyaap+ise,’ undataase,” Undat+ Jon+ho is+hiyai utaaho nis+ ipot+ nap+taise undis+ho Jisaasihop+ kaundataase undat+ Por+ho kiyai kaundataase. ⁵ Kaundih+ kiya Epesaasihandaahiya p+w+ha sa atisawaaw+ Awais+ho Jisaasihom+ amb+pataahi waapoho newaayopo. ⁶ Nehauh+ am+ Por+ho kiyaam+ m+ti+haat+hi ikw+r+ ah+wisataise. Ah+wih+ Autaahaat+hom+ It+p+ho nasat+ kiyaam+hat+hi nandaataise. Nandaas+hi kiya Autaahaat+hom+ It+p+horaahi ket+ kuraan+hi p+w+ha wan+ha ki+ha ki+ha kat+w+ p+waatawaayopo. Aih+ Autaahaat+hom+ It+p+ho ko Autaahaat+hom+ p+w+ha ausaitaat+w+ g+wunyaas+hi p+w+ha sawanaam+haara ket+ kuraan+hi ausaawaayopo. ⁷ Iyataat+ is+hiya siya 12 kaiw+hiyaare. ⁸ Aih+ Por+ho kap+hi Epesaasihanda bindataat+ Judaahiyaam+ an+an+ ahoyanoh+ti+handaat+hi nandaat+ Autaahaat+hom+ p+w+ha yamaayat+ and+titat+ Autaahaat+ho iwinjaat+ bimitand+handap+ ausaat+ kaundih+ maas+ kanawaatopo.

Siyati Poriho kapihī Epesaasihanda piwaha kaundati ausaati bimihī waatiho muri mo sanausotaise. ⁹ Aihī ishiya usa Poriho piwaha ausaati kaundisihaapi ponyatisi kinyi piwaha wīndi atihomaahito undiwi wīndi baiwi gimunyaahopo. Aiwī Awaisihomihaiwaapi maipaha katīwi ishiyaami ndiheti sisipihitawaayopo. Aihī Poriho namati ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyaisaahihī numwaasi notaise. Numwaasi noti Tairanaasihomī anihandi kataunjindihandaatihī nandaataise. Iyati Autaahaatihomī piwaha asisi nahateweti ausaati kaundihī ami ishiya usai maawi atisawaawi maasi Porihoisawi piwaatawaayopo. ¹⁰ Siyati Poriho kapihī piwaha ausaati kaundati bimihī kinaungwaha yatimwi sanausotaise. Aihī Judaahiyauni Judaahiyaamatipimetahiyauni yapipati Esiyaahanda bimohiyihiya Awaisihomī piwaha atisawaayopo.

Utaaho Wo Sikepaahomī Mwaayaapihaare

¹¹ Aihī Autaahaatihomī watipihandaahi Poriho gonipati watipihaiwa kahatamatipetahaiwa kiyataise. ¹² Aihī ishiya apotihiri nesi nuwi Porihomī ambipateti ahiyawī nepi isisi nuwi ishiya timbipaisahiyaamiheti ahiyauhi kiyami timbipauni itipihō maipihapauni keti owesuendaise. ¹³ Aihī Judaahiya usa kapī kapihī daiwi itipihō maipihapa ishiyaamiheti bimimbipai nemawaayopo. Nemapi ami gaaro maipo tiwi Awaisiho Jisaasihomī ambipati

ambihitawaatopo. Ambihitiwi itipihho maipihho isihiyaamiheti bimisihoai saundawaatopo. “Porihho piwaha ausaataati Jisaasihore tati ambihitisiho komi ambipataahi nini kasatataatoni sahi isihiyaamiheti bimimaawi namasi nuwise,” undawaatopo. ¹⁴ Aih utaa ho wo komi ambipati Sikepaahomi mwaaya ikwiri naasairitih auhirami yahuri 7 kaiwihiyaare. Iyataati so Sikepaaso Judaahiyaami nandapa tihwi Autaahaathoi nunyohiyhiya prisihiyaami awaisihore. Aih komi mwaaya kati kaiwi itipihho maipihapa isihiyaamiheti bimimbipai nemaitotwi kiyawaayopo. ¹⁵ Saiwi kiyauhi itipihho maipihapa utaa ho womiheti bimimbipa kiyai saundawaatopo, “Nyahi Jisaasihoaisaahi aimi usonaati atisaahiyaane. Iyaati ami Porihhoaisangi aimi usonaati atisaahiyaane. Isi sahi nehhiyaatisi napitetahiyaatitawaawitopo?” undawaatopo. ¹⁶ Undauhi utaa ho ko itipihho komiheti bimisiho napwaatati kiyai asakiyati pihita kohimatati tiwataise. Iyati kiyaami ambipati neti nusopisasati ami kiyaami apotihiri niyohohipipa neti napwirati kaihi namapi somaahiyhiya sandi anndi namasi yanhimapi nowaayopo. ¹⁷ Aih isihiya Epesaasihanda bimohiyhiya Judaahiyauni Judaahiyaamatipimetahiyauni sandapi atisawaawi isihiya nahatiya awaindihandi yayawaayopo. Yayawaawi Awaisihho Jisaasihomi ambipati asakaiwi waati niwimaawaayopo. ¹⁸ Aiwi jhi aimi giwunyaahohiyhiyaami usa napwi kiyaami onaapi pa kiyohiwaiwa

isihiya taahiyihiyaami ndiheti ausaapi kaundiwi namawaayopo. ¹⁹ Aiwami isihiya gaapipatuni onaapipauni kaitaatiwi utipihaiwa ahotiwaiwa nepi nahatewa isihiyaami ndiheti tihoaawaayopo. Iyataati saiwa utipiwa nawiho aungwohaiwa ambipati owehaiwa jihura nunyawipi nepihaiwaare. ²⁰ Saiwa siyati noaipataati Awaisiho Autaahaatihomi piwihaiwa watipihandipi auta noaipataise. Aihisihiya nahatiya piwihaiwa ka atisawaayopo.

*Porihopi Isihiya Epesaasihandaahiya
Ahoyanipi Itihitawaatopo*

²¹ Aihisihiya saiwa noaipasihipi ipotihura Autaahaatihomi Itipihoho Porihohoi kaundihipi Porihoho yapihauripi Masetoniyaahandaahapuni Akaiyaahandaahapuni notatipi japihipi Jerusaremihandaahapipi naitandipi gwinyataise. Iyataati amipi Porihoho sandaase, “Ninipi Jerusaremihanda naindatipi ipotihura nundipi isihiya Romihandaahiyai usondaano,” tatipi kandaase. ²² Aihisihiya Porihoho satatipi kata gwinyataatipi utaahuripi wuripi Porihohoi anditipiwipi maasipi daisururipi Timoteyipi Irasitaasiyai jihipi Masetoniyaahandaahapipi natausaasataise. Natausaasatosatipi Porihoho masihonjipi yapipatipi Esiyaahanda bindataise.

²³ Bimihipi suraanihipi isihiya Epesaasihandaahapihiyai Awaisiho Jisaasihomihiretapipi ahoyanipi itihitawipi njunataawaayopo. ²⁴ Aihisihiya utaaho woki ambipatipi Dimitiriyaasihohi bindataise. Iyatipi so utaaso nawiho gorihandipi tihihipi noaipatipi napainditatipi ipasananihi

kandaahi siwipati kiyahore. Iyati ami gorihandi kandaahi autaahaathiho jaipitahomi anj awaindihandi Epesaasihanda ahetinghandami siwipati titaahipati kiyamataise. Iyataati sandi anj awaindimandi apopaati waati jaiwitahaati Atemisihaatamihande tawaatopo. Tiwi kaatapi autaahaathihore tiwi katawaatopo. Iyati Dimitiriyaasihomi otipipati siwipati kiyohipati isihiya titaahiyihiya kaiwi nawiho aungwohaiwa newaayopo. ²⁵ Aih Dimitiriyaasiho komi otipipatihiyaisuni isihiya usa otipipati Dimitiriyaasihomihatamatiyahati witi kiyohiyihiyaisuni gaata numwaati ahoyataise. Ahoyati kiyai sata kaundataase. "Sahi isimiyaate, nyami otipipati kimati kiyohimatapi nawiho aungwohaiwa noaipasih nehohitihandapi aimi mmoniw gwinyaapihyaate. ²⁶ Iyataati Porihohi so autaahaathiho nyami ikwiraahi kiyaa ahiyohihopi so autaahaathiho akithomahe tati kandaase. Satati kandaati isihyaami gwinyaahohitihandi neti nopisatasaise. Iyati Porihohi sandi siyati kaimdimandi kimbihih kiyataamaise. Owetise. Yapipati Esiyaahandami aunahipihaiwa nahatewaara kiyati daayataahore. Aih sahi sawanaati aimi usoniw gwinyaapihyaate. ²⁷ Aisi Porihohi piwaha saaraahi nyami otipipati nawiho aungwohaiwa nehohipatami ambipati neti nasipanyamataise. Iyataati nyami otipipati nawiho aungwohaiwa nehohipatihih neti nasipanyamaamataise. Owetise. Nyami apopaati Atemisihaatapi autaahaathiho

awaisihoe taati katohaamaatami anj
 awaindihandi maawi ahoyati neti ambiapati
 nopisatasi namandipamaitaise. Iyataati
 isihiya yapipati Esiyaahandaahapihyauni ami
 yapipati nahatewaaraahapihyauni apopaati
 Atemisihaatapi nyami autaahaatihore taati
 katohaamaatapi gwinyaapi gaapundiwhiyaare.
 Isi Porihoni neti namandipamaitaise. Iyonihi
 nyami autaahaatihomi ambiapati owetati
 kiyonihi isihiya windi kopu gimunyaaitaapo,”
 undati Dimitiriyaasiho kaundataase. ²⁸ Undati
 kaundihi kiya piwaha sa atisawaawi apowih
 namapi waati kaahaatiwi satawaatopo, “Nyami
 apopaati Atemisihaatapi autaahaatihore taati
 katohaamaati nyahi Epesaasihandaahiyaanami
 awaisaamaate,” tiwi kaahaatawaatopo.
²⁹ Aihisati aunahipitaahi gaamapi isihiya
 nahatiya itihitiwi nunaatiwi kaahaatawaayopo.
 Aiwu kiya utaahuri wuru Porihoisami
 maasi otipipa kaimi daisururi Gaiyaasiyi
 Arisitakaasiyai isipi numwaasi keti isihiya
 taahiyihiya ahoyanihohipipihini nowaayopo.
³⁰ Aihisati Porihoni isihiya ahoyaniwi piwaatiwi
 nunaatohiyihiyaami ndiheti notu piwaha
 kaundi totati nutotataihini isihiya Jisaasihopi
 gwunnyaahohiyihiya Porihoi namumwe
 undiwi ipatisawaayopo. ³¹ Aihisati ami Porihomi
 naisihiya usa awaisawuhiya Porihopi piwaha
 satiwi nusoaasawaayopo. “Kinysi isihiya
 nahatiya ahoyanohipipihini namumwe,” undiwi
 waati kaundawaatopo.

³² Aihisati isihiya ahoyaniwi bimohiyihiyaami
 gwinyaahohitihandi neti nusopisasinamasihini

usa dopawî kiyai wîreti pîwaatiwî nûñaatauhi
 ami usa dopawî kati kaiwî wîreti nûñaatiwî
 pîwaatiwî kaahaatawaatopo. Aiwi kiya nahatiya
 napîwî ahoyanohîtihandami tanyaahaapî
 wîndî baiwî gimunyapîmenîhopo. ³³ Aihî
 Judaahiya utaaho wo Arekîsandaaho pîwîha
 wa katîtotîwî isîhiyaami ndîhetî otîhapîhi
 ahîwisawaayopo. Aihî isîhiya usa pîwîha
 satîpî katîme undîwî Arekîsandaahoai
 kaundawaatopo. Aihî Arekîsandaahoai
 pîwîha satîpî katîme undîwî isîhiya usa
 kaundohîha ka isîhiya nahatiyaami ndîhetî
 ausaati katîtotati isîhiya ahoyanîhohiyîhiyai
 pîwîha namîhaapîse undataase. ³⁴ Undihî
 kiya ahoyanîhohiyîhiya koai usonawaawî
 Judaahotihî satîwî gwînyapenawaayopo
 kîmo nyami autaahaatîhopî autaahaatîho
 akîtihomeahe tîwî itîhîtohiyîhiyaamîhore
 tîwî gwînyapenawaayopo. Saiwî
 gwînyapenawaawî namapî nahatiya
 maahomwaanî naasaamapî satîwî kaa-
 haatawaatopo, “Nyami apopaati Atemîsihaatapî
 autaahaatîhore taati katohaamaati nyahî
 Epesaasihandaahiyaanamî awaisaamaate,”
 tîwî pîhîtiwî utaarîhandî kaahaatawaayopo.
³⁵ Aihî satî aunahîpatî Epesaasihandaahapî
 awaisîho ipotî dotatî kiyai namîhaapîse
 undatî kiyami pîwîha ipatisatosatî sata
 kaundataase. “Sahî Epesaasihiyaate, nyahî
 Epesaasihandaahiyaanînyamî apopaati
 Atemîsihaatapî autaahaatîho awaisîhore taati
 katohaamaatamî anî awaindîhandunî nawîha
 pîwîha itîhapîpaisîha yamîhapataatîhapî

timi haihi kaapi gaapundohi hauni nyahi jaawaati bindahaayo. Aih sandapi ishiya nahatiya yapih nahatewaaraahiya aimi gw+nyaap+hiyaare. ³⁶ Aisi utaaho wo sa p+wa nemaitandiho owetise. Owetisi sahi b+pi namihaap+se. Aiw sahi sami wani nahiriwi kiyohimata mataiwi j+hara kamaiwise. ³⁷ Aih utaahuri kimuri anj awaiwaiwaatihi nandaapi kahapaamap+pa p+w+ha itihap+pais+hapa w+ndi ikomaan+m+hur+tih+handi kandi sahi numwaasi neh+handi nasawaay-opo. Aimi kuri nyami apopaati Atem+sihaatapi w+ndi sis+p+h+maat+m+hure. ³⁸ Iyataati Dimitiriyaasihouni ishiya usa Dimitiriyaasihomataiwi ot+p+p+ati kiyohiy+hiyauni ishiya usaapi p+w+ha ahotanaahi asis+ha p+waat+taati+w+het+ tit+hi keti p+w+ha atiwi tip+taapaahohiy+hiyaisawi kiyai sawana p+waatiwi tit+hemaitaapo. ³⁹ Iyawaawi ami sami p+w+ha wiwa naanj+haiwa ahotanaahi asis+ha tit+hi p+w+ha p+waat+taati+w+hura noaipap+ ahoyaniwi kura p+waatiwise. ⁴⁰ Aih wani asis+ma k+meti nyahi ahoyanaati nunaata p+waatoh+ti mandapi nyangi nyainjaawi bimohiy+hiya Rom+hiya napaape tiwi nyangi nanyisesaihi ami nyahi ahapaap+ p+waatihaayo undaati kaami tanyaahaapi w+ndi biyaati kamundi+to. W+ndi biyaati p+w+ha akaaha kamundisaihi nyangi kiya itih+nyatisaihi nyahi naanj+handi naito,” undati Epesaasihandaahapi awais+ho kaundataase. ⁴¹ Kaundati awais+ho sami anj+p+p+h+ap+ keti nandiwirap+se undih+ kiya nunaaha nam+hamapi kihira

nandiwirawaayopo.

20

*Poriho Yapihauri Masetoniyaahandaahun
Akaiyaahandaahun Autaahaatihom Pwaha
Ausaataise*

¹ Aih kiyami itihitiwi nunaatohiwaiwa
aimi owetihihura ishiya Jisaasihopi
g'wunyaahohiyihiyai Poriho gaata
numwaati naasaimbipihimatosati kiyami
g'wunyaahohitihandi anditiwiwitandaha
kiyai pwaha kaundataase. Kaunda kiyatosati
Poriho kiyai ipihiretis bimaawise undamapi
yapipati Masetoniyaahandaahapi notaise.

² Poriho noti Masetoniyaahanda noaipati
kapihi aunahipihaiwaara daayati ishiya
Jisaasihopi g'wunyaahohiyihiyai kiyami
g'wunyaahohitihandi anditiwiwitandaha
pwaha kaundataase. Kaunda kiyamapi
Poriho yapipati Akaiyaahandaahapi
notaise.

³ Noti bimih waatihonya muri
mingwaasi sanausotaise. Sanawih yapipati
Siriyaahandaahapi naitotati timaninataise.
Siyati naitotati timaninati bimih Judaahiya
Porihoi tiwitotiw bihi kanwi noasauhi
Poriho atisataise. Siyati Poriho atisataati
sipihandoti Siriyaahandaahapi naisanhi ishiya
niwitaawo tati Poriho gwinyapenataati namati
japihi yapipati Masetoniyaahandaahira naitandi
gwinyaataise.

⁴ Aih Poriho Akaiyaahanda
namasi yapipati Masetoniyaahandaahira
naih maasi niyohiyhiyaami ambipati
sate. Aunahipati Beriyaahandaahapi utaaho

wo Piraasihomi mwaaho Sopataahotih
 ami aunahipati Tesaronaikaahandaahap
 Arisitakaasiy Sekandayaatih ami aunahipati
 Deribihandaahap Gaiyaasihotih ami
 Timotehotih ami yapipati Esiyaahandaahap
 Tikikaasiy Tiropimaasiyaatih siya maasi
 Porihoisawi niyohiyihiyaare. ⁵ Aih siyaami
 usa jih keti nuwi aunahipati Ti-roaasihanda
 nyap jaawi bindawaayopo. ⁶ Aih Judaahiyaami
 kimbapiho Pasopaahandami asisaha awaiwaiwa
 nandapa biretihandi nipitandihand
 ahimaayandaha nandaatiwihaiwa aimi sanoti
 owetih nyahi aunahipati Piripaihanda
 namasi sipihandoti niyahaayo. Sipihandoti
 niyahoasonih asisaha ikwir naasairih ⁵
 kiyati sananyihihura aunahipa Ti-roaasihanda
 noaipahaayo. Noaipawaati ishiya jih naiwi
 nyap jaawi bimohiyihiyai usonahaayo. Iyaati
 kapih Ti-roaasihanda nahatiyaanini bimonih
 Saararehir naasairih sananyotaise.

*Porih Ti-roaasihanda Utaaho Wo Yutikaasiho
 Napomasih Ahowimasih Japih Nepataise*

⁷ Aih Sandehura asihataahura ishiya
 usa Ti-roaasihandaahapihya Jisaasihopi
 gwunyaahohiyihiyaisaati maasi gwititih
 (biretihandi nambowaati) nandiwaati anjhand
 windaatih maasi ahoyanihaayo. Aih
 Porih bousonih kapih Ti-roaasihanda
 namasi naitandihuraatihiyataati namati sura
 asihataahura piwaha namasati kaundataase.
 Siyati piwaha utaarihand ishiyai kaundi
 naihi noti apwitetindaise. ⁸ Aih nyahi

ahoyanaati bimohipipihisi siha titaahiwaiwa nimandataati nausaatataise. ⁹ Aihisi utaaho wo waimwaaho komi ambipati Yutikaasiho winduwaahandaasini bindataise. Bimihisi Porihokiyai piwaha utaarhandi kaundimi naihi Yutikaasiho naaninaninjati winduwaahandi kandaasini apipaahi nanomataise. Nanomataati apatihisi nepandati mihaapi sohoai tiwamataise. Iyataati saani ananani autaa niwaataati bipinjawi animatihani autaa mihasinapi mihaapi nepandamati sohoai tiwati ahiyamataise. Aihisi sihiya koai numwaitotiwihanihandaasinapi mihaapi noatipapi nuwimmonawa ko aini napomasihi usonawaayopo. ¹⁰ Aihisi ami Porihoisangi mihaapi noatipati notisi Yutikaasihoai namaahatataati sihiyai sata kaundataise. "Sahisi utaamopi aini napomataise tiwisi yaiwisi pihitiwisi gwinyawaawisi samisi maariho owesetindihandi namihaapi se utaaho kimo japihi nepati aini asohoematataiso," undati Porihokiyai kaundataise. ¹¹ Undamapi Porihokiyai jahira anihandaasini niyati mihasini noaipati biratihandi neti naumbotisi sihiyaisati maasi nanataise. Nanatosati piwaha utaarhandi kaundimi naihi notisi bouriwataise. Bouriwati ipihoyaurutaasihisi Porihokiyai piwaha kaundisawihiyai kapihi namasi niyataise. ¹² Aihisi sihiya Yutikaasiho asohoaisawisi maasi anipipihapi nowaawisi kiyaami maariho wihitataise.

Porihokiyai Aunahipati Troaasihanda Namasi Aunahipati Mairitaasihandaahapi Notaise

13 Aihî nyahî Porîhoaisa maasi niyohiyîhiyaanangi Porîho sanyatataase. “Nîni aunahîpati Asosihandaahapi yapîpataapihî naitaanî sahî sipîhandî nesi jîhî naiwî kapîhî Asosihanda nisapi jaawî bimîtaatîwî naiwîse,” nyatataase. Satatî kanyatihî nyahî jîhî niyaatî Asosihanda Porîhopî jaawaatî bindahaayo. 14 Aihî nyahî jaawa bimonîhî Porîho yapîpataapihî niyatî Asosihanda nyangi nyainjasîhî nutasi sipîhandî nesi aunahîpati taunîhandî Mitirinihandaahapi niyahaayo. 15 Niyaatî Mitirinihanda noaipîhaayo. Noaipawaatî kapîhî Mitirinihanda namasi sipîhandî kandotî niyaatî yapîpati wîti Kaiyosihandî durîhîramî otîhaatî aheti-pata noaipîhaayo. Aihî kapîhî nanowaatatî bowihî yapîpati Kaiyosihanda namasi niyaatî yapîpati Samosihandî durîhîramî otîhaatî aheti-pata noaipahaayo. Noaipawaatî kapîhî Samosihanda nanowaatatî bowihî kapîhî Samosihanda namasi sipîhandî kandotî niyaatî aunahîpati Mairitaasihanda noaipahaayo. 16 Aihî aunahîpati Epesaasihanda isîhiya bimohiyîhiyai wîndî mausondaano tatî Porîho gwînyaasîtîhandaahî kapîhî nusatipati Mairîtaasihandaahapi niyataise. Sandî apaapîmaahe. Porîho Jerusaremîhanda asisîha Pendikosihandî maasi mmondandîhondaatî yapîpati Esiyaahanda otîhî wonjî bimimotî ketî notaise.

*Porîho Epesaasihanda Isîhiya Jisaasihopî
Gîwunyaahohiyîhiyai Iwinjatohiyîhiyai*

Piwaundataase

17 Aihî nyahî niyaatî Mairîtaasihanda noaipawaatî bindîhaayo. Bindîhaawî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyai iwinjaawî bimohiyîhiyaapî Porîho Epesaasihanda pîwîha nusoaasataise. Pîwîha nusoaasihî kiya awaisawîhiya napîwî Porîhoai iwinjawaayopo.

18 Aihî kiya napîwî Porîhoai winjîhauhî Porîho kiya awaisawîhiyai pîwîha sata kaundataase, “Nisî kiyohîtihandî sahî aimî gwînyaapî mmonîwîhiyaate. Nîni jîhî wuwanîhura kîmatî yapîpatî Esiyaamanda napîti sangisatî maasî pîhîndîhaiwaara bimonîhî aimî nisonîwîhiyaate.

19 Iyataatî Judaahiya nahatewetî nîngî nîpîhatitotîwî pîwîha kîhaiwa kîhaiwa katîwî kiyauhî kiyaamî saiwaaraahî nîni naanjîhaiwa pîhîndî netaatî gotaayo. Saindî naanjîhaiwa netaahandî kandî bîpi ipatisandî Awaisîhomî otîpîpatî kiyataayo. 20 Aindî nîni amî Pîwîha sangî andîtisaiwîtandîha windî yamaandî ausaatî kasatataayo. Iyataatî nîni isîhiya pîhîtiwî ahoyanohiyîhiyaamî dîhehuni amî samî anîpîpîhuni Autaahaatîhomî pîwîha ausaatî kandîsasonîhî sahî sandapî aimî mmonîwî gwînyaapîhiyaate.

21 Aindî nîni Judaahiyaisunî Judaahiyaamatîpîmetahiyaisunî pîwîha naasîka waatî andîtitîti saundîti kaundataayo. “Nyamî maipîhaiwa namasi Autaahaatîhoenda nepemaitîtihaawo. Iyaatî nyahî biyaatî nyamî Awaisîho Jisaasihopî gîwunyaitîhaawo undataato,” undatî kaundataase. 22 Undatosatî wa saundataase, “Wanî atinjatîwise! Autaahaatîhomî

Itipiho ginunyaasitihandi kandeti titihi
 kaindi Jerusaremihandaaahapi nutandiyoy.
 Aindi nini naanhaiwa Jerusaremihandaa
 naitandihaiwaapi windi bairidi moniho.
²³ Iyataati aunahipati nahatewaara nini
 daayonhi Autaahaatihomi Itipiho piwaha biyati
 ausaati sata kandataase. “Kinyi naanhaiwa
 pihitipi nepi ami napwitiitaise,” ndataase.
²⁴ Aihini nisi itatamanindi bimintandihandapi
 awairidihandisonidi anitindi isiwatataamaayo.
 Owetise. Bipi namataayo. Namati Autaahaatihoy
 nyangi gaahandi kanyisati bimindihandapi
 piwaha ausaitandi Awaisihoy Jisaasihoy otipipati
 nanimipati kairidi owemaitandi anditindi
 kiyataayo,” undataase. ²⁵ Undatosati wa sata
 kaundataase. “Sahi baiwi atinjatiwise, nini
 Autaahaatihoy nyainjaati bimindihandapi sami
 otihatihidi dairidi jihidi piwaha aimi ausaati
 kasatataato. Aihidi piwaha nini kasatitidi kiyonihidi
 atiniwidi nisonihohiyihiyaati japihidi ngingi windi
 manisondauhi nini aimi gwinyapenataayo.
²⁶⁻²⁷ Aisi nini wani asisima kimehidi piwaha
 sangi waati sandi kasatataato, Autaahaatihoy
 nisihiyaimatohiyihiyai sairidi iwinjaati
 bimitaano tati gwinyaasitihandi nini yairindidi
 aimi ausaati sangi kasatataato. Aisi sami usa
 sisaha namaayotati kaanihidi tihisihaapihidi nuwi
 naanjihandi newaawaahi nisihandimaahoy.
 Owetise. Sawanaamihandaahoy. ²⁸ Iyataati
 sahi Autaahaatihoy sipisipihonyai iwinjaawidi
 bimitaatiwi Autaahaatihoy Itipiho
 aimi ahisihihiyaate. Isi sahi sawanaati
 awaisawihiyaati baiwi itatamaninipi

jatiniwi bimaawise. Itatamaninwi bindawaawi Autaahaatihomi isihiya Jisaasiho jitiipati nuhaati japihi numwaasawihiya sipisipihandamataiwihiyaasi sahi baiwi itatamaninwi winjatiwise. ²⁹ Ami ninin sangi nasamasi naisanin isihiya usa piwaha jaiwitiwihaiwa katiwunjaw daayohiyihiya napwi Autaahaatihomi sipisipihonyaatami gwinyaahohitihandi nepi nasopisastaapo. Iyataati isihiya siya nepi nasopisastaatiwihiya suhiri ainjihirihiramataiwihiyaare. ³⁰ Iyataati ami sahi iwinjaawi bimohiyihyaami usa dopawi isihiya Jisaasihopi gwunyaahohiyihiya kiyai niwipinjai nutaatiwi piwaha jaiwitiwihaiwa katitaapo. ³¹ Aisi sahi baiwi itatamaninwi jaawi bimaawise. Iyataati ninin kinaungwiha mairi manyeti sangisati bindataati apatihuni otapahaatuni piwaha sangi anditisaiwitandaha waati anditindi ausaati kasatataayo. Aindi ami ninin sami naanjwaiwa jasonataati maariho asipinini asisiha waiwaara gotaayo. Aihinini saindi kiyohitihandapi gwinyaapise. ³² Aihinini wani ninin Autaahaatihomi ikwiraatihinini ahisisataayo. Iyataati ninin piwaha jihini kasatohiha Autaahaatihoni gaahandi kanyisati bimindihandapahaasi ka neti gisunyaitaise. Gisunyaati anditisaiwitaise. Iyati Autaahaatihoni gaahaiwa nahatewa komihiyaimatohiyihiyai numwiwaiwa ami sangi nasamitaise. ³³ Iyataati ninin isihyaami nawihoni apotihirapinini mitondi pihindini gwinyapenataamaayo. Owetise. ³⁴ Niwahonisini ikwiraahini otipipati kainini kahapaamapipa nininunin isihiya

maasi daayohiyihiyauni nenoaahitimbipa netaayo. Aihini nini saindi kiyonihini aimi nisoniwi gwinyaapihyaate. ³⁵ Nini otipipati nawihopihati pihindi waati kiyataayo. Waati kiyohitimandi sandi sangi nasisataayo nyahi otipipati nawihopihati waati kiyaati isihiya nawihopi nenoaahitisawihiyai anditiwiwitandi nawiho numwitihaawe. Aihini nini sandi saiwi kaitaatiwi sangi nasisataayo. Iyataati piwaha wa Awaisiho Jisaasiho sawaho sata katisihaare. 'Utaaho wo kahapaamapipa nunyataati nga nunyataayono tati maaritataataahi sandi komi ikipipa taahipipa netaati maaritindihandi iphatisamaitaise tati Jisaasiho katisihaasi biyaati kaapi gwinyaitihaawe,' undati Porihoni isihiya awaisawihiya Epesaasihandaahapihiyai kaundataase. ³⁶ Aihini Porihoni piwaha sa kaunda owematosati atotipiwesati bindataati awaisawihiya kiyaisati maasi gaapundataase. ³⁷ Aihini Porihoni nutandaihi kiya Porihoni iwiwatawa pihitiwi gwusepi pihitiwi gerundawaayopo. ³⁸ Iyati Porihoni nisi ndimaahomwaanji windi japihi manisondaapo undati kaundisihaapi waati aungwohandi gwinyapenawaawi kiyaami maariho awaindihandi tundataise. Aihini saiwi kiya gwiji Porihoni numwaasi sipihandotapi nowaayopo.

21

Porihoni Jerusaremihandaahapi Sipihandi Nesi Niyataise

¹ Aihî Porîhoaisaati nyahî isîhiyai namasi sipîhandoti yamwaawaati nyahaayo. Niyaati tîtihi yapîpati durîhirami otîhaati ahetihihata noaipîhaayo. Satî yapitamî ambîpati Kosihande. Aihî nyahî aunahîpati Kosihanda nanowaatati bowihî kapîhi namasi niyaati yapîpati witi durîhirami otîhaati ahetihihata noaipîhaayo. Iyataati satî yapitamî ambîpati Rosîhande. Aihî nyahî katî yapîpati Rosîhandamî aunahîpati Rosîhanda nanoahaayo. Nanowaatati bowihî Rosîhanda namasi niyaati yapîpati witi Risiyaahandamî aunahîpati Pataraahanda noaipîhaayo. Noaipawaati kapîhi Pataaraahanda nanoahaayo.

² Nanowaatati bowihî sipîhandî windî yapîpati Pinisiyaahandaahapî naitandîhandî ahotihî mmonaati kandoti yamwaawaati nyahaayo.

³ Niyaati yapîpati witi Saipîraasihandî ikwîrî konaamohîraihoanî ahetihi nehî usonaati nusatipawa nyahaayo. Niyawaati yapîpati Siriyaahandamî aunahîpati Taiyaahanda sipîhandî ikîpîpa ahaitandî notî ahotihî nyahî kapîhi timahiyîhaayo.

⁴ Timahiyaati isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaapi daahaayo. Daawaati kiyai usonîhaayo. Usonaati kiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaisaati bimonîhi Saararehîrî naasairîhi sananyotaise. Aihî Autaahaatîhomi Itîpîho Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyai netî gîwunyaasîhi kiya Porîhoai saundawaatopo, “Kinyî Jerusaremîhandaahapî namaime,” undawaatopo.

⁵ Undîwî Porîhoai kaundauhîhandî kandî nyamî asisîha aimî naitîhaahuraatihî

namawaati kapihī namasi niyahaayo. Niyonihī isihīya Jisaasihopī g'iwunyaahohiyihīya nahatiya usihīya kiyaamī apwaatiya mwaaya maatiyaunī nanyamaasi nowaayopo. Aihī maasi nowaati aunahipatamī mangirainī durihiramī aripataatihī noaipahaayo. Noaipawaati aripataatihī nahatiyaaninī atotipwesaati bindihaawi Autaahaatihopī gaapundahaayo. ⁶ Gaapunda kiyaatosaatī kiyai ipihirete undawaamapī sipihandotī yamwaahaayo. Yamwaahonihī kiya nyangi nyainjamapī kiyaamī anjipiphapī japihī niyawaayopo.

Porihoi Utaaho Wo Autaahaatihomī P'iwīha Ausaasihō Akapaasihō Aunahipatī Sisariyaahanda P'waundataase

⁷ Aihī nyahī aunahipatī Taiyaahanda namasi sipihandotī kiyaaninihī niyaatī aunahipatī Toremehanda noaipahaayo. Noaipawaati kapihī isihīya Jisaasihopī g'iwunyaahohiyihīyai usonaatī p'waundahaayo. Aihī kapihī kiyaisaatī Toremehanda asisīha naasaahī bindihaayo. ⁸ Bimainjaatī nanowaatatī bowihī kapihī Toremehanda namasi niyaatī aunahipa Sisariyaahanda noaipahaayo. Noaipawaati utaaho wo Piripihō Epenjerisiho Jisaasihō katatī kaiwaiwaapī p'iwīha ausaasihomī anjipiphī maasi koaisaatī bindihaayo. Iyataatī so Piripo jihura aposerihīyai anditwipī otipipatī maasi kaitotiwī Jerusaremihanda ⁷ kaiwihīyai ahīwisohiyihīyaamī wore. ⁹ Iyataatī so Piripihomī maatiya sangī namaatīwīhiya 4 kaiwīhiya bindawaayopo. Iyataatī Piripihomī

maatiya siya Autaahaatihomî Itipîho ketî
 gîwunyaasihura Autaahaatihomî piwîha isîhiyai
 andîtiwîwitandîha ausaapihiyaare. ¹⁰ Aihî
 nyahî Porîhoaisaati aunahîpa Sisariyaahanda
 asisîha taahonyonyehî bindîhaayo. Bimonîhî
 utaaho Autaahaatihomî piwîha atisati netî
 ausaasihomî komî ambîpati Akapaasiho yapîpati
 Judiyaahanda namasi nasataise. ¹¹ Nasati kapîhî
 Sisariyaahanda nyangi nyainjataise. Aihî ko
 Akapaasiho Porîhomî apotîhîrî gwîharaahîrî
 yamepatamatiyati wîsasainjîrîhîrî netaise. Netî
 sawahomî ikwauhîrî namawati wîsasanataise.
 Wîsasanataati sata kanyatataase, “Autaa-
 haatihomî Itipîho sandaase, ‘Isîhiya Judaahiya
 Jerusaremîhanda bimohiyîhiya kimîrî apotîmîrî
 yamepatamatiyahîra wîsasanîhohîrîmîramî
 satîhoai saiwî wîsasîtaapo. Wîsasawî
 isîhiya usa Judaahiyaamatîpîmetahiyai
 numwîtaapo tati Autaahaatihomî Itipîho
 kandaase,” tati Akapaasiho nyangi kanyatataase.
¹² Satati kanyatihî nyahî atisîhaawî nyahî
 Porîhoaisa maasî niyohiyîhiyaanînunî isîhiya
 kapîhapîhiyaunî nahatiyaanîni Porîhoai
 Jerusaremîhandaahapî namaime undati
 ipîhatisahaayo. ¹³ Ipîhatisonîhîhandî
 kandî Porîhomîha piwîha wihoanîha
 satati kanyatataase, “Sahî saiwî gowaawî
 Jerusaremîhandaahapî naitondî nisî
 gwînyaahohîtîhandî napaapi nepî nîpîhatisopo?
 Iyataati nîni napwîtîtandîhandapaahîhî
 tîmanîndî jatataamaayo. Owetise.
 Nîni Awaisîho Jisaasihomîhandapî
 napwîtandîhandapî Jerusaremîhanda

timanindi jatataayo,” tati nyangi Porihomaha kanyatataase. ¹⁴ Satati Porho kanyatihinyah+ koai ipihatitahaahandi owetih+ bipi namahaawaatosati koai sataati kaundihaato, “Gaasi Awaisihomihandisi kaitandaah+ koai kiyat+ kiyane,” undihaato.

Porho Jerusarehanda Niyati Isihiya Awaisawhiya Jisaasihopi Gwunyaahohiyihiyai Iwinjatohiyihiyai Pwaha Kaundaase

¹⁵ Aihinyah+ kapih+ Sisariyaahanda bimonih+ asisaha wanya sananyih+ nyami ikipipa timaninaat+ bimainjaat+ kapih+ namasi Jerusarehandaahap+ niyahaayo. ¹⁶ Niyonih+ isihiya usa aunah+pa Sisariyaahandaahap+hiya Jisaasihop+ gwunyaahohiy+hiya nyangi nanyamaasi niyawaayopo. Nanyamaasi naiw+ utaaho wo nyah+ koaisaat+ maasi bim+tihaahom+ anj+pip+h+nyamawaayopo. Iyataat+ so utaasom+ ambipati Neson+hore. Iyati ko yapipati Saipiraasihandaahap+hore. Iyati ko Neson+ho jhura aim+ nepemaitat+ Jisaasihop+ gwunyaahos+ kon+h+ and+titat+ gwunyaat+ bindataise. Aih+ koaisaat+ nyah+ maasi bindihaayo. ¹⁷ Bimainja niyaat+ Jerusarehanda noaip+haayo. Noaipahon+h+ isihiya Jisaasihop+ gwunyaahohiy+hiya nyangi maaritiw+ nanyamaawaayopo. ¹⁸ Nanyamaahauh+ maasi nanowaatat+ bowih+ nepasi Porhoaisaat+ Jem+sihoai usonaat+ p+waund+tihaaw+ nohaayo. Nowaat+ Jem+sihom+ anj+pip+h+ mmon+ha isihiya Jisaasihop+ gwunyaahohiy+hiyai

iwinjaawi bimohiy#hiya awaisaw#hiya
 nahatiya ahoyan#w# bimauhi usonahaayo.
 19 Uson#haawi Por#ho kiyaisi ip#h#rete
 undataase. Undati Por#ho sawahom# ot#p#pati
 isi#hiya Judaahiyaamat#p#metahiyaap#hi
 kaim# naihi ami kom#hetap# nahatapa
 Autaahaat#ho kaimb#paapi awaisaw#hiyai
 ausaati kaundataase.

*Por#ho Awaisaw#hiya M#t#hiyaam#
 P#w#ha Atisamap# Autaahaat#hom# An#
 Awaind#handaat#hap# Notaise*

20 Kaundih# kiya p#w#ha sa atisawaawi
 Autaahaat#hom# amb#pati maarit#w#
 n#wimaawaayopo. N#wimaawaawi
 Por#hoai kiya saundawaatopo, "Naisohone,
 Judaahiya Jerusarem#handaa#hiya amb#pati
 owehand# titaahiy#hiya nepemait#w#
 Jisaasihop# g#wunyaawaayopo. Aiw# kiya
 g#wunyaahohiy#hiya nahatiya Mosesihom#
 win#hap#pa japepih#rauhi k#ny# aim#
 gw#nyaap#h#one.

21 Iyataati isi#hiya
 Jisaasihop# g#wunyaahohiy#hiya k#mb#hap#hiyai
 isi#hiya usa kinyap# p#w#ha sat#w#ha
 kaundawaayopo. 'Judaahiyaanam# usa nuw#
 isi#hiya Judaahiyaamat#p#metahiyaisaw# maas#
 bimohiy#hiyais# Por#ho saundataase, "Sah#
 Mosesihom# win#hap#pa namap#ise. Aiw#
 maaha wohonya sang#honyaami amb#pati
 nahomaamandipap# nam#haap#ise. Aiw# nyah#
 j#hura nahatewa kiyoh#waiwa namap#ise,"
 undati Por#ho kaundati daayataise,' t#w#
 isi#hiya k#mb#hap#hiyai kaundawaatopo.

22 Isi kinyapî Porîho aimî napise tîwî gwînyaapî atitaawî kiya pîwîha satîwî kinyapî katohîhaapî jaiwîtîwîha katawaatopo taatî nunjîtîhaawî nyahî napitiyaatî kaitîhaawe?

23 Aisi nyahî wanî saimbi kaime hitaatî kahîtisaihi tîtîhî kiyaapî baimbi kaitaape. Nyamî isîhiya usa murîtîhî murîtîhî pîwîha wa Autaahaatîhomî ndîhetî katîwî wîsasawî ahiyawîhiya yaihiya bindawaayopo. 24 Isi

kiya yaihiyaasi kînyî numwaasi naime. Naimbi maasi kiyaisapî nyahî Judaahiyaanîni noaipawaatî gaahiyaanînimatîtîhaawî tîtîhî kiyohîrîhîretî baimbi maasi kiyaisapî kaime. Aiwî kiya sandî kaiwî mîsisîha tîsatîndaatîwî nawîho Autaahaatîhomî anî awaindîhandamî awaisawîhiyai nunye. Saimbi tîtîhî kamwaanî kasamaahî kiya nahatiya kinyapî pîwîha katohîha jaiwîtîwîhaaso tîwî gwînyaitaapo. Aiwî amî kiyaisangi kinyapî koaisangi Mosesihomî winîhapîpa biyatî japepîhîrahore tîwî gwînyaitaapo. 25 Aihî

nyahî isîhiya Judaahiyaamatîpîmetahiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaapî utîpîho aimî jîpatîpiyaatî nusoaaso. Nusoaasîhaawî nyahî pîwîha sata kataatî nusoaasohîhaare: “Autaahaatîho jaiwîtîwîhoai isîhiya nandapa amî kohasîpîho tipî tîhîwî nunyohîpîpaami nawîpîpa sahî nepî windî namaanîwîse. Aiwî kohasîpîho asîpîpa biyatî tîhomaatî jîtîpatî noahapa windî namaanîwîse. Aiwî sahî isîhiya usîhiya amî asîhiya kîhiyaisawî irîmunîwîse taatî aimî nusoaasohîhaare,” tîwî Porîhoai awaisawîhiya kaundawaatopo.

26 Kaundauhi nanotati bowihi Poriho isiya siyai numwaasi niyataise. Numwaasi niyati titihi kaundohirihiireti japepihirati kiyaisati noipati gaahoematitandihireti kiyataise. Kiyamapi Autaahaatihomi anj awaindihandaatih niyati nandaataise. Nandaati prisihiya usa isihyaapi nandapa tihwi Autaahaatihoi nunyohiyihiyai sata kaundataase, “Saararehiri naasairihi saniyonih isihya muri muri noaipapi aimi gaahiyaataawaahura kiya nandapa nesi napisaihi sahi kapa nandapa nepi kiyaapi tihwi Autaahaatihoi numwitaatiwi napitaapo,” undamapi Poriho japihi notaise.

*Judaahiya Porihoi Tiwitotiw Anj
Awaindihandaatih Isiwauhi Tunnwi
Yahwinohihiyaami Mitihokoai Numwaataise*

27 Ahi asisaha saniyonih isihya sura kuraapi nandapa tihwi Autaahaatihoi numwitaatiwi ahiyohaha aimi detindaise. Detitih Poriho niyati anj awaindihandaatih nandaati bindataise. Bimih Judaahiya usa yapipati Esiyaahandaahapihiya napwi Porihoi usonawaayopo. Usonawaawi isihya kapihi ahoyanohiyihiyai Porihopi apowitandaha piwha katwi Porihoi isiwawaayopo. ²⁸ Isiwatawaawi satwi kaahaatawaatopo, “Isiraherhiyaate, utaaho kimoai itihunditihawwi nyangisenda napwise,” tawaatopo. Tiwosawi satawaatopo, “Utaamo kimo nyahi Isiraherhiyaanam kiyohiwaiwauni Mosesihomi winihapi pauni nyami anj awaindihanduni neti nopasasati

tîwî gwînyapenawaawî mîhaapemapi napuwawaayopo. ³¹ Aihî isîhiya ahoyanohiyîhiya Porîhoai tiwîtaatiwîyauhî isîhiya usa Romîhiya tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîhopî pîwîha satîwî nusoaasawaayopo, “Isîhiya Jerusaremîhandaahiya nahatiya pîwîha nûḡaatîwî pîwaatiwî ahoyanawaayopo,” tîwî pîwîha nusoaasawaayopo. ³² Satîwî pîwîha nusoaasauhî Romîhiya tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho sa pîwîha atisataatî isîhiya usa yatîhî awaisawîhiyaimatîwî bimo-hiyîhiyaisunî tunnîwî yahwînohiyîhiyaisunî numwaasi isîhiya ahoyanîwî nûḡaatohîpîpîhî notaise. Naihî isîhiya ahoyanîwî Porîhoai tiwîtaahiyohiyîhiya kiyai usonawaawî Porîhoai tîmapî bîpî namîhaawaayopo. ³³ Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho notî Porîhoai isîwatataatî nangîpuwîtande undataase. Undatosatî ko mîtîho tunnîwî yawînohiyîhiyai saundataase, “Utaaho kîmomî ikwîhatîmurî maindîmuretî wirîhîrî senîhandî wîretî windî wîretî windî wirapîse,” undatî kaundataase. Kaundihî kiya Porîhomî ikwîhatîmurî maindîmuretî wirawaayopo. Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho isîhiya kapîhî ahoyanohiyîhiyai satatî nunjenataise, “Kîmo diyaamahore? Iyatî kîmo napitaihe?” undatî kiyai nunjenataise. ³⁴ Nunjesîhî isîhiya kapîhî ahoyanohiyîhiya utaaho kîmo siyîhandî windî kaihe undîwî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîhoai windî kamundopo. Kamundîwî usa wîretî nûḡaatîwî pîwaatauhî amî usa naasîkatî kaiwî kiyai wîretî nûḡaatîwî pîwaataawaayopo.

Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtiho pîwîha kaamî akaaha biyatî nusesipatiitandî nameſe. Nametaatî ko namatî Porîhoai numwaasi tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî anjaanî watîpîhandaatîhî naitaatîwî tunnîwî yahwînohiyîhiyai kaundataſe. ³⁵ Kaundihî kiya tunnîwî yahwînohiyîhiya Porîhoai numwaasi naiwî detî maasomwaanî noaipaitaahetihîhura isîhiya Porîhoai tiwîtaatiwî asakiyawaayopo. Asakaimî pîniyauhî namapî tunnîwî yawînohiyîhiya Porîhoai nepî autaahî isîsi niyawaayopo. ³⁶ Aihî isîhiya nahatiya ipotî itîhîtiwî nunaatîmî niyohiyîhiya satawaatopo, “Porîho napwîta sohoai tiwîtihaawo,” tiwî kaahaatîmî ipotî niyawaayopo.

Porîho Sawahopî Isîhiya Wirîsandîhiyai Pîwaundataſe

³⁷ Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiya Porîhoai aimî isîsi kiyaamî anîhandî watîpîhandaatîhî nandaitotîwiyauhî Porîho tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtihoai pîwîha Gîrikîhaara saundataſe, “Nîni gisî pîwîha wa kahîtiſaano,” undatî nunjenataise. Nunjesîhî ko tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtiho Porîhoai saundataſe, “Kinyî pîwîha Gîrikîha atimbî pîwaatîpîhoſo?” undatî nunjenataise. ³⁸ Iyatosatî Porîhoai ko saundataſe, “Utaaho wo Isipîhandaaſepîho isîhiya maatîmaatîwî tundaatiwîhiya taahiyîhiya 4,000 kaiwîhiyai ko numwaatî ahoyataise. Ahoyatî kiyaisatî maasi isîhiya nyangi nyainjaawi bimohiyîhiyai tiwatî nemaitotatî tiwataise. Tiwamapî isîhiya

namihamawaayopo. Namihamihauhi Porihokomipiwihamasatikiyai sata kaundataase.

³ “Nini Judaahiyaamihonine. Iyataati ningi nisi naati yapipati Sirisiyaahandami aunahipati Taasaasihanda nanimohonine. Aindi nini kimbhi Jerusaremhanda kaiwinisitaatiwi jihura metihonini nasataayo. Nasonhi utaaho wo ningi kiyanisihho Gamariyerihore. Aihiko Gamariyerihho Mosesihomi winihapipa nyami asoya asisai numwimbipaapi biyati katanisataise. Katanisihini nini kimbhi kapihapinoaipati gwinyandi awaisihonindi bimambitihonine. Aindi nini Autaahaatihomihireti sahi wani komihireti andititwi japepihirwi bimohimatamataindi nisangi saindi anditindi japepihiriti bimambitihonine. ⁴ Aihijihura ishiya usa Jisaasihopi gwunyaapi komihireti japepihrohiihiya ishiya nahatiyai naanjhandi nunyati napwitaatiwi tiwataayo. Aindi ishiyai nasapuwitaano unditosati tunniwi yahwinohiihiyai nusepaahonihikiya nesuwikiyai napuwawaayopo. ⁵ Iyataati nisi piwihakima kasatohimaapi prisihiya usa ishiyaapi nandapa tihwi Autaahaatihoi nunyohiihiyaami prisiho mitihho awaisihouni ishiya usa gwinyaahiya awaisawhiyauni sa piwihakaaha kasatataase satitaapo. Sandi apaapi maato, awaisawhiya siya utipihandiwindi Damasikaasihanda bimohiihiya Judaahiyaapi jipati paiwi satiwihandi naninyawaayopo, ‘Porihoko mo ishiya usa Jisaasihopi gwunyaahohiihiyai naanjhandi

nunyatî napuwitandî nasataisi sahi
 Judaahiyaati awaisawahiyaati koai anditiwipi
 maasi kaiwise, tiwihandi nîngi jipatiwai
 naninyawaayopo. Naninyauhi nîni nesisî
 isihya usa Jisaasihopi giwunyaapihya
 Damasikaasihanda bimohiyihyai numwaasi
 japihi napiti kimbihî Jerusaremihanda
 naanîhandî nunyatî napuwitondi notaayo.

*Porîho Japihi Nepemaitati Jisaasihopi
 Giwunyaataise*

⁶ Nundi Damasikaasihanda noaipaitaahetihî
 ipîho otîhasinîndaise. Aihî sura ipîho
 otîhasinîtisura yamîhapataatihapi wîndî
 nausainjîtihandî awaindîhandî ketî nasati
 nanusaataise. ⁷ Nanusainjîhi nîni osihandî
 awaindîhandasîni bimambîthônînisî mîhaapi
 yapîpataapihi nepandîti ahondaayo. Ahondaati
 piwîha wa nisapi gaatati satati kandihî
 atisataayo. ‘Sorîhone, Sorîhone, kînyî napaapi
 nîngisî nepî nanopîsasapaise?’ ndataase. ⁸ Ndihi
 nîni wihoanîha saundataato, “Awaisîhone,
 kînyî diyaamahônise,” undataato. Undonîhi ko
 nîngisî sandataase, ‘Nîni Nasaretihandahapi
 Jisaasihonîngi kînyî taapepi nanopîsasapaise.
 Aihî saimbi nîngi nanopîsasingîthônîni
 kahîtataato,’ ndataase. ⁹ Aihî isihya nîngisawî
 maasi niyohiyîhyaahi nausainjîtihandî baiwî
 mmonawaayopo. Mmonawaahandî kandî
 utaaho so nîngisî piwandindîhandî kiya wîndî
 baiwî atîhomisopo. ¹⁰ Aihî nîni Jisaasihoi
 saundîti nunjenataayo, “Awaisîhone, nîni
 wanî napitaitande?” undataato. Undonîhi

Awaisiho ningi sandataase, 'Kinyi dosisi sati aunahipati Damasikaasihandaahapi numwe. Numbw+ sati aunahipita noaipasam+hi utaaho wo otipipati nin+ gi nah+mitand+ kand+ timaniti ahiyohipatapi ko gi kahititaise,' ndati Awaisiho kandataase. ¹¹ Iyataati sandi awaindihandi nausainj+ti+handaa+hi nisi ndiha asis+nirati ap+paah+ asihatamataise. Ap+paah+ asihatamas+h+ kahapaamap+pa w+ndi bairidi moniho. Aih+ is+hiya n+ngisaw+ maasi niyohiy+hiya namapi ikw+raah+ nisis+ aunah+pa Damaas+kaasihandaahapi nowaayopo. ¹² Iyataati sati aunahipati Damasikaasihanda utaaho wo komi ambipati Ananaiyaasiho bindataise. Iyataati so Ananaiyaasiso Mosesihomi winihap+pa biyati japepih+rahore. Aih+ Judaahiya kap+h+ Damasikaasihanda bimohiy+hiya nahatiya utaaho gaahore tiw+ maarit+w+hore. ¹³ Isi ko nasati nis+hini det+ bitonda ningi sandataase, 'Naisohon+ Sor+hone, kinyi ndiha jap+h+ nausaaton+h+ jase,' ndataase. Ndihi keti suraan+h+ nisi ndiha asihanetindihandi owetih+ jap+h+ nga bairidi jataayo. Jataati koai bairidi iwinjataayo. ¹⁴ Aih+ ko Ananaiyaasiho sandataase, 'Nyami asoyaami Autaahaatiho komi gw+nyaati maaritindihandi mmondaap+ ah+ngisataise. Aih+ kinyi daih+ra nasapaapi Utaaho ainah+hoai usonapaise. Usohin+h+ Jisaasiho ko komi maahomwaanapi p+w+ha kahitih+ atimb+ mmonapaise. ¹⁵ Autaahaatiho sandi kahindimandi kinyi komi p+w+ha ausaitaape. Aimb+ kinyi mmonip+ ating+waiwaap+ ausaap+

isihiyai kaunditaatipe. ¹⁶ Aisi kinyi otih wonji mbimime. Kinyi Awaisihoai nini maipihaiwa kiyohiwaiwa nepinimape undiposapi waapoho nesamih kinyi maipihaiwa nehimaitaise,'” ndati Ananaiyaasiho kandataase.

Autaahaatihho Porihoi Natausaasih Noti Isihiya Judaahiyaamatipimetahiyai Pwihha Ausaati Kaundataase

¹⁷ “Aih nini kimbih Jerusaremimandaahapi japih nasataayo. Napiti anj awaindihandaatih Autaahaatihopi gaapundataayo. Gaapundataati siwipati witi Autaahaatihho piwanditandihati noaipasih mmonataayo. ¹⁸ Mmonataati sati siwipitaatih Awaisihoai usonataayo. Ushonih ko ningi sandataase, ‘Kinyi Jerusaremimanda kimbih namasi keti wapihap numwe. O kimbih bindapaapi nis kiyohiwaiwaapiha pwihha ausaapi isihiya kimbihapimiyai kaundisamaah kiya windi baiwi atihomaahitaapo,’ ndataase. ¹⁹ Ndih nini Awaisihoai saundataato, ‘Awaisihone, nini jhura anj gwiharaahaiwa isihiya ahoyanohiwaiwa nahatewaapih daindi isihiya kinyapi ghunyaahohiyihiyai mmoniti titi naputihonine. Aih sandapi isihiya kmiya aimi baiwi mmoniw gwinyaapihiyaare. ²⁰ Iyataati kinyi kaingiwaiwaapiha pwihha ausaasihho Sitipenihoi jhura tiwauhi napotaise. Aih sura ningimaawi bitotahaawi tiwauhis koai tiwotihandapi nini gaare ndaato. Aih isihiya Sitipenihoi nawihaara tiwitaatiwi apotihiri tiwathihaati niyohohipipa nousoahapi

naninyauhi nini kaiwa jaati bitondaayo. Isi saindi kimbih namasati ishiya kinyapi gihunyaahohiyihiyai neti nopisasohipipih namati piwaha japih gaaha kaundi kinyi kaingiwaiwaapiha piwaha ausaitaano,' unditi Awaisihoai kaundataato. ²¹ Kaundonhandi kandi Awaisihomaha ningi sandataase, 'Kinyi ishiya Judaahiyaamatipimetahiyenda kaanhi nutaapi kahitataaton numwe,' ndataase," undati Porho ishiya kapih ahoyanohiyihiyai kaundataase.

*Porhoai Romhiya Tunnwi
Yahwinohiyhiyaami Mitho Iwinjatataise*

²² Aih kiya nga baiwi atinisauhhandi kandi ishiya Judaahiyaamatipimetahiyenda numwe ndati Autaahaatho kandataase, undati Porho kaundisha kaapi apipaahi apousataise. Apowih kiya waati kaahaatiwi satawaatopo. "Utaaho siyati kiyaho nyangisati windi mbimimita sohoai timapise," tiwi kaahaatawaatopo.

²³ Kaahaatiwi Porho Autaahaathop sisipihindaase tiwi kiyaami apotihiri niyohohipipaami tiwathiathapa nesipapi autaahi moti timawaayopo. Aiw yapipatami waatihiri ikwaatipho nepi moti autaahi yotawaayopo.

²⁴ Aih tunnwi yahwinohiyhiyaami mitho tunnwi yahwinohiyhiyai kaundih kiya Porhoai tunnwi yahwinohiyhiyaami ananji numwaasi nandaawaayopo. Nandaahauhi tunnwi yahwinohiyhiyaami mitho kiyai saundataase, "Porhoai tiwisaih yayataati maiphandi saindi kiyonthe tati katiso kamaatiso

tīwi tipī nunjenīwīse,” undataase. Sandī isīhiyaamī nūṇaatohitīhandamī tanyaahaapī gwīnyaitandī kaundataase. ²⁵ Aiwī Porīhoai tiwītaatiwī nepī wīsasawī ahiyawaayopo. Aihī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīhomī yatīhī awaisīhoematatī bimisīho Porīhomīhinī detī bitosīhī koai Porīho saundataase. “Utaaho wo Romīhiyaamīhoai saiwī kawiwī tiwītaatiwī wīnīhapīpa ahondaindīho? Aiwī pīwīha atisatī tipītapaitandīhoaapīhī sangī pīwaatiwīhandī ketī tiwītaatiwī sandī gaatindīho?” undataase. ²⁶ Undihī ko awaisīho notī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīho awaisīhoai saundataase. “Utaamo kīmo isīhiya Romīhiyaamīhosī kīnyī koai napindapī saiwa kawisapaise?” undataase. ²⁷ Undihī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīho Porīhoenda nasataise. Nasatī Porīhoai sata nunjenataise, “Nyahī Romīhiyaanamīhojītapaapaahī kīnyī nīngī tītīhī kande,” undataase. Undihī Porīhomīha saundataase. “Ye, nīnī akītīnīhī Romīhiyaamīhonīne,” undataase. ²⁸ Undihī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīho Porīhoai saundataase. “Nīnī noaipatī Romīhiyaamīhonimatītandīhandapī nawīho aungwohandī awaisawīhiya gamanīhiyai nunyataayo,” undataase. Undihī Porīhomīha wīhoanīha saundataase, “O nīnīhī niyī apiya Romīhiyaamīhasanyurisī nanīmwihi nīnī tītīhī Romīhiyaamīhonīne,” undataase. ²⁹ Undatī Porīho tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīhoai kaundataase. Aihī tunnīwī yahwīnohiyīhiya Porīhoai tipī nunjendotīwīhiyaasī sa

Porihomi piwaha atisawaawi namapi keti bipi namahaawaayopo. Aih tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihoaisangi atisataati Porih Romihiyaamihotih saiwa aimi kawisono tati gwinyaataati yayataise.

Porih Judaahiyaami Awaisawuhiyaami Ndiheti Pihaha Ausaati Kaundataase

³⁰ Iyataati Judaahiya Porihopi siyati maiphandi sandi kaihe tiwi kasaihi atitandi tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho bowihihura Porihomi wirihiri senihandi nesipamatase. Iyati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho isihya Autaahaatihoai nandapa tihiwi isihyaapi nunyohiyihiyaami mitihyaapun isihya usa gwinyaahiya awaisawuhiyaapun napawi kiya ahoyandaatiwi piwaha nusoasataise. Aih kiya napawi aimi ahoyanihauhi tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho Porihoi numwaasi nasati kiyaami ndiheti ahihih bitondaise.

23

¹ Aih Porih kiya awaisawuhiya ahoyanawi bimohiyihiyai biyati winjatataati kiyai sata kaundataase, “Naisihyaate, nisi daindi bimohitihandi Autaahaatihomi ndiheti tihih kiyataayo. Kiyataati sandapi nisi maariho gandaise. Aindi nini itatamanindi bimaami napiti wani asisima kimetindaise,” undati kiyai kaundataase. ² Undati Porih kiyai kaundihihura Ananaiyaasiho prisiho mitiho isihya usa Porihomihini deti bitohohiyihiyai saundataase “Sami woni

Porihomi mipati jhaapise,” undataase. ³ Undihi Porihomiha Ananaiyaasihoai sata kaundataase. “Matoaatipati tiwatiheti ngandaati otihatihahi kahihoho nanati maipitindihandamatetishone, kinyi kimbihahi bindapaapi winihapipa japepihiripi titihi kireti kanditaape. Aihihandi kandi kinyi winihapipa nopisasipi ishiya ningi niwitaatiwi kaundapaase. Isi Autaahaatihoho akitinihahi gisi tihiwitaise,” undati Porihoho Ananaiyaasihoai kaundataase. ⁴ Sata kaundihahi ishiya Porihomihini deti bitohohiyihiya Porihohoi saundawaatopo. “Kinyi Autaahaatihohomi pirihiho otipipatihohoi satipi maipihandi napaapi kaundise?” undiwi Porihohoi itihundawaatopo. ⁵ Aihahi Porihomiha wihoaanaha kiyai saundataase. “Naisihiyaate, ninhi sopi Autaahaatihohomi Pirihiho mitihoho awaisihoho ndi windi baindigi munyaaho. Iyataati Autaahaatihohomi piwihaha utipihooatihahi satati ahotishapaahahi ninhi aimi gwinyaatihonine. ‘Kinyi kinyi mitihoho ishiyahai iwinjatisihopi maipihandi windi kamaatime,’ tati ahotishapaahahi ninhi gwinyaatihonine,” undati Porihoho kiyai kaundataase. ⁶ Aihahi ishiya Judaahiyaami awaisawihiyaha ahoyanohiyihiyaami usa Satiyusihiyaatihahi ami usa Parisihiyaatihahi bimauhi usonataati gwinyaataise. Siyati gwinyaataati awaisawihiyahi piwihaha waapihitati sata kaundataase. “Nisi naisihiyaate, ninhi ishiya Parisihiyaamihonine. Aihahi nisi niyhi apiyaisanghi Parisihiyaamihanyure. Aihahi ninhi ishiya napowawahi akitinihahi japhahi nepaitaapo

ndi gwinyaataati sandapi piwiha ausaati kaundonihi kandapi piwiha netaayo,” undati kiyai kaundataase. ⁷ Undati kiyai piwiha sataha kaundihi kaapi isihiya Parisihiya wihoanjihi Satiyusihiya wihoanjihi itihinnawaatopo. ⁸ Kiya itihinihohitimandi tanyaaha siyahaape. Satiyusihiya satiwihyaare, ‘Isihiya napohiyihiya japihi animwaahipatombi windi namepaitaapo. Iyataati kiyaami maariho wapihapi windi noaipasi namaayati nehi owetitaise. Iyataati Autaahaatihomi otipipatihiya yamihapataatih windi bimitaatiwihandi apipaahi owetise tiwihyaare. Aih am isihiya Parisihiya satiwihyaare, isihiya napohiyihiya japihi nepaitaapo tiwi ami maarihopi yaiho bindataise tiwi gwinyaapihiyaare. Aiw Autaahaatihomi enjerihiya otipipatihiya yamihapataatihapihiya yaihiya bindawaayopo,’ tiwi gwinyaapihiyaare. Is sandapi Porho kiyai kaundihi Parisihiyauni Satiyusihiyauni atisawaawi kandapi itihinnawaatopo. ⁹ Saiwi waapihininwi itihinnawaawi Parisihiya kiyaami usa Mosesihomi piwiha baiwi gwinyaapi katiwunjohiyihiya dopawi satawaatopo. “Nyahi mmonihonih kimo utaamo ainahihosi Autaahaatihomi enjeriho otipipatiho yamihapataatih bimisiho koai kaundiho,” tawaatopo. ¹⁰ Aih kiya waati awaindihandi itihinnawaatopo. Itihinnihauhi tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho siyati gwinyapenataise, Porhoai wihwihoanapi ahawawaawi komi ambipati nepi nurisipasaihi napwitaiso tati gwinyaataati yayataise. Siyati

gwinyaataati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho tunniwi yahwinohiyihiyai saundataase. “Sahi nuwi Porihoi numwaasi tunniwi yahwinohiyihiyaatami anjhandaatih maasi nandaapise,” undataase. ¹¹ Aih tunniwi yahwinohiyihiya Porihoi numwaasi naiwi anjaj+mihauhi bindataise. Bimih apatih Awaisiho Jisaasiho Porihomihini deti akohi bitondaati Porihoi saundataase. “Kinyi windi yamaimbi andititipi bime. Aimbini kiyohiwaiwaapiha piwaha kimbih Jerusaremihandaahi aimi andititipi ausaapi kaundapaise. Aimb Romihanda nopaapisangisi naasikati kaimbini kiyohiwaiwaapiha piwaha baimbi andititipi anusaape,” undati Awaisiho Jisaasiho kaundataase.

Porihohoai Tiwitaatiwi Judaahiya Piwaha Kanwi Wisasawaayopo

¹² Aih bowihihura ishiya Judaahiya ahoyanawaayopo. Ahoyaniwi bindawaawi satwi katawaatopo, “Akithini Porihohoai tiwitihaawi Autaahaatihom ndiheti katithaawo tiwi satawaatopo. ‘Nyahi nandapa waapoho namaanaati japar bimainjaati Porihohoai tiwitihaawaahi sura nandapa waapoho nandahaawe. O ami Porihoi timaawahaawaahi Autaahaatihom ndiheti aimi katahandisi naanjhandi ko nanyamitaise,’” tiwi piwaha wisasawaayopo. ¹³ Siya Porihoi tiwitaatiwi piwaha wisasohiyihiya 40 kaiwihandi waati nusatipihaapihiyaare. ¹⁴ Isi kiya nuwi prisihiyaami mitihiya prisihiyaisuni ishiya usa awaisawahiya gwinyaahiyaisuni satwi

kaundawaatopo. “Nyahi Poriho sohoai tiwitihaawi Autaahaatihomi ndiheti piwiha sataati katahaayo. ‘Nyahi nandapa waapoho namaanaati bimainjaati Poriho sohoai tiwihaahura sura nandihaawo,’ taati kataati wisasa ahiyihaayo. ¹⁵ Isi sahuni isihiya usa awaisawihyauni tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihopi piwiha satiwu nusoaasitaatiwe. ‘Porihomi piwiha japihi biyaati atitaani kinyi tunniwi yahwinohiyihiya usaisapi Poriho nyangisenda ahoyana bimitaani kapihi napita natipusoaase,’ undiwi jaiwitiwi piwiha nusoaasitaatiwe. Aisaihi nyahi Porihoai tiwitihaahiyaanini daihira otihapihi timaninaati jaawa timitihaawe. Timainjaati sangisenda sangi nasonihi otihapihi keti sohoai tiwitaano,” undawaatopo. ¹⁶ Saiwi kiya Porihoai otihapihi bimambiwi tiwitaatiwi piwiha kanihauhi utaaho waimwaaho wo Porihomi sanaamaatami mwaaho atiwisataise. Atiwisamapi ko waimwaaho tunniwi yahwinohiyihiyaami anjipipihi niyati nandaati Porihoai tiwitaatiwi katohiha ka Poriho saanihoai titihi kaundataase. ¹⁷ Kaundih Poriho aimi atisatosati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihomi yatih awaisawihiyaimatiwi bimohiyihiyaami woi gaata numwaataise. Numwaati koai saundataase. “Kimo waimwaamo tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihoai piwiha wa kaundita numwaasi naime,” undataase. ¹⁸ Undih ko awaisiho waimwaaho koai numwaasi niyataise. Niyati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihoai saundataase.

“Napwitatî bimisîho Porîho gaatihî nundî iwînjahonîhî kîmo waimwaamo pîwîha wa isîsihosî mîtihoai kaundîta numwaasi naime ndihî numwaasi nasataayo,” undataase.

¹⁹ Undihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtiho waimwaaho pîwîha kaundonîhî isîhiya atîwitauhî namatî waimaaho koai ikwîra iwîsi notî yandîhî maasî bitotamaamî saundatî, “Nîngî pîwîha napîtiîpîha kandîtaape?” undatî nunjenataise.

²⁰ Undatî nunjesîhî waimwaahomîha saundataase, “Judaahiyaamî awaisawîhiya Porîhoai numwaasi bousonîhî ahoyanîwî pîwîha pîwaatoîpîpîhî namme hitîtaatiwî pîwîha aimî katîwî wîsasawaayopo. Sandî Porîhoai tiwîtaatiwî jaiwaiwî Porîhomî pîwîha japîhî biyaatî tanyaahaapî atitaanî numwaasi namme hitîtaapo.

²¹ Iyataatî isîhiya taahiyîhiya kiyaamî usa 40 kaiwîhiyai nusatîpîhaapî taahiyîhiya satawaatopo. ‘Nyahî nandapa waapoho namaanaatî bimainjaatî Porîho sohoai tiwîhaahura nandîhaawe,’ tiwî Autaahaatihomî ndîhetî katîwî ahiyawaayopo. Aiwî kînyî Porîhoai natîpusoaaîsamîhî niyonîhî otîhapîhî timambîwî sohoai tiwîtaatiwî tîmanîniwî jatawaayopo. Isî Judaahiyaamî awaisawîhiya pîwîha sa kahîtisaihî kiyaamî pîwîha wîndî atîhomaawime,” undatî waimwaaho tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtihoai kaundataase.

²² Kaundihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtiho atîsatosatî waimwaaho koai saundataase. “Kîma pîwîma kînyî nîngî kandingîmaapî saindî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtihoai

nini kaundo undipi isihya usaisi windi kamundi me,” undati waimwaahoai waati kaundati natausaasataise.

Porihoi Tunnwi Yahwinohiyihiyaami Mitihoo Awaisihoo Gamanihoo Pirikisihooapihapi Natausaasataise

²³ Aihitunnwi yahwinohiyihiyaami mitihoo komi yatihit awaisawihiyaimatiwi bimohiyihiyaami utaahuri yahuri gaata numwaataise. Numwaati kuri saundataase, “Sahuraahi tunnwi yahwinohiyihiya naitihit isipit matoaatipati niwowi yapipataapihit daayohiyihiyaami taahiyihiya pihitimi 200 kaiwihiyai numwaapise. Aimitunnwi yahwinohiyihiya yaipati utarihataahi yapipataapihit dindaahaiwi ikwiraahi yahwinohiyihiyaami taahiyihiya pihitimi 200 kaiwihiyai numwaapise. Aimitunnwi yahwinohiyihiya osihandit awaindihandaasinipwisipit yaipati isipit daayohiyihiyaami taahiyihiya 70 kaimihiyai numwaapise. Saimitnumwaapit ahoaimit apatihit Porihoi numwaasi aunahipati Sisariyaahandaahapit maasi nutaatitwo. ²⁴ Aimit amit Porihopit osihaurit yatimwit numwaapit turimanitimise. Aisaihit Porihoo osihaurit kauramit wuwoaasinit niyonihit sahit baiwit numwaasi nuwit awaisihoo gamanihoo Pirikisihooapihit noaipaitaatitwe,” undati tunnwi yahwinohiyihiyaami mitihoo awaisururit kuri kaundataase. ²⁵ Kaundatosait tunnwi yahwinohiyihiyaami mitihoo piwihit wa satihit jipatitpiyataise.

26 “Nini Kirotiyaasi Risiyaasihonini kimandi utipimandi kinyi awaisihoni gamanihoni Perikisihonyapi jipatipaindi nusoasataayo. 27 Isihiya Judaahiya utaamo kimoai isipi numwaapi sohoai tiw+tot+wi+yauh+ nini atisataati kop+ Romihiyaam+hoe tauhi ninun+ nisi tunn+wi yahw+nohiy+hiyaun+ nowa kiyaam+ ikw+raat+hapi numwaasi nasahaayo. 28 Aih+ saiw+ Judaahiya koai tiw+taahiyohit+handam+ tanyaahaapi nini baindi atindi mmondond+ koai numwaasi isihiya Judaahiyaam+ awaisaw+hiya ahoyanoh+pip+hi+ notaayo. 29 Numwaasi nundi kiyaam+ piw+ha atisata sawana Judaahiyaam+ win+hapi+paapi ko neti nanyop+sasataise tiw+ neh+handi kaundawaatopo. Iyataati kiyaari siyahandi kaihe tisaihi nyahi ko sohoai tiwaat+sangi ami napuwawaatisangi kaito taati mmonaati atison+hi piw+ha akaaha wa w+ndi at+homiso. 30 Aih+ Judaahiyaam+ usa kimo utaamo sohoai tiw+to tiw+ nisapi noasaw+ piw+ha kan+w+ wisasawaayopo. Aih+ piw+ha ka nini keti atisataati namati koai kinyapi nandusoasataayo. Aindi nini isihiya kimoai piw+ha kaundi+w+ tiw+taahiyohiy+hiyai kinyapi kom+ nd+het+ siyahandi kaihe und+w+ ausaapi piw+ha kaundi+taatiwo und+ti aim+ kaundo. Isi kiya sawana kah+tisaihi kiny+ baimbi atimbi gw+nyaitaape,” tati tunn+w+ yahw+nohiy+hiyaam+ mit+ho jipati+piyati awaisurur+ isisi nutaat+mi+ nunyataise. 31 Aih+ tunn+w+ yahw+nohiy+hiya kiyaam+ mit+homi piw+ha kaundis+ha at+wiw+ Por+hoai numwaasi aunah+pati Sisariyaahandaahapi apat+hi

nowaayopo. Nuwî aunahîpati wîti otîhapîhi ahethîhata noaipawaayopo. Katamî ambîpati Andipatîrisihande. ³² Aiwî aunahîpati Andipatîrisihanda noaipahauhî bourwataise. Bourwihî tunnîwî yahwînohiyîhiya nehî yapîpataapîhi kiyaamî auhîra niyohiyîhiya nahatiya kapîhapî jîhara kiyaamî anîpîpîhapî nasawaayopo. Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiya usa osihaiwaasîni niyohiyîhiyaahîhi Porîhoai numwaasi Sisariyaahandaahapî nowaayopo. ³³ Nuwî Sisariyaahanda noaipawaayopo. Noaipapî utîpîhandî isîsi niyohîtihandî awaisîho Perikîsîhoai nunyawaayopo. Aiwî Porîhoai awaisîho Perikîsîhomî ikwîraatîhîmawaayopo. ³⁴ Aiwîmapî kiya tunnîwî yahwînohiyîhiya japîhi niyauhî gamanîho Perikîsîho utîpîhandî kandî awîndaise. Awîndaatî Porîhopî Romîhiyaamîhore tati gwînyaataise. Gwînyaataatî Porîhoai satatî nunjenataise. “Romîhiyaanîni yapîpatî taahîwaiwa jaawa bindîhaayonî kînyî kaiwaamî yapîpatî maahîwîtaahapîhone?” undatî nunjenataise. Nunjesîhi Porîhomîha pîwîha wihoanîha saundataase. “Nîni yapîpatî Sirisiyaahandaahapîhonîne,” undataase. ³⁵ Undihî awaisîho Perikîsîhomîha Porîhoai saundataase. “Gaasî gi pîwîha kahîtwî tîhîwîtaahiyohiyîhiya napsaihî nîni kînyîhaunî kiyaamîhaunî baidî atindî tipîtapaitaano,” undatî Porîhoai kaundataase. Kaundatosatî komî tunnîwî yahwînohiyîhiyai saundataase, “Sahî Porîhoai numwaasi nuwî awaisîho

Erotihomi anjhandi awaindihandaatih
napupwise,” undataase.

24

Porihopi Isihiya Judaahiyaami Mitihiya Siyati Kiyahore Undiwi Perikisihoi Kaundawaayopo

¹ Aih Porihopi anjhandi kandaatih napwitati bimihi asisaha 5 kiyati sanausotaise. Sanawih pirihihiyaami pirihihi mitihotih ami isihya awaisawihya gwinyaahiyaatih ami utaaho wo komi ambipati Tetaraasihotih Sisariyaahandaahapi nasawaayopo. Iyataati Tetaraasiho so Romihiyaami winihapipaapi biyati gwinyaahosi kapa winihapipa japepilirati Porihopi siyahore siyahore undati awaisih Perikisihoi neti kaundito tiwi koai kiya numwaasi maasi nasawaayopo. Aih kiya napwi awaisih Perikisihoiapihi noaipapi Porihopi siyahore siyahore undiwi awaisih ko Perikisihoi kaundawaayopo. ² Aih awaisih Perikisihoi Porihoi gaata numwaasih ko nasataise. Aimi napihi utaaho wo Judaahiyaami mitihyaami piwaha neti kaunditandih Tetaraasiho piwaha Porihopiha satati ausati kaundataase “Awaisihonj Perikisihonye, kinyi nyangisi baimbi itatamanipi nyainjaapi biminhi nyahi biyaati bindihaayo. Aimb kinyi nyainjaapi biminhi pwisipati kihaiwa kihaiwa naanjhaiwa wandi namoaipase. Iyataati kinyi gwinyaahingitihand gaahandaahi nyami isihiyaisi iwitatamanipi aunahipati nahatewaara naanjhaiwa kihaiwa kihaiwa

noaipasihihaiwa ipihatimbihone. ³ Aihĩ kinyĩ saimbi kaingitihandapi nyahĩ mmonahaawi apipaahi aungwohandi asakiyaati gaare taati maaritahaayo. ⁴ Aisi nyami piwaha nini wĩndi utaraha kamaahititaani maipihonji kahitisihi gaahati kanyimbi napaisaati nyami piwaha atinyime. ⁵ Kĩmo utaamoai nyahĩ usonihonhi maipihaiwa pihitakiyahore. Iyataati ko Judaahiya yapihi nahatewara bimohiyihyaami otihapihi daayati ndiheti itihnniwi kaitaatiwihaiwa kiyati ami isihya tundaatiwihaiwa kiyahore. Iyataati sori nyami isihya usa natapaatiwi yandhi utaho Nasaretihandahapihomihireti japepihrohiihiyaami awaisihore. ⁶ Iyataati ko nyami anji awaindihandaatihĩ utaho wo Judaahiyaamatipimetahoi numwaasi nandaataise. Iyataati sandaahĩ nyami anji awaindihandi neti maipiyati nanyopisastotataihĩ nyahĩ koai napuwitotaati isiwahaayo. Iyaati nyahĩ nyami winihapiapai koaisi kinyi nepi nopisapaise unditotaati isiwahaayo. ⁷ Siyaati koai kaunditotaati isiwonhandi kandi tunnwi yahwinohiyihyaami mitiho Risiyaasiho nasati apihimaanyatati nyami ikwiraatihapi Porihoi andititahi ahwati numwaataise. ⁸ Iyati ko Risiyaasiho nyahĩ Porihoi isiwati piwaha kaundohiyihyaanangi awaisiho Perikisihoaapihi piwaha titihemaitaatiwi komi ndiheti noaipapise nyatataase. Noaipapise nyatihĩ nasahaayo. Isi kinyi kwahonji koaisi nunjesamihĩ ko sawahomĩ maahomwaanapi

biyati nyami piwaha kaundaati isihohitihandapi kahitonihini kinyi baimbi atimbi gwinyaitaape,” undati Tetaraasiho Perikisihoi kaundataase. ⁹ Satati Tetaraasiho Perikisihoi Porihopi siya siya kiyahoe undisahaapi Judaahiya nahatiya sa piwaha akaahaare undiw Perikisihoi kaundawaatopo.

Porihoi Perikisihoi Komaha Ausaati Kaundataase

¹⁰ Aiwai kiyaamaha kaundawi owetih Perikisihoi Porihoi kinyaha piwaha wani katime undataase. Undih Porihoi komaha Perikisihoi saundataase, “Kinyi kinaungwaha taahiwaiwet Judaahiyaanangi nyainjaapi bindapaapi nyangi titihepinyamapi biminihini kinyi saimbi kaingiwaiwaapaahi aimi gwinyaati mmonitihonine. Isi kimiya nisapi siyahoe siyahoe tiwi kahitohaapi ami nisaha ausaati kahititandi maaritataayo.

¹¹ Aisi Jerusaremihanda Autaahaatihopi gaapunditondi nisi nasohitihandapi kimiyai nunjesamaahi akitatise tisaihi kinyi kiwahoni baimbi atimbi gwinyaitaise. Iyataati asisaha windi taaha pihitati sanamaise. Nehi ikwimwaindimwitihi auhrami yahuri ¹² kiyahanya aimi sanotaise.

¹² Aindi nini isihiya usaisati anji awaindihandaatihini windi itihimanihonihini ami Judaahiya windi maanisonihopo. Iyataati Jerusaremihanda anji awaindihandaatihuni aunahipati katami otihatihini isihiyai apowitandaha piwaha windi kamaatonihini isihiya windi nunaatiwi timunihauhi Judaahiya ningi maanisonihopo.

¹³ Isi kima piwima Judaahiya ningi jaiwindiwi kandohimaapi kiya piwaha siyahaape hitiwi kamaahitisihi kinyi kiyaami piwaha kaami tanyaaha windi baimbi atihomimbi gimumnyaitaise.

¹⁴ Iyataati nisapi kiya Nasaretihandaaahapihomihireti daiwi bitopi japepihirohiyihyaamihore tohitimandihi akite. Nini Nasaretihandaaahapihomihireti japepihirohitimandi nyami asoyaami Autaahaatihomihireti japepihirataayo. Ahi sandapi titihimahe tiwi Judaahiya katawaatopo. Aindi nini Autaahaatihomi winihapi pa Mosesihoai numwimbipaapuni Autaahaatihomi piwaha atiw nepi ausaahohiyihya piropetihiyaami piwaha nahatewa jipatipaiwi ahiyohiwaiwaapuni bairidi gwinyaatihonine.

¹⁵ Aindi nini isihya gaahiyauni maipihaiwa kiyohiyihyauni napowawi akitinhi Autaahaatihom katonhi japihi nepaitaapo ndi Judaahiya kimiyaamataindi naasikati kairidi bairidi gwinyataayo.

¹⁶ Aindi nini Autaahaatihomuni isihyaamuni ndiheti nahateweti anditititi titihi nga kairidi bindataayo. Ahi sandapi nisi maarho gandaise.

¹⁷ “Ahi nini nundi aunahipati wiwaara bimonihini kinaungwiha waiwa sananihi japihi nisi naisihiyenda Jerusaremihandana nasataayo. Nasataati nawihom isihya nenoaahitisaawihiyai numwitandi isisi nasataayo. Aindi aimi napiti bindataati nandapa anj awairidihandaatihini nesi nairidi pirisihiya isihyaapi nandapa tihwi Autaahaatihomai nunyohiyihya pirisihiyai nunyonihini kiya nandapa tihwi Autaahaatihomai

nisapi nunyawaayopo. Sauri yatimwi kaitandi japihi napitihonine. ¹⁸ Aihini noaipati gaahoninimatitandihandi aimi kaindi owetihigaahoninani anjawaaindihandaatihinandaati prisihiya ishiyaapi nandapa tihwi Autaahaatihoi nunyohiyihiya nisapi nandapa tihwi Autaahaatihoi numwitaatiwi nunyati bimonihisuraanini ningsi niwitaatiwihiyani nisonawaayopo. Iyataati sura ishiya ningsisawitaahiyihiya windi bimimopo. Iyataati amisura ishiya windi piwihana nunaatiwihaiwa kamaatopo. ¹⁹ Iyataati yapipati Esiyaahandaahapi Judaahiya ningsi nipipiwihakandohiyihiya piwihawa ahotanaaraahi nisapiko sisaihe tiwigi kiya kahititaatiwimbihihiminapitihiyaasi windi namaasopo. ²⁰ Namaapiwi owetisi nini jihijudaahiyaami awaisawihiyakimiyaami ndiheti bitondaati maipihandiwindi kaisanini nisonawaawaahi gi ausaapi kahitito. ²¹ O ninini piwihawetisi nehi piwihawa ishiyakimiyaami ndiheti bitondaati jihisaunditi kaundataayo, 'Autaahaatihoshihiya napohiyihiyai ahowimahonihijapihinepaitaapo ndinini baindi gwinyaataati ishiyai ausaati kaundonihisandapi sahi wani kimura piwihakandawaatopo, unditi awaisawihiyai jihikaundataayo,' undati Porihoperikisihoi kaundataase. ²² Iyataati awaisiho Perikisihojisaasihopi gwunyaahohiyihiyaami kiyohiwaiwaapi aimi gwinyaahore. Aihiko Perikisihonamatiporihoisunijudaahiyaami awaisawihiyaisuni saundataase, "Tunniwi yahwinohiyihiyaami

mitiho Risiyaasiho nasonihura sihi sami piwiha atindi tipitapaati mmondaani shapi jatiwise,” undataase. ²³Undatosati komi tunniwi yahwinohiyihyaami awaisihoai saundataase. “Kinyi Porihoi numwaasi numbwi awaisiho Erotihomi anjhandaatih ahwise. Ahwisamih tunniwi yahwinohiyihyaami wo iwinjaati bimone. Bimonih Porihoi deti masapipih daayati bimone. Iyati ami Porihoi wapaapi nenoaahitanaah komi naisihya piwaundiwi nandapauni ami kahapaamapi numwitaatiwi gaare ndaato,” undati tunniwi yahwinohiyihyaami awaisihoai Perikisihoi kaundataase.

Perikisihoi Porihoi Kinaungwiha Yatairapi Napuwataise

²⁴ Aih Perikisihoi bimainjati asisaha waiwa aimi sanahi Perikisihouni komi apwaataati Dirusiraahaatuni mainjanyuri nasamaise. Iyataati komi apwaataati Dirusiraahaati isihya Judaahiyaamihaate. Aih kasanyuri nami bindamaami Perikisihoi Porihopi nasane tati gaatih Porihoi niyati koai iwinjataise. Iyataati Porihoi isihya Jisasi Kiraasihopi giwunyaahohitihandami tanyaahaapi ausaati biyati kaundataase. ²⁵ Iyataati Porihomi piwiha Perikisihoi kaundisaha isihya titih gaahaiwa kaiwi bimitaatiwihandapun ami isihya ipatisaniwi baiwi bimitaatiwihandapun kaundataase. Iyati Porihoi ami Autaahaatihoi ipotihura maipihaiwa kiyohiyihyai neti tipitapaati yandihemaitandihandapun ahoyati

kaundataase. Kaundihi Perikisiho piwaha sanya atisataati yayataise. Yayataati Porihoi saundataase, “Gaasi kinyi japihi numwe. Siihi asisaha wa nehahaara japihi kinyi piwaha atitandi gaaito,” undataase.²⁶ Iyataati Perikisiho Porihopi nawho naninyonihii bipi nandusoasitanda tati gwinyaataati nahateweti Porihoi gaata numwaasihii naihi pihitimi piwaatamaise.

²⁷ Aihii ipotihura Porihoi napwitati bimihii kinaungwaha yatairi aiiii sanawihihura utaaho wo komii ambipati Posiyasi Pesitaasiho Perikisihomii aunahipati netii awaisiho gamanihoematati bindataise. Aihii Perikisiho Judaahiyaapi nyamii piwaha atinyisati kiyataiso tiwi maarititota Porihoi daahii ipihatihii napwitati bindataise.

25

Porihoi Komii Piwaha Utaaho Wo Romhiyaamii Miihoo Sisaaho Atiwitandi Nutandi Pesitaasihoai Kaundataase

¹ Aihii Pesitaasiho Perikisihomii aunahipati netii otipipati kiya Sisariyaahanda bimihii asisaha mairii manya sanausotaise. Sanawihii Jerusaremihandaahapi niyataise.² Niyatii Pesitaasiho noaipasihii prisihiyaamii miihiya prisihiyaunii Judaahiyaamii awaisawihiiya gwinyaahiyaunii nutasi nuwii Pesitaasihoai Porihopi winihapipa netii nopisatati siya siya kiyahore undwi Pesitaasihoai kaundawaatopo. Aiwii kiya Pesitaasihoai andititwi saundawaatopo.³ “Kinyii nyangi

gaahati kanyimbi Porihho Jerusaremihandaahapî napîta nepî natîpusoaase,” undawaatopo. Sandî kaundohitîmandî Porihhoai natausaasonihî niyonihî kiya otîhapîhî timambîwî Porihho sohoai tiwîtotîwî jaiwaiwî kaundawaatopo.

⁴ Kaundauhî Pesîtaasiho komîha pîwîha saundataase, “Porihho Sisariyaahanda napwîtatî bindataise. Bimisî nînî masîhonjî kîmbîhî bimambîtî japîhî Sisariyaahandaahapî nuto. ⁵ Aisî sahî awaisawîhiyaatamî usaatî nîngisawaatî maasî Sisariyaahandaahapî nutawaato. Nowaatî ko Porihho wiwa maipîhaiwa kiyonaaraahî siya siya kaihe tîwî katisaihî nînî atitaano,” undataase.

⁶ Aihî Pesîtaasiho Jerusaremihanda bimihî asisîha ⁸ kiyatisangi amî ¹⁰ kiyatisangi sanawihî japîhî Sisariyaahandaahapî notaise. Naihî isîhiya Judaahiyaamî awaisawîhiya maasî koaisawî nowaayopo. Nuwî nanopawî bowihî Pesîtaasiho niyatî anîhandî pîwîha pîwaatîwî tîtîhemahohîtîhandaatîhî bindataise. Bindataatî Porihhoai tunnîwî yahwînohiyîhiya numwaasi kapîhî napîtaatîwî kaundataase. ⁷ Aihî Porihho kapîhî aimî napihî isîhiya maasî Pesîtaasihoaisawî niyohiyîhiya Porihhoai otîhaatemapî nesîwesîpî bitotawaawî Porîhopî siyatî maipîhaiwa pîhitatî kiyahore tîwî katawaatopo. Iyawaawî kiyaamî pîwîha Pesîtaasihoai kaundohîha siyahaape undîwî Pesîtaasihoai baiwî kamundopo. ⁸ Aihî Porîhomîha wihoaanjîha sata kaundataase. “Nînî Judaahiyaamî wînîhapîpa Autaahaatîho Mosesihoai numwimbîpaunî anî

awaindihanduni neti namopisasi+honine. Aindi ami nini Romihiyaami awaisawihiya gamanihiyai maipihaiwa apipaahi windi kamaawindihonine,” undati Porho Pesitaasihoai kaundataase. ⁹ Aih Pesitaasiho siyati gwinyapenataise nyam piwaha atinyisati kiyataiso tiwi Judaahiyaami awaisawihiya maarinitotati Porhoai sata nunjenataise. “Kinyapi Judaahiyaami awaisawihiya siyahore, siyahore tiwi kahitohihaapi piwaha Jerusaremihanda japihi nini atitaani Jerusaremihandaahapi naitaino?” undati nunjenataise. ¹⁰ Aih Porihomiha wihooanaha Pesitaasihoai saundataase. “Romihiya awaisawihiya piwaha piwaatiwi titihemahohitihandi anhandi kimande. Isi nisi piwaha atitaatiwihapihi kimbhe. Iyataati nini ishiya Judaahiyaisi maipihaiwa wiwa kamaawindihonine hitonhi kinyi aimi atimbi gwinyaapihone. ¹¹ Iyataati nini Romihiyaatami winihapipa neti nopisasi+ti maipihandi windi kaisanihi nisonawaawi sohoai tiwitaano tawaawaahi gaasi kaiwi niwitaatiwe. O kimiyaami piwaha kandohima akitihaametati jaiwitanahaahi ishiya usa ningi nanimaapi Judaahiyaami awaisawihiyaamihetini+maitaatiwi owetise. Iyataati nisi piwaha Romihiyaami awaisiho mitiho Sisaaho atisati titihemaitandi aunahipati Romihandaahapi nutaano,” undati Porho Pesitaasihoai kaundataase. ¹² Undihi ishiya usa Pesitaasihomi yatih bindawaawi otipipati kaiwi Pesitaasiho koaisawi piwaha

atiwi maasi titihemahohiyihiyaisati Porihoromihandaahapi nutandihandapi maasi kiyaisati piwandaase. Piwaata kiyatosati Porihoi Pesitaasiho saundataase. “Kinyi awaisiho Sisaahopi nisi piwiha atinisiati titihenimaita Romihanda nutaano tapaani gaasi kinyi awaisiho Sisaahoaapihi nutaapo,” undati Pesitaasiho Porihoi kaundataase.

Pesitaasiho Akiripaahoi Porihopi Kaundataase

¹³ Aihisi asisaha wiwa pihitahaiwa aimi sanaiihura awaisiho wo Akiripaahouni komi sanaamaati Benaisihaatuni Pesitaasihoai usondaatimi Sisariyaahanda nomaise. ¹⁴ Numwi Pesitaasihoaisami Sisariyaahanda bimihisi asisaha pihitati utarihandi sanausotaise. Aihisi sura bindawaawi Pesitaasiho awaisiho Akiripaahoi Porihopi saundataase. “Utaho woi Perikisihonu wamusoasati daahi ipihatisati neti napusihini napwitati yaiho bindataise. ¹⁵ Aihisi niniji hura Jerusaremihanda naindi bimonihini prisihiya mitihyauni Judaahiyaami awaisawihiya gwinyahiyauni Porihopi winihapipa nopisati siyahore siyahore,” tiwi kandawaatopo. Aihisi kiya ningsi sandawaatopo. “Kinyi utaamo kimoai kinyi maipihaiwa kiyapaini nyahitihusihini napwitaapo undipi kaunde,” ndiwi kandawaatopo. ¹⁶ Aihisi ninikiyai wihooanaha saundi kaundataayo. “Nyahisi Romihyaanini utaho wopi siyahore siyahore tisihini keti kuraanini naanhandi numwitihaawi siyahandini windi ahimotise. Owetise.

Utaaho maipihandi kaise tohihouni ishiya kopu siyahoe siyahoe tiwi katohiyihiyauni ahoyanwi bitotawaawi maipihandi kaise tohiho tipitapaapu atitaatiwihiyaami ndiheti bitondaati siyate tati katitandi siyati ahondaise,” unditi kaundataato. ¹⁷ Aihisihiya kiya Porihopu siyahoe siyahoe tiwi katohiyihiya ningisawu maasi kimbihapu nasawaayopo. Aihini otihiwindi minjatiti bowihi keti kuraanihi anihandi piwiha piwaatiwi titihemaitaatiwihandaatihi bindataati Porihoi tunniwi yahwinohiyihiya numwaasi napitaatiwi gandaato. Gaatonhi kiya Porihoi numwaasi nasawaayopo. ¹⁸ Aihisihiya ko siyahore, siyahore tiwi katohiyihiyauni maasi nisi ndiheti dopu bitotawaawi Porihopu siya siya maipihandi awaindahandi kaihe tiwi katitaawo ndi atinjasonhi piwiha naanihaapu windi kamaatopo. Owetise. ¹⁹ Nehi Autaahaatihopu kiyaami gwunyaahohitihandapuni utaaho wo Jisaasiho aimi napwisi kopu Porihoi japihi nepati asohoematati bindataise tati katihikandapuni Porihoi itihundawaayopo. ²⁰ Aihini piwiha ka atindi tipitapaitandihandapu naanihi namati Porihoi saundataato. “Kinyi Jerusaremihandaahapu naitaino? Naisamihikinyi piwiha kapihi Jerusaremihanda atindi tipitapaitaano,” undataato. ²¹ Undonih Porihoi sandataase, “Nini piwiha mitiho Sisaaho atinisiati titihemaitandi Romihandaahapu nutandi kimbih bimisanhi tunniwi yahwinohiyihiya ninjaawu bimito,” ndataase. Nihini saundataato. “Gaasi shi nini nandihisoasisanhi Romihanda Sisaahoaapihi

naisamihuraapɪ tunniwi yahwinohiyɪhiya ginjaawi kimbihɪ bimɪto undɪti kaundonihosi yaiho bindataise,” undati Pesitaasiho Akiripaahoai kaundataase. ²² Kaundihɪ Akiripaaho Pesitaasihoai saundataase. “Kiyonaahɪ nisangi komɪ piwɪha katonihɪ atitandɪto,” undataase. Undihɪ Pesitaasiho Akiripaahoai saundataase. “Gaasɪ bousonihɪ kɪnyɪ komɪ piwɪha atiwiwitaapo,” undataase.

Porɪhoai Tunniwi Yahwinohiyɪhiya Numwaasi Naiwi Akiripaayɪ Benaisiyaamɪ Ndihetɪ Ahɪwisawaayopo

²³ Aihɪ bowihɪ Akiripaayɪ Benaisiya nasamaise. Napihɪ isɪhiya usa utihɪri apotihɪri naasiketihapa gaahapa niwi niyopɪ naahɪpiwɪ apwɪtihɪri gaahɪri ipopɪ kasanyuri numwaasi nasawaayopo. Aihɪ kasanyurisawɪ maasɪ isɪhiya tunniwi yahwinohiyɪhiyaamɪ mɪtihiyaunɪ satɪ aunahɪpa Sisariyaahandaahapɪ awaisawɪhiya usaunɪ aɲɪhandɪ isɪhiya ahoyanɪwɪ piwaatitaatɪwɪhandaatihɪ nandaawaayopo. Aihɪ Pesitaasiho tunniwi yahwinohiyɪhiyai kaundihɪ kiya Porɪhoai numwaasi napɪwɪ nandaawaayopo. ²⁴ Numwaasi nandaahauhɪ Porɪho aɲɪtihi bimihɪ Pesitaasiho isɪhiyai saundataase. “Kɪnyɪ awaisihonɪ Akiripaahonunɪ isɪhiyaatɪ nahatiyaatɪ kimbihɪ bimohiyɪmiyaate. Kimo utaamoai usowise. Isɪhiya Judaahiya Jerusaremihandaaahapɪhiyaunɪ kimbɪhapɪhiyaunɪ utaamo kɪmopɪ maipɪhaiwa siya siya kaise tiwi katohihore. Aiwɪ kiya nahatiya waapɪhitɪwi, ‘Utaaho so

asohematati bimimone. Sohoai tipe,' tiwi katohihore. ²⁵ Aihini nini ko maipihandi windi kiyonihimmonataataahi komi maipihandi kaindihandapi napwitondi piwihati atindi tipitapaati mmonataati apipaahi owetise. Aihini Porihoko kimo sawaho ningi sandataase. 'Nisi piwihati mitiho Sisaaho atisati tipitapaati mmondandi Romihandaahapi nutaano,' ndataase. Aihini nini saundataato, 'gaasi mitiho ko Sisaahoapihi nandihisoasisanihi nutaapo,' undataato. ²⁶ Iyataahandi kandi nini Sisaahoapiwihati sisiyihati ahotahotihiki moai kinyapi nandusoasataayo unditi nyami awaisihoko Sisaahopi utaahoisati ahoya nusoasitondi piwihati baandi atindi mmonihonihiki owetise. Aihini kinyi Akiripaahoniki awaisihonitihiyataati kinyi ndihetuni ami sahi isihiyataati kimiyaatami ndihetuni numwaasi Porihoi nasataayo. Aisi ko katonihini nyahinahatiyaanini biyaati atitahaawo. Atisahaawi Sisaahoai Porihopiki piwihati siyihape unditi jipatipaitandihati atindi nini naitaano. ²⁷ Piwihati atindi naitaano tohitimandipapaapimaato. Utaaho napwitiandihoi nandusoasataati piwihati wa sisiyihape unditi jipatipaindiki koaisati ahoya namusoasataataahi sandi titihimahe ndi gwinyaataati kandaato," undati Pesitaasiho isihiyati sandi anihandaatihihahoyanohiyihiyaisuni Akiripaahoaisuni kaundataase.

26

Porihoko Akiripaahoi Komi Piwihati Ausaati Kaundataase

1 Undati Pesitaasiho kaunda namihaasihi Akiripaaho Porihoi saundataase. “Kinyi piwaha atitaani wani katime,” undataase. Undih Porihoi doti bitondaati kiyai saundataase. “Nisi piwaha wani namasati ausa kasatitaani atinjatwise,” undataase. Undatosati piwaha namasati sata kaundataase. 2 “Awaisihoni Akiripaahone, nini awaindihandi maaritataayo, Judaahiya nisapi siyahore, siyahore tiwi jaiwindohitihandapi kinyi ndiheti kahititando. 3 Iyataati nyahi Judaahiyaanamahi nahatewa kiyohiwaiwaapuni nyahi wapaapi maariho kiho kiho gwinyaawaati kiyohiwaiwaapuni kinyi aima mmoni pi gwinyaapihone. Saimbi mmoni pi gwinyaapihoni tih piwaha nini kahititandi api paahi maaritataayo. Isi nisi piwaha kahitisanhi kinyi bipi napisaati atinitaape.

4 “Aindi nini sangihoninhura nisihiyaisati nisi yapipata bimambiti Jerusaremihanda napiti bindataayo. Saindi metihoninhuraapimaawi daindi bimaami napiti wani kimurandaise. Aih Judaahiya nahatiya sandapi aima baiwi nisoniwi gwinyaapihiye. 5 Iyataati ishiya Judaahiyaami usa Parisihiyo tiwi ambihitohiyihiyaamihonine. Iyataati Parisihiya Autaahaatihopi gwunyaapi kiyohitihandi siyate, Autaahaatihomi winihapi pauni ami winihapi pa sawanaamihapauni nepi timaamaipi ahoyawi japepih rawaawi api paahi naanihande. Iyati naanihandisi ishiya Judaahiya usami gwinyaapi kiyohiwaiwaisi ipihatisamahande. Iyataati nini

kiyaamihireti japepihiriti kiyonihit Judaahiya nisoniwihoninis kandapi katitaatiwaahi ausaapi sawana katito. ⁶ Iyataati jihura nyami asoyai Autaahaatoho saundataase, 'Isihya napohiyihiyai ninii ahowimasanihi japihi nepaitaapo,' undati kaundataase. Kaundati wisasati ahaisihaapi akitihandi akitinhi noaipaitaiso ndi waati gwinyaataayo. Saindi gwinyaahonihit kandapi piwaha nanesihit wani kimbihit piwaha titihemapi tipitapaahohipipihit bitondaayo. ⁷ Iyataati nyami asoya 12 kaiwihyaami saisatoya wani bimohiyimiya kimitaisangi Autaahaatoho isihya napohiyihiyai ahowimatit japihi numwaito tati katindihandapi akitihandi noaipaitaiso tiwi andititiwi watipitiwi gwinyaawaayopo. Aiwi Autaahaatihomihireti nahateweti japepihiriwi gaapundiwi bindawaayopo. Saiwi kiya gwinyaapi bimauhi ami nisangi naasikati kaindi gwinyaati bindataati Jisaasihopi Autaahaatoho ahowimatit japihi numwaase unditi isihiyai kaundonihit kandapi kinyi maipihandit katapaase ndiwi piwaha nehihandit awaisihone kandawaatopo. ⁸ Iyataati sahi Judaahiyaami awaisawihyaate, Autaahaatoho isihya napohiyihiyai japihi ahowimatit numwaitandihandapi gwinyaitihaawi naanataamaise. Owetise. ⁹ Iyataati nisangi jihura naasikati kaindi isihya usa Jisaasiho Nasaretihandahapihomihireti japepihiriwi gwinyaapi bimohiyihiyai neti nopisasiitano ndi gwinyaataayo. ¹⁰ Saindi gwinyaataati Jerusaremihandi kiyohitihandapi kahititaano.

Pirisihiyaami awaisawahiya mitihiya
 pirisihiyaami piwaha kandauhi nesi nini kapih
 Jerusaremihanda daindi ishiya Jisaasihopi
 giwunyaapi komihireti japepihrohiihiyai isiti
 numwaasi nundi napuwataayo. Iyataati ishiya
 Jisaasihopi giwunyaahohiihiya tiwitaatiwi
 piwaha katauhaahi ningi maasi gaasi tipise
 unditihoni. ¹¹ Aindi nini pihindihaiwaara
 anji gwiharaahaiwa ishiya ahoyanohiwaiwa
 nahatewaapihi daindi ishiya Jisaasihopi
 giwunyaahohiihiyai ambipati yaawhandi
 nunyataayo. Sandi nini kiyohitimandi ishiya
 kiya Jisaasihopi giwunyaahauhi kiya kopi
 windi gimaawunyatondi kiyaapi aponyih
 naanjihandi nunyataayo. Iyataati kiya
 Jisaasihopi giwunyaahohitihandapi apipaahi
 aungwohandi aponyataise. Aponyih aunahipati
 wiwaaraahimaawi daindi kiyai naanjihandi
 nunyataayo.

*Porho Nepemaitati Jisaasihopi
 Giwunyaasitihandapi Awaisiho Akiripaahoai
 Kaundataase*

¹² "Aih pirisihiyaami awaisawahiya mitihiya
 pirisihiyaami piwaha kandauhi asisaha waara
 ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiihiyai
 naanjihandi numwitondi aunahipati
 Damasikaasihandaahapi notaayo. ¹³ Aih
 awaisihone ipho otihasinitih daihira
 otihapih nini taati niyonih nausainjitihand
 awaindihand windi iphoai apipaahi
 nusatiphaahandi yamihapataatihapi
 napih mmonataayo. Aih kand nau-
 sainjitihand nngisuni ishiya maasi

nɪngisawɪ niyohiyɪhiyaisunɪ yanyutaataise.
 14 Yanyutaasɪhɪ nahatiyaanɪnɪ sandɪ
 nausainjɪtɪndɪ awaindɪndapɪ nyahɪ yayaatɪ
 yapɪpatetɪ tɪmahiyahaayo. Tɪmahiyaatɪ
 nahatiyaanɪnɪ ahotɪhaawɪ Judaahiyaanamɪ
 pɪwɪha Ipiruhaara pɪwɪha wa sataha noaipasɪhɪ
 nɪnɪ niwahonɪnɪhɪ atisataayo: ‘Sorɪhɔŋe,
 Sorɪhɔŋe, kɪnyɪ napaapɪ nɪngɪ taapepɪ
 nanopɪsasise? Kɪnyɪ nisɪ gwɪnyaahohɪrɪhɪretɪ
 kamaimbɪ gi wɪretɪ saimbɪ kiyapaapɪ kɪwahonɪ
 nepɪ nopɪsasɪnapaise,’ ndataase. 15 Aihɪ nisɪha
 pɪwɪha wihoaanɪha saundataato, ‘Awaisɪhɔŋe,
 kɪnyɪ diyaamahonɪse?’ undataato. Undonɪhɪ
 komɪha wihoaanɪha nɪngɪ sandataase, ‘Kɪnyɪ
 taapepɪ nanopɪsasingɪhonɪnɪ Jisaasihonɪnɪto.
 16 Kɪnyɪ nisɪ otɪpɪpatɪ nɪpɪ bindapaapɪ wanɪ
 kɪmandɪ mmonɪhingɪtɪmandapunɪ amɪ wiwa
 ipotɪhura nangɪsɪtaanɪ kaiwaapunɪ ausaapɪ
 isɪhiyai kaundɪtaape. Aihɪ nɪnɪ sandapɪ
 kahɪtɪtɪ ahɪngitandɪ nasonɪhɪ wanɪ nisonapaise.
 Isɪ kɪnyɪ nepapɪ tɪtɪhɪ bitose. 17 Aisɪ nɪnɪ
 isɪhiya kinyɪhiya Judaahiyaapunɪ isɪhiya
 usa samɪ dawaapɪpɪhapɪhiya Judaahiya-
 matɪpɪmetahiyaapunɪ nandɪhɪsoaasisanɪhɪ
 nutaape. Naisamɪhɪ kiya naanɪhaiwa
 nahɪmisaihaahɪ nɪnɪ gisɪ andɪtɪhitɪ ginjaatɪ
 bitoaito. 18 Ginjaatɪ nɪnɪ bitosanɪhɪ kɪnyɪ
 kiyaapɪhɪ numbwɪ kiyaamɪ ndɪha nepɪ
 nusorɪhaitaape. Nusorɪhaasamɪhɪ kiya
 gaahandɪ mmonawaawɪ asɪhatindɪhandaatɪhɪ
 namasi nepemaitɪwɪ nausainjɪtɪhandetapɪ
 napɪtaatɪwe. Aiwɪ kiya Bwaasɪrɪhɪramɪ
 watɪpɪhandaatɪhɪ namasi Autaahaatɪhomɪ

watipihandi gaahandetapi napitaatiwi
 kaitaape. Saimbi kaisamihikiya nisapi
 ginunyaasaihi nini kiyaami maipihaiwa
 kiyohiwaiwa nemwaitande. Nemwasanihi
 kiya noaipapi ishiya usa nisapi baiwi
 ginunyaahohiyihiyaisawi timaamaitiwi maasi
 bindawaawi Autaahaatihomi gaahaiwa
 naitaatiwe,' ndati Jisaasiho kandataase" undati
 Porihoho Akiripaahoi kaundataase.

*Porihoho Akiripaahoi Autaahaatihomi Pihaha
 Ausaati Daindihandapi Kaundataase*

¹⁹ Akiripaahoi sata kaundatosati
 jhaati ami saundataase "Awaisihoni
 Akiripaahone, Awaisihoho Jisaasiho satati
 kandihati atindi mmonihohitihandi windi
 namaamaho. Owetise. ²⁰ Windi namaamati
 aunahipati Damasikaasihanda wuwaninhi
 Autaahaatihomi pihaha ausaataayo. Aindi
 kasini ishiya Jerusaremihanda bimohiyihiyai
 ausaati pihaha kaundataayo. Aindi yapipati
 Judiyaahandami aunahipihaiwa nahatewaara
 ishiyai pihaha ausaati kaundataayo. Aindi
 ami ishiya Judaahiyaamatipimetahiyaapihi
 kaanhi nundi Autaahaatihomi pihaha ausaati
 ishiyai kaundataayo. Aindi nini pihaha
 ausaataati ishiyai saunditi kaundataayo: Sahi
 sami maipihaiwa kiyohiwaiwa namamapi
 Autaahaatihohenda napiwipi nepemaitiwise.
 Aiwipi sami nepemaitohitihandi kandeti titihi
 japepihirwi gaahandi kaiwi bimaawise
 unditi ishiyai kaundataayo. ²¹ Saindi
 pihaha Autaahaatihomi ausaati kaundonihiki
 kandapi Judaahiya ningi niwitotiwipi anji

awaindihandaatihī niwawaayopo. ²² Iyataatī Autaahaatīho nīngi anditīniwatī ninjaatī bimihī nīnī bimaamī napitī wanī asisīma kīmehī kīmurandaise. Aihī wanī nīnī kīmbīhī bitondaatī Jisaasiho katatī kaiwaiwaapī sahī nahatiyaatī awaisawīhiyaatangisunī nehiyaatangisunī ausaatī kasatataato. Iyataatī nisī pīwīha sa kasatohīma nīngi gwīnyapenitī pīwīha wa nehīha kasatataamaato. Owetise. Jīhura Mosesihounī isīhiya usa Autaahaatīhomī pīwīha atiwī nepī ausaahohiyīhiya pīropetīhiyaunī siyatī ipotīhura noaipaitaise tīwī katohīha naasīka nīnī kasatataato. ²³ Iyataatī Mosesihounī Autaahaatīhomī pīwīha atiwī nepī ausaahohiyīhiyaunī satawaatopo. Isīhiyai Japīhī Numwaitandī Autaahaatīho Ahīwisīho yaawīhandī netī napwītaise. Napotatī isīhiya napohiyīhiya japīhī nepaitaatīwīhandapī ko jīhī kiyaunjatī nepaitaise. Siyatī nepataatī isīhiya Judaahiyaisunī Judaahiyaamatīpīmetahiyaisunī saundataise, ‘Nīnī sangisī kaindīsasitī jīhī nepataayo. Nepataayonī sahī nisapī gīnunyaawaawaahī nīnī sangī japīhī asīhatindīhandaatīhapī nasamaasanīhī nausainjītīhandī naitaapo,’ tatī ausaatī pīwīha kaundītaise tīwī katohīhaare. Iyataatī kiyaamī pīwīha satīwī katohīhaapī aimī noaipase satītī kasatataato,” undatī Porīho Akīripaahoai kaundataase.

*Porīho Akīripaahoai Jisaasihopī
Gīwunyaitandī Kaundataase*

²⁴ Satatī Porīho taatī kaundihī awaisīho
Pesītaasiho waatī kaahaatatī Porīhoai

Porihō kaundataase. ³⁰ Undati Porihō kaundihī awaisihō Akiripaahounī gamanihō Pesitaasihounī Benaisihaatunī isihīya kapihī maasi bimohiyihīyaunī dowaaayopo. ³¹ Dosisī ipaahaapī nowaaayopo. Aiwī usa aimī niyauhī Pesitaasihounī Akiripaahounī Benaisihaatunī sawanaahī yandihī bitotawaawī sanawaatopo. “Utaamo kimoai tiwaatunī amī napuwaatisangi kaitihati kati maipihandī wīndī kamaise,” nnawaatopo. ³² Sanīwosawī Akiripaaho Pesitaasihoi saundataase. “Kimo utaamo Sisaahopī nisī pīwīha atisatī tīihēnīmaita nutaano tatī kamaatonaahī nuwausoasitihati kati aimī Sisaahoapihī nutaano tatī kandaase,” undati kaundataase.

27

Porihō Romihandaahapī Sipihandotī Notaise

¹ Aihī isihīya napwītohiyihīya aunahīpatī Romihandaahapī sipihandotī nutaatīwīha asisīhaapī awaisawīhiya katawaatopo. Aihī asisīha kehī Porihōaisunī isihīya napwītohiyihīya usaisunī numwaapī utaaho wo tunnīwī yahwīnohiyihīyaamī awaisihō iwinjaatī bitoaitandī komī ikwīraatīhī ahīwisawaayopo. Iyataatī komī ambīpatī Juriyaasore. Iyataatī so Juriyaasiso tunnīwī yahwīnohiyihīya awaisihō Sisaahomīhiyaare tohiyihīyaamī usaisī wīnjaatī bindataahore. ² Aihī sipihandī wīndī aunahīpatī Atīramitiyaamīhandaahapīhandī yapīpatī Esiyaahandamī aunahīpīhaiwaraahapī nutandīhandī kapihī ahondaise. Iyataatī sipihandī sandī mbīpa nasataatī mbīpa

kapaaraahi neti isisi nutandi apotihiri
 autaahi ipateti wiramapihande. Aih kandoti
 nini Rukihonin+himaawi nahatiyaanini
 yamwaahaayo. Aih sipihandi kandi
 nanyamaasi notaise. Aih ami Arisitakaasiho
 yapipati Masetoniyaahandami aunahipati
 Tesaronaikaahandaahap+hoaisaati maasi
 nohaayo. ³ Nowaati bowihi aunahipati
 Saitonihanda noaip+haayo. Noaipawaati kapih
 sipihandi ahotih bind+haawi Juriyaasiho
 Por+hoai gaahati kawisati kinyi nais+hiya wapa
 nenoah+isamihapaapi nah+m+itaat+w+ daimbi
 usonime undataase. ⁴ Aih nyahi Saitonihanda
 namasi sipihandi kandoti nohaayo. Niyonih
 mbipa waati nasataati neti sipihandi
 ik+p+ndih+ namati sipihandi nanyamaasi
 yapipati Saip+raasihandami dawaap+p+hi
 mbipa owehihoan+ notaise. ⁵ Aih sipihandi
 siyati nanyamaasi naihi nowaati yapihauri
 Sirisiyaahandamun+ Pambiriyaahandamun+
 deti durihiri awairihiri nimandirih+raat+hi
 nohaayo. Nowaati yapipati Risiyaahandami
 aunahipati Mairaahanda noaip+haayo.
⁶ Noaipawaati tunni+w+ yahwinohiy+hiyaami
 awais+ho nyangi nanyamaasi nais+ho sati
 aunah+pita sipihandi windi aunahipati
 Arekisand+riyaahandaahap+handi ahotih
 ko mmonataise. Iyataati sandi sipindi
 Romihandaahap+ nutandi ahotih mmonataise.
 Mmonatosati nyangi nanyamaasi sipihandi
 kandoti yamwaataise. ⁷ Aih sipihandi
 kandoti yamwaawaati nohaayo. Niyonih
 mbipa neti sipihandi m+taahiwati ik+p+ndih+

sipihandi namati bipi nanyamaasi naihi bipi nohoaasonihi asisaha taahiwaiwa sananyotaise. Sananyih nowaati aunahipa Naitaasihandam deti noaipahaayo. Aih sura nyami nutihaahihooanapi mbipa aungwohandi nasataati nanyisapuwataise. Nanyisapusihi namati sipihandi nanyamaasi wira notaise. Noti yapipati witi durihirami otihati aheti pati katami ambipati Kiritihandisi kandami dawaapipih mbipa owehioaanji nanyamaasi notaise. Nanyamaasi naihi Sarimonihandi nusatipawaati nohaayo. ⁸ Iyaati yapipati kati Kiritihandami deti kini nohaayo. Iyataati nyahi keti nutihaahandapi naanjihi bipi nunjaati wapihi noaipahaayo. Iyataati kapih noaipahohipipihapi ambipati satiw ambihitiwihapihe: Sipihandi Ahotitandihapihi Gaahapihe tiwi ambihitohipipih noaipahaayo. Iyataati sapih aunahipati Resiyaahandami dete. ⁹ Aih kapih bimonih asisaha pihitai sananyotaise. Aih ami Judaahiyaami asisaha wa Autaahaatih kiyami maipihaiwa nemwaitandihandapi gwinyaitaatiwi nandapa namaanihohiha aimi sanotaise. Iyataati sura mbipa aungwohandi noaipaitandihuraasi mbipa aungwohandi noaipataati durihiri waati tiwayaataise. Aih Porih kiyaisi saundataase. ¹⁰ “Isimiyaate, nini saindi gwinyaataayo nyahi wani nohaawaahi otihapihi naanjihandi naito. Iyaati ikipipa durihiraatih nawatitaise. Iyataati ikipipaahih windi owemetitaise. Nyahi isihyaanangimaawi ahoyaati naanjihandi naito,” undataase.

¹¹ Undihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî awaisîho Porîho piwîha kaundisîha wîndî atîhomaawise. Atîhomaawisatî sipîhandî isîwisîhomîhaunî sipîhandamî satîhomîhaunî atîwisataise.

¹² Iyataatî nyahî nowaatî bimohîpîpîhî durîhîrî tiwayaahonîhura biyatî sipîhandî ahotîtandîhapîhîmetatî maipîtihî namapî kapîhî namasi nutaatîwî isîhiya sipîhandotî bimohiyîhiya nahatiya katawaatopo. Sandî kiyaamî katotîmandî mbîpa owetanîhapîhî nuwî Pinikîsîhanda bimitaatîwî katawaatopo. Iyataatî Pinikîsihandî sandî sipîhandî notî ahotîmbîpîhapî ambîpate. Iyataatî Pinikîsihandî sandî yapîpatî Kîritîhanda ahendaise. Iyatî sapîhî mbîpaapî sipîhandî noaatatî ahotîtandî gaahapîhe.

Mbîpa Aungwohandî Nasataatî Durîhîrî Waatî Tiwayaataise

¹³ Aihî itîpîho gotî itîpiyataatî durîhîrî wîndî waatî tîmîpiyaasîhî kiya satawaatopo. “Aimî gaasî nyamî katohîpîpîhapî nutîhaawo,” tawaatopo. Aiwî kiya nga nutotîwî kapîhî namasi niyauhî yapîpatî Kîritîhandamîhinî durîhîraatîhî nohaayo. ¹⁴ Nowaatî otîhîtihî ketî itîpîho wo ipîho noaipasihioaanjîpîhore tîwî ambîhîtohîho aungwohandî nasataise. Iyataatî so itîpîho yapîpatî Kîritîhandaihoaanjî nasataise. ¹⁵ Aihî nyahî itîpîho napihioaanjî kihioaanjî nutotaatîyonîhî mbîpa waatî nasataatî nyaipîndihî namawaatî mbîpa naihioaanjî kihioaanjî nanyamaasi naihî nohaayo. ¹⁶ Aihî nowaatî yapîpatî wîtî maipîhonjî durîhîramî

otihaaṭi ahetisi konjami daawaapipihī mbipaapī
 noaataati nohaayo. Iyataati sonji yaponjami
 ambipati Kotaahande. Aihī kapihī yapipati
 katamihini nohaawi kopuho wo sipihandami
 otasaahaasini wiraposauhi sipihandi notaati
 aisi naisiho nesipawaati naitihaahandapi
 naanataise.* 17 Aihī kiya bipi kaimbiwi
 aipi nepi sipihandaasini ahiyawaayopo.
 Ahiyawosawi wirihiri wiri nepi kiraahi
 sipihandi anitiwi otihapihī wisasawaayopo.
 Sandi wisasotimandi mbipaaraahi durihiri
 waati tiwayaataati kwitwati tiwatatitaihi
 kandapi wisasawaayopo. Aihī kiya saiwi
 gwinyapenawaayopo sipihandi naupwasi
 yapipati Aprikaahandamihini niyataati
 aripatisi numwihatati ahotanihi durihiri
 neti kwitiwonihī sipihandi maipititaiso tiwi
 gwinyapenawaawi yayawaayopo. Yayawaawi
 apotihiri autaahi mbipa nasataati sipihandi
 nesis nutandi wiraahohirihiri nesipapi
 yatihī ahiyawaayopo. Aihī mbipaaraahi neti
 nyaipindati nanyamaasi naihi nohaayo. 18 Aihī
 mbipaaraahi durihiri waati tiwayaataati
 sipihandi neti kwitwati kisihisisataise.
 Aihī bowihī sipihandami otipipatihiya
 ikipipa sipihandoti ahotimbipa wapa nepi
 durihiraatihī yotawaayopo. 19 Yotiwawi
 ami bowihī jihara sipihandami apotihiri
 mbipaapihirunī ipati apotihiri mbipaapī
 wiraahohipatunī wirihirunī wapa ahotihī

* 27:16: So kopuso sipihandi maipitati nawatisonihura isihiya
 koasini yamwaapi nehahaati mangirainihī notitaatiwihore.

wihoanjihapa kiyaami gwinyaahohitihandana nepi durihiraatihini yotawaayopo. ²⁰ Aihini itipihowindi namaamihaaatikiandinihini itipiyataatineti kisihihinisinyisataise. Siyati kisihihinisinyisatoaatihini asisiha taahiwaiwa sananyotaise. Aihini asisiha saiweti tiwipati napapihihini ipihounikaumbwaatunipapihaa maipihonjisangiwindi minjaho. Aihini nyahini waati siyaati gwinyaahaayo. Nyahini wapihini nowaati windi biyaati namoaipaito kimbihini durihiraatihini kiyaaninihini owetito taati waati aungwohandi gwinyaahaayo. ²¹ Iyataati asisiha taahiwaiweti kiya nandapa windi namaanini bindawaayopo. Aihini Porihoni kiyaami ndiheti doti otihapihini bitondaati kiyai saundataise. "Isimiyaate, nisi piwihajihini kasatohihini atiwini yapipati Kiritihanda bindawaawisi kahapaamapipawindi nepi durihiraatihini timaamaitauhe. Iyataati Amini nyahini isihiyaanini sangini naanijhandi kimiyaati windi namaitaanithe.

²² Isi wani samini maarihoni windi owemaasetane satataato. Iyataati nyamini usa naanijhandi nepi owemetitaapo. Owetise. Nehini sipihandisaahihini durihirini neti nawatisonihini owetitaise. ²³ Iyataati ninini kasatohititmandi sandi Autaahaatihoni akitihopini gaapunditini japepihironihomini enjerihoni otipipatihoni yamahapataatihini bimisihoni wani apatihini nisi deti nasati bitondaise. ²⁴ Nasati bitondaati ningini sandataise, 'Porihone, ninini durihiraatihini owetito tipini yaimbini waati gimunyaape. Autaahaatihoni katihini nopainini numbwi Sisaahoaapihini noaipaitaise. Isi kinini Sisaahoenda naisamihini Autaahaatihomini

maaritindihandaaḥi gi ginjaati bimonihī
 isīhiya kīmiya kinyapī andititītaapo. Aiwī
 wīndī naanīhandī nepī namaapwītaapo.
 Owetise, ndatī kandataase. ²⁵ Satatī kandataasī
 saḥī isīmiyaate, wīndī waatī yamaiwīse.
 Iyataatī Autaahaatīho kandimumwaanī
 kamwaanī tītīhī noaipaitaise ndī gwīnyaataayo.
²⁶ Iyataahandī kandī nyahī nowaatī yapīpatī
 wītī durīhīramī otīhaatī ahetipatamī
 aripataatīhī sipīhandī notī numwīhatītaise.
 Numwīhatataatī sipīhandī maipītītaise,” undatī
 Porīho isīhiya kiyai kaundataase. ²⁷ Aihī
 Saararehīrī yatīmwī sananyihīhura mbīpa
 mbwaatī durīhīrī tiwayaataatī nanyamaasi
 notaise. Nanyamaasi naiḥī nowaatī durīhīrī
 kīramī ambīpatī Metitereniyānīhandaatīhī
 nohaayo. Nohaawī apatīhī apwītetetī
 ipīho otīhasīnītisura sipīhandotī otīpīpatī
 kiyohiyīhiya saiwī gwīnyapenawaayopo. “Nyahī
 aimī yapīpatī wītāmī detī nasahaayono,”
 tīwī gwīnyaawaayopo. ²⁸ Aiwī kiya saiwī
 gwīnyaawaawī namapī wirīhīrī wirī nawīha
 wīrandahīrī durīhīrī namīhandaatīwī
 mīhaapī durīhīraatīhī nusoaasauhī mīhaapī
 notaise. Naiḥī mmonawa durīhīramī mīhaapī
 tonītīndīhandamī mitaahandī 40 kiyatītīhī
 mmonawaawī mandīhī aripatainī sangiso
 tīwī gwīnyaawaayopo. Aiwī nuwī wonjī
 otīhītīhī wirīhīrī kīrī durīhīraatīhī jīhaatī
 nusoaasawaayopo. ²⁹ Mmonawaawī kiya saiwī
 gwīnyapenawaayopo wiwa sipīhandī nawīha
 ahetānīhapīhī notaatī nawīhaara kwītunatī
 kaitaiso tīwī gwīnyapenawaawī yayawaayopo.

Yayawaawi namapi wiwa nawihaamatiya
 naanati nangisandihaiwa wirihiri senhandami
 otasaahaasinu wirandihaiwa mauritih
 mauritih siyuhaiwa siphandami otasa-
 haasinapi durihiraatih nusoasawaayopo.
 Sandi naanuhaiwa durihiraatih nusoaa-
 sohiti mandipihandi namoti kapihi ahotitandi
 kiyawaayopo. Aiwu kiya sawu kaiwosawu
 bindawaawu keti bowati ipiho noaipane
 tiwi katawaatopo. ³⁰ Aihu kiya siphandoti
 otipipati kiyohiyhiya siphandi kapihimapi
 nutaatiwu kopuhu jih nepi siphandoti
 ahiyohiho nepi durihiraatihmawaayopo.
 Durihiraatihmawaawu siphandami
 mandihaasinapi senhaiwa siphandi
 namutandi durihiraatih nusoasahaayo
 tiwi jaiwaiwi isiwemanawaayopo. ³¹ Aihu
 Porihu kiyaisi usonatosati tunniwu
 yahwinohiyhiyaami awaisihoaisuni tunniwu
 yahwinohiyhiyaaisuni saundataase. “Isihiya
 kimiya nutaatiwiyohiyhiya naisaihaahi sahi
 wundi asiyhiyaatimetitaapo napwitaapo,”
 undataase. ³² Undati kiyai kaundih kiya tunniwu
 yahwinohiyhiya kopuhomi wirihiri naihira
 otipamawaayopo. Otipamihauhi mihaapi
 durihiraatih kopuhu timahiyataise. ³³ Aihu ami
 bowitandi detitih isihiya nandapa nandaatiwu
 Porihu piwaha satati kaundataase. “Saararehri
 yatimweti nandapa baiwu wundi namaaniwu
 nasawaayopo. ³⁴ Isi wani nini kasatataaton
 nandapa wapa nanwise. Nanawaawu baiwu
 anditititaatiwo. Iyataati sahi naanhandi
 nepi wundi owemetitaapo. Owetise. Isi

sahi sandapi pihitiwi waati gimunyaapi bipi nandapa naniwise,” undati Porihō kiyai kaundataase. ³⁵ Kiyai sata kaundatosati Porihō nandapa biretihandi netaise. Neti isiwatataati kiyaami ndiheti Autaahaatihoai nandapaapi, “Kinyi gaahone gaare,” undati gaapundataise. Gaapundatosati biretihandi kandi naumboti nanataise. ³⁶ Nainjithi isihiya nahatiya Porihōai iwinjawaayopo. Iwinjawaawi kiya baiwi maarihō witiwi kiyaisangi ami nandapa wapa nanawaayopo. ³⁷ Iyataati nyahi sipihandi sandoti niyohiyihiyaanini titaahiyihiyaanini 276 kiyaahiyaanine. ³⁸ Isi isihiya kiya nahatiya nandapa nga nanawaayopo. Nga naniwosawi sipihandi usaayataati autaahi durihramihaati nutotiwiti witihandi aripithomatiyahandisi kandi nepi durihiraatithi yotawaayopo.

Sipihandi Maipindaise

³⁹ Aihī aimi bowihī sipihandoti otipipati kiyohiyihiya yapipati witi ahethi jawaayopo. Jawaahandi kandi yapipati maahiwitetiwiti windi baiwi gimunyaahopo. Aihī nehī gotirihroti aripati gaahandi ahethi jawaayopo. Jawaawi sipihandi kapihī nesi niyaati nga ahaito tiwi gwinyaawaayopo. ⁴⁰ Saiwi gwinyaawaawi namapi wirihaiwa nawihamatiya naanjihaiwa wirandihaiwa sipihandi windi namutandi durihiraatithi jihī timahohiwaiwaami wirihaiwa kiya nepi namainjamawaayopo. Namainjamihauhi kaiwa mihatihī durihiraatithi notiwataise. Aiwī ami sipihandami saihiri jihura nepi wisasohirihiri sipihandi kiraahi

nepi aripataihoaanjemaitaatiwi nesipawaayopo. Aiwami apotihiri mbipaapihiri sipihandami mandihaasin ahotihiri nepi autaahi wirawaayopo. Wirihauhi mbipa nasataati sipihandi nesi yapipati ahetihihoanji aripataatihapi notaise. ⁴¹ Notaati aripati witi durihiraatih yamatih tiwanyapanati ahetihihata sipihandi niyati kandami mandihaara anitisiati namhatataise. Aihidurihiri waati tiwayaataati sipihandami ahoshaasin waati neti kwitwataise. Kwitasihura sipihandi tiwatataise. ⁴² Aihitunnwi yahwinohiyihiya satiwigwinyapenawaayopo “Napwitohiyhiya durihiraatih naahimanimi nuwi mangiraini noaipapi yamaanihimaita tiwitihaawo,” tiwi gwinyapenawaayopo. ⁴³ Aihitunnwi yahwinohiyihiyaami awaisiho sa piwaha atisataati Porihoi maawi tiwitaawo tati gwinyaataati Porihoi anditiwiwitandi kiyaisi saiwi kamaiwise undataase. Undatosati isihiya durihiraatih nga naahimanihohiyhiyai tunnwi yahwinohiyihiyaami awaisiho saundataase. “Sahi baiwi naahimanihohiyhiyaati durihiraatih naupwaatiwi naahimanimi mihin mangiraini aripataatih noaipaitaatiwi nuwise,” undataase. ⁴⁴ Undatosati isihiya durihiraatih windi naahimaamaniwihiyai saundataase. “Sahi nahatiyaati sipihandami tiwatatimbipa ipati kapa nepise. Nepi kapa anitiwi isipi durihiraatih naahimanimi mihin mangiraini aripataatih noaipaitaatiwi nuwise,” undataase. Aihinyahi komi piwaha atisaati

kati kiyahaayo. Kiyaati naahimanimi nowaati mihini mangiraini aripataathi nahatiyaanini nga notahaayo.

28

Poriho Yapipati Maipihonji Moritaahanda Bindataise

¹ Nga notawaati mihini mangiraini bindihaayo. Bimonihisihiya kapihapihiya satiyapitidurihirami otihaati ahethinyahikata noaipahohipatapi Moritaahande nyatawaatopo. ² Aihisihiya kapihapihiya nyangi gaahatikanyiwinyanyamaawaayopo. Ahiwipatiwipiwataati aungwohandimbinjamanataise. Aihisihiya kapihapihiyasisiha tihoaahauhi nyahitihwindihaayo. ³ AhiPorihodapipati taahiwaiwa asakiyati netaise. Netinahatewanamasatitihoaataise. Tihoaasihikwiranitho wo isihiyai ikwitanditho sisundihinoaipataise. NoaipatiPorihomikwiretikotaise. ⁴ IkotiPorihomikwiretiwirandataise. Wirandihisihiya kapihapihiyasonawaayopo. Usonawaawi kiya sanawaatopo, “Utaahokimo isihiyai tiwamahore. Tiwamahondaahandikandidurihiraathiwindi owemetatinasataise,” tawaatopo. Aiwikiyaami autahaathihojaiwitwihopisatawaatopo. “autahaathihokomikaindihandapiwihoaanjhandinunyataisnapwitaise,” tiwikiya kanawaatopo. ⁵ Ahiakwiranithokoai Porihotipindatisihaapihitihoaataise. Ahi kandapi Porihowindi naanjhandi nameese. Owetise. ⁶ Aihisihiya satiyapita bimohiyihiya Porihokwiranitho

ikwindihandapɪ ketɪ nahaapanatunɪ amɪ ketɪ napwɪtaiso tɪwɪ Porɪhoai kiyaanɪhɪ winjatawaayopo. Utaarɪhandetɪ pɪhɪtɪwɪ iwinjasauhɪ Porɪhoai akwɪranɪho ikwindihandapɪ wɪndɪ naanɪhandɪ namese. Aihɪ kiya pɪhɪtɪwɪ gwɪnyapenɪmbɪwɪ namapɪ satawaatopo. “Kɪmo utaamo autaahaatɪho wore,” tawaatopo. Sandɪ Porɪhopɪ katohɪtɪmandɪ autaahaatɪho jaiwɪtɪwɪhopɪ gwɪnyaapɪhiyaasɪ kandapɪ kore tɪwɪ Porɪhopɪ katawaatopo. ⁷ Iyataatɪ nyamɪ bimohɪpɪpɪhapɪ detɪ yapɪpatɪ satɪ utaaho womɪhate. Iyataatɪ utaaho somɪ ambɪpatɪ Papɪriyaasihore. Papɪriyaasiho so yapɪpatɪ nyahɪ nowa noaipahohɪpatɪ Morɪtaahandɪ jaatɪ awaisɪhoematatɪ bindataahore. Isɪ ko Papɪriyaasiho nyangi nanyamaasi komɪ anɪpɪpɪhapɪ notaise. Nanyamaasi notɪ gaahatɪ kanyisatɪ nyainjaatɪ biyatɪ bimihɪ asisɪha mairɪ manya sananyotaise. ⁸ Aihɪ Papɪriyaasihomɪ sapɪho sisɪha nusoaipatɪ gwɪhɪho jɪtɪpatisa gwɪhiyataatɪ anɪaanɪ nanotondaise. Nanototihɪ Porɪho koapɪhɪ notaise. Notɪ kopɪ gaapundataise. Gaapundatɪ ikwɪrɪ ahɪwisataise. Ahɪwisatɪ komɪ timbɪpa Jisaasihomɪ watɪpɪhanda nemwataise. ⁹ Siyatɪ Porɪho kaihɪ mmonɪwɪ atisawaawɪ satɪ yapitaahapɪhiya nahatiya timbɪpaisahiya Porɪhoaapɪhɪ nasawaayopo. Nasauhɪ naasɪkatɪ kiyatɪ Porɪho kiyaamɪ timbɪpa Jisaasihomɪ watɪpɪhanda nemwataise. ¹⁰ Aihɪ isɪhiya kapɪhapɪhiya nyapɪ gaahiyaare tɪwɪ maaritawaawɪ ikɪpɪpa maaritɪwɪ nehɪ nanyinyawaayopo. Aihɪ nyahɪ kapɪhɪ

Moritaahanda bimonihî waatihô murî mingwaasi sananyotaise. Sananyihî bimainjaati sipihandi windoti nutihaawiyonihura ikipipa wapa nyahî nenoaahitimbipaapi nesi nuwi sipihandi kandoti ahiyawaayopo.

Porihô Moritaahanda Namasi Notî Romihanda Noaipataise

¹¹ Aihî nyahî sipihandi windoti yamwaahaayo. Iyataati sipihandi nyahî yamwaahohitimandi mbipa mbwaati durihiri tiwayaasihî namati owetanihuraapo tati ahotinjahande. Iyataati sandi sipihandi aunahipati taunihandi Arekisandiriyaahandaahapihande. Iyataati sipihandi sandami mandihaasinî autaahaatihuri jaiwitiwihurami siwipati kaiwi ahiyawihande. ¹² Aihî kandoti nyahî nohaayo. Nowaatî aunahipati Sirakiyusihanda noaipahaayo. Noaipawaati kapihî bimonihî asisîha mairî manya sananyotaise. ¹³ Sananyihî kapihî Sirakiyusihanda namasi nowaatî aunahipati witi Risiyamihanda noaipahaayo. Aihî kapihî nanowaatatî bowihihura mbipa gotî mbwaataise. Aihî mbipa kapa asisîha yataireti mbwaataati nanyamaasi naihi nowaatî aunahipati witi Putiyorihanda noaipahaayo. Noaipawaati kapihî sipihandi namasi timahiyahaayo. ¹⁴ Timahiyaati kapihî isihîya usa Jisaasihopî giwunyaahohiyihîyai usonahaayo. Aihî kiya Jisaasihopî giwunyaahohiyihîya wonji maasi bimitihaawo nyatawaatopo. Aihî nyahî kiyaisaati kapihî bimonihî Saararehîri naasairihî sananyotaise.

Sananyihî kapîhî Putiyorihanda namasi yapîpataapîhî aunahîpatî Romîhandaahapî nohaayo. ¹⁵ Siyaatî taawaatî niyonîhî isîhiya usa Jisaasihopî giwunyaahohiyîhiya Romîhandaahapîhiya nyapî taawî nasopo tauhî atisawaayopo. Atisawaawî nyangisaatî nutanaatî piwaatîndîhaawî japi wihoaanjî nasawaayopo. Napîwî anjîhaiwa nawîho nunyawî nanoaitaatîwîhaiwa maurî maiwa ahetimbîpîhî usa napîwî jaawî bindawaayopo. Aihî amî usa kiyai nusatipapî mitaahî nasawaayopo. Napîwî kahapaamapîpa ahiyawî nawîho nehohîpîpîhî Apiyaasihanda nyapî jaawî bindawaayopo. Aihî nyahî nowaatî noaipahonîhî kiya nyangi nyasonawaayopo. Aihî amî Porîho kiyaisî usonataatî maarîho witatî andîtitataise. Iyatî sandapî Porîho Autaahaatîhoai gaare undatî gaapundataise. ¹⁶ Aihî kiyaisaatî nutasi maasî nowaatî aunahîpatî Romîhanda noaipîhaayo. Noaipahonîhî Romîhiyaamî awaisawîhiya satawaatopo. “Gaasî Porîho anjîhandî wîndî yandîhandî netî bimonîhî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî wo naasohî iwinjaatî bimîto,” tawaatopo.

Porîho Romîhanda Autaahaatîhomî Pîwîha AUSAATAISE

¹⁷ Aihî Porîho Romîhanda noaipatî bimihî asisîha mairî ma sanausotaise. Sanawihî Judaahiyaamî awaisawîhiya kapîhî Romîhanda bimohiyîhiyaapî gandaase. Gaatihî kiya napîwî ahoyanawaayopo. Napîwî ahoyanîhauhî kiyai Porîho saundataase. “Nisî naisîhiyaate,

nyami isihiyai nini maipihandi windi kawindi itihunditi titi windi kamaawiso. Aindi nini nyami asoyaami gaahaiwa nyahi newaati isiwasohiwaiwa windi neti namopisaso. Owetise. Owetihihandi kandi nehi Jerusaremihanda nanipuwawaayopo. Aiwi kiya Romihiyaami ikwiraatihinimawaayopo. ¹⁸ Aih Romihiya nisi piwaha atiwi titihemapi mmonawaayopo. Mmonawaawi kiya satawaatopo, “Kimo utaamo maipihandi windi kiyonihiti tiwaati naanihandi numwitihaawo,” tawaatopo. Aiwi kiya ningi bipi natiwinoasito tiwi katawaatopo. ¹⁹ Satiwi katauhihandi kandi Judaahiyaami awaisawihiya piwaha sa baiwi atihomiwi nemapi satawaatopo, “Porihoi natipimusoaasawise konihiti napwindane,” tawaatopo. Aih nisi piwaha awaisiho Sisaaho atisati titihenimaitandi nasataayo. Iyataati nisi nasohitimandi nyami isihiya naisihyaapi maipihaiwa saiwi saiwi kiyawaayopo titandi nasataamaayo, owetise. ²⁰ Aih sandapi nini sangi jasoniti piwaha kasatitandi gandi nasamaataayo. Isiraherihiya utaaho wopi nyangi japihi nanyamaitandi napitaise tiwi waati gwinyaapi jaawi bindawaayopo. Aih nini kopi aimi nasati nyangi nanyamaase ndi komihireti japepihirataayo. Saindi komihireti japepihironihiti kandapi ningi nanipuwawaayopo,” undati Porihoi kiyai kaundataase. ²¹ Aih kiyaamaha Porihoi saundawaatopo, “Kinyapi siyahore, siyahore, tiwi utipihandi Judiyaahandaahapi namaapihi windi atihomiso. Iyataati ami isihiya

usa Judiyaahandaahap+hiya kimb+hap+
 nasawaahandi kandi kinyap+ siyahore,
 siyahore, tiwi w+ndi at+homisawaawi w+ndi
 kamaanyatauhi at+homiso. ²² Iyataati
 aunah+pa nahatewaara is+hiya Jisaasi-
 homi+h+ret+ japepih+rohiy+hiyaap+ maip+h+haiwa
 kat+w+ it+h+itauhi nyah+ aim+ mmonaati
 gw+nyaawaahiyaan+ne. Isi sandap+ wan+
 kiwahon+ k+ny+ kiny+ gw+nyaahing+ti+handap+
 kanyat+itaape,” und+w+ Por+hoai kaundawaatopo.
²³ Aiw+ kiya pi+w+ha pi+w+aat+itaatiwi asis+ha
 wa kat+w+ Por+hoaisaw+ ahiyawaayopo. Aih+
 asis+ha kiyaami ahiyoh+h+et+ is+hiya taahiy+hiya
 an+pi+pi+h+ Por+ho bimimb+pi+h+ ahoyanawaayopo.
 Ahoyan+h+auhi Por+ho asis+haati+h+ap+ pi+w+ha
 namasati Autaahaat+h+o iwinja bimindi+handap+
 ausaati kaundataase. Aiw+ kiya Jisaasiho katati
 kaiwaiwaap+ ak+ite tiwi kop+ gi+wunyaitaatiwi
 Por+ho Mosesihom+ pi+w+ha ahotis+haapun+
 is+hiya usa Autaahaat+h+om+ pi+w+ha atiwi
 nep+ ausaahohiy+hiyaami katoh+haapun+
 tanyaaha biyati ausaati kaundataase. Siyati
 kaundi+m+ naihi ip+ho not+ namaatipataise.
²⁴ Kaundih+ is+hiya usa kom+ pi+w+ha atisawaawi
 pi+w+ha ak+iti+haare tawaatopo. Aih+ ami usa
 kom+ pi+w+ha atisawaahandi kandi akaahaare
 tiwi w+ndi baiwi gi+munyaahopo. Owetise.
²⁵ Aih+ Por+ho pi+w+ha wa sataha kaundataase.
 “Autahaat+h+om+ It+pi+ho jihura sami jaasoyais+
 Aisaiyaahom+ maahomwaanap+ kaundis+ha
 sa sami jaasoyaapun+ sapun+ tit+h+ kandaase.
²⁶ Iyati Autahaat+h+o Aisaiyaahoai saundataase.
 “K+ny+ numbwi is+hiya siyai sat+pi+ kaunde.

'Sahi pihitiwi jawaahandi kandi akitihandi windi mondaapo. Aiwahi sahi pihitiwi atisawaahandi kandi kaami tanyaahaapi windi gimunyaitaapo unde.

²⁷ Iyataati satipi kaunde hitohitimandi apaapi-mahe. Isihiya siya ndiha aimi namaimapihiyaare. Aiwahi ami kiyami atihomwaanji aimi napwitiwihyaare. Aiwahi kiya gwinyaitaatiwihandi atiwih naitaatiwihandapi poundahiyaare. O kiya saiwa kamaiwi baiwi mmoniwih baiwi atiwih baiwi itatamaniwih gwinyaapi ningisenda nepemaitiwih napisaihaahi ninhi kiyami maipihaiwa nemwati ami kiyami naanjwawai maawih nemwaitaanhe,' *Aisaiyaaho 6:9-10*

undati Aisaiyaahoi Autaahaatihohi kaundataase. Satati kaundihih Aisaiyaahohi katati ahaisihaare.

²⁸ Iyataati Autaahaatihohi piwihahi nyangi japihi nanyamaasitihandapiha sahi windi baiwi atihomisopo. Atihomisauhi isihiya Judaahiyaamatipimetahiyaapi Autaahaatihohi aimi nusoasise. Isih kiya Judaahiyaamatipimetahiyaapi ninhi piwihahi ka kaundisanihih baiwi atitaapo," undati Porihohi Judaahiyaami awaisawhiyai kaundataase.

²⁹ Undati Porihohi piwihahi saiwa kaundihih isihiya usa baiwi komi piwihahi akitihaare tiwih gwinyaahohiyihyaunih gimunyaahohiyihyaunih nowaawih piwihahi kihahi kihahi kaniwih sawana itihinnawaatopo. ³⁰ Iyati Porihohi anjihandi windaapihihi bindataise. Bindataati kihahara kihahara anjihandi komi bimindihandapi nawihohi

timataise. Iyati kandi anjhandapihi bimih
kinaungwiha yatimwi sanausotaise. Iyati
kinaungwiha sauret Porih kapih bimih
isihya napiw koai iwinjahauhhiyai gaahati
kawisati numwaataise. ³¹ Gaahati kawisati
iwinjaati Autaahaatih bimindihandapi
ausaati isihiyaisi kaundataase. Iyati
Porih Awaisih Jisasi Kiraisih katati
kaiwaiwaapiha windi yamaayati andititati
piwaha ausaati kaundataase. Kaundih Porih
koai saiwa kamaime undiw isihya usa windi
itihimundopo. Owetise. (Aposerihiyaami
kiyohiwaiwaapi Rukih jipatipaisiha nasati
kimbihindaise.)

Autahaatihomi Piwaha Gaaha Waniha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad